

124 OLDAL, BŐSÉGES KONCERTKÍNÁLAT, TÖBB MINT 100 LEMEZKRITIKA

GRAMOFON
GRAMOFON

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz

2008. ŐSZ

HIVATALOS
ZSÚRITAG

2008. ŐSZ

BILL FRISELL

A JAZZGITÁROZÁS LEGKOMOLYABB
TRÉFAMESTERE

SZÁZÉVES A MAGYAR HANGLEMEZ

A beszélőgéptől a CD-ig

ALFRED BRENDEL

Búcsúzik a zongora filozófusa

MEZZO OPERAVERSENY

Döntők és eredményhirdetés
novemberben

HAMAR ZSOLT

Zürich és Pécs között

MITSOURA

Cigánydalok
és elektronika

XIII. ÉVFOLYAM 3. SZÁM

ISSN 1416-1109

9 771416 110003 08003

Ára:

950 Ft

€ 4,-

GRAMOFON • 2008. ŐSZ

Budapest Music Center Records

www.bmcrecords.hu

info@bmcrecords.hu

A BMC Records újdonságai

S Z A B A D O S

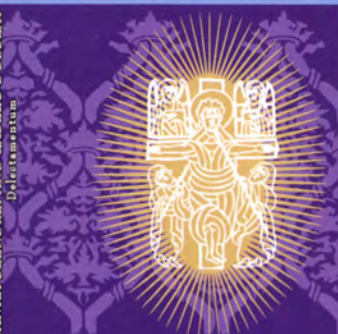

BMCCD130

Szabados

Boldogasszony földje (Harangok)

SCHOLA HUNGARICA

BMCCD140

Schola Hungarica

Delectamentum

ZOLTÁN KODÁLY

BMCCD144

Kodály Zoltán

Kórusművek

MR Kórus, MR gyermekkórus – vezényel Fischer Ádám

**Georgi Kornazov's
Horizons Quintet**

BMCCD145

Georgi Kornazov's Horizons Quintet

Viara

A BMC-lemezek forgalmazóinak aktuális listája megtalálható a www.bmcrecords.hu honlapon, illetve telefonos felvilágosítás kérhető a (1) 455 8070-es számon.

Első Magyar Hanglemezyár épületében a hangfelvételtől a központi gramofon- és gramofonlemez-készárúraktárig minden egy helyen megtalálható, és mint ilyen, egyedülálló is marad a hagyományos hanglemezyártás 1990-es évekbeli magyarországi megszüntetéséig. Nagy valószínűséggel itt, az Első Magyar Hanglemezyárban készült számos más magyar lemezmarca, például a már ekkor igen jelentős német Lindström konzernhez tartozó Diadal márka magyarországi hangfelvételeinek legnagyobb része is.

Az akkoriban már működő magyarországi lemezmarcakkal és a külföldi márkák magyarországi képviseletével ellentétben az Első Magyar Hanglemezyár kizárólag saját felvételeket kívánt kiadni, és nem akart senkitől sem – mai szóhasználattal élve – licencket vásárolni, vagy az akkoriban oly divatos rablónyomat (ezt manapság bootlegnek hívják) piacába beszállni. Ugyanakkor egyes esetekben az Első Magyar Hanglemezyár hangfelvételei megjelentek például a Diadal, a Riadó, a Parlament, a Favorite és más márkák gramofonlemezein (lásd keretes írásokat lent). A különböző prés-alapanyag összetételének megfelelően ezek a hangfelvételek más-más lemezmarcák kiadásában változó hangminőségben szóltak meg. A Riadó címkéjük ma már szinte teljesen hallgathatatlanok, míg a Favorite-nál megjelent hangfelvételek jól mutatják a jelentős pozitív hangzásbeli különbségeket. Ez egyúttal azt is jelzi, hogy az Első Magyar Hanglemezyár budapesti stúdiómunkája elsőrangú volt, viszont az Indiából importált sellakból kikevert, a gramofonlemezgyártáshoz használt öntőmassza nem minden esetben felelt meg a magas minőségi kívánalmaknak.

Pete Csongor óriási ambícióval kezdte munkáját. Teljesen egyedi repertoárra törekedett. Napi slágereket – ideértve a friss operett-dallamokat és az euro-ragtime ízeket is hordozó kuplékat – éppúgy kiadott, mint szintén divatos cigányzenei darabokat. A részben prózai, részben zenei kísérettel előadott humoros előadások, rövid, 3–6 perces kabarétréfák a közönségigényt elégítették ki. Ezen sláger-, cigányzenei és humoros előadások képezték a villámgyorsan kialakuló alaprepertoár igazán eladható részét. Számos klasszikus zenei felvétel, katonaze-

nekarok játéka, írók, tudósok prózai felvételei, igen sok néprajzi jellegű felvétel és nem utolsósorban vallási jellegű felvételek hosszú sora bizonyítja, hogy Pete Csongor valóban mindenki

A Medve-tánc egyik felvétele korabeli Diadal-bakeliten

részére kívánt gramofonlemez kiadni. Tény, hogy ezzel – sok kis, mai lemezkiadóhoz hasonlóan – olyan fontos réseket is be tudott (volna) tölteni a kínálati-keresleti palettán, amilyenekkel a már akkor is csírájukban létező, profitéhes lemezgyári popmogulok – éppen azok ráfize-

KÉT TUCAT MEDVE-TÁNC

A XX. század első évtizedeiben számos magyar zeneszerző és szövegíró a kabarék világában kamatoztatta tudását. Közös vonásuk volt, hogy valamennyien jól zongoráztak, különös tekintettel a korábbiaktól eltérő életfelfogást sugárzó cake walk-, ragtime- és foxtrott-kompozíciókra. E szerzők sokszor maguk kísérték darabjaikat az orfeumokban és a gramofonlemezeken. Szerzeményeik sikeréhez nagymértékben hozzájárult, hogy azokat a legkülönbözőbb formákban, sokezers példányszámban adták ki kottában, és polgári otthonokban is játszhatták, zsúrokon vagy más társasági eseményeken. Az 1912-es esztendő legnagyobb gramofonlemez-sikere egy angol zenés darab, egy ósmusical. A gésák felújítása volt. Friss betétszámából – amelyet a darabban a primadonnák primadonnája, Fedák Sári énekelt – a Medvetánc címmel futó darabból mintegy két tucat hangfelvétel készült három szövegváltozatban is, amelyek szövegírója Weiner István volt. E szám eredetije nem más, mint a maig népszerű Alexander's Ragtime Band.

tésés volta miatt – egyáltalán nem foglalkoztak. Az Első Magyar Hanglemezgyár tudunkkal Magyarországon elsőként készített magánemberek megrendelésére „Saját hangja, vigye haza” típusú gramofonlemez-felvételeket. Ma már hihetetlennek tűnik, de a cég 5–10 példány préselését is örömmel, nem túl drágán vállalta. (Ez hasonló a mai CD-R készítéséhez, azzal az alapvető különbséggel, hogy a technikai szint – tölcséres felvétel, hosszadalmas galvanoplasztikai eljárás stb. – természetesen csak a kor nemzetközi hangfelvétel-rögzítési és -gyártási színvonalát tükrözhetette.)

Az Első Magyar Hanglemezgyár ma már mítosz. Létrejöttének körülményei, működése, tündöklése és kényszerű bukása, felszámolás alatt levő céggé váló vegetálása azonban még a gramofonlemez mai rajongói előtt is ismeretlen. Alapítóját, Pete Csongort 1910-ben, alig két évvel cégalapítása után, mikor cégétől megvált, a hetenként megjelenő bécsi Phonographische Zeitschrift, a kor egyik legjelentősebb gramofonszakmai lapja, így búcsúztatta: „Pete Csongor az egyetlen olyan magánember volt, aki sportként, saját szórakozásaként tartott fenn hangfelvétel-atelier-t és lemezgyárat, sportimádó volt, valahogy olyképpen, mint ahogyan a mágnások vagy fináncgrófok a lóistállójukat vagy aeroplánjukat tartják. [...] A Pete Csongor által felvett első lemezek ma már az imádók körében jelentős értéket képviselnek.”

A honi lemezipar az I. világháború után

Az első világháború és a trianoni döntés a magyar gramofonlemez-ipar helyzetét is szinte teljesen ellehetetlenítette. A rossz gazdasági körülmények csak minimálisan engedték meg egy-egy alkalmi stúdiófelvétel elkészültét, a lanya keresletet pedig importlemezekkel elégítették ki. A már említett Lindström konzern a hozzá tartozó számos lemezárka közül elsősorban a Parlophon és az Odeon márkaneveket favorizálta a magyar piacon. A jelentős mennyiségű szórakoztató zene mellett csak elenyésző mennyiségben forgalmaztak klasszikus zenei termékeket, például operaáriákat vagy szimfóniákat.

Mándits Györgyike és zenekarának hangfelvétele a hőskorból – egyedi repertoár épült a Monarchiában

A nemzetközileg jól bevezetett His Master's Voice márka csehszlovákiai gyára ezzel szemben jelentős mennyiségű Bartók Béla-, Kodály Zoltán-, Lajtha László-hangfelvételt készített, amelyekhez kiváló előadók egész sora, így Basilides Mária, Dohnányi Ernő (lásd keretes írásunkat), Hubay Jenő csatlakozott. (E lemezeket, mint zenei szemléltetőeszközöket, a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium komplett sorozatokként vásárolta meg az iskolák számára.)

A sok kis lemezárka köréből két jelentősebb hazai lemezárka-csoportot kell kiemelnünk. A Székely Pál mérnök által fémjelzett, ma Radiola családként említett márkákhoz a Kristály Sz. P. B., a Melodia, a Merkur, a Metro, a Radiola Electro Record, a Radiola Extra, a Radiola Super és a Triumf márkák tartoztak. A másik nagy család a Durium Hanglemez Kereskedelmi Kft. érdekkörébe tartozott, amelynek kitalálója és vezetője Kelen Péter Pál volt. Ehhez a labelcsoporthoz a Durium/Patria, a Kristály K. P. P., a Pátria, a Pátria/Ultravox és a Telefunken tartoztak. Mindkét cég kielégített külső rendeléseket is; elsősorban reklámlemezeket készítettek, de a Durium sokszor dolgozott külső stúdiókban is, elsősorban a Magyar Rádióban, ahol többek között a máig sokat emlegetett Pátria népzenei sorozat felvételei is készültek. A sok kisebb lemezárka közül meg kell még említenünk a Tonalit céget, amely elsősorban gramofonjairól volt ismert, de a negyvenes évek végén hanglemezeket is kiadott. E cég lett a Magyar Hanglemezgyártó Nemzeti Vállalat jogelődje.

A Magyar Hanglemezgyártó Vállalat

Az Magyar Hanglemezgyártó Vállalat (MHV) az ötvenes években igen nehéz körülmények között, majdnem a nulláról indulva készítette hangfelvételeit. A sok mozgalmi jellegű felvétel még a hivatalos készítés ellenére sem talált vevőre, viszont a népzenei kategóriába sorolt cigányzenei felvételek szép számban fogytak. A viszonylag szabadrádai szórakozás kereteit jól tágtították a szórakoztató zenei lemezek (mai fogalmaink szerint a popzenei felvételek), amelyek egyre jelentősebb számban keltek el. A klasszikus zenei repertoárban elsősorban a proletár internacionalizmust semmilyen formában nem érintő darabokat adták ki, például olyan kompozíciókat, mint Erkel Ferenc Bánk bán című operájának részletei, majd később teljes felvétele. Az MHV-lemezek később Qualiton márkánévvvel futottak, majd egy latin-amerikai céggel való pereskedés folyamánként a Hungaroton lett a nemzetközileg rendkívül elismert lemezárka. Reklám-, propaganda-, illetve idegenforgalmi célból, más cégekkel karöltve 1960-ban került forgalomba a Colorvox sorozat, amelynek 20x15 centiméteres, nagyméretű képeslap-felületére nyomatták a hangbarázdákat. Ezeket a lapokat saját tasakjukban lehetett postára adni. A Hungaroton Magyar Hanglemezgyártó Vállalat (HMHV) idővel újabb lemezárkákat is indított saját kebelében, így jött létre a Bravo, Favorit, Gong, Krém, Pepita, Pepita International, Start márka, valamint a Magyar Rádió felvételtanyagából dolgozó Radioton. Ezek már rendkívül széles műfaji spektrumban bocsátottak ki kislemezeket (SP) és nagylemezeket (LP), majd később műsoros hangkazettákat és CD-eket.

A klasszikus zenei repertoár alapját olyan felvételek képezték, mint a „régii” Bartók-összkiadás (előbb LP-sorozatban, majd CD-ken), Liszt Ferenc és Kodály Zoltán legfontosabb műveinek kiadása, nem utolsósorban az egyre gyarapodó világpremier-felvételek, beleértve a kortárs magyar zeneszerzők friss alkotásait. Voltak, amelyek óriási sikert arattak, és nagydíjakat kaptak. Csak a nemzetközi nagydíjak száma meghaladta a hetvenet. A Hungarotonnál jutott először felvételi lehetőséghez Kocsis Zoltán, Ránki Dezső, a Liszt Ferenc Kamarazenekar és az Amadinda Ütőegyüttes – hogy csak néhányat említsünk nemzetközileg is elismert művészeink közül.

Nem szabad elfeledkeznünk a nagy magyar előadóművészeket bemutató LP-k soráról, amelyeken az Operaház nagyjait éppúgy megtaláljuk, mint a hangszeres előadókat. A könnyűzenei és jazzanyag elsősorban a szocialista országokkal folytatott KGST-kereskedelem révén lett ismert külföldön: az énekesek, a zenekarok számos esetben turnéztak a kelet-európai államokban és a Szovjetunióban, ami mindig jelentős hanglemezleadásokkal párosult. Bors Jenő, a Hungaroton igazgatója nevéhez fűződik a hetvenes években a dorogi hanglemezgyár, a présmű megvalósítása, amiért oly sokáig harcoltak a szakemberek. Itt évente ma már gigantikusnak tűnő, sokszor tízmilli-

DOHNÁNYI LEMEZEN

1928-ban a csehszlovák His Master's Voice részére számos hangfelvétel készült Dohnányi Ernő műveiből, részben a szerző közreműködésével. Ezek közül több bekerült a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium által megrendelt lemezcsoomagba. A HMV-felvételek egy része később

a magyarországi HMV label kiadásában újra megjelent. Dohnányi zeneszerzőként, zongoraművészként és karmesterként szerepel Eternola Edison Bell-, Patria- és Radiola-kiadványokon is. A Magyar Hanglemezgyártó Nemzeti Vállalat (MHV), illetve utódlapjai Qualiton és Hungaroton márkanevek alatt számos Dohnányi-művet adtak ki Kocsis Zoltán, Lantos István, Nemes Katalin, Ruggiero Ricci, Rados Ferenc, Szenthelyi Miklós, Zempléni Kornél és mások előadásában. Dohnányi zongorázását gépzongoraterceken és gramofonlemezekon számos alkalommal megörökítették. Ezek közül a Dohnányi At The Piano című kétlemezes Hungaroton-válogatás a legismertebb, amelyen saját darabjai mellett Beethoven, Brahms, Chopin, Liszt, Mozart és Schubert művei hallhatók. A válogatás időközben CD-n is megjelent.

liós mennyiségeket gyártottak a hazai és külföldi megrendelőknek.

Rendszerváltás a hanglemezgyártásban

A hazai piac 1988-as liberalizálása megtörte a lendületet: hirtelen kaphatóvá váltak az addig csaknem elérhetetlen nyugati könnyűzenei felvételek, illetve a klasszikus muzsika világnagyságainak lemezei. Alaposan visszaesett a Hungaroton forgalma, valamint erre az időre vált esedékessé a dorogi hanglemezgyár és raktárház építésére fölvetett bankkölcsönök visszatérítése is. E kettős nyomás alatt a Hungaroton Magyar Hanglemezgyártó Vállalat kis híján összeroppant. A vállalat felszámolás útján meg is szűnt, de a kiadói tevékenységek új cégekben, több önálló kft.-ben folytatódtak: a könnyűzene 1992-től a Hungaroton Gong, a komoly- és népzene, az irodalom, a mese és más műfajok 1993-tól a Hungaroton Classic márkanev alatt jelentek meg. Napjainkban a Fotex Nyrt. többségi tulajdonában lévő, Hollós Máté igazgatásával működő Hungaroton Records Hanglemezkiadó Kft. új hangfelvételeket is készít, és kiadványaival a világ minden táján folyamatosan jelen van. A Hungaroton egykori archívumának birtokosa a Hungaroton Music Zrt.

STATISZTIKA AZ ÖTVENES ÉVEKBŐL

A Magyar Hanglemezyártó Vállalat (MHV) működésének első három esztendejében, 1952 és 1954 között még kizárólag 78-as fordulatú normál lemezeket gyártott.*

Év	3 perc átlagidejű hanglemezek száma (db)	Gyártott hangfelvételek száma (db)	Művész Szórakoztató Népzene		
			az összes gyártott lemez százalékában		
1952	836	304 700	10,7	50,7	17
1953	349	380 400	11,8	61,7	11,7
1954	509	476 600	25,7	60,8	11,1

(Forrás: KSH Statisztikai évkönyv, 1958)

Az importban ezekben az esztendőkből elsősorban a szovjet Melodyja és – lényegesen kisebb mennyiségben – a csehszlovák Supraphon lemezek jelentették a választék bővülését. Ilyen „bővülés” volt például Sztálin beszédeinek soklemezes összkiadása. Az import mennyisége a tárgyalt három esztendőben rendre meghaladta a hazai termelést, így nem csoda, hogy a szovjet klasszikus zenei lemezek, sokszor világhírű előadókkal, keresettek voltak az üzletekben. 1952 és 1954 között az import mennyisége 342 ezer, 519 ezer és 558 ezer darab, míg a csekély magyar lemezexport ugyanezekben az években 19 ezer, 25 ezer és 60 ezer darab volt.

* A hivatalos statisztikában nem szerepelnek a meredeken zuhanó mennyiségben kiadott és eladott mozgalmi és egyéb propagandalemezek százalékszámai, a 100 százalék ezekkel együtt értendő.

A Hungaroton Bartók Új Sorozatának első albumai

Szólnunk kell arról a mintegy három és félezer magán-, félprivát és privát vállalkozóról, akik a rendszerváltás időszakától kulturátámogatásból vagy profitorientált módon kiadói vágyakat dédelgettek. Elsősorban a popzene különböző területein tevékenykedett és tevékenykedik jóval ezer feletti valódi és önjelölt producer, kiadó. Közülük a jelentősebb hazai tulajdonú kiadók közé azokat soroljuk, amelyek hosszabb ideje,

átlagosan legalább tíz esztendeje folyamatosan működnek, 2007/2008-ban is jelentek meg új CD-ik, és máig legalább néhány tucat kiadványt jegyeznek. Ezek azok a kiadók, amelyek a magyar előadók újabb és újabb kiadványaival havonta-évente rendszeresen jelentkeztek a klasszikus zene, a népzene, a jazz és kisebb mértékben a popzene területén. A már említett Hungaroton mellett többek között a Binder Music Manufactory (BMM), a Budapest Music Center (BMC), a Bencolor Kft., a C.A.E-Vukán Records, az Etnofon, a Fonó (Records), a Gramy Records, a Jazz Oktatási és Kutatási Alapítvány (Pannon Jazz, Pannon Classic,

Pannon Archív, Portik Jazz, Zoller

Records) és a Periferic Records azok a kiadók–márkák, amelyek a XXI. század elején a nehézségek ellenére jelentős hanghordozókat adtak/adnak ki, mindenekelőtt CD-formátumban.

„Csillag fekete lemezekben – 100 éves a magyar hanglemmez”

címmel szeptember 18-án kiállítás nyílik a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeumban (Budapest, V., Szent István tér 15.). A kiállítás 2009. február 8-ig látogatható.

A cikkhez tartozó bibliográfia és a cikk szövege megtalálható: www.gramofon.hu oldalon.

Nemzeti
Filharmonikusok

Főzeneigazgató: Kocsis Zoltán

2008. október 10.

péntek 19.30

Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem

Bartók Béla:

Zene húros hangszerekre,
ütőkre és cselesztára

Szokolay Sándor:

Október végi tiszta lángok
– ősbemutató

Vezényel:

Kocsis Zoltán

Közreműködik:

Nemzeti Énekkar

karigazgató: Antal Mátyás

A Magyar Rádió

Gyermekkórusa

karigazgató: Thész Gabriella

Baráti Kör: 411-6636

Információ: 411-6651

www.filharmonikusok.hu

OKM

Szathmáry, Csapó, Bánkóvi: három generáció

Nagyzenekari művek Tihanyi László vezényletével

Ha a Budapesti Őszi Fesztiválon idén valamivel kisebb is a kortárs zenei kínálat, nem kevésbé változatos, mint az elmúlt években. Az egyik „nagy” koncert (október 14., Művészetek Palotája, Fesztivál Színház) afféle körbetekintés: ilyen zenekari művek születtek az utóbbi hat évben, három különböző generációhoz tartozó magyar szerző műhelyében. Erről a panorámáról beszél az est karmestere, Tihanyi László, de szóba kerül a kortárs zene „gettósodása” is.

➔ Várkonyi Tamás

Tihanyi László úgy véli, helyes, helyes, hogy amikor határon túli zeneszerzőkről van szó, elsősorban a szomszédos országokban élő magyarok művei kerülnek terítékre. Fájjalja ugyanakkor, hogy kevesebb szó esik azokról a zeneszerzőkről, jelentős magyar muzikusokról, akik Nyugat-Európában telepedtek le. A nagyzenekari koncert műsorának összeállításakor ezért is esett a választása az 1939-ben született Szathmáry Zsigmondra, aki a hatvanas évek óta Németországban él, organista, zeneszerző és karmester. Őt a kortárs zenében járatosabbak Ligeti György organumműveinek avatott tolmácsolójaként ismerhetik, de mióta nyugdíjba vonult a Freiburgi Zeneművészeti Főiskoláról, több ideje jut zeneszerzésre is. 2002-ben befejezett Három zenekari darabját Ligeti Györgynek ajánlotta – október

14-én, a Művészetek Palotája Fesztivál Színházban már a nagy komponista emlékére szól a mű. „Szathmáry az hommage-nak azt a fajtáját választotta – mondja Tihanyi –, amikor valaki a saját zenei nyelvezetében megkeresi azokat az elemeket, amelyek a leginkább hasonlítanak egy – ebben az esetben – ligetis írás- vagy közlésmódra.”

Társkeresés brácsaverseny formájában

Csapó Gyula versenyműve „brácsára és változó környezetre” a koncert központi darabja. Ez lesz az ősbemutatója a kompozíciónak, annak a művésznek a közreműködésével, aki a művet rendelte, és akinek az ajánlás is szól: Rivka Golanival. Nem hagyományos értelemben vett koncertóról van szó. Mint a szerző írja, „a szólista és a zenekari tagok között nem versengés folyik, hanem társkeresés; a szólóbrácsának bejárása van minden szobába, az őt körülvevő társak azonban csak a maguk szobájában zenélnék teljhatalommal, nincs átjárásuk a többibe.” Csapó Gyula is kétlaki életet él, de az elmúlt két évtizedben az Újvilágban tevékenykedett. „Jó ideje a kanadai Saskatchewan Egyetem zeneszerzés és zeneelmélet professzora, de folyamatosan jelen van Magyarországon is” – folytatja Tihanyi. „Régóta ismerjük egymást, hiszen annak idején mi ketten alkottuk a zeneszerzés évfolyamot a Zeneakadémián. Nagyformátumú, rendkívüli tehetségű zeneszerzőnek tartom. Ez a brácsaversenye olyanfajta versenymű, amelyben az egyes szóló szakaszokat a zenekar más-más hangszercsoportja kíséri. Tehát

Forrás: Budapesti Fesztiválközpont Kft.

Dukay Barnabás – sajátos időkezelés

108 PERC DUKAY BARNABÁSNAK

A Szépművészeti Múzeumban október 11-én különlegesnek ígérkező hangversenyt rendeznek 108 perc Dukay Barnabásnak címmel, amelyen kizárólag a zeneszerző kompozíciói hallhatók. A zeneszerzőről nehéz bármit is mondani, hiszen alkotásai rendhagyók, szavakkal aligha megragadhatók. Érdekes egy pillantást vetni a koncerten felhangzó művek szerzői műfaj-megjelöléseire – hangköltemény, kánonok és szimfóniák, szabad proporciós kánon, áldozati zene, hangszeres motetta –, hogy lássuk, besorolhatatlan művészről van szó. Sajátos időkezelésű világában jelentős szerepet játszik a transzcendens, zenei gondolkodásmódjára erősen hatottak a XIV–XV. századi németalföldi polifon zenék. Alkotásai autentikus előadásban szólalnak majd meg, hiszen vannak élvonalbeli előadók, akik jó ideje szinte elkötelezték magukat az ő művészetének, és a hangversenyen is játszanak majd. Ilyen a Ránki-Klukon páros, amely többször megszolgáltatta alkotásait, sőt kért is művet az idén ötvennyolc éves Dukaytól. A Budapesti Őszi Fesztiválon a koncert teljes első felét ők jegyzik. A második részben az UMZE zenészei és az a Schola Hungarica kórus is színpadra lép, amelynek Dukay Barnabás ugyanúgy tagja volt, mint Vidovszky László, Jeney Zoltán és Kurtág György. VT

Oktober 11., 19.30, Szépművészeti Múzeum

egyszerre beszélhetünk hagyományos értelemben vett, zenekar-kíséretes versenyműről és olyan darabról, amelyben a zenekar tagjai kamarazenélnek a szólistával. Egy megsokszorozott ensemble-nak tekinti a szerző a zenekart, amely ezáltal más-más színskombinációkat tesz számára lehetővé.”

A tömbökben gondolkodás szépségei

Tihanyi László a koncerten elhangzó Hús éjszakai meditációról elmondja, hogy korábbi darabjának alapanyagából válogatott ki hús, különböző hosszúságú dallamperiódust, amelyek hús „mikrorész” jelentenek ebben a kompozícióban. Inspirációs forrása a gyerekkorától datálódó, különös viszonya az éjszakához, ami számára egyszerre izgalmas és félelmetes.

A negyvenes éveie elején járó Bánkóvi Gyula Les fleurs du vent (A szél virágai) című opusát Tihanyi László az utóbbi évek egyik „legzenekarosabb” módon megírt darabjának tartja. Ahogyan részben az ő műve, Bánkóvié is „sztereo zenekarra” íródott. „Rendkívül szimpatikus a hangszerkezelése, ahogyan a szerző zenekari hangzásban gondolkodik” – mondja Tihanyi. „Azért kell ezt hangsúlyoznom, mert az utóbbi évtizedekben a magyar zeneszerzés nem kényeztetett el bennünket olyan zenekari kompozíciókkal, amelyekről azt lehetne mondani, hogy kifejezetten virtuózan, jól lennének – a hagyományos értelemben vett – szimfonikus együttesre megírva. Általános tendencia, hogy a zenekart felduzzasztott ensembleként, szólisták csoportjaként kezelik a szerzők. A fiatalabbaknál azt tapasztalom, hogy újra ráéreznek a tömbökben gondolkodás szépségeire.”

Újragondolni a helyzetet

Tihanyi László a kortárs zenei előadógyüttesekre kitérve elmondja, hogy az UMZE megjelenése új helyzetet teremtett az általa vezetett, korábban rendszeresen koncertező és egyfajta missziót teljesítő Intermoduláció együttes vagy a Serei Zsolt-féle Componensemble számára. „Az UMZE kamaraegyüttesen kívül ebben a pillanatban nincsen a magyar kortárs zenei palettának olyan előadógárdája, amelynek meglenne a kellő anyagi támogatása az érdemi munkához” – mondja Tihanyi. „Ezt tudomásul vesszük, de újra kell gondolnunk a helyzetet. Ma már közhely: a rendszerváltás óta Magyarországon nincs kultúrpolitika. Úgy látom, hogy azoknak a mintáknak, amelyek a virágzó nyugat-európai kultúrákat működtetik, nem hogy az átvételéről, de egyelőre a megismeréséről sincs szó a politika szintjén, márpedig ma a támogatások elosztása összefonódik a politikával. A három lábbon – önkormányzati, állami és magánszponzorok – álló támoga-

Forrás: Budapesti Fesztiválpont Kft.

JÖVŐT A JAZZNEK!

A jazzprogram-kínálat idén is illik a Budapesti Őszi Fesztivál általánosan tradícióbontogató megközelítéséhez. A két este, amikor jazzt hallgathatunk, a fősodorba tartozó megszólalásoktól biztosan mentes lesz. Október 10-én a norvég jazzszíntér lankadatlanul munkálkodó újítói, a Jazzland lemezkiadó üdvöskői érkeznek a Millenáris Teátrumba. Pár éve hallhattuk már néhányukat: járt nálunk a Grammy-díjas Bugge Wesseltoft billentyűs, zongorista (esetében így helyes a sorrend) és a képen is látható Sidsel Endresen hangképzőmester, énekesnő (nála pedig így) is, akiről azt is megállapíthatjuk majd, a korábbiaknál mennyivel tolták kijebb zenei értelmezési tartományuk határait. Előbbi most a Mungolian Jet Set DJ-formációval lesz hallható, utóbbit pedig a Humcrush nevű elektro-jazz duó kíséri. A Beady Belle csapattal válik gömbölyűvé a norvég jazzmustra.

Aztán október 15-én elhagyjuk a norvég fjordokat, és megtapasztalhatjuk, milyen az, amikor a progresszív rock és a kísérletező jazz egylényegűvé válik egy gitár, egy basszusgitár és egy dob segítségével. A gitáros Adrian Belew lesz, aki sokkal több figyelemre lenne érdemes, mint amennyit lassan három évtizedes szóló pályafutása alatt kapott, hiszen az nem kevésbé izgalmas, mint egykori tevékenysége Frank Zappa, David Bowie, a Talking Heads, a King Crimson, Laurie Anderson, Paul Simon vagy Mike Oldfield mellett. (Ezt Belew maga is így érzi, ezért gyűjt aláírásokat honlapján, hogy 2009-ben őt is beiktassák a Rock&Roll halhatatlanjainak csarnokába.) A ritmusszekciót Belew két egykori tanítványa, a Julie Slick–Eric Slick testvérpár alkotja. Ők az új Power Trio, melynek 2008. őszi turnéja a Trafóban, a Budapesti Őszi Fesztiválon kezdődik. **BB**

Október 10., Millenáris Teátrum, **Október 15.,** Trafó

tási rendszerből ugyanis Magyarországon ma csak egyelőre egyetlen jöhet szóba: döntő részben az állami támogatás. Ezért hiányolom a hosszútávú kultúrpolitikai koncepciót. A hiány egyik következménye, hogy a kortárs zene gettósodott a Budapesti Őszi Fesztiválra, a Budapesti Tavasz Fesztiválra, a Korunk zenéjére és a Szombathelyi Bartók Fesztiválra. Még nagyon messzi jelenség a kortárs zene beépülése a koncertéletbe, hiszen ez a már évtizedekkel korábban befejezett életművekkel (Dohnányi, Lajtha, Weiner, vagy a közelebbi múltból Bozay, Durkó) sem történt meg. Márpedig, ha értékesnek tartjuk ezeket az alkotásokat, rég integrálniuk kellett volna a repertoárba.”

A Budapesti Őszi Fesztivál részletes programja:
www.bof.hu

Szív, igazság, értelem

Foto: Dobra János

Harmincéves a Tomkins énekegyüttes

Tomkins – erről a szóról itthon ma már legtöbbünknek az énekegyüttes, és nem az angol zeneszerző jut az eszébe. A társulat három évtizeddel ezelőtt azért jött létre, mert alapítói szerették a reneszánsz zenét, fontos volt számukra az éneklés öröme, és újat akartak hozni a hazai zenei életbe. A harmincadik évfordulón az együttes alapítóját és művészeti vezetőjét, Dobra Jánost kérdeztük.

◆ Réfi Zsuzsanna

Gramofon: Miként gondol vissza a Budapesti Tomkins Énekegyüttes megalapítására?

Dobra János: Néha jó döntésnek tartom, néha nem. Kicsit úgy vagyok ezzel, mint Kovács Dénes hegedűművész, akitől hetvenévesen megkérdezték, ha újrakezdené, ugyanígy tenne-e mindent. Erre az volt a válasza: „nem, kérem, mindig zongorázni szerettem volna...” Egyébként a Tomkinst nem is döntés alapján hoztuk létre. Inkább a sok közös éneklés, az együtt töltött főiskolai mindennapok eredményeként szerveződött meg a társulat. Hattagú csapatunk már 1975-től másolta a kottákat és reneszánsz darabokat mutatott be. A hivatalos, 1978-as megalakulást követően – amikor már tízen

voltunk, és az angol reneszánsz zeneszerző, Thomas Tomkins iránti tiszteletből felvettük a nevét – el kellett még telnie néhány esztendőnek, míg egyáltalán megfordult a fejünkben, hogy ennek az együttesnek akár komoly jövője is lehet.

G.: Milyen más utat választott volna a Tomkins helyett?

D. J.: Mostanában sokszor gondolkozom azon, hogyan alakult volna az életem, ha már főiskolásként csak a zenekari munkával és a vezénlyéssel foglalkozom, hiszen tizennégy éves koromtól karmester akartam lenni. Rengeteget tanultam Simon Alberttől, akit az igazi mesterműnek tekintek. Együtt hallgattam vele zenét, teáztunk,

átbeszélgettünk sok-sok éjszakát. Szívacsként szívtam magamba minden szavát. Szakmai, emberi, etikai, de gyakorlatilag mindennemű zenei és művészi fejlődésben döntő szerepet játszott. Mellette tanultam meg, hogy mi az, ami fontos az életben, mit jelent az, hogy igazán csak a szívével lát az ember...

G.: Mindennek azonban az énekegyüttes vezetőjeként is nagy hasznát vette.

D. J.: A tőle tanultakat az énekes munkában is igyekeztem érvényre juttatni. Talán ennek köszönhetően sikerült az együttes egyedi előadói stílusát kialakítani. Simon Albert nevelése révén váltam képessé arra is, hogy a fontos dolgokban célratörő és kitartó legyek.

G.: Sokszor a legnehezebb helyzeteken is átsegítette a társulatot konok hite, hiszen – bár hamar professzionális együttesé váltak – anyagi helyzetük mindig bizonytalan volt.

D. J.: Történetünk szinte végig a megélhetésért vívott harc. Ezért akaraterőt, küzdeni tudást vártam el a tagjainktól is. Rá kellett azonban jönnöm, hogy nem vagyunk egyformák, az adott pillanatban mindenki másként gondolkodik. Szerencsére a sorsdöntő helyzetekben mindig egy emberként cselekedtünk. Időközben azonban be kellett látnom azt is, hogy nem mindig voltam jó vezető. Az első évek nehézségein fanatikus elszánással voltam képes továbbvinni a társulatot, de erre a mentalitásra nincs

mindig szükség. Az 1991-es autóbalesetemet követően nagy változáson mentem keresztül, fizikailag és lelkileg. Ennek következtében kevésbé erélyes vezetővé váltam. Az együttesben több teret kaptak az egyéni indulatok, követelések. A megváltozott helyzethez képest kellett aztán egy új vezetői stílust kialakítanom, amit már a világ „felpörgött” elvárásai is befolyásoltak. Rá kellett jönnöm, hogy könnyebb a tagoknak, ha valaki egy személyben viseli a felelősséget a társulatért, és munkára ösztönzi őket.

G.: Elfáradt ebben a folyamatos küzdelemben?

D. J.: Mindannyiunkat megviselt a rengeteg huzavona. Kudarc és siker váltakozott folytonosan. Hiába adtunk sikeres hangversenyeket, és próbáltunk kialakítani különleges, csak ránk jellemző hangzást, mégsem sikerült anyagi biztonságot teremtenünk. Az, hogy az együttes jól működjön, harccal járt, és jár ma is. Énekeseink felét az alapító tagok teszik ki, nagyon jól ismerjük egymást, ezért nem egyszerű új inspirációt, megfelelő ösztönzést adni. Folyamatos küzdelmet kell folytatni azért is, hogy a pódiumon minél teljesebben közvetíthessük a szerző üzenetét. Azért, hogy megtörténhessen a csoda. Hogy a muzsikálásunk minőségi legyen. Hogy mindannyian képesek legyünk megfelelően viszonyulni a világhoz. Sajnos azt látom, a szakma ebben a kérdésben túl nagy teret enged a valójában tűrhetetlen hibáknak. A komoly képzési hiányosságok mellett az amoralitás is egyre inkább jelen van.

Fotó: Eifert János

G.: *A Tomkins története azonban azt igazolja, megéri harcolni.*

D. J.: Az első egy-két esztendőben csupán a napi feladatokra koncentráltunk, utána kezdtünk csak hosszabb távra tervezni. Mintánk sem akadt, hiszen akkoriban nem létezett ilyen társulat. Napjainkban – nyilván részben nekünk is köszönhetően – jócskán találni énekegyütteseket. A hetvenes évek végén a régizene még hiányzott a koncertpódiumról, és csodálkozhattunk azon, hogy madrigál-

ni. Aztán megváltoztak a körülmények, és a világ felgyorsult tempóját egyre nehezebben követtük. Az 1990-es évek második felében kiderült, nem vagyunk jól eladható „árucikk”. Bár kerestünk, nem találtunk olyan menedzsert, aki folyamatosan intézte volna ügyeinket. A műfajnak világszerte is alig akad impresszáriója.

G.: *Mégis, szép jubileumot ünnepelhetnek idén. Milyen koncerteken lépnek még pódiumra?*

D. J.: Nincs sok hangversenyünk, inkább a minőségi fellépésekre törekszünk. Idén a Budapesti Tavasz Fesztiválon adott koncerttel, valamint a Fészek Művészklubban – amely második otthonunk, hiszen több évtizede ott próbálhatunk – beszélgetős-éneklős esttel ünnepeltünk. Filharmóniai szervezésben a Magyarok Nagyszonyja Nemzetközi Egyházzenei Fesztiválon adunk október 13-án jubileumi hangversenyt. Különleges lesz az a fellépés is, amelyen a Tomkins a 30. évfordulóját ünnepli: a hatvanéves Perényi Miklóssal közös barokk koncertet adunk október 3-án, a Szent Mihály-templomban.

estjeinken megteltek a koncerttermek. De nem tudtuk, hogyan tovább. Beszélgettem erről idősebb, sikeres muzsikuss kollégáimmal, akik azzal biztattak bennünket: „Az első tíz évet kell túlélni, az a próbakő!” Azt mondogatták, ki kell tudni várni azt az időt, amíg bebizonyosodik, hogy jól döntöttünk, és aztán megtörténhet az áttörés. Kivártuk, és mindig hittünk abban, hogy a minőség dönt. Mégsem sikerült jelentős nemzetközi karriert befutnunk, bár színvonalunka predestinálta volna rá a társulatunkat. De életben maradtunk.

G.: *Sőt akadt olyan időszak is, amikor hívatásossá válhattak, még fizetést is kaptak a tagok.*

D. J.: Kulturális szövetkezetként működünk a nyolcvanas évek végétől egy ideig. Találtunk mecénást, többször kaptunk támogatást, ösztöndíjat a Soros Alapítványtól is. Ebből, valamint a koncertjeink bevételeiből teremtettük elő a szükséges összeget. Remek volt így a közös munka, hiszen a tagoknak csak a Tomkins fellépéseire kellett készülniük. A rendszerváltás környékén olyan sok felkérést kaptunk, hogy nem is tudtunk minden feladatot elvállal-

G.: *Három évtized után hogyan tudnak megújulni? Gondolkoznak már a fiatalításon?*

D. J.: Foglalkozunk ezzel a kérdéssel is. Mivel nincs annyi hangversenyünk, hogy tagjaink csak a Tomkinsnál végzett munkájukból éljenek, mindenki ezer más feladatot is elvállal. Így kevesebb lehetőségünk van a műhelymunkára. Ez a fiatalításnál is problémát okoz. Új énekeseket bevonni csak akkor lehet, ha elegendő mennyiségű munkát tudunk számukra biztosítani. Pedig a zeneszerzőkre is inspirálóan hat az ifjú arcokból álló, lelkes társaság. A mi repertoárunkon a kortárs kompozíciók szintén jelentős helyet kaptak. Persze, a fiatalítás számomra sem egyszerű feladat, hiszen az ifjú énekesekhez másképpen kell közeledni, meg kell ismerni a gondolkodásukat. Látom, bár ügyesek, nem mindig olyan kitartóak, mint az idősebbek. Áldozatot is kevésbé képesek hozni. Mi még, a régi tagokkal, a hetvenes években lelkesen, amatőr módon érhetünk el fel profi színvonalat. Most érzem azt, hogy az a rengeteg erőfeszítés, amit az évtizedek során mindannyian beleöltünk az együttesbe, megtérül. Egy azonban biztos: a

„Az első
tíz évet kell
túlélni,
az a
próbakő!”

Fotó: Eflert János

harmincesztendő jubileummal lezárul egy korszak az együttes életében. Ez az évforduló ugyanis arra fog ösztönözni bennünket, hogy teljesen más módon, más eszközzel dolgozzunk tovább. Látom, hogy ma mást vár a

világ. Nem szükséges teljesen behódolni napjaink zenei trendjének, de annak figyelembe vételével kell újjáformálni a gondolkodásunkat.

G.: *A korszakváltás ellenére azért a Tomkins vezetője marad a jövőben is?*

D. J.: Természetesen. Most még nem is tudnám elképzelni az együttes nélkül az életemet, de másképpen akarom folytatni. Érzem, ideje a karmesteri karrieremet építenem, keresem a lehetőségeket magamnak és a Tomkinsnak. Jövőre két igazán nagyszerű jubileum, a Haydn- és Mendelssohn-émlékév vár ránk.

G.: *Gondolkodik néha azon, hogyan ünnepelné az ének-együttes ötvenedik születésnapját?*

D. J.: Most egy esztendőre sem tervezek előre. Kérdés, hogy milyen lesz az új korszak az együttes életében, és rengeteg az intézni való is. Meg kell találnunk a jó megoldást, a megfelelő utat. Teljesen más szervezetet próbálok kialakítani, de azt is tudom, jó néhány esztendő telik el addig, amíg ez valóban működni kezd. Ezzel együtt elmondhatom, nagyon szép, színes életünk, pályafutásunk volt. Ahogy Carlos Castaneda Don Juanja mondja: „Számomra az egyedüli: bejárni az utakat, amelyeknek szívéük van; bármilyen utat, csak szíve legyen.” Mert ha szíve van, akkor az igazság is megjelenik, és értelme lesz a haladásnak. ■

10 éve nyitva

A Trafó őszi zenei kínálatából:

szepember 28. (V)
A Filharmónia Budapest és a Trafó bemutatja:
Musikfabrik (D)
KORTÁRS ZENEI KONCERTJE
Karlheinz Stockhausen,
Helmut Lachenmann és
Wolfgang Rihm műveiből

október 5. (V)
Csalog Gábor és Varga István
hangversenye orosz szerzők műveiből

október 15. (Sz)
A Budapesti Őszi Fesztivállal közös program
Adrian Belew Power Trio –
Europe 2008 Tour & Dav

november 22. (Szo)
Az Indiai Klasszikus Zene
Mesterei VI: Shujaat Khan

Bővebb információ:
www.trafo.hu

Adrian Belew Power Trio

Támogatók:

nka fideiIno sūgo ELET (PRODALOM) GRAMOFON

Hírös rádió fm 90.3 India, Elősz. hu

Shakti-művészet Indiai Énekes-együttes

TATA

Tündértánc

Szabó Ildikó útravalója

Nyolc nemzetközi versenygyőzelemmel, ugyanennyi mesterkurzussal, valamint Fischer Iván és Starker János ajánlásával a tarsolyában indult tavasszal stúdióba a tizenöt éves Szabó Ildikó, hogy a csellóirodalom gyöngyszemeiből válogatva elkészítse Tündértánc című bemutatkozó lemezét, amely a Hungaroton gondozásában jelent meg.

➔ Winkler-Nemes Gábor

Szabó Ildikó – érett ízlésvilág, megszállottság és jó kedély

A 2005 óta a Zeneakadémia kivételes tehetségek osztályában, Mező László növendékeként tanuló fiatal csellista ízlésvilága meglepően érett. Határozottan beszél elképzeléseiről, érdeklődéséről és céljairól. Ha a fenti számadatok alapján valaki arra következtetne, hogy egy kisgyermekkorától csellókottákkal terrorizált, mókuserékbe kényszerített, agyonhajszolt csodabogárról van szó, hadd nyugtassam meg: Szabó Ildikó egy módfelett jó kedélyű, eleven, futball- és elektronikarajongó kamaszlány. Kivételes tehetségén kívül birtokol még egy kincset, ami manapság kiveszőben van korosztályában: nemcsak odaadó tisztelettel viszonyul mestereihez, akik egyben példaképei is, hanem magában hordozza a zeneművészet iránti legjobb értelemben vett megszállottság csíráját, amelyet az elsődleges és egyetlen megközelítésnek, egyben kötelező érvényűnek is tekint, ha pályájáról van szó.

E mentalitás családi vonás. Az édesapa, Szabó Péter, a Budapesti Fesztiválzenekar szólamvezető csellistája, a nagypapa, Szabó Csaba zeneszerző, csángó népdalok gyűj-

tője és zenepedagógus, valamint a zongoraművész édesanyja, Lénárt Ágota olyan útravalóval látták el és látják el, amely felelősségtudatát és elhivatottságát egy életen át táplálni tudja.

Sokirányú érdeklődése és nyitottsága művészi fejlődésének további eszközei. „Rajongok az irodalomért, mostanában teljesen elmerültem Shakespeare drámáiban, de a természettudomány és a képzőművészet is alapvető élményeket kínál számomra” – fogalmaz. A kötelező gyakorlás nyilvánvalóan óriási munka, de Ildikó mindig ügyel arra, hogy barátaira és kikapcsolódásra is elég időt szakítson. Július közepe táján hetekig a bloomingtoni kurzusok búvőkörében élt, ami persze nem csoda. Második alkalommal találkozhatott a csellójáték élő legendájával, Starker Jánossal, akivel a súlyt nem a játéktechnikai elemekre, hanem a zenei megfogalmazás kérdéseire helyezték.

A zenekari és kamarazenei gyakorlat kiemelkedő fontosságáról így vélekedik: „Megfigyeltem, hogy akik zenekarban és kamaraegyüttesben is közreműködtek, sokkal színesebben és gazdagabb perspektívával tudtak később szólódarabokat is játszani. Aki pedig hivatását valóban tőzzel és elszántsággal gyakorolja, annak mindezzel foglalkoznia kellene, majd beépítenie azt szólóművészi gyakorlatába.” Az indianai (Egyesült Államok) élmények után a nyár másik fontos állomása a sienai Accademia Musicale Chigiana volt, ahol a tavalyi évhez hasonlóan David Geringas kezei alatt dolgozott. Erre a kurzusra csak komoly felvétellel lehetett bekerülni. Ildikót ötven – már akadémista, illetve doktorandusz – csellista közül választották be a tizenhárom rendes hallgató közé. Az akadémia hangszermúzeumot is fenntart – itt csodálattal adózott a lenyűgöző Amati és Stradivari hangszereknek. Jelenleg egy német gordonkán játszik, amelyet a MOL Segíthetek? Alapítványának támogatásával vásárolhatott, de mint minden csellistának, neki is egy Amati vagy Stradivari mesterhangszer az álma. Idei lemezfelvételén kívül számos koncerten szerepelt, legközelebb a Starlet Music Management művészeként Londonban lép fel. ■

(A Tündértánc lemezről az 50. oldalon olvasható kritika.)

A Starlet Music Management hivatalos honlapja:
www.starlet.hu

Fesztivál Színház
19.30

2008. szeptember 11.
BUDAPESTI MAHLER-ÜNNEP
Matthias Goerne
dalestje

Klubrádió PORT.hu PESTER LLOYD

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
19.00

2008. szeptember 16.

Giacomo Puccini:
Turandot
Háromfelvonásos opera

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
19.30

2008. október 4.

Vásáry Tamás 75
Születésnap koncert

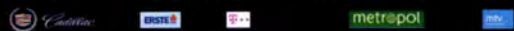
Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
19.30

2008. október 25.

Bogányi Gergely
zongoraestje

STRATÉGIAI PARTNEREINK

STRATÉGIAI MÉDIAPARTNEREINK

Jegyek kaphatók a Múpa jegypénztárban 1095 Budapest, Komor Marcell u. 1. (tel.: 555-3300), a Concert & Media jegyirodában (tel.: 455-9000), a Libri könyvesboltjában, valamint az ismert jegypénztárakban. A Múpa szponzorja a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem.
ISO 9001:2000

Orgona-folk

Gunnar Idenstam estje
Közreműködik:
Johan Hedin,
Sebestyén Márta,
Szokolay Dongó Balázs

2008. október 15., 19.30

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

**The Michael
Nyman Band**
(Nagy-Britannia)

2008. október 21., 19.30

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

„Kilenc manuál”

zongora-orgona parádé
Fassang László,
Prunyi Ilona,
Szakcsi Lakatos Béla

2008. november 18., 19.30

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

STRATÉGIAI PARTNEREINK

STRATÉGIAI MÉDIAPARTNEREINK

Jegyek kaphatók a Múpa jegypénztárban 1095 Budapest, Komor Marcell u. 1. (tel.: 555-3300), a Concert & Media jegyirodában (tel.: 455-9000), a Libri könyvesboltjában, valamint az ismert jegypénztárakban. A Múpa szponzorja a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem.
ISO 9001:2000

Egy elhivatott négyes

A KLASSZ ösztöndíj-program első kedvezményezettjeként tízmillió forintot nyert el a Zeneakadémián nemrég diplomázott muzikusokból álló Accord Quartet. A nagy reményű és ambiciózus formáció primáriusát, Mező Pétert kérdeztük, mire fordítják az összeget, hogyan telnek napjaik Bázel és Budapest között már második éve ingázva, és készülnek-e a tavalyihoz hasonló izgalmas koncertsorozatra.

➤ Várkonyi Tamás

Az előző szezonban rendezett, három koncertből álló sorozatában a Régi Zeneakadémián az Accord Quartet igyekezett minden stílusból, illetve a Madridban és Bázelben tanultakból ízelítőt adni. A telt házas, jó szakmai visszhangot kiváltott esteken Mozart, Beethoven, Mendelssohn, Hugo Wolf, Puccini, Bartók alkotásait szólaltatták meg, és szenzációszámba ment, hogy Webern Hat bagatelljét kotta nélkül játszották. Több hónapot töltöttek el ugyanis Bázelben a LaSalle Quartet primáriusánál, Walter Levinnél. A nyolcvanhat éves művész nagyon szigorú, az órán egyetlen rossz hang nem hagyhatja el a hangszert. Mező Péter, Veér Csongor, Kondor Péter és Ölveti Mátyás négyese vele tanulta meg ezt a kompozíciót, ami azért is rendkívüli, mert Levin a legendás

BUSINESS DEVELOPMENT UNIT

A Zeneakadémián 2007 novemberében alakult a Business Development Unit (BDU), amelynek életre hívása az intézmény nemzetközi versenyképességének megerősítése és világhírű tudásanyagának széleskörű megismertetése céljából vált szükségessé. A potenciális külföldi növendékek leginkább az oktatás színvonalát veszik figyelembe, de nem elhanyagolható szempont az intézmény nyújtotta szolgáltatások sokfélesége, minősége sem, értve ez alatt például az intézmény kommunikációját, információs szolgáltatását. Az utóbbi terület a BDU egyik felelősségi köre. Feladata továbbá, hogy megtalálja az utat az üzleti körökhöz, valamint jól megfogalmazott célokat, programokat mutasson be cégek, vállalkozások, magánemberek felé. A támogatások megszerzése, az adminisztráció, a támogatókkal való kapcsolattartás és az elszámolás is a BDU hatásköre. Ezen kívül a Zeneakadémia igyekszik a kiemelkedő tehetségek számára minél több fellépési lehetőséget biztosítani a nemzetközi pódiumokon – ezek szervezésében is aktív szerep jut a részlegnek. A nyári, igen sikeres részvétel a nagyszabású pekingsi Musicathlonon majd' félévnyi intenzív szervezőmunkát igényelt a BDU stábjától.

A fiatalok idén is a Hagen és a LaSalle Quartet tagjainál folytatják a munkát

Rudolf Kolischnál tanult, a Kolisch Quartet pedig Anton Webern irányításával is dolgozott.

„Az év nagy része kurzusszerűen telik – mondja Mező Péter –: egy hetet tanulunk Rainer Schmidtnél, a Hagen Quartet tagjánál, akinél már Madridban is tanultunk két évet. Majd következik egy hét Levinnel, de a második félévet kizárólag Rainer Schmidttel töltjük majd. Nem szeretnénk megismételni a nyolchónapos madridi kint tartózkodásunkat, amikor ismerősnél laktunk, és zacskós levesen, konzerveken éltünk. A múlt tanév után ezt az évet akkor is Bázelben töltöttük volna, ha belegebedünk, de az elnyert támogatásnak köszönhetően erre nem lesz szükség. Mivel a hazai zenei életből sem szeretnénk hiányozni, minden hónapnak legalább a felét itthon töltjük, tehát egyebek mellett utazásra, lakásbérlésre, élelemre, vonósöröztésre fogjuk költeni az ösztöndíjat. Nemrég diplomáztunk, de azóta munkanélküliek vagyunk. A pályázatunkba beleírtuk, hogy a bázei tanulmányok mellett ahhoz is kell a pénz, hogy versenyeken indulhassunk, hiszen ma már mindenhol saját felvételt kérnek, és minden alkalommal más anyagot. Nemrég az ARD versenyre adtuk be a jelentkezésünket, amely hangfelvétel mintegy 130 ezer forintba került.”

A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem hivatalos honlapja:
www.lfze.hu

Az Accord Quartet hivatalos honlapja: www.accordquartet.hu

**Művészetek
Palotája**
Budapest

Élmény! Minden tekintetben.

www.mupa.hu

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
19.30

2008. október 27.

Mozart-est Malcolm Bilsonnal

FESTER LLOYD

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
19.30

2008. október 31.

Az Orchestre National du Capitole de Toulouse hangversenye

FESTER LLOYD

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
19.30

2008. november 8., 11.

Bernstein: Mise

FESTER LLOYD

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
19.30

2008. november 25.

Gyenyisz Macujev zongoraestje

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
19.00

2008. december 4.

Mozart: Così fan tutte

Klubrádió

STRATÉGIAI PARTNEREINK

Jegyek kaphatók a Múpa jegypénztárában 1095 Budapest, Komor Marcell u. 1. (tel.: 555-3300), a Concert & Media jegyirodában (tel.: 455-9000), a Libri könyvesboltokban, valamint az ismert jegypénztárakban. A Múpa szponzorja és támogatója a Liszt Ferenc Zenei Művelődési Egyesület.
ISO 9001:2000

**Művészetek
Palotája**
Budapest

Élmény! Minden tekintetben.

www.mupa.hu

A Metropolitan Opera a Műpában

Tíz Metropolitan-előadás élő közvetítése
szombati napokon este, 21. századi, digitális
csúcstechnológiával.

Salome • Doctor Atomic • Faust elkárhozása
Thaïs • A fecske • Orfeo és Euridike
Lammermoori Lucia • Pillangókisasszony
Az alvajáró • Hamupipőke

Karita Mattila • Marcello Giordani
Renée Fleming • Thomas Hampson
Angela Gheorghiu • Roberto Alagna
Anna Netrebko • Rolando Villazón
Cristina Gallardo-Domās • Natalie Dessay
Juan Diego Flórez

A közvetítések a Múpa stratégiai partnere, az
Erste Bank támogatásával jöttek létre.

Jegy- és bérletvásárlás: 2008. augusztus 25-től.

További információ a Múpa honlapján.

Fotó: Faust elkárhozása - Marcello Giordani

The Met
ropolitan
Opera
HD
LIVE

STRATÉGIAI PARTNEREINK

STRATÉGIAI MÉDIAPARTNEREINK

Jegyek kaphatók a Múpa jegypénztárában 1095 Budapest, Komor Marcell u. 1. (tel.: 555-3300), a Concert & Media jegyirodában (tel.: 455-9000), a Libri könyvesboltokban, valamint az ismert jegypénztárakban. A Múpa szponzorja és támogatója a Liszt Ferenc Zenei Művelődési Egyesület.
ISO 9001:2000

Új területeken vitézkedni

Szokolay opus magnumát mutatják be a Nemzeti Filharmonikusok

Kurtág, Takemitsu, Sály, Jeney, Dubrovay, Dukay műveinek megszólaltatása után, október 10-én Szokolay Sándor új alkotását mutatja be Kocsis Zoltán vezetésével a Nemzeti Filharmonikus Zenekar. Az Október végi tiszta lángok című oratórium kapcsán kérdeztük a hetvenhét éves zeneszerzőt és a főzeneigazgatót.

➤ Várkonyi Tamás

Kocsis Zoltán szerint a Nemzeti Filharmonikus Zenekar jóval aktívabb és merészebb a kortárs zene megszólaltatása terén, mint eddigi történetében bármikor. Két kiemelkedő eseményt említ az utóbbi három évből: Jeney Zoltán mintegy három és fél órás Halotti szertartásának ősbemutatóját és Dukay Barnabás Szimfóniák az éjféle Naphoz című művét. Mint mondja, mindig óriási intenzitással és hittel foglalkozik a kortárs alkotásokkal (is). „Egészen más stílusban megfogható művet játszani, ami belesimul az európai zenetörténet kánonjába, és más új területeken vitézkedni” – mondja.

„Még javában Állami Hangversenyzenekarnak hívták az együttest, amikor Toru Takemitsutól kezdve Kurtág Györgyig játszottuk napjaink zenéjét. (Kurtág a Berlini Filharmonikus Zenekar és Claudio Abbado felkérésére írt Sztélé című nagyzenekari kompozícióját február 4-én szólaltatjuk meg a Művészetek Palotájában.) Csak a kortárs magyar szerzők közül jó néhányszor előadtuk Jeney, Sály, Vidovszky, Dubrovay alkotásait. Elég a zeneszerző egy-két művét meghallgatni ahhoz, hogy pontos képet kapjunk az illető profiljáról, művészi értékéről, és úgy gondolom, eddig nem választottam rosszul” – nyilatkozza Kocsis, aki 2000-ben, keletkezése után bő négy évtizeddel mutatta be Szokolay Sándor A tűz márciusa című oratóriumát az NFZ élén.

Néhány éve újból megkereste a zeneszerzőt, baráti felkérése pedig szerencsésen összevágott Szokolay azon szándékával, hogy megírja élete főművét. A hetvenhét éves magyar komponista Kocsist a legkifinomultabb hallású magyar muzsikusként tartja, aki „a legbonyolultabb orkesztrális anyag rétegeit is az utolsó hangig áthallja”. Mindamellet nem fogadott el hivatalos felkérést, mert úgy érezte: belső indítatásból kell megírnia a művet. Fontosnak tartotta, hogy hét opera és több mint százhetven számozott opus után ne csak kifésülje, hanem summazza is az életművét. Viszont megfogadta Kocsis tanácsát, miszerint az Október végi tiszta lángok – Oratorikus emlékezés című alkotást ne akarja befejezni az 1956-os

Szokolay Sándor: Esztendőkön keresztül hordoztam magamban a művet

forradalom 50. évfordulójára, hanem akkor legyen kész, amikor a mű maga mondja, hogy kész van.

„1956 az életem egyik legmélyebb emberi, művészi és erkölcsi tapasztalata” – mondja a zeneszerző. „Szerettem volna ezt az élményt úgy kiírni magamból, hogy ne az esemény politikai cselekményén, hanem az üzenetén legyen a hangsúly. Ugyanakkor azt kértem Nagy Gáspár költőbarátomtól, aki szintén a Kocsis-féle maximalizmus megtestesítője volt, hogy az Ady-féle márciusi láz is legyen benne. Voltaképpen ez a hetvenperces mű egyfajta pszeuduorekviem, noha semmiképpen nem gyászzenét szerettem volna írni, hanem olyan szakrális muzsikát, aminek mind a hét tétele »mennybe megy«. Mielőtt két évig éjt nappallá téve dolgoztam volna rajta, esztendőkön keresztül hordoztam magamban a művet, messze a főváros zajától, Sopron meghitt légkörében, ami tizenöt éve körülvesz. Nem zongorán, hanem fejben komponáltam. Kodály tanár úr is azt mondta, hogy nem kell rögtön leírni, ami az eszünkbe jut, mert amit elfelejtünk, az meg is érdeklő, hogy elfelejtsük. És amit papíron képzelünk el, az papíron is marad, nem »száll fel«. Emellett ma már látom, hogy nem a hangok a legfontosabbak. Amit az ember megír: igaz legyen, tiszta és szép.”

A Nemzeti Filharmonikus Zenekar hivatalos honlapja:
www.filharmonikusok.hu

**Művészetek
Palotája**
Budapest

Élmény! Minden tekintetben.

www.mupa.hu

Fesztivál Színház
19.30

2008. szeptember 19.

Klazz Brothers & Edson Cordeiro

(Németország–Brazília)

„Klazz Meets The Voice”

POSTER LLOYD

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
19.30

2008. október 1.

„Szakcsi 65” Szakcsi Lakatos Béla születésnap koncertje

Fesztivál Színház
19.30

2008. október 20.

Susana Baca (Peru)

POSTER

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
19.30

2008. november 5.

Omara Portuondo (Kuba)

POSTER | infocentrum | ART

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
19.30

2008. november 7.

Bill Frisell Trio

POSTER

STRATÉGIAI PARTNEREINK

STRATÉGIAI MÉDIAPARTNEREINK

Jegyek kaphatók a Múpa jegypénztárban 1095 Budapest, Komor Marcell u. 1. tel. 555-3300, a Concert & Media jegyirodában (tel. 455-9000), a Libri könyvesboltokban, valamint az ismert jegypénztárakban. A Múpa szakmai támogatója a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem.
ISO 9001:2000

**Művészetek
Palotája**
Budapest

Élmény! Minden tekintetben.

www.mupa.hu

Hétfő esti jazz a Cadillac-kel Juhász Gábor

POSTER | FHM

2008. október 13., 19.30
Fesztivál Színház

Hétfő esti jazz a Cadillac-kel Szőke Nikoletta

POSTER | FHM

2008. november 10., 19.30
Fesztivál Színház

Hétfő esti jazz a Cadillac-kel „Csepregi 50” Csepregi Gyula és zenészbartói

POSTER | FHM

2008. december 8., 19.30
Fesztivál Színház

STRATÉGIAI PARTNEREINK

STRATÉGIAI MÉDIAPARTNEREINK

Jegyek kaphatók a Múpa jegypénztárban 1095 Budapest, Komor Marcell u. 1. tel. 555-3300, a Concert & Media jegyirodában (tel. 455-9000), a Libri könyvesboltokban, valamint az ismert jegypénztárakban. A Múpa szakmai támogatója a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem.
ISO 9001:2000

Ősbemutatók, szimpózium, kiállítások

Gazdagodik a Budapesti Mahler Ünnepek hagyománya

Nem lehet semmi kétség: a Budapesti Mahler Ünnepek, amelyet negyedszer rendeznek meg a Művészetek Palotájában, már nemzetközi hírű hagyományt teremtett. A Budapesti Fesztiválzenekarhoz (BFZ) és az ötlet „atyjához”, Fischer Iván zeneigazgatóhoz kötődik a rövid, de annál intenzívebb, szeptember 6-tól 11-ig tartó eseménysorozat.

➔ Albert Mária

Az ünnep fókuszában természetesen az első perctől fogva Gustav Mahler életműve áll, de igyekeznek minél több kortárs magyar zeneszerzőt bemutatni – mondta el a Gramofonnak Fischer Iván. Szerencsére bőséges a választék, hiszen sok kiváló magyar komponista alkot: Tihanyi László, Vajda János, Orbán György, Gyöngyösi Levente, Láng István után 2008-ban Dubrovay Lászlótól és Csemiczky Miklóstól rendeltek darabokat. A zeneigazgató szerint a művek érdekessége, hogy mindkettő nagyzenekari kompozíció, ezért annak a hangversenynek a keretében játsszák el őket, amelyen a szünet után Mahler III. szimfóniáját szólaltatja meg a BFZ. Ezt a műsort kétszer adja elő az együttes, a Mahler szimfónia szólóját Birgit Remmert énekli.

Az altszólv Nietzsche Zarathustrájának szavait idézi, az emberi álmok, mélység, kín, gyönyör, öröklét világát. A Budapesti Fesztiválzenekar honlapja szolgál azzal az érdekes információval, hogy mikor és hol játszották legutóbb az ünnepre kítűzött műveket – némelyiket meglepően régen. „Nem vagyunk Mahler-specialisták, túlzás lenne ilyesmit állítani – véli Fischer Iván –, de nagyon szeretjük Mahler zenéjét, és ugyanolyan gyakran foglalkozunk vele, mint a többi kedvencel, Beethovennel, Mozarttal, Bartókkal.”

Matthias Goerne azonban bátran nevezhető specialistának, a daléneklés nagymesterének. Budapesten 2003-ban Schubert Téli utazását szólaltatta meg az MTA Kongresszusi termében. „A Budapesti Mahler Ünnepeken csak akkor rendezünk dalestet, ha olyan kivételes művészek fogadják el a meghívásunkat, mint tavaly Thomas Hampson, idén Goerne” – szögezi le a zeneigazgató. A bársonyos hangú német bariton a Rückertversekre írt Gyermeagyásdalkok mellett Sosztakovics és Beethoven dalokat is tolmácsol az ünnep záróestjén.

Forrás: Gramofon-archív

Gustav Mahler a Dal a Földről komponálása idején

A harmadik koncerten Schönberg A megdicsőült éj műve mellé a Dal a földről című szimfonikus alkotás kerül. Mahler Hans Bethge A kínai fuvola című antológiájából hat verset választott ki, amelyek témája a Föld, a természet, az emberi élet szépsége és kilátástalansága: csupa olyan téma, amely a zeneszerzőt rövid életében mindig is foglalkoztatta.

Ahogy már szintén hagyomány: kiállítás kapcsolódik az eseményhez, még hozzá kettő is. Az egyiknek a témája: Mahler és a Mozart-operák. Az anyag a legnagyobb Mahler-gyűjteményből, a párizsi Gustav Mahler Zenei Archívumból érkezik Budapestre, és dokumentumok, fotók, levéltári anyagok segítségével azt mutatja be, milyen meghatározó szerepet játszott a karmester

Gustav Mahler a Mozart-operák modern előadási gyakorlatának létrehozásában. A másik kiállítás egy magántulajdonban lévő kanadai lemezgyűjteményből jön Budapestre, és a Dal a Földről, valamint a III. szimfónia különböző lemezfelvételeit mutatja be. Erről szól majd a zenetudományi szimpózium is – részletezi Fischer Iván. Mahler például új fordításokat készíttetett a Mozart-operákhoz. Kérdés, hogy miért, és milyen interpretációs gondolatokat lehet e tényből kiolvasni. Mahler Mozart-operaelőadásai legendások voltak, sajnos felvétel nem maradt róluk, de talán egyet s mászt megtudhatunk az előadói titkokról – reméli a karmester. Előbb az osztrák zenetörténész, Heidi Aitenbichler beszél a Figaro házassága Mahler vezette 1906-os híres bécsi felújításáról, majd Franz Willnauer professzor tart előadást Budapest–Hamburg–Bécs: Gustav Mahler útja Mozarthoz címmel. Az előadásokat Fischer Iván vezetésével kerekasztal-beszélgetés követi. ■

A Budapesti Fesztiválzenekar hivatalos honlapja:
www.bfz.hu

SAVARIA Szimfonikus Zenekar

Évadnyitó hangverseny

2008. október 1., 19.30

Beethoven: F-dúr románc
Beethoven: 8. szimfónia
Dvořák: f-moll románc
Beethoven: 7. szimfónia

Közreműködik:
Bozsodi Lóránt - hegedű
Popa Gergely - hegedű

Vezényel: Alpaslan Ertünger

A koncerten hegedűszólóval mutatkozik be két új koncertmesterünk, továbbá sor kerül „Az év zenekari művésze” díj átadására is.

Új szimfónia bérlet 7.

2008. október 10., 19.30

Dubrovay: Ünnepi Zene
Csajkovszkij: 2. zongoraverseny
Rahmanyinov: 1. szimfónia

Közreműködik:
Marián Lapsánský - zongora
Vezényel: Alpaslan Ertünger

Mesélő zene bérlet 7.

2008. október 31., 19.30

Halottaknap koncert

Rahmanyinov: Holtak szigete
Liszt: Haláltánc
Berlioz: Fantasztikus szimfónia

Közreműködik:
Jandó Jenő - zongora
Vezényel: Alpaslan Ertünger

Új szimfónia bérlet 2.

2008. november 14., 19.30

Mozart: Figaro házassága - nyitány
Weber: Esz-dúr klarinétverseny
Dvořák: 8. szimfónia

Közreműködik:
Varga Gábor - klarinét
Vezényel: Kobayashi Ken-Ichiro

Mesélő zene bérlet 2.

2008. november 27., 19.30

Miskolci Szimfonikus Zenekar

Gerschwin: F-dúr zongoraverseny
Sosztakovics: II. jazz szvit
Copland: Rodeo

Közreműködik:
Balogh József - zongora
Vezényel: Kovács László

Mindenkinek zenetüke!

Új szimfónia bérlet 5.

2008. december 5., 19.30

Kovács Zoltán: Álomtáncok
Rahmanyinov: Vocalise
Janáček: Vonós szvit

Vezényel: Alpaslan Ertünger

Mesélő zene bérlet 5.

2008. december 19., 19.30

Karácsonyi koncert

Dukas: Bűvésznas
Ravel: Lúdanyó meséi
Honegger: Concertino
Poulenc: Babar, az elefánt
Debussy: Noktürnök

Közreműködik:
Reményi János Nőikar
Marisa Tanzini - zongora
Narrátor: Huzella Péter
Vezényel: Alpaslan Ertünger

Bérleten kívüli hangverseny

2008. december 29. és 30., 19.30

Szilveszteri koncert

Válogatás a Strauss-család műveiből
Vezényel: Robert Houlihan

Új szimfónia bérlet 4.

2009. január 16., 19.30

Martinů: Komédia a hidon - kis szvit
Smetana: Hazám

Vezényel: Charles Olivieri-Munroe

Mesélő zene bérlet 4.

2009. február 13., 19.30

Schubert: V. szimfónia
Dubrovay: Trombitaverseny
Sztavinszkij: Petruska (1947)

Közreműködik:
Horváth Bence - trombita
Vezényel: Gál Tamás

Új szimfónia bérlet 5.

2009. február 27., 19.30

Győri Filharmonikus Zenekar

Weber: A bűvös vadász - nyitány
Láng István: Versenymű klarinétra, hárfára és vonósokra
Brahms: I. c-moll szimfónia

Közreműködik:
Maros Éva - hárfa
Klénján Csaba - klarinét
Vezényel: Drahos Béla

Mesélő zene bérlet 5.

2009. március 13., 19.30

Liszt: Les Preludes
Kovács Zoltán: Fagottverseny (ösbemutató)
Rahmanyinov: Szimfonikus táncok

Közreműködik:
Lakatos György - fagott
Vezényel: Alpaslan Ertünger

Új szimfónia bérlet 6.

2009. március 20., 19.30

A Cseh Rádió Szimfonikus Zenekara

Vezényel: Vladimír Valek

Mesélő zene bérlet 6.

2009. március 27., 19.30

Esa-Pekka Salonen: L. A. Variációk
Haydn: Oboaverseny
Sibelius: II. szimfónia

Közreműködik:
Lakatos Mihály - oboa
Vezényel: Jukka Lisakkila

Mesélő zene bérlet 7.

2009. április 9., 19.30

Húsvéti hangverseny

Beethoven: Krisztus az olajfák hegyén
Vezényel: Alpaslan Ertünger

Új szimfónia bérlet 7.

2009. április 24., 19.30

Wagner: Rienzi - nyitány
Elgar: Enigma variációk

Vezényel: Hollerung Gábor

Új szimfónia bérlet 8.

2009. május 8., 19.30

Wagner: Tristan és Izolda előjáték és Izolda szerelmi halála
Mahler: Dal a Földről

Vezényel: Alpaslan Ertünger

Mesélő zene bérlet 8.

2009. május 22., 19.30

R. Strauss: Don Quixote
Szkrajbin: III. szimfónia

Közreműködik:
Fenyő László - gordonka
Vezényel: Alpaslan Ertünger

A koncertek a szombathelyi

Bartók Teremben kerülnek megrendezésre.

VENDÉGSZEREPLÉSEINK

Pozsonyi Zenei Fesztivál

2008. november 27., 19.30

Közreműködik:
Baráti Kristóf - hegedű
Miroslav Kulysev - zongora
Vezényel: Alpaslan Ertünger

Keresztury D. ÁMK Hangversenyterem, Zalaegerszeg

2008. december 18., 19.00

Közreműködik:
Reményi János Nőikar
Marisa Tanzini - zongora
Narrátor: Huzella Péter
Vezényel: Alpaslan Ertünger

Művészetek Háza, Miskolc

2009. február 5., 19.30

Vezényel: Alpaslan Ertünger

Kölcsey Központ, Debrecen

2009. február 6., 19.30

Vezényel: Alpaslan Ertünger

Művészetek Palotája, Budapest

2009. március 17., 19.30

Közreműködik:
Lakatos György - fagott
Vezényel: Alpaslan Ertünger

Richter Terem, Győr

2009. március 26., 19.00

Közreműködik:
Lakatos Mihály - oboa
Vezényel: Jukka Lisakkila

Jegyek és bérletek kaphatók a Bartók Teremben, valamint koncertek előtt 1 órával a helyszínen.

Szombathely, Rákóczi F. u. 3.

Savaria Szimfonikus Zenekar

9700 Szombathely, Csaba u. 10.

Tel.: +36 94/314-472

Fax: +36 94/316-808

E-mail: info@savariaorchestra.hu

Web: www.savariaorchestra.hu

Vas Megye Önkormányzata

Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata

NKA Nemzeti Kulturális Alap

PARK HOTEL

Radisson BIRDLAND RESORT & SPA

HOTEL CLAUDIUS

ALAMBOS G RANS KFT.

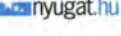
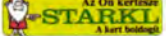
ŠKODA SIMPLY CLEVER

Végő Autóház Kft.

GRAMOFON

Magasabbra a lécet, muzsikusok!

Dobovits Edina, Olajos György, Tar Judit

Egy év telt el azóta, hogy Keller András lett a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar művészeti vezetője. Az elmúlt időszakról, szakmai tapasztalataikról kérdeztük az együttes három muzsikusát, Dobovits Edina csellóművészt, Tar Judit koncertmestert és Olajos György fagottművészt.

➡ Várkonyi Tamás

„Keller, kamarazenei habitusából fakadóan, rendkívül aprólékos munkamódszerrel dolgozik, a próbaidőszakban többféle szempontból világítja meg a darabot” – fogalmaz Olajos György, aki 1998 óta az együttes első fagottosa. A zenei vezető – művészi koncepciójához híven –, a bécsi klasszikus repertoárt részesíti előnyben, számos szólampróbát, szekciópróbát tartanak. „Életemben először fordult elő velem az, hogy egy teljes délelőttöt a nagybőgő szólammal együtt töltöttem” – meséli Olajos, aki szívesen fogadta a repertoár eme átsúlyozását, hiszen több mint két évtizede tagja az Osztrák–Magyar Haydn Zenekarnak. Tapasztalatból tudja, hogy Haydn, Mozart és Beethoven muzsikájában – főleg az előbbi kettőnél – a szólamszöveg olyan áttetsző, hogy „nincs pardon, minden hallatszik, legyen szó pianóról vagy fortéről”. A fagottművész szerint bizakodásra ad okot, hogy kedvező kritikákat kapnak, és minden tag szívvel-lélekkel akarja, hogy ez az együttes jobb és jobb legyen. Keller András is úgy látja, hogy jó úton haladnak, hiszen a záró társulati ülésen azt mondta: a zenekar magasabb színvonalat ért el, mint amit ő az első évre kitűzött, de automatikusan, szinte akaratlanul is feljebb tette magában a lécet.

Tar Judit koncertmester elsősorban a vonóskar játékában látja a változást. „Ilyen intenzitással még senki nem dolgozott ezzel a csapattal” – mondja. „Igaz, hogy Keller András követel, és nem szereti sokadszor elmondani azt, amit már egyszer kért, mégis rendkívül türelmes ember. A kamarazenei jellegű gondolkodásmód jót tesz a hangzás-

nak: nem mindegy, mikor vagyunk kísérőszólam, mikor kell »rájátszani« egy másik szólamra, és mikor lépünk előtérbe.”

Dobovits Edina, a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar csellistája is egyetért kolléganőjével abban, hogy a vonózenekari hangzás rendkívül sokat fejlődött, elsősorban a rendszeres műhelymunkának köszönhetően. Egy-egy hangversenyre hosszabb felkészülési idő jut, sok a szólampróba és az úgynevezett vonóstutti próba, amelyen a teljes vonóskar vesz részt. Megemlíti, hogy mindemellett természetesen az egyéni napi gyakorlás is elengedhetetlen feltétele a jó teljesítménynek, amit a zenekar nyújt. „Nagyon élvezem a folyamatos kontaktust a zenész partnerekkel muzsikálás közben, és ennek kiváló lehetőséget ad az újfajta, a kamarazene felől közelítő munkamódszer, amelyet Keller András is képvisel. Ezen kívül nagyszerű dolognak tartom, hogy az elmúlt évadban olyan kiváló muzsikussal dolgozhattunk együtt, akiktől öröm volt tanulni. Ilyen volt például Ránki Dezső, Jevgenyij Koroljov és Kocsis Zoltán – hogy csak néhányukat említsem –, és külön öröm, hogy Takács-Nagy Gábor a jövőben is meghatározó szerepet játszik majd a zenekar munkájában. A következő évad műsorát nézve úgy látom, hogy nem csak a közönség, a zenekar is szép élmények elé néz.”

A Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar hivatalos honlapja:
www.telekomzenekar.hu

budapesti fesztiválzenekar

A BUDAPESTI FESZTIVÁLZENEKAR ŐSZI HANGVERSENYEIBŐL

Szeptember 21.

14.30, 16.30

BFZ székház

Kakaókoncert

Műsorvezető: Fischer Iván

Szeptember 26–27.

19.45

**Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem**

Szeptember 28.

15.30

Zeneakadémia

Titok-koncert

Mozart: c-moll zongoraverseny, K. 491
Közreműködik: Alfred Brendel – zongora
Vezényel: Fischer Iván

Október 12.

14.30, 16.30

BFZ székház

Kakaókoncert

Műsorvezető: Fischer Iván

Október 19.

17.00

BFZ székház

Vasárnapi kamarazene sorozat

Hindemith: D-dúr oktett
Orbán György: Albumlapok Razumoffsky grófnak
Mendelssohn: e-moll vonósnégyes, Op.44, No.2
Közreműködik: Gál-Tamási Mária (hegedű), Gál-Tamási Zsombor (hegedű), Szőke Nikoletta (brácsa), Dvorák Lajos (gordonka), Ács Ákos (klarinét), Benkócs Tamás (fagott), Szőke Zoltán (kürt), Asztalos Bence (hegedű), Rajncsák István (brácsa), Kertész György (gordonka), Martos Attila (nagybőgő)

Október 24., 25.

19.45

Október 26.

15.30

Zeneakadémia

Beethoven: D-dúr hegedűverseny, Op.61.
Prokofjev: V.(B-dúr) szimfónia, Op.100
Közreműködik: Janine Jansen (hegedű)
Vezényel: Vaszilij Petrenko

November 3–4.

19.45

Zeneakadémia

Haydn-Mozart Plusz sorozat

Mozart: D-dúr szimfónia, K.202
Respighi: Gregorián hegedűverseny (1921)
Haydn: B-dúr szimfónia, No. 98
Közreműködik: Kádár István (hegedű)
Vezényel: Gerard Korsten

November 30., december 2., 4.

19.00

**Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem**

Mozart: Così fan tutte, K.588
Közreműködik: Topi Lehtipuu (tenor), Rost Andrea (szoprán), Claire Ormshaw (szoprán), Anke Vondung (mezzo), William Shimell (bariton), Tassis Christoyannis (bariton), Budapesti Stúdió Kórus (karigazgató: Strausz Kálmán)
Jelmez: Vicki Mortimer
Rendezte: Nicholas Hytner
Adaptáció: Samantha Potter
Vezényel: Fischer Iván

Jegyek vásárolhatók a BFZ titkárságán (Budapest, XII., Alkotás u. 39/c., telefon: 489-4332), az ismert jegyirodáknban, valamint hitelkártyával a BFZ honlapján: www.bfz.hu

Ősbemutatók sorozata Debrecenben

A Debreceni Filharmonikus Zenekar számára őszi vakáció adatott. A nyarat végigdolgozták, margitszigeti operaelőadások vendégei voltak. Közreműködtek – természetesen a Kodály Kórusal együtt – a Bartók Béla Nemzetközi Kórusversenyen, ahol a két társulat több ősbemutató résztvevője volt.

◆ Albert Mária

Herboly Domonkos, a zenei intézmények igazgatója sem pihent, és még nem kongat vészharangot, de felhívja a figyelmünket arra, hogy a tavalyinál kevesebb pénzből kellett megtervezni egy tartalmas, új évadot. A Kodály Kórus a zenekarnál előbb, szeptember 11-én, francia esttel kezdi a szezont. A filharmonikusok – ahogy néhány éve már hagyomány – a Zene világnapján, október elsején lépnek először pódiumra, gyönyörű programmal: Mahler II. szimfóniáját szólaltatják meg a debreceni Kölcsey Központban, Fodor Gabriella és Mester Viktória közreműködésével. Két bérlet-sorozatuk (Rubányi és Gulyás) roppant népszerű a cívisvárosban, a bérleteken kívüli előadások pedig szinte ünnepszámba mennek, igaz, mind rangos és különleges alkalmakhoz kötődnek. November 30-án például a debreceni születésű zeneszerző, a hetvenöt éves Kocsár Miklós tiszteletére adnak koncertet. A szerzői est első felében az egész megyéből érkező kórusok a cappella énekelnek, a második részben ősbemutatóként hangzik el Kocsár Stabat Mater, amelyet Kocsár Balázs vezényel.

Herboly Domonkos szerint egy ősbemutató több szempontból is hasznos az együttesek számára. A főlkészülés koncentrálja az erőket – és ők sosem sajnálják az energiát –, a bemutató pedig emeli a zenekar és a kórus, sőt Debrecen kulturális életének presztízsét. Így történt a nyári kórusversenyen is, amelynek nyitókoncertjén Selmeczi György Shakespeare-szövegekre írt új oratóriumát szólaltatták meg. Minthogy a Magyar Rádió rögzítette a koncertet, Herboly Domonkos azt reméli, hogy a

Herboly Domonkos, a debreceni zenei együttesek igazgatója

Forrás: Debreceni Filharmonikus Zenekar

szélesebb közönség is megismerheti az előadást. Karácsonyra Liszt Krisztus című oratóriumával kívánják „meglepni” a debreceni közönséget. Mivel a debreceni Csokonai Színházba tervezik az előadást, szeretnék rávenni Vidnyánszky Attila rendezőt, hogy valamelyest szcenírozza az oratóriumot, hadd legyen az est még emlékezetesebb, még átélhetőbb. A Kodály Kórus hangzását gyarapítandó a színház kórusa is fellép a produkcióban. Van rá esély, hogy valamelyik közszolgálati tévécsatorna közvetíti a rendkívüli koncertet, amelyhez hasonló módon utoljára a budapesti Operaházban, 1938-ban adták elő a nagyszabású oratóriumot.

„A bérleteken kívüli koncertek közül még egy vallásos témájú estet emelek ki: 2009. április 4-én, kapcsolódva a Haydn-évhez, A Megváltó hét szava a keresztfán című művet adjuk elő a Budapesti Tavaszi Fesztiválon, a fővárosban. A tervünk azért keltette föl a rendezvénysorozat

szervezőinek érdeklődését, mert művészeti vezetőnk, Kocsár Balázs Schönberg Őt zenekari darabját iktatja a Haydn-alkotás tételei közé, tehát példátlan és páratlan élményre számíthat a hallgató” – véli Herboly Domonkos. Az igazgató megemlíti még egy ritkaságot, Mendelssohn Éliás című oratóriumát, amelyet 2009 májusában szólaltatnak meg a Debrecenbe visszajáró vendégnek számító Vashegyi György vezényletével. A produkciót a Bartók-terembe tervezik, ha még lesz – jegyzi meg az igazgató. A debreceniek szeretik a nagy zenei múltú helyet, az akusztika is jó, ma már azonban elég rossz állapotban van.

A Debreceni Filharmonikusoknak egyébként – ellentétben több önkormányzati fenntartású együttesel – nincs saját játszóhelye, a Kölcsey Központot is bérelnie kell. Bár kedvezményes a díj, az évet tekintve szép summa. Szakmailag fontos, fejlesztő hatású, hogy a zenekarnak színházi szolgálatot is el kell látnia, szerencsés, hogy a teátrum zeneigazgatója és a zenekar művészeti vezetője ugyanaz a személy: Kocsár Balázs. Kevesen vannak azonban ehhez a leterheltséghez, az együttes létszáma nem éri el a nyolcvanat. A javadalmazásuk pedig csak a szakmai bértáblázat alsó szintjét éri el. Herboly Domonkos úgy látja, hogy azok a kritériumok, amelyeket az előadóművészeti törvény ma megfogalmaz, nem fogják segíteni az életüket – de ez már egy másik beszélgetés témája.

MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR

Népszerű Zenei Esték Bérlet 2008/2009

2008. október 20. 19.00 óra

Művészetek Háza

Puccini: Preludio sinfonico

Puccini: Krizantémok

Fauré: Dolly – szvit

Dvořák: IX. „Új világ” szimfónia

Miskolci Szimfonikus Zenekar

Vezényel: Gary A. Abrahams

2008. november 24. 19.00 óra

Művészetek Háza

Gershwin: F-dúr zongoraverseny

Sosztakovics: II. Jazz szvit

Copland: Rodeo

Miskolci Szimfonikus Zenekar

Zongora: Balog József

Vezényel: Kovács László

2009. január 12. 19.00 óra

Művészetek Háza

Puccini: Tosca

Ének: Sümegi Eszter, Nyári Zoltán,

Kálmándi Mihály, Gárday Gábor, Cser Krisztián

Miskolci Cardinal Mindszenty Kórus

Miskolci Szimfonikus Zenekar

Vezényel: Marco Balderi

2009. február 5. 19.00 óra

Művészetek Háza

Paganini: I. hegedűverseny

Rahmanyinov: II. szimfónia

Savaria Szimfonikus Zenekar

Hegedű: Ning Feng (a 2006-os genovai

Paganini Hegedűverseny győztese)

Vezényel: Alpaslan Ertüngealp

2009. április 20. 19.00 óra

Művészetek Háza

Sibelius: d-moll hegedűverseny

Nielsen: IV. „A kiolthatatlan” szimfónia

Miskolci Szimfonikus Zenekar

Hegedű: Baráti Kristóf

Vezényel: Mika Eichenholz

KAMARAKONCERT

2009. január 26. 19.00 óra

Művészetek Háza

Purcell: Arthur király – szvit

J.S. Bach: I. Brandenburgi concerto

Vivaldi: Négy évszak

Hegedű: Soós Gábor

Közreműködnek a Miskolci Szimfonikus Zenekar művészei

Vezényel: Kovács László

A bérletek megvásárolhatók a Filharmónia Kht. irodájában (3525 Miskolc, Kossuth u. 3., tel.: 46/505-656)

Bérletárak: 3800–13 000 forint.

MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR

Mesterbérlet 2008/2009

2008. november 6. 19.00 óra

Művészetek Háza

Haydn: c-moll szimfónia Hob. I:95

Sosztakovics: I. zongoraverseny

Sosztakovics: II. zongoraverseny

R. Strauss: Till Eulenspiegel vidám csínyjei

Miskolci Szimfonikus Zenekar

Zongora: Falvai Katalin

Vezényel: Kocsis Zoltán

2009. január 15. 19.00 óra

Művészetek Háza

Händel: Vízizene – II., III. szvit

Mozart: D-dúr zongoraverseny K.451

Corelli: D-dúr concerto grosso op.6 No.4

Haydn: D-dúr „Londoni” szimfónia No.104

Miskolci Szimfonikus Zenekar

Zongora: Piotr Anderszewski

Vezényel: Kovács László

2009. február 26. 19.00 óra

Művészetek Háza

Schubert: V. (B-dúr) szimfónia

Haydn: D-dúr kürtverseny No.1

Rahmanyinov: Szimfonikus táncok

Miskolci Szimfonikus Zenekar

Kürt: Varga Zoltán

Vezényel: Kovács László

2009. március 26. 19.00 óra

Művészetek Háza

Haydn: A teremtés

Ének: Wierdl Eszter, Megyesi Zoltán, Bátor Tamás

Debreceni Kodály Kórus

Miskolci Szimfonikus Zenekar

Vezényel: Andreas Weiss

KAMARAKONCERT

2009. február 19. 19.00 óra

Művészetek Háza

Mozart: A varázsfuvola – nyitány

(hangszerelés: Novák András)

Beethoven: Esz-dúr oktett, op.103.

Ravel: Pavane egy infánsnő halálára

(hangszerelés: Novák András)

Messiaen: Kvartett az idők végezetére

Közreműködnek a Miskolci Szimfonikus Zenekar művészei

Zongora: Kovács László

A bérletek megvásárolhatók a Filharmónia Kht. irodájában (3525 Miskolc, Kossuth u. 3., tel.: 46/505-656)

Bérletárak: 3500–11 000 forint.

N
É
P
S
Z
E
R
Ű

MISKOLCI
SZIMFONIKUS
ZENEKAR

M
E
S
T
E
R

MISKOLCI
SZIMFONIKUS
ZENEKAR

2009. tavasz

Pannon Filharmonikusok
A tavasz megszentelése

2009. január 30. péntek

Hindemith: Szimfonikus
metamorfózisok Weber témáira

Weber: f-moll klarinétverseny, op. 73

Schumann: 1., B-dúr („Tavaszi”) szimfónia, op. 38

Vezényel: **Hamar Zsolt**

Közreműködik: **Sharon Kam** – klarinét

2009. március 13. péntek

G. Fauré: Pelléas et Mélisande – szvit

Ginastera: Hárfaverseny, op. 25

Debussy: Images (Gigues, Ibéria, Rondes de printemps)

Vezényel: **Christian Gansch**

Közreműködik: **Xavier de Maistre** – hárfá

2009. április 9. csütörtök

Wagner: A bolygó hollandi – nyitány

Elgar: e-moll gordonkaverseny, op. 85

Mendelssohn: 4., („Olasz”) szimfónia

Vezényel: **Howard Griffiths**

Közreműködik: **Várdai István** – gordonka

2009. május 16. szombat

Borodin: Polovec táncok

Mozart: B-dúr fagottverseny, K. 191

Stravinsky: Le sacre du printemps

Vezényel: **Hamar Zsolt**

Közreműködik: **Milan Turkovič** – fagott

**A Pannon Filharmonikusok bérletsorozata
a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben 19.30 órakor**

www.pfz.hu

Bérleteseink részére a 2009. évadra idei bérletszervényük felmutatásával kedvezményes elővásárlási lehetőséget biztosítunk a Corner Rendezvényközpontban (Bp. V. ker. Bajcsy Zs. út 12.) május 19-én, hétfőn 10-15 óráig, május 20-án, kedden 12-17 óráig, május 21-én, szerdán 12-17 óráig.

Bérleteink május 24-től a Concert és Média jegyirodáiban, a Művészetek Palotájában, a Zeneakadémián, a Rózsavölgyi jegyirodában és közönségszervezőinknél megvásárolhatók, vagy megrendelhetők a www.jegyelado.hu, a www.pfz.hu és a koncert@generaciokoncert.hu címeiken.

Jubileumi hárfás év Magyarországon - 10 éves a Gödöllői Nemzetközi Hárfafesztivál

Hangversenyek hárfával

Hangversenybérlet a Zeneakadémia Nagytermében – 2008/2009

Tokody Ilona (ének), **Szabadi Vilmos** (hegedű),
Marielle Nordmann, Isabelle Moretti,
Jana Bousková, Vigh Andrea és a **Budapesti Vonósok**

2008. október 12. (vasárnap), 19.30 óra – Zeneakadémia Nagyterem
Hárfafesztivál - Gála Koncert

Marielle Nordmann, Jana Bousková, Isabelle Moretti, Vigh Andrea
és a Budapesti Vonósok

2008. december 20. (szombat), 19.30 óra – Zeneakadémia Nagyterem
Karácsonyi Koncert

Szabadi Vilmos (hegedű), Vigh Andrea (hárfa) és a Budapesti Vonósok

2009. február 28. (szombat), 19.30 óra – Zeneakadémia Nagyterem
Tokody Ilona (ének) és Vigh Andrea (hárfa)

Bérletek vásárolhatók a Zeneakadémia jegypénztárában – tel.: 342-0179

A bérletvásárlók 1-1 jegyet kapnak ajándékba a Hárfa sokszínűsége október 12-i délelőtti koncertjére,
vagy a Gödöllői Hárfafesztivál valamelyik választott koncertjére.

A gyerekkoncert jegyeiből 100 db-ot, a fesztivál koncertjeinek jegyeiből 50-50 db-ot ajánlunk fel
a bérletet vásárlók részére vásárlási sorrendben. Így aki előbb vásárol bérletet, több koncertből válogathat.

Bérleten kívüli hangversenyek:

A fesztivál főszponzora

magyar villamos művek

A hárfa sokszínűsége

2008. október 12. (vasárnap), 11 óra

Zeneakadémia Nagyterem

Hangszerbemutató koncert gyerekek részére
Műsorvezető: Batta András és Vigh Andrea

X. Gödöllői Nemzetközi Hárfafesztivál

Gödöllői Királyi Kastély dísztermében

2008. október 3. 19 óra - **Vigh Andrea** hárfaestje

2008. október 5. 19 óra - **Varvara Ivanova** hárfaestje

2008. október 6. 19 óra

Magyar hárfaművészek hangversenye

2008. október 7. 19 óra - **Constance Luzzati** hárfaestje

2008. október 8. 19 óra - **Jakez Francois** jazz hárfaestje
(Régi Zeneakadémia, Budapest)

2008. október 9. 19 óra - **Isabelle Moretti** hárfaestje

2008. október 10. 19 óra - **Marielle Nordmann** hárfaestje

2008. október 11. 19 óra - **Jana Bousková** hárfaestje

Támogatók:

NÉPSZABADSÁG
A tájékozottság magabiztossá tesz.

nka
Nemzeti Kulturális Alap

Népi instrumentumok

Az Elektrofon hangszerek és egy önéletrajzi munka után új kötettel (Magyar népi hangszerek) lépett a közönség elé a legtöbbször a tekerőlant-művészként ismert, de sokoldalúságát már többször bizonyított Mandel Róbert. A hurdy-gurdy hazai specialistája, hangszerész és hangszer-történész a kutatás háttéréről, a Mandel Kvartettől és a Hungarotonnál megjelent friss lemezéről is nyilatkozott a Gramofonnak.

➔ Várkonyi Tamás

Mandel Róbertet évtizedekig a régi hangszerek érdekelték, és ezek vezették a tekerőlant-hoz is. Németországban John Henry van der Meer növendékeként organológiát (hangszertörténetet) és hangszer-restaurátort tanult. „Érdekes ívet rajzolt ki eddigi érdeklődésem ebben a témában, amelynek csupán egyik érintőleges pontja a népi hangszerek témája” – mondja. „Amikor elkezdtem népi hangszerekkel foglalkozni, rájöttem, hogy rendkívül sokrétű ez a terület, hiszen általa nemcsak a hangszerek, a zene, hanem a magyar társadalom, sőt Közép-Európa tör-

ténete egészen a XV. századig visszamenően kirajzolódik. Azzal is szembesülnöm kellett – légyen bár némi illúziórombolás –, hogy csupán egyetlen olyan hangszer létezik, amit kizárólag a magyarok használnak: az ütőgardon, az összes többi »jövevényhangszer«. Ebből következhet a kérdés: mi számít mégis magyar népi hangszerek? Nekem a Lajtha László, Manga János és Dincser Oszkár által megfogalmazott válasz a legszimpatikusabb: minden olyan instrumentum, amit a magyarországi falusi zenészek használtak.”

VÁLTOZÓ FELÁLLÁS, ÚJ LEMEZ

Jelentős változás a Mandel Kvartett háza táján, hogy ezentűl Jakobi László csak a jelentősebb fellépéseknél, (televízió, fontos külföldi koncert vagy jubileumi esemény) játszik az együttesrel. Egyéb alkalmakkor Kállay Gábor lánya, Kállay Ágnes helyettesíti, a helyzetet nehezíti azonban, hogy a fiatal csellóművész a közeljövőben az Egyesült Államokban folytatja tanulmányait.

A „Hurdy-gurdy Series” azaz a tekerőlantos sorozat keretein belül Mandel Róbert és a Le Berger Fortuné együttes negyedik lemeze jelent meg a Hungaroton gondozásában; ezen Nicolas Chédeville szerzeményei hallhatók. A sorozat és egyben a formáció művészeti vezetője Németh Pál Párizsban kutatta a szerzőt és az életművét, így születhetett meg ez a korábbi felvételeken nem hallható darabokat bemutató album. (A lemezről lapunk 57. oldalán olvasható kritika.)

Foto: Gaál Károly (1950) – Kiskun Múzeum

A tárgyfotók mellett életképek színesítik a kiadványt (tekerős-dudás házaspár Csölyospálosról)

A Kossuth Kiadónál megjelent, gyönyörű kiállítású album többek közt abban különleges, hogy egyszerre tudományos és népszerűsítő kiadvány. (A könyvről lapunk 113. oldalán olvasható recenzió.) Mandel nem kevesebb, mint száz forrásmunka alapján írta meg, bő két év alatt. A képanyagot maga gondozta: körülbelül hatszáz archív fényképet dolgozott fel, azokból válogatva ki a legalkalmasabbakat. Nagyszerű munkatársak, barátok segítettek a kötet összeállításában. Hász András kitűnő fotóművész mintegy ezerháromszáz fényképet készített, a bemutatott hangszerek nagy részét pedig a számos érdekes-értékes népi hangszert is kincsei közt tudó Leskowsky Albert, kecskeméti gyűjtő bocsátotta a rendelkezésére. „Leskowsky egy csodapók – meséli Mandel –, gyűjteménye huszonöt év munkája; első darabjai a Kecskemét környéki tanyavilágból származtak, de kifinomult érzékeléssel mentette meg a használaton kívül lévő, szinte már félredobott öreg hangszereket, nagy szakmai körültekintéssel restaurálta azokat, visszahozta hangjukat.” A könyv szerzője szerint nem volt kis munka kiválasztani a fantasztikus kínálatból a végül ismertett instrumentumokat. Egy parasztház padlásán állították fel a fotóstúdiót, ott készült a 176 oldalas kötethez a nagyszerű képanyag. A képek kisebb hányadát – ezek szintén fantasztikus darabok – a Magyar Néprajzi Múzeum gyűjteményéből válogatták Fejős Zoltán főigazgató nagyvonalú segítségével, aki kivételt tett, és beengedte őket a múzeum raktárába is. ■

Magyar Telekom
Szimfonikus
Zenekar

Keller András
zeneigazgató

Hangokkal beszélünk.

Bérletnapptár

2008/2009. évad

Romantikus bérlet - Zeneakadémia 19.30 óra

2008. szeptember 21.

Glinka: Ruszlán és Ludmilla nyitány
Dvořák: h-moll csellóverseny op.104
Bartók: Concerto
Közreműködik: **Perényi Miklós** – cselló
Vezényel: **Keller András**

2008. november 2.
Nemzeti Hangversenyterem

Dvořák: Requiem
Közreműködnek: **énekes szólisták** és az **MR Énekkar**
Vezényel: **Kovács János**

2008. december 17.

Kancheli: Styx
Brahms-Schönberg: g-moll zongoranégyes op.25
Közreműködik: **Gidon Kremer** – hegedű és az **MR Énekkar**
Vezényel: **Keller András**

2009. február 26.

Debussy: Tavasz
Liszt: A-dúr zongoraverseny
Saint-Saëns: III. „Orgona” szimfónia
Közreműködik: **Várjon Dénes** – zongora
Vezényel: **Keller András**

2009. június 7.

Bartók: Táncsvit
Rachmanyinov – Kocsis: Nyolc dal
Dvořák: Szláv táncok op.46
Közreműködik: **Fekete Attila** – ének
Vezényel: **Kocsis Zoltán**

Perényi Miklós

Gidon Kremer

Kocsis Zoltán

Michel Dalberto

Oleg Maisenberg

Fischer Annie bérlet - Zeneakadémia 19.30 óra

2008. október 2.

Haydn: G-dúr nótturno Nr.8 Hob.II.27
Mozart: G-dúr zongoraverseny Nr.4
Mozart: F-dúr zongoraverseny KV.459
Haydn: Esz-dúr szimfónia Nr. 99
Közreműködik: **Fejérvári Zoltán**
Vezényel: **Vashegyi György**

2009. február 12.

Haydn: C-dúr nótturno Nr.5 Hob. II.29
Mozart: B-dúr zongoraverseny Nr.6 KV.238
Mozart: B-dúr zongoraverseny KV.595
Haydn: G-dúr „Katona” szimfónia Nr.100
Közreműködik és vezényel: **Michel Dalberto**

2009. április 6.

Haydn: F-dúr nótturno Nr.7 Hob.II.28
Mozart: C-dúr zongoraverseny KV.246
Mozart: Esz-dúr zongoraverseny KV.482
Haydn: B-dúr szimfónia Nr.98
Közreműködik: **Oleg Maisenberg**
Vezényel: **Keller András**

2009. május 26.

Haydn: C-dúr nótturno Nr.3 Hob.II.32
Mozart: F-dúr zongoraverseny Nr.1
Mozart: B-dúr zongoraverseny KV.456
Haydn: C-dúr szimfónia Nr.97
Közreműködik: **Csalog Gábor**
Vezényel: **Takács-Nagy Gábor**

Beethoven

összes zongoraversenye és négy szimfóniája

Koncertsorozat a Zeneakadémián 19.30 óra

2008. október 14.

C-dúr zongoraverseny, op.15
2. szimfónia D-dúr, op.36

2008. november 17.

C-Moll zongoraverseny, op.37
4. szimfónia B-dúr, op.60

2008. december 4.

Esz-dúr zongoraverseny, op.73
7. szimfónia, op.92

2009. január 22.

B-dúr zongoraverseny, op.19
G-dúr zongoraverseny, op.58
8. szimfónia, op.93

Ránki Dezső

Bérletek kaphatók a www.telekomzenekar.hu weboldalon,
valamint az ismert jegyirodákban.

Szakraális vezérfonal

**Budapesti Zenei Hetek,
szeptember 25. – október 21.**

Fél évszázaddal ezelőtt rendezte meg először az akkori Országos Filharmónia azt a fesztivált, amely ma is a hazai zenei élet egyik kiemelkedő eseménye. Meghívott vendégművészek és kiváló magyar muzsikusok adják a négyhetes sorozat rangját. A Korunk Zenéje és a Magyarok Nagyasszonya Nemzetközi Egyházzenei Fesztivál idén is integráns része a Budapesti Zenei Heteknek.

→ Winkler-Nemes Gábor

A Budapesti Zenei Hetek kezdete Bartók Béla halálának évfordulójához kötődik. Az emlékezés jegyében tiszteleg a szerző előtt a nyitóhangversenyen a Württembergische Philharmonie, a zenekari Concerto megszólaltatásával. A hangverseny szólista sztárja Isabelle Faust lesz, aki

ZENEGYÁR A TRAFÓBAN

A kortárs zene nemrég elhunyt nagyságára emlékezik a musikFabrik szeptember 28-ai estje a Trafóban, amelyen magyarországi bemutatóként hangzik fel Karlheinz Stockhausen utolsó műve, a Hoffnung. A művet Köln városa rendelte, és a tizenöt tagú musikFabrik mutatta be idén augusztusban. A budapesti koncerten hangzik fel másodszor élő előadásban. A kölni székhelyű musikFabrik megalakulása óta az egyik legelismertebb kortárs zenei együttes. Krédója szerint a művészet megújítása a célja: új, ismeretlen, sokszor személyesen az ő rendelésükre született művek megszólaltatása. Évente mintegy száz koncertet adnak, és olyan zeneszerzőkkel dolgoznak együtt – nem egyszer a társművészetekkel szövetkezve –, mint Louis Andriessen, Harrison Birtwistle, Mauricio Kagel, Hans Zender, Beat Furrer, Heiner Goebbels, Helmut Lachenmann és Wolfgang Rihm. Utóbbi kettő alkotását szintén megszólaltatják a Trafóban rendezendő hangversenyen.

Schumann hegedűversenyében lép pódiumra. Bartók életművéhez kapcsolódik a világhírű hegedűművész, Vadim Repin és Kocsis Zoltán zeneakadémiai szonátaestje is, ami az eseménysorozat egyik csúcspontjának ígérkezik.

Ma már a Budapesti Zenei Hetek két pillére a Korunk Zenéje és a Magyarok Nagyasszonya Nemzetközi Egyházzenei Fesztivál. Utóbbi lényegesen fiatalabb kortárs zenei testvérénél, idén a tavalyinál kevesebb helyszínt, viszont változatosabb műfajú és

A zenei hetek egyik sztárvendége. Vadim Repin

apparátusú koncerteket foglal magában. Igric György, a Filharmónia Budapest Kht. igazgatója szerint ez az elképzelés a két fesztivált összekötő „szakraális vezérfonalban” is kirajzolódik. A Budapesti Zenei Hetek újítása ezen az őszön, hogy az egyházzenei fesztivál – eddigi kórusközpontúságától eltávolodva – a szakraális zene megjelenési formáinak sokszínűségére kíván rámutatni. A fesztivál íve Szokolay Balázs Vallásos harmóniák címet viselő Liszt-zongoraestjétől a Svetilen énekegyüttes ősi orosz liturgikus dallamain át Anne-Gaëlle Chanon Messiaen-organaművekből felépített koncertjéig húzódik. E tematikus lánc talán legnagyobb figyelemre számot tartó programja a hatszáz éves tradíciójú New College Choir Oxford és a Charivari Sinfonie október 7-én Edward Higginbottom vezényletével felhangzó zeneakadémiai koncertje, amelyen Monteverdi Magyarországon sajnálatosan ritkán felcsendülő Vespro della Beata Vergine című műve hangzik el. A kortárs vonulatot a Messiaen-év alkalmából a Trois petites liturgies de la présence divine című, női karra és zenekarra komponált háromtétéles alkotás magyarországi bemutatója képviseli majd, míg az Intermoduláció kamaraegyüttes Tihanyi László vezényletével emlékezik meg a nemrég elhunyt Szöllősy Andrásról. A fesztivál utolsó hetében elsősorban a Mária-kultusz témakörébe tartozó koncerteké a főszerep, amelyeket a Budapesti Tomkins Énekegyüttes október 13-i Lassus-koncertje koronáz meg. A Budapesti Zenei Hetek egyik utolsó „nagy dobásának” ugyanakkor Jurij Basmét és a Moszkvai Szólisták zeneakadémiai koncertje ígérkezik.

A Filharmónia Budapest Kht. hivatalos honlapja:
www.filharmoniabp.hu

BUDAFOKI DOHNÁNYI ZENEKAR

Hallgasson Ránk!

Csajkowszkij: b-moll zongoraverseny   *Bach: Máté passió*   *Webber: Requiem*
Ravel: Bolero   *Orff: Carmina barbara*   *Berlioz: Requiem*
Maszorgszkij: Borisz Godunov
Mozart: Requiem

BÉRLETVÁSÁRLÁS

**Bérletakció szeptember 29. és október 10. között
a Vox Fortissima bérletekre**

Budafoki Dohnányi Zenekar Művészeti Titkárságán

1074 Bp., Rottenbiller u. 16-22. Tel.: 06-1/322-1488, e-mail: info@bdz.hu

MR vevőszolgálatán

1088 Budapest, Pollack Mihály tér 10. Tel/Fax: 328-8779, e-mail: vevoszolg@radio.hu

További bérleteink:

UNIVERSITAS BÉRLET

Szimfonikus hangversenysorozat
a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben és a Zeneakadémián

A MEGÉRTHETŐ ZENE

Családi hangversenysorozat vasárnap délelőttönként
a Zeneakadémián
Előad és vezényel: Hollerung Gábor

További információ, részletes bérletprogram:

www.bdz.hu

**Budafoki
Dohnányi
Zenekar**

A zenekar tevékenységét támogatják:
Budafok-Tétény Budapest XXII. kerület Önkormányzata
Oktatási és Kulturális Minisztérium, Nemzeti Kulturális Alap
Médiatámogatók: Pester Lloyd, Gramofon
Fotó: Nagy Károly Zsolt

Család, gyakorlás, koncertezés

Faludi Judit és Szenthelyi Miklós zenei harmóniája

Faludi Judit régi vágya vált valóra nemrég megjelent első, dupla CD-jével. A Kodály- és Brahms-kompozíciókat is felvonultató Csellóvarázs műsorát nemesak a lemez hallgatói ismerhetik meg, hanem azok is, akik október 1-jén, a Zene világnapján ott lesznek zeneakadémiai koncertjén, amelyen férje, Szenthelyi Miklós Kossuth-díjas hegedűművész is közreműködik.

◆ Réfi Zsuzsanna

Az őszi hangversenyen dél-koreai elfoglaltságai miatt nem tud fellépni az albumon közreműködő Kiss Gyula zongoraművész. Ezért Faludi Judit a lemez másik közreműködőjével, egyben férjével, Szenthelyi Miklóssal muzikál majd. A gordonkaművész Onczay Csaba növendékéként szerzett diplomát a Zeneakadémián, majd az Operaház zenekarában muzsikált, férje biztatására kezdett el nyolc évvel ezelőtt szólózni. „Két fiunk, Krisztián és Kristóf még kicsi volt, amikor Miklós azt javasolta, az egyik koncertjén legyek én a partnere – meséli Faludi Judit –, Kodály Duóját adtuk elő, ezzel a produkcióval a férjem rögtön bedobott a mélyvízbe. A zenekari évek után óriási kihívást jelentett számomra a szóló feladat. Akadt bennem jócskán félelem amiatt, hogy harmincévesen hogyan tudok helytállni, felveszem-e a versenyt azokkal, akik tizen-nyolc esztendőskoruk óta koncertdobogóra készülnek. Ráadásul, ahogy telik az idő, az ember még igényesebb lesz önmagával szemben, és nagyobb felelősséggel játszik, mint fiatalon. Nehéz megtalálni az egyensúlyt a család, a gyakorlás és a koncertezés között. De az eddigi fellépések és az a törzsközönség, amely miattam is jegyet vált a hangversenyekre, visszaigazolást adott.”

Szólo után zenekar

A jó együttműködésben nagy szerepet játszik az is, hogy Faludi Judit és Szenthelyi Miklós hasonlóan gondolkozik a zenéről, a zenei ívekről, a formálásról. Egyetértenek abban is, hogy a koncerten a legfontosabb minél pontosabban közvetíteni a zeneszerző által leírt hangokat. A muzsikás házaspár számára közös boldogságot jelent egy-egy jól sikerült hangverseny. A csellóművész egyébként korábban is sokat zenélt Szenthelyi Miklóssal, minthogy tagja volt a férje által életre hívott és dirigált együttesnek, a Magyar Virtuózok Kamarazenekarnak. Az utóbbi időszakban azonban már főként szólistaként muzikál a társulattal. Sőt, mostanában rendhagyó feladatra is vállalkozik: az együttes külföldi koncertjein az első részben gyakran szólózik, a szünetet követően pedig beül a zenekarba. A társulat tavalyi, egyhetes indiai turnéján is ebben a különleges felállásban játszottak. De Faludi Judit nemcsak a zenélésből veszi ki a részét, hanem a zenekar körüli temérdek ügyintézésből is. Hiszen hiába sikeres és

Faludi Judit: Óriási kihívást jelentett számomra a szóló feladat

népszerű az idén húszesztendőskorú együttes, állandó harcot kell vívniuk a fennmaradásért. Bár a Zeneakadémián végzett, tehetséges fiatal muzsikusokat foglalkoztató kamarazenekar rengeteg koncertet ad – havonta pódiumra lép a Parlament kupolatermében, és külföldön is nagy tetszést arat hangversenyeivel –, így is nehéz előteremteni a működésükhöz szükséges összegeket.

Turnék, közönségnevelés

„Idén két kitüntetésnek is örülhettem, hiszen nemcsak én lettem Kossuth-díjas, hanem az együttesem is elnyerte a Nemzeti Ifjúsági Zenekar címet” – veszi át a szót Szenthelyi Miklós. „Ez az elismerés azért tett boldoggá, mert hároméves támogatást jelent a társulatnak, ez valóban nagy segítség a további munkánkhoz. Bár az lenne az igazán jó, ha a tizenhat taggal folyamatosan együtt tud-

Fotók: Polónyi István

A művész házaspár a nyarat pihenéssel és gyakorlással töltötte

nánk muzsikálni, de a mai magyarországi állapotok között, amikor mindenki több állásban is dolgozik, erre sajnos kevés esélyt látok.”

A vonószekarra két jelentős turné is vár a következő szezonban, hiszen november elején a tengerentúlra utaznak, ahol három hét alatt tizenhét hangversenyen mutatkoznak be, s kétszer játszanak New Yorkban. Az amerikai vendégszereplés érdekessége, hogy Paganini Velencei karnevál című, két hegedűre írott műve most hegedűn és csellón hangzik fel, Szenthelyi Miklós és Faludi Judit előadásában. Emellett Vivaldi, Csajkovszkij, Johann Strauss kompozíciói kaptak még helyet a programban. Januárban pedig Japánban vendégszerepelnek a Magyar Virtuózok; tíz koncertjük egyikének Tokió legrangosabb hangversenyterme ad otthont.

Az együttés igyekeznek a közönségnevelésben is szerepet vállalni. Szenthelyi Miklós, aki már harmincöt esztendeje – jelenleg docensként – tanít a Zeneakadémián, problémának tartja, hogy az iskolai énekkutatás mára szinte teljesen megszűnt. Ő is úgy véli, hogy gyermekkorban kell felébreszteni a muzsika iránti igényt. Ezért kamarazenekarával iskolákat keres fel, igyekeznek elvinni a gyerekekhez a komolyzenét. Sajnos, ehhez sem egyszerű támogatókat találniuk, pedig minden iskolai koncertnek nagy sikere van, az izgalmas hangversenyek tényleg felkeltik a fiatalok érdeklődését. Szenthelyi Miklós azonban

szomorúan meséli, ma már gyakran szembesül azzal, hogy a gyerek szívesen tanulna zenét, ám a szülő nem támogatja ezt az elképzelést.

Virtuóz darabok sokfélesége

A Faludi–Szenthelyi családban akad azért, aki továbbviszi a muzsikálás hagyományát, hiszen a tizenegy esztendőes Krisztián nemrég zongorázni kezdett. Ebben édesanyja példáját követi, aki szintén későn, kilencévesen kezdett el hangszert tanulni. Bár Krisztián nem gyakorol túl sokat, már ügyesen játszik, és néhány technikai fogást is ellesett édesapja testvérétől, Szenthelyi Judit zongoraművésznőtől. A kisebbik fiút, Kristófot azonban kevésbé érdekli a zene – ő matematika tagozatra jár, és szabadidejében legszívesebben focizik.

A művész házaspár a nyarat pihenéssel és gyakorlással töltötte, hiszen augusztus végén elindult a parlamenti koncertek sorozata, októberben pedig egy stuttgarti kamaraszen lépnek a publikum elé. Faludi Judit rengeteget készült őszi, lemezbemutató hangversenyére. Szeretné ugyanis, ha nemcsak a magánkiadásban, a Magyar Villamos Művek támogatásával megjelent duplalemez jelentene nagy élményt a zeneszeretőknek, hanem a koncert közönségét is lenyűgöznék a virtuóz technikát igénylő darabok sokfélesége. ■

„Egy léleknek kell lennünk”

Vásáry Tamás és Tunyogi Henriett közös művészi tervei

A kiemelkedő művészek egyik fontos törekvése, hogy alkotásaikban valami újat hozzanak létre. Így születtek új műfajok az évszázadok során. Akkor is, amikor Vásáry Tamás és Tunyogi Henriett a közös fellépés vágyától indítva, néhány évvel ezelőtt zongora–balett-esttel lépett közönség elé. Az ötlet Magyarországon és külföldön is nagy tetszést aratott. Közös törekvéseiről, ambíciójáról kérdeztük a művész házaspárt. Vásáry Tamás október 4-én, a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben rendezendő koncerttel ünnepli 75. születésnapját.

◆ Csák P. Judit

„A XIX. század második felétől kezdve a művészetben mindenre, ami nem volt forradalmi, azt mondták, hogy nem is igazán jó. Brahmsot például Britten lenézte, mert a harmóniavilágát nem tartotta olyan újnak, mint Wagnerét. Ha pedig valamire azt mondják, hogy nem új, az már egyúttal lenézés – mondja Vásáry Tamás –, amit viszont újnak ismernek el, az már ajánlólevél. Az alkotókban tehát munkál a kényszer, hogy valami újat hozzanak létre, különben nem veszik őket számításba. Ez a belső kényszer egyúttal külső kényszerre is válik: a felső körökhöz tartozóknak, arisztokratáknak, politikusoknak, pénzembereknek egyaránt hízog a befutott művészek társasága, a művész pedig általuk jut előbbre a társadalmi hierarchiában. Van egy másik

kényszer is, ez pedig az, hogy ebben a felgyorsult világban pillanatok alatt devalválódik maga a műfaj. Walt Disney rajzfilmje jut az eszembe: egy elefánt, amelyiknek a rajzoló először elveszi az egyik lábát, majd a többit is, végül az ormányát, többé már nem elefánt. Valami egészen más. A művészetben, például a zenében, lazítható, sőt elvehető a harmónia, lazítható a forma, feloldható a ritmus, s a végén ott tartunk, hogy John Cage 4'33” című darabjában már nincsenek is hangok. Az operarendezés is újra törekszik, bármi áron: a szerző alapgondolata zavaró, fő cél az emberek megdöbbenése. Nagyon ritkán találkozunk azonban olyasmivel, ami valóban új, bizonyos értelemben forradalmi és mégis szép.”

Vásáry Tamás és Tunyogi Henriett: Mindkettőnk élete gazdagodik azáltal, hogy együtt dolgozunk

Belelátni egymásba

Ellenben mindez együtt áll Vásáry Tamás és Tunyogi Henriett zongora–balett-estjeire. Új az ötlet, mert egyszerűen balettet látunk zongorakísérettel, hanem önálló, gondosan válogatott zeneművek fűzéséhez társul egy táncfűzér, amelynek lánczemei szellemes váltakozással, harmonikusan kapcsolódnak egymásba. E zongoraestek formája, zenei íve nem szenved csorbát a balett miatt, a tánc pedig természetes könnyedséggel vált más és más darabokhoz tervezett koreográfiára. Ennek során felszikkázik a változó jelmezekbe öltözött, változó megvilágításban megjelenő táncos sokszínű tehetsége. „Négy esztendő közös munkájának tapasztalatai között első helyen szerepel, hogy mindkettőnk élete gazdagodik azáltal, hogy együtt dolgozunk” – mondja Tunyogi Henriett. „Balett-művészként egyre inkább belelátok a zeneirodalomba, Tamás mind mélyebben lát bele a táncba, koreografálásba. Így nemcsak öröm mindkettőnknek, hogy együtt lépünk fel, hanem tanulási folyamat is, és nemcsak az előadás nagy élmény, hanem a kész produkcióhoz vezető munka is az. A saját művészetünk külön-külön is gyarapszik a közös munka által. A balettzenék között van néhány nagyon szép – Csajkovszkijra, Prokofjevre gondolok –, de Tamás zongorajátéka, Chopin, Beethoven, Liszt Ferenc, Debussy művei a kifejezés széles skáláját nyitják meg a tánc előtt. Amikor táncolok, és Tamás zongorázik, valahogy egy léleknek kell lennünk. Éreznem kell, hogyan éli ő aznap a zongorajátékát, szellemének pedig belém költöznie, hogy érezze a táncot, ami éppen abban a pillanatban születik.”

Telepatikus tapasztalat

Vásáry Tamás zongorajátéka a közös munka gerince, az ő művészegyénisége, művekről alkotott felfogása, temperamentuma a meghatározó. A dramaturgiai összefüggéseken túl megteremti egy-egy előadás művészi egységét, inspirálja a balettet. A művész elmondta: korábban el sem tudta képzelni, hogy táncot úgy lehessen kísélni, hogy voltaképpen a tánc kíséri a zongoraszólómat; hogy

teljesen szabadon játszhat, nem kell figyelnie, mikor ugrik a táncos, és mikor ér vissza a földre. De a kölcsönös hatás ezen az oldalon látszólag csorbát is szenved, hiszen a zongora mellől nem is figyelhető a táncprodukció. „Különös, telepatikus tapasztalat és élmény, de amikor Henriett táncol, és én zongorázom, megérezem a lelkiállapotát is, tudom, mikor oldódik fel igazán, mikor változik benne alkotó energiává a feszültség.”

A művész házaspár együttes fellépésének gondolata Hartung Sándornak köszönhető. A festőművész, akinek első filmjében Tunyogi Henriett táncolt és koreografált, felkérte kettőjüket, hogy római kiállításának megnyitóján együtt lépjenek fel. Liszt Ferenc Loreley dalának koreográfiájától megérintve Z. Szabó Zoltán festőművész a zenével bűvös egységben lévő mozdulatok szépségét foglalta szavakba a megnyitón.

Azonos inspiráció

Mivel műsoraik úgy kívánták, a négy évvel ezelőtti bemutatkozás óta Vásáry Tamás és Tunyogi Henriett már számos további kamarapartnerrel is hívott előadásaihoz. A férfi táncossal előadott pas de deux régóta része estjeiknek; előfordult, hogy cselló társult a zongora mellé, partnerül hívtak énekeseket, estjeiken szerepelt vers és próza is, például Anna Pavlova-élmélműsorukban vetítéssel is kiegészült a színpadkép. Utóbbi rendszeresen Tunyogi Henriett elgondolása szerint alakul, jelmezei is saját tervei alapján készülnek. A zongora–balett-estek koreográfusa is legtöbbször maga a balerina, de megismerkedhettünk külföldi koreográfusok aktuális produkciójukhoz tervezett tánckompozíciójával is. Renato Paroni balettmester–koreográfussal például rendszeres az együttműködés. Tunyogi Henriett szerint remekül kiegészítik és szavak nélkül is megértik egymást: ha egyikük elkezd egy mozdulatot, a másik be tudja fejezni. Paroni – számos más külföldi kollégához hasonlóan – szívesen vesz részt előadásaikon; legutóbb például a Béjart-társulat kitűnő táncosával, José Tiradóval arattak sikert Debrecenben.

GRAMOFON

ZENEKRITIKAI MŰHELY

- mértékadó
- megbízható
- objektív
- klasszikus, jazz és világzene

Kísérje figyelemmel az ország zenei életét a mi szemszögünkből, olvassa a Gramofon szakkritikusainak koncertbeszámolóit rendszeresen az interneten, a [hvg.hu](http://hvg.hu/kultura) kultúra rovatában.

hvg.hu

Négykezes regények

Schubert-összkiadás az Egri & Pertis Duóval

Franz Schubert születésének 211. évfordulójára készült el a Bärenreiter kiadó Új Schubert Összkiadásának legfrissebb, négykezes kompozíciókat tartalmazó kötete, amelynek nemcsak bemutatásában, hanem előkészítésében is részt vett az Egri & Pertis Duo. Ez alkalomból kérdeztük Walburga Litschauer, a 2015-re teljessé váló Új Schubert Összkiadás bécsi munkacsoportjának vezetőjét.

◆ Várkonyi Tamás

Walburga Litschauer 1980 óta dolgozik az 1965-ben indult Új Schubert Összkiadásán, amelynek eddig hetven kötete jelent meg, és 2015-re, a nyolcvanharmadik kötet megjelenésével válik teljessé. Az öt kritikai kommentár mellett ez a nyolcadik kötet, amelynek munkálatait Litschauer asszony irányította. Disszertációját 1750 és 1820 között keletkezett olasz nyelvű dalok elemzéséből írta, így került kapcsolatba a Salieri-növendék Schuberttel is. Akkori „főhadiszállása” a Gesellschaft der Musikfreunde archívuma volt Bécsben, és az igazgató, Otto Biba mesélt neki az új Schubert-összkiadásról. Tragikus módon épp ez időben vesztette életét repülőgépbalesetben a kiadás bécsi munkatársa, Christa Landon, így Walburga Litschauer kérdezték meg, átvenné-e a zongoraművek gondozását. A projekt nemzetközi együttműködésen alapul: a Tübingeni Egyetemen, a kasseli Bärenreiter kiadóval, valamint a mainzi Tudományos Akadémiák Szövetségével. Jelenleg két munkatárs dolgozik Bécsben, három Tübingenben.

Vándorló kötetek

Litschauer asszony az előkészítő munkálatokról szólva elmondja, hogy először kézhez kap egy listát a tübingeni Schubert-archívumtól, amely tartalmazza a kötet tervezett műveinek jegyzékét. Ugyancsak Tübingenből kapja meg a forrásjegyzéket – ezek legtöbbször mikrofilmek, kéziratok, korabeli nyomatok másolatai –, amelyek értékelése és elemzése után készíti el a nyerskiadást. Ezzel párhuzamosan dolgozza ki az összes megjegyzést az úgynevezett forrás- és olvasat-megjelöléshez, de sokszor adódnak kérdések az eredeti kézírral kapcsolatban. „Rendkívül fontos, hogy lássam is ezeket a kéziratosokat – mondja –, csak így tudok olyan fontos apróságokat értékelni, mint például a tinta színe vagy bizonyos korrektúra-folyamatok. Lényeges a vízjelek elemzése is, amelyek legtöbbször a kéziratosok pontos időrendi sorrendjének megállapításában segítenek. Ennek befejeztével elkészítem a kiadás végleges verzióját, amely ezután a koreai kottaírók keze alá kerül, akik a számítógépes előkészítést végzik. Ez majdnem egy évet vesz igénybe, mert az állandó javítás, ellenőrzés miatt ide-oda

vándorol a kötet. Itt lépnek munkába a lektorok is. Mindezek végeztével kezdődik a nyomtatás Németországban.”

Schubert-ősbemutatók 2008-ban

Egy kötet előkészítése három-négy évig tart; a legutóbbi, az 1810 és 1818 között keletkezett négykezes zongoraműveket tartalmazó igen terjedelmes lett: a kottaanyag 237 oldalas. A függelékben közölt hat mű, illetve töredék ebben látott először napvilágot – az Egri & Pertis Duo, azaz Egri Monika és Pertis Attila így minden bizonnyal ősbemutatóként szólaltatta meg ezeket a hivatalos prezentáción. „A Johannes Brahms és Eusebius Mandyczewski által elindított összkiadás tudományos felfogása más volt, mint a miénk. (Abban a négykezes műveket Csajkovszkij moszkvai tanárkollégája, a Czerny-tanítvány Anton Door gondozta.) A XIX. században tudatosan kihagytak műveket, főként töredékeket, mert akkoriban ezek senkit sem érdekeltek. Ez ma már nem így van, ráadásul a XX. században további kéziratosok is felbukkantak” – mondja Walburga Litschauer. Azt is megtudjuk tőle, hogy sok mű megtalálható Bécsben, de számos kéziratosot őriznek különböző külföldi könyvtárakban, Amerikától Japánig. Ezen kívül természetesen ott vannak a magántulajdonban lévő kéziratosok is, amelyeknél csak remélni lehet, hogy a kutató bepillantást nyerhet az anyagba, a tulajdonos engedélyével.

Kéziratpiac

„Természetesen előfordul, hogy ezt megtagadják” – folytatja a Schubert-kutató. „Vannak néhányan, akikről tudjuk, hogy Schubert-kéziratot őriznek, de nem engednek hozzá minket. Ahogy virágzik az antikvitás-kereskedelem, létezik kéziratospiac is. Újra és újra felbukkan egy-egy Schubert-kézirat, eladásra kínálva. Ha szerencsénk van, odautazunk és megnézhetjük. Minden alkalommal csatolunk a kéziratoshoz egy levelet, az új tulajdonoshoz címezve, amiben megkérjük, jelentkezzen nálunk. Ha egy könyvtár vásárolja meg, az mindig tudomásunkra jut, eljutunk a kéziratoshoz. Ha viszont

Fotó: Gramofon-archív

Az Egri & Pertis Duo Walburga Litschauer asszonnyal és az Új Schubert Összkiadás stábjának tagjaival

magánember veszi meg, az már szerencse dolga. A kézirat sokszor bekerül egy széfbe, mint egy értékpapír, és a tulajdonos addig őrzi, amíg ő vagy valamelyik utódja pénzsűkébe nem kerül, és újra el nem adja. Elviekben minden lehetséges, de tény, hogy Schubert 180 éve halott, ezért nem valószínű, hogy számunkra ismeretlen kézirat kerül elő.”

Kesztyűs kézzel vagy anélkül?

Előfordul, hogy a kutatónak speciális körülmények között kell dolgoznia, szigorú biztonsági előírásokat kell szem előtt tartania. „Például a Pierpont Libraryben először mindent le kell adni, a munkatársak szigorú szeme előtt kezet mosni – meséli Litschauer asszony –, sok helyen kesztyűt kell húzni. Bár vannak, akik szerint a kesztyű viselése kifejezetten helytelen, mert az ujjak érzéketlenné válnak, és nem tudnak olyan finoman bánni a sérülékeny kézirattal. De itt meg kell említenem a digitális technika segítő erejét: elkészült például egy csodálatos adatbank, a www.schubert-online.at, amelyben Franz Schubert a bécsi könyvtárakban megtalálható valamennyi kézírata megtekinthető. Nagyon fontos lenne, hogy ne csak az Ausztriában, hanem az egész világon fellelhető összes kézirat legyen itt elmentve, így lehetőség nyílna a szétszóródott kéziratok virtuális újraegyesítésére, óvni is lehetne őket, és általánosan hozzáférhetőkké válhatnának.”

Zene és tudomány dialógusa

Walburga Litschauer a négykezes műveket tartalmazó első kötet előszavában köszönetet mond többek között az

Egri & Pertis Duónak. „Korrektúra-játékosokként” ők játszották át és vizsgálták meg az utolsó kefelenyomatot a zenei hitelesség szempontjából, és annak megítélése céljából is, hogy helyesek voltak-e a zenei döntések, technikailag realizálhatók-e, valamint találhatók-e rossz hangok a kefelenyomatban. Már készül a Schubert-négykezeseket tartalmazó második kötet; ebben a harmincegy évet élt zeneszerző „kései” kompozíciói kapnak helyet. A nemzetközi hírv Schubert-kutató az impromptu-król tartott idén bevezető előadást a Karintiai Nyáron, Schiff András zongorázott. Ősszel az Egri & Pertis Duóval „lép fel”, előadással egybekötött

koncerten az atzenbruggi Schubertiadén. Ez a hangverseny a Schubertiade fesztivál egyfajta „különkiadása” lesz: a szervezők összegyűjtötték és meghívták díszvendégként Schubert baráti körének még élő leszármazottjait. (Érdekes, de meglepően sokról tudnak, köztük olyan fontos nevekről is, mint Spaun, Kupelwieser vagy Schwind. Némelyikről közülük termet is neveztek el a kastélyban, amelybe Schubert – barátaival együtt – évente visszatért.) Litschauer asszony és a duó 2009 májusában a Magyar Tudományos Akadémián, a Zene és a tudomány dialógusa elnevezésű ciklus keretében is bemutatja a különleges programot. ■

ZENESZALON ESTEK

Négy est az Iparművészeti Múzeum felújított Pleyel Imperial zongoráján

SZILASI ALEX

2008. OKTÓBER 3.
2008. DECEMBER 5.
2009. FEBRUÁR 27.
2009. ÁPRILIS 24.

WWW.ZENESZALON.HU

RENDEZŐ:
ZENESZALON ÉS
AKADÉMIAI KLUB

MTA DÍSZTEREM

2008/2009

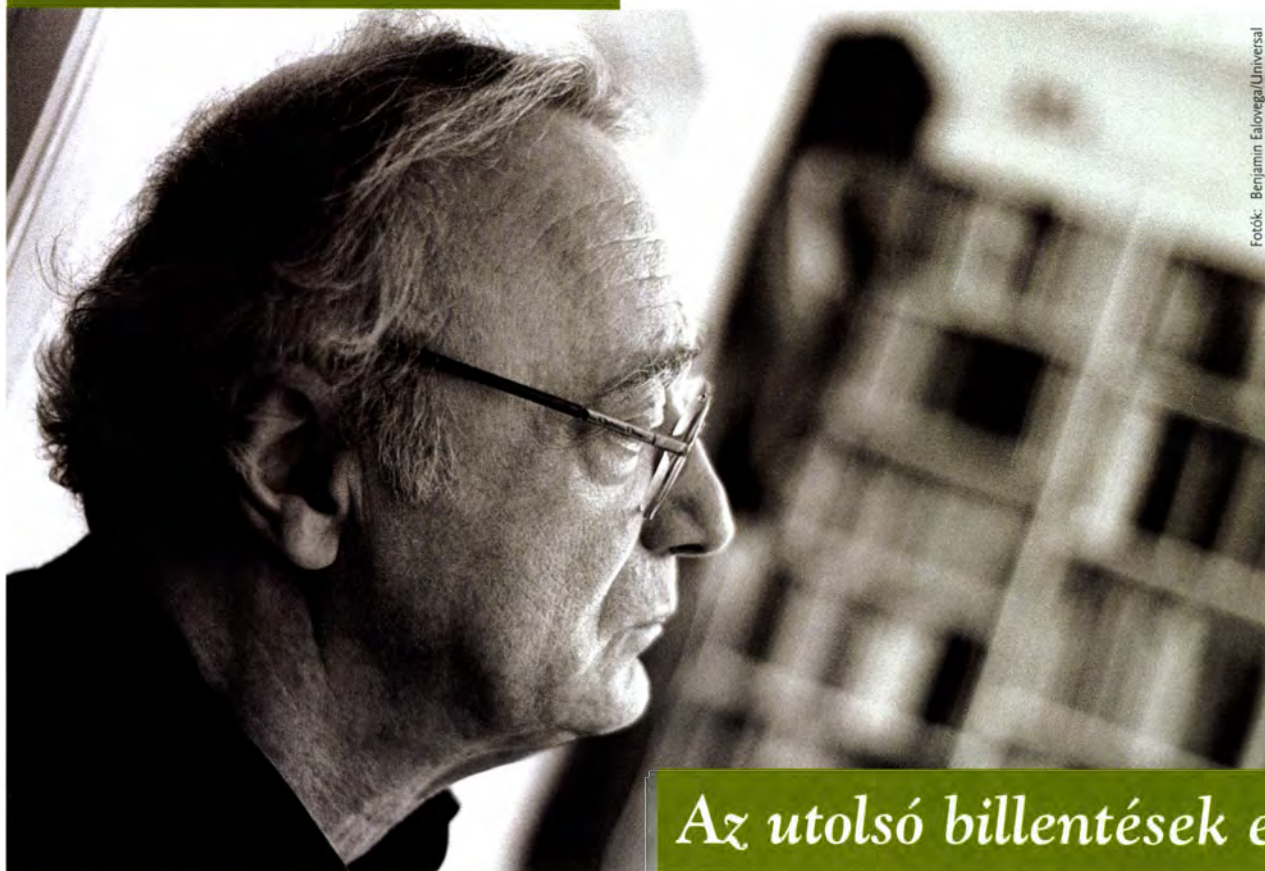
CHOPIN ÖSSZES MŰVE

3. ÉVAD

Fotók: Benjamin Ealovega/Universal

Az utolsó billentések elé

Utolsó magyarországi fellépésére készül a hetvenhét esztendőes Alfred Brendel: szeptember végén a Fesztiválzenekar vendégeként, Mozart c-moll zongoraversenyével (K. 491) búcsúzik a budapesti közönségtől. Tudható: korunk e kiemelkedő intellektusú zongoraművésze az év végén visszavonul a nyilvános koncertezéstől.

→ Balázs Miklós

„A zongora filozófusa” ékesszóló cégért akár ezen írás címéül is kifaraghattam volna, ha nem ózdkodnék magam is az efféle summásnak, hatáskeresőnek szánt címkéktől, amelyeket legtöbbször lemezborítók vagy harsány koncertplakátok főhelyén olvasni. De miért is kellene vonakodnom a főszövegbe illeszteni e jól csengő kitéltet, ha egyébként jogosnak gondolom, miközben jól tudom, az ilyesmi nem annyira a művész saját ars poéticájára referál, mint inkább tájékozódásra szolgál más, hasonlóan elcsépeletnek és szájbarágósnak ható „árújegyek” párbeszédében. „A zongora trubadúrja” (Anda Géza), vagy „a zongora varázslója” (Földes Andor) – de ki tudja, hány „a zongora poétája” szaladgál manapság is a Föld hátán. Ám „a zongora filozófusa” titulus, hangozzék megannyira

közhely-gyanúsak is, ne tagadjuk, sokat elárul a művésről.

Egy tipikusan közép-európai művésről méghozzá, mely körülményről sokszor éppen itt, Közép-Kelet-Európában szeretünk nagyvonalúan megfeledkezni. Inkább a sokszor csodált, bölcs tekintettel mosolygó világpolgárt tiszteljük benne. Alfred Brendel, noha évekkal az Osztrák–Magyar Monarchia széthullása után született (1931, Wiesbaden – ma Loučná nad Desnou, Csehország), gyermek- és ifjúkorának legalább annyira alapélménye az útkeresés a soknemzetiségű Monarchia romjain, mint az elkertülhetetlen szembenzés a náci rezsimmel. Gyermekként a horvát föld volt az otthona, Dalmácia homokja és a mármár nagyvilági Zágráb, ám mindössze hat éves, mikor a család Grazba költözik. Ebben az időben vesz először zongoraleckéket Brendel. Bár korán elhatározza, hogy muzikus pályát óhajt bejárni, éppen az errefelé elengedhetetlennek hitt bécsi edukációból marad ki. Inkább az önképzés nyújtotta teremtő szabadság viszi arra a pályára, amelyet később befut, és nem a kor agyonadminisztrált, álszent és korrupt osztrák zenei felsőoktatása és az ennek árnyékában sertepertelő kollaboráns koncertbiznisz. Ami leginkább meghatározó Brendel indulásában, az az Edwin Fischernél töltött mesterkurzusok, majd a sokat emlegetett bolzanói versenygyőzelem; ekkor 1949-et írunk. Az ötvenes évek derekára érve már egy országosan ismert és keresett zongoraművésről beszélhetünk: huszonegy évesen készíti első hanglezetét (Prokofjev utolsó zon-

goraversenyéből), majd az évtized végén egyedülálló vállalkozásba fog: elsőként készíti el Beethoven zongoraműveinek hangzó összkiadását a Vox lemeztársaságnál.

Közép-európai gyökerek

Szoros és meghitt kapcsolata Beethoven zenéjével egész szakmai pályafutását végigkíséri. Még két ízben, a hetvenes, illetve a kilencvenes években rögzíti lemeze valamennyi Beethoven-zongoraszonátát és a szerző több más, fontos billentyűs művét – már a Philipsnél, amelynek több mint három évtizede exkluzív művésze. Ez idő alatt tekintélyes méretű diszkográfiát épített ki Brendel és kiadója, ahol az említett Beethoven mellett elsősorban Mozart és Schubert darabjai képezik a repertoár gerincét, no meg Schumann, Liszt, Haydn számos műve. De találkozni még Bach és Brahms nevével is a lemezek közt válogatva, sőt elvétve akad némi Chopin is, és nem melleleg egy ragyogó felvétel Schönberg Zongoraversenyéből. Az utóbbi évek repertoárját azonban már egyértelműen a Mozart–Beethoven–Schubert vonal adja; sokan mondják: Alfred Brendel e bécsi mesterek műveinek interpretálásában jutott legmesszebbre.

Közép-európai gyökereket ápoló intellektüelként a művész – ha nem is becézhető töről metszett reneszánsz embernek – meglehetősen széles és sokrétű érdeklődési körrel bír: tájékozott a világirodalomban, fiatalkorában a képzőművészet vonzotta, akkoriban rendszeresen festett is, továbbá rajong a barokk építészetért, és szenvedélyes hobbikertész. Azok közé a pianisták közé tartozik, akik nemcsak saját lemezeiket és koncertfelvételeiket hallgatják vissza szívesen, de kedvvel nyúlnak a pályatársak munkái után is. Brendel régi kedvenceit, Alfred Cortot-t, Edwin Fischert, Wilhelm Kempffet is előszeretettel megidézi, de kortársairól is örömezt tájékozódik. A származás tényén túl – bár hivatalosan osztrák zongoraművész, csak annyira osztrák ő, mint például Mahler – sokat emlegetett közép-európaisága leginkább az ironikushoz, a groteszkhez, az abszurdhoz való vonzódásában érhető tetten, és mély történelmi-kultúrtörténelmi érdeklődésében látszik meg – talán az sem véletlen, hogy legkedvesebb ifjúkori olvasmányai A tulajdonságok nélküli ember. És a világ kurrens problémáira adott kitérő-kendőző válaszokban, a fintort előcsaló szkeptikusságában, helyesebben: a jellegzetesen közép-európai, mindennapi pesszimizmusban, amely unos-untalan a történelmi katalizmák és sorstragédiák emlékét citálja, a nemzedékek értékteremtő és érték-megőrző folytonosságának lehetetlenségét könnyezi.

Klasszikus egyensúly

Hogy tapasztalni-e ezt az érzületet, világszemléletet, hozzáállást Brendel zongorajátékán? Talán igen. Talán a rezignáltság, a mindinkább befelé forduló, töprengő igényű viszonyulás a nagy mesterek munkáihoz és a döntően a művészi személyiség alapvonását tükröző intro-

vertáltság foglalja keretbe azt a végletekig csiszolt és elmélyült játékmódot, amely Alfred Brendel sajátja. „Filozófus” volta ebben a látótérben érthető, amennyiben egy belülről tépelődő, önmagával sosem elégedett, ám folyton saját utat kereső művész személyiség attribútumai ezek: az állandó kiegyensúlyozottságra való törekvés, a szöveghez, illetve a kész műhöz való elkötelezett ragaszkodás, ezzel szemben természetesen a magamutogató, öncélú, extravagáns művészi attitűd elutasítása. Egyes művek kapcsán Brendel gyakran beszél „látomászerűségről”, előadásai mégsem tűnnek egy Erünniszek gyötörte, űzött lélek őrlődésének, legtöbbször inkább kisimított, leülepedett végcélra mutatnak.

Zenei világának alapvonása a klasszikus egyensúlyra való törekvés, egyfajta letisztultságot közvetítő játékmód. Ebben a tekintetben kétségkívül egyedülálló minőséget képvisel a jelen zongorista-paletáján. Játékát a kristálytisza tagolás, a leheletfinom, szinte a végletekig kidolgozott billentés és a pedánsan megmunkált dinamikai rend jellemzik; a zenemű legmélyebb rétegeinek szabatos és kifinomult művészi eszközrendszerét közvetítő feltárása, amelyet valami fényes, mégis ódon és nemes patinával von be. Valóban feltárás ez, igazi „felszínre emelés”, amely bármennyire komolyan vagy zord hatásúnak tetszik is néha, nem tagadja meg a könnyedséget, az eleveniséget, a játékosságot sem. Ez érződik a szólistában, a zongorán társtalan bíbelődőn vagy a zenekarral muzsikáló hangszeres művészen, s ezt ismerjük fel Brendelben, a figyelmes kamarapartnerben vagy épp a zongorakísérőben, aki mindig az adott pillanat megismételhetetlenségében, egyedüliségében, vagy ha tetszik, egyedülvalóságában van jelen. Pontosabban: abból építkeznek és tár fel valamit, amiről, meglehet, nagyon is tudtuk, hogy ott van, de sosem volt bátorságunk megidézni. ■

Alfred Brendel hivatalos honlapja:
www.alfredbrendel.com

„Koncertmesternek lenni férfias feladat”

Forrás: Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar

Beszélgetés Vass Ágnessel, Ábrahám Mártával és Környei Zsófiával

Aki jár a magyar szimfonikus zenekarok koncertjeire, annak bizonyára feltűnik, hogy egyre több együttesben lát nőket a koncertmesteri poszton. Jóllehet még mindig kevesebb nőt találni ilyen pozícióban, mint ahány férfit, úgy gondoltuk, érdemes közelebről, az érintettek segítségével megvizsgálni e tendencia okait, előnyeit és hátrányait. A beszélgetés résztvevői Gyermánné Vass Ágnes, a Pannon Filharmonikusok, Ábrahám Márta, az MR Szimfonikusok és Környei Zsófia, a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar koncertmestere. Szerettük volna, ha Eckhardt Violetta, a Budapesti Fesztiválzenekar koncertmestere is részt vesz a számos témát érintő beszélgetésen, ám ő végül nem tudott eljönni.

◆ Aradi Péter

Gramofon: Vajon nagyobb figyelemmel követik-e egymás pályáját a női koncertmesterek csupán azért, mert kevesebben vannak ezen a poszton, mint a férfiak?

Vass Ágnes: Már a kiindulóponttal is vitatkozom, mert úgy látom, a pálya – sajnos – annyira elnőiesedett, hogy a női koncertmester egyáltalán nem számít ritkaságnak. A folyamat évtizedekkel ezelőtt elkezdődött, és ma ott tartunk, hogy a karmester így szól hozzánk: Hölgyeim és Alajos! – ugyanis a mi zenekarunk prím szólamában egyetlen férfi van. Ezt nem tartom szerencsésnek, mert felborul az egészséges egyensúly.

Környei Zsófia: Szerintem is egyre több a női hegedűs, de csak a zenei kvalitásokra szoktam figyelni, és nem, hogy férfi vagy nő játssza-e más zenekarokban a hegedűszólt. Igyekszem ehhez tartani magam akkor is, ha próbajátékokon kell pontoznom, vagy ha a Zeneakadémián, ahol Ábrahám Mártival tanítunk, a felvételizők produkcióját kell értékelnem. Nyilván nem lehet összekeverni a női hegedülést a férfival – bár én nem szeretem a túl nőies hegedülést. Hármunk közül, akik most itt ülünk, ez egyikünkre sem jellemző, mindhárman elég határozottan játszunk.

G.: Amit a közönség egy hangversenyen lát, az csupán töredéke a koncertmester számos feladatának. Mi mindentől tevődik össze ez a munka?

Ábrahám Márta: A koncertmester feladata sokrétű: előkészíti a kottákat, beírja a vonásokat – ez nem megy automatikusan, esetenként hosszú percekig időzünk otthon egy-egy jó vonáson –, szólamprobákat tart, különböző szakmai és emberi súrlódásokat és konfliktusokat próbál meg kezelni, esetleg diszkrétan, négy szemközt vagy – ha a helyzet úgy kívánja – az egész zenekar előtt, de adott esetben fegyelmeznie is kell.

K. Zs.: Nagyon fontosnak tartom, hogy a női koncertmester empátikus volta híd lehet a zenekar és a karmester között. Ez néha igen hálátlan dolog – talán egy multinacionális vállalatnál dolgozó középvezető helyzetéhez hasonló.

G.: Hogyan lesz valakiből koncertmester? Azt gondolná az ember, hogy ehhez szükséges némi szakmai és élettapasztalat. Ennek ellenére számos példát látunk arra, hogy valaki egészen fiatalon kerül ebbe a pozícióba.

V. Á.: Biztosan akadnak rátermett emberek, akiknek könnyebb ezt a pozíciót rövid idő után betölteni, de abban nem hiszek, hogy jó, ha valaki mindenfajta előtanulmány és tapasztalat nélkül kapja meg. Egy nőnek amúgy is jobban meg kell dolgoznia azért, hogy elismerjék, hát még, ha fiatalon kerül erre a posztra! Amikor először odaültem, négy-öt férfi rögtön felállt, és azt mondta, ha ez a taknyos ül oda, mi elmegyünk. Aztán maradtak. Volt, aki tíz év múlva bocsánatot kért...

K. Zs.: Amikor jelentkeztem a próbajátéokra, talán fel sem fogtam, mire vállalkozom. Huszonkét éves voltam, még a Zeneakadémia hallgatója. Én lepődtem meg a legjobban, amikor kiderült, hogy megnyertem a próbajátékot – idősebbek és férfi kollégák előtt. Eleinte voltak szkeptikus hangok a zenekarban, de az első évadom végén a kollégák szinte egyhangúlag engem választottak az év művészeinek. Egyetértek azzal, hogy kellenek a tapasztalatok, mielőtt valaki egy komoly zenekarban ebbe a pozícióba kerül. Előzőleg demonstrátorként tanítottam a Zeneakadémián, máig kvartettezem az Akadémia Vonósnyégyesben, diákkoromban pedig a Pest Megyei Szimfonikus Zenekarban játszottam – ott is koncertmesterként, de azért beültem tuttizni is.

Á. M.: Teljesen egyetértek Zsófiával. Hét évig éltem Hollandiában, aztán itthon egy évig tanítottam a Zeneakadémián, akkor kerültem a Rádiózenekarhoz. Rájöttem, hogy a szólamprobákon ugyanazt csinálom, mint az egyetemen: tanítom a hegedűsöket, azzal a különbséggel, hogy a zenekarban nemcsak fiatalok ülnek, hanem akár nyugdíj előtt álló idősebb urak, akikkel egészen más hangnemben kell beszélmem. A koncertmester kicsit olyan, mint a pilóta: csak akkor működik a dolog, ha mindkét oldalról maximális a bizalom. Ha a csapat is megbízik benne, a pilóta pedig nem él vissza a szakmai fölényével, ami nélkül nyilván nem menne a gépezet. Ezt ügyesen, diplomatikusan, szerényen, de azért

határozottan meg kell oldani. Szerintem ebből a szempontból a mi pályánk kimondottan férfias feladat. Nem tudom elképzelni, hogy egy koncertmester egy kritikus pillanatban, egy nagy szimfonikus zenekari próba közepén elsírja magát, mert túl sok a feszültség. Aki gyenge idegzetű, nem való koncertmesternek.

G.: Ha kimondottan férfias feladat, fölmerül a kérdés: mennyiben egyeztethető össze az egyéb női szerepekkel?

Á. M.: A kisfiam öt és fél éves, és most várom a második gyermekemet, de mivel a zenekarban csak fél állást teljesítek, nem vagyok annyira leterhelve, így prímán össze tudom egyeztetni a családdal. Nekem inkább az okoz gondot, amikor szóló koncertre készülök, mert gyakran este 9-10 óra körül tudok csak elkezdeni gyakorolni. Akadnak

Gyermánné Vass Ágnes – Pannon Filharmonikus Zenekar

sűrű időszakok, amikor hihetetlen feldúlt a lakás, és az életemben mindent félreteszek, beleértve a férjemet és a gyermekemet is, mert akkor a gyakorlás a legfontosabb. Amikor aztán lemegy a koncert, szép lassan leépítem az időközben felgyülemlett rendetlenséget magam körül. A mi pályánk ilyen: áldozatok nélkül nem megy.

K. Zs.: Az én helyzetem annyival könnyebb, hogy még nincs gyerekem, de természetesen én is szeretnék nagy családot. A párom rengeteget segít otthon, ami nagyon jó, hiszen a zenekarban és a Zeneakadémián is egész állásban dolgozom, a vonósnyégyesezés és egyéb koncertezés pedig a hobbimnak tekinthető, vagyis a szabadidőm egy részét fordítom ezekre. Persze én is szeretek moziba, strandra járni, kirándulni – vagyis olyasmiket csinálni, mint bárki más, ám bizonyos időszakokban ezekre kevesebb idő jut. Ahogy Márta is mondta, ha van egy-egy

fontos koncert, akkor az élvez elsőbbséget, s ilyenkor sokat tud segíteni az otthoni háttér.

V. Á.: Visszatekintve arra az időre, amikor a gyermekem még kicsi volt, sokat számított, hogy édesanyám oroszlán-részt vállalt a nevelésében. Másrészt a férjemmel, aki szintén koncertmester volt, mindig úgy terveztük meg az időbeosztást, hogy egyikünk este szabad legyen. Amikor én kezdtem a pályát, a zenekar még a Pécsi Nemzeti Színházhoz tartozott, és megesett, hogy ötvenkét szolgálattal volt egy hónapban, egy héten akár négy-öt operaelőadással, koncertmesterként mindegyiket végigcsináltam.

G.: Melyik felállás könnyíti meg jobban e tekintetben a női koncertmesterek – vagy általában a muzsikusként dolgozó nők – dolgát: ha a párjuk is szakmabeli, vagy ha „civil”?

K. Zs.: Az én párom nem szakmabeli, de nagyon szereti a zenét, ha teheti, meghallgatja a koncertjeimet. Sokkal realisabban látja a világot, mint én, így jól kiegészítjük egymást. A zenéspárosokban ritkán fér meg két dudás egy csárdában. Ilyenkor általában a nők adják fel a pályájukat, vagy legalábbis a család érdekében lemondanak bizonyos turnékról, koncertekről.

Á. M.: Tizenhárom éve vagyok házas, a férjem nagybőgős – csak előnyét érzem annak, hogy ő is zenész, mert fantasztikusan tud alkalmazkodni a pályámhoz és a lelki változásaimhoz, amelyek a naptárban tornyosuló koncertek függvényében időről időre bekövetkeznek. A házimunkán kívül a gyerekünkkel is rengeteget foglalkozik, és maximálisan megbízható.

V. Á.: Nekem ebből a szempontból csodálatos volt az életem, hiszen – mint mondtam – a férjem egyúttal koncert-

mester-társam is volt, és egyetlen szemvillanásból pontosan tudtuk, hogy a másik mire gondol. Ha ő szólózott, én a koncertmesteri széken ülve is halálosan izgultam érte, és ez fordítva is így volt. El sem tudtam volna képzelni, hogy amikor hazamegyünk, ne beszéljük meg az egész koncertet. Iszonyatos csapás volt őt elveszíteni. Hihetetlen úrt hagyott maga után. Számomra a legszebb magyar szó a feleség, mert más nyelvekkel ellentétben benne van, hogy ő egy egésznek az egyik fele. Ezért gondolom, hogy a zenekarban is így egészséges, ha nagyjából egyenlő arányban vannak férfiak és nők, mert így egészsíti ki egymást a két princípium.

K. Zs.: Szerintem szerencsésebb, ha több a férfi egy zenekarban, mert a nők közül sokan elmennek szülősi szabadságra, akár egy-két-három évre. Márpedig a zenekar szempontjából nem mindegy, hogy összeszokott gárda ül ott, vagy átjáróházzá válik egy szólam, ami erősen befolyásolja a hangzást.

G.: Tapasztalataik szerint mennyire jellemző külföldön a zenekarok összetételének megváltozása – a nők javára?

Á. M.: Nemrég hallottam a férjem zenekarát, a Holland Rádió Kamarafilharmonikusait a Concertgebouw nagyteremben – ott is krízis van az elsőhegedűben. A két férfi tag közül az egyik októberben nyugdíjba megy, így egyetlen férfi marad. Ez nemcsak látványként nem ideális, de hangzásban sem: túl nőies, nem elég határozott. Viszont volt szerencsém megfordulni komoly szimfonikus zenekaroknál is, amelyek szigorúan tartják magukat ahhoz a konzervatív – ma előítéletesnek tekintett – felfogáshoz, hogy nőt nem vesznek fel. Bár ezzel magam ellen beszélek: talán igazuk van... Birminghamben voltam egy fél évig, turnékra is mentem velük, végül mégis nemet mondtak. Nagyon magas követelményeket állítanak az utolsó pultban ülő muzsikuskok elé is. Sokkal komolyabban veszik a zenekari munkát, mint az itthoni zenészek.

K. Zs.: Talán most már itthon is kezdünk efelé tartani, hiszen például hegedűsből jóval nagyobb a kínálat, mint ahány hely van a zenekaroknál, így a verseny is erősödik. Azt szokták mondani, hogy mostanság inkább csak kikerülni lehet a zenekarokból, mintsem bekerülni, a pénzüke miatt ugyanis sok helyen befagyaszttják vagy csökkentik a létszámot. Úgy gondolom, aki már bent ül egy zenekarban, egyre inkább megbecsüli a pozícióját.

V. Á.: Teljesen egyetértek Mártival és Zsófiával. Még egy szempontot említenék, amiről talán szemérmességből nem beszéltünk: egy férfiember szereti eltartani a családját, márpedig az itthoni zenekarok többségében nem olyanok a fizetések. Ehhez tényleg megszállottság kell.

G.: A pálya elnőiesedésének egyik oka valószínűleg már a gyerekkorban keresendő: ha valaki muzsikusként készül, vagy a szülei annak szánják, szinte minden másról le kell mondania. Erre a lányok talán inkább hajlandók, mint a fiúk.

K. Zs.: Nem emlékszem, hogy mindenről le kellett volna mondanom. Ugyanolyan gyerekkort éltem, mint az akkori osztálytársaim. Naponta gyakoroltam fél órát vagy egy

Kőrnyei Zsófia – Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar

Ábrahám Márta – MR Szimfonikusok

órát, de ez számomra játék volt. Biztosan voltak olyan periódusok, amikor a kitartáshoz elkélt a kedves szülői biztatás. A mai gyerekeknél még inkább szükség lehet erre, mert sok mindenbe belevágnak, de csak ritkán csinálnak valamit végig.

Á. M.: Én úgy érzem, sok mindenből kimaradtam gyerekkoromban, de elfogadtam, mert megértettem, hogy a javamra szolgál.

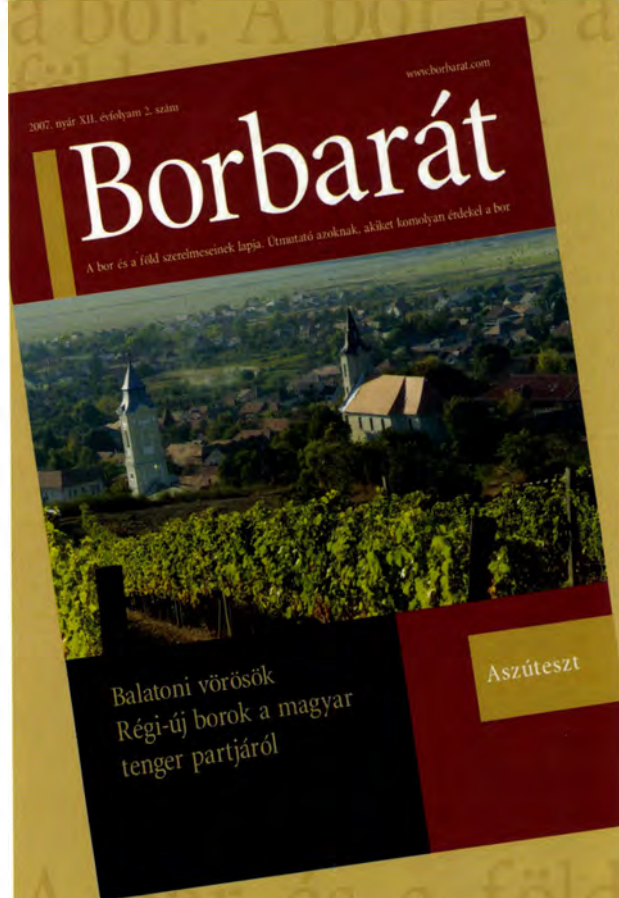
G.: Mennyiben játszott közre pályaválasztásukban a családi indíttatás?

Á. M.: Nekem mindkét szülőm muzsikos: zenetanárok voltak, de nem ők adták kezembe a hangszeret, én már óvodás koromban szerettem volna hegedülni.

K. Zs.: Édesapám az Állami Hangversenyzenekarban hegedült, édesanyám pedig zongorát tanított az V. kerületi zeneiskolában. Az ő álmuk az volt, hogy legyen egy családi trió, ezért tanuljak csellózni, de négy-öt éves koromban elmentem édesanyámmal egy hegedűórára, ahol ő kísérte zongorán a növendéket, és annyira megtetszett az a kis hegedű, amin a gyerek játszott, hogy azt mondtam, én is szeretnék hegedülni tanulni. Először nem vettem komolyan, de amikor egy otthoni takarításkor megszólaltam, hogy a porszívó D hangon bűg, úgy gondolták, mégis érdemes lenne megpróbálnom.

V. Á.: Én kilógok a sorból: édesapám festőművész, édesanyám háztartásbeli volt. Apu nagyon szerette a zenét, még faragott is magának hegedűt, ami meg is szólalt. Én zongorázni szerettem volna, de nem volt pénzünk zongorára, bérelni is bonyolult lett volna, hegedűt viszont kölcsönöztek a zeneiskolában – így lettem hegedűs... ■

A táj szépsége
és a bor azonos fogalmak:
amikor a tájat nézed,
a szemeddel kóstolod a bort,
amikor a bort kóstolod,
a száddal csodálsz a tájat.

Hirdetésfelvétel és előfizetés:

06 30 370 8689
info@borbarat.com
www.borbarat.com

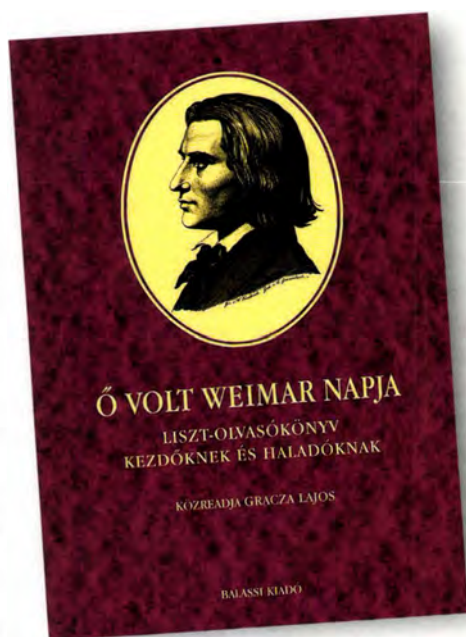

Ő VOLT WEIMAR NAPJA

(Közreadja Gracza Lajos)
Balassi Kiadó – Liszt Ferenc
Archívum Göppingen–Budapest,
2008; 208 oldal

A válogatás, fordítás és jegyzetekkel ellátás hármasként vállalkozott a Göppingenben élő Liszt-kutató, az ottani Liszt Ferenc Archívum igazgatója. A szeretet mértéke a ráfordított idő – ha elfogadjuk e mondás igazságát, Gracza minimum rajongónak titulálható. Ezzel magyarázható a könyv címe, amelyet a német Liszt-tanítvány, Anna Rilke visszaemlékezéséből kölcsönzött. A nyelvtudás nem hátrány, mert ez a későbbiekben lehetőséget kínál arra, hogy egy-egy magyartalan fordulatnál visszakövetkeztessünk a német eredetire.

Kifejezetten érdekes az alcím: Liszt-olvasókönyv kezdőknek és haladóknak. Sajnos, itt viszont már „áthallások” vannak. Figyelemfelkeltésnek azonban remek, s az előszó is felcsigázza az érdeklődést. A közreadás célját illetően Kantra utal, az emberi létezés két aspektusának elfogadásával (az első, ahogyan az ember megéli önmagát, a második, ahogyan környezete látja az egyént), s arra vállalkozik, hogy kortársainak visszaemlékezései alapján láttassa Lisztet. Hite szerint „objektív eredményhez vezet, ha elég nagyszámú megfigyelő szub-

jektív feljegyzéseit hasonlítjuk össze, és megvizsgáljuk a megegyezéseket, illetve ellentmondásokat”. Első kézből származóan, értékes adaléknak tart viszont minden egykori dokumentumot, jóllehet, a többnyelvű szakirodalom amúgy is szinte áttekinthetetlenül gazdag. (A 22-es csapdája: a ténylegesen helyesbítő, pontosító adatok külön pályát futnak be, s aligha találkoznak a kialakult vagy folyamatoson kialakuló főárammal.) Változatos a Liszt-kortársak mintavételezése. „Túlnyomóan a kor szellemi arisztokráciájának tagjai, nagyrészt muzikusok – hívatásosak és kiváló műkedvelők –, de írók, festők és színészek is vannak közöttük. Kisebb részben a születési arisztokrácia reprezentánsai, sőt a pénzarisztokrácia egy tagja is szükségesnek tartotta, hogy szóljon a Liszt-fenoménról” – igaz, álmukban sem gondolták, hogy az utókor messzemenő következtetéseket kíván levonni élményeikből–emlékeikből.

Sajátos „szappanoperát” kapunk kézhez, amelynek legtöbb szereplője csupán Liszthez fűződő kapcsolata miatt tarthat számot érdeklődésre, egy-egy epizód erejéig. A rövid olvasmányok időrendben villantanak fel adalékokat Liszt életéből. A „haladók” megannyi hibát, pontatlanságot fedezhetnek fel a könyvben – remélhetőleg azonban a „kezdők” szemé átsiklik e részletek felett.

Fittler Katalin

**ZÁSZKALICZKY TAMÁS:
AZ ORGONA KÉPES KRÓNIKÁJA**

Diner Tamás fotóművész felvételeivel
Rózsavölgyi és Társa, 2008; 288 oldal

Az orgona és az orgonazene iránti odaadó szeretet gyümölcse Zászkaliczky Tamás és Diner Tamás közös, kivételesen szép kiállítású munkája. Az orgonatorténemben bennfoglaltatik a technika, az építészet, a vallás és liturgia, a zene története. A szerzők arra vállalkoztak, hogy minderről beszámoljanak tömören és közérthetően, anélkül, hogy a szakmaiság részleteiben elveszve éreznék magunkat. A kötet pazar képanyaga arra indít, hogy a krónikát újra és újra végiglapozzuk.

A kötet első fejezete az orgonával kapcsolatos szerkezeti tudnivalókat foglalja össze. Magyarázó szöveggel ellátott ábrák segítségével ismert meg az orgona részeivel és az alapfogalmakkal. Zászkaliczky kizárólag a mechanikus traktúrát, azon belül a csúszkaládát tárgyalja részletesen. A második rész foglalja magában a hangszertörténetet. Az orgonaépítés jellemző irányzatait példákon, a legjelentősebb építők egy-egy fontos orgonáján keresztül mutatja be. A megismert orgonák fele a magyar kultúrtörténet részét képezi, ami aránytalanságnak tűnhet, mégis örülhetünk, hogy ezáltal a krónika felrajzolja a magyarországi hangszereket az európai or-

gonatérképre. Tudásunk a középkori orgonatorténéről igencsak hézagos. Elsősorban itt érzékelhető, hogy a legutóbbi évtizedek kutatásainak gyakran radikálisan átértékelő hatása nem tükröződik a munkában. A könyv a legterjedelmesebb fejezetben számol be az orgonatorténét súlypontját képező XVI–XVIII. századokról: az orgonaszempontból jóval szűkebb romantikus és XX. századot taglaló részhez viszonyítva a súlyozás mértéke a szerző fő érdeklődési körére enged következtetni. A hangszerrel párhuzamosan a billentyűs zene főbb műfajait, jelentős alkotóegyénségeit is bemutatja Zászkaliczky, a teljesség igénye nélkül. Míg a XIX. századnál megemlített szerzők közül még jó néhányat – ha nem is mindet – tudunk egy-egy új, jellegzetes orgonatípushoz kötni, a XX. század komponistáinál a kapcsolat vagy nem hoz újat, vagy nem

jellemző: talán ezzel magyarázható, hogy a XX. század orgonára komponáló szerzők nevével, az extrém műszaki megoldásokat kereső Ligeti kivéve, nem találkozunk.

A reprodukciókon keresztül a könyv bepillantást enged a régi kottairások izgalmas világába is, a tovább kutatni vágyó olvasót viszont nagyban segítették volna bibliográfiai jegyzetek.

Pétery Dóra

50 éves a harmonia mundi

GABRIEL FAURÉ

Requiem, op. 48
Ensemble Musique Oblique
Philippe Herreweghe
CD HMG 501292

JOHANN SEBASTIAN BACH

Gyász-óda, BWV 198
La Chapelle Royale, Collegium
Vocale Gent
Philippe Herreweghe
CD HMG 501270

JOHN BLOW

Venus & Adonis
A Felvilágosodás Korának
Zenekara
René Jacobs
CD HMG 501684

DIETRICH BUXTEHUDE

Egyházi kantáták
Cantus Cölln
Konrad Junghänel
CD HMG 501629

ERNST KRENEK

Jeremiás próféta siralmai
RIAS Kamarakórus
Marcus Creed
CD HMG 501551

JOSQUIN DESPREZ

Missa Pange lingua
Ensemble Organum, Marcel Pérès
Ensemble Clément Janequin
Dominique Visse
CD HMG 501239

HEINRICH IGNAZ BIBER

Missa Christi resurgentis
The English Concert
Andrew Manze
CD HMG 507397

MANUEL DE FALLA

Hét spanyol népdal
Csembalóverseny
Victoria de los Angeles
Lluís Vidal
Orquestra de Cambra Teatre
Lliure
Josep Pons
CD HMG 501432

GEORG FRIEDRICH HAENDEL

Vízizene
Philharmonia Baroque Orchestra
Nicholas McGegan
CD HMG 507010

FRANZ SCHUBERT

Pisztráng-ötös
J. N. Hummel: Kvintett, op. 87
Trio Wanderer, Christophe
Gaugué
Stéphane Logerot
CD HMG 501792

OTTAVIANO DEI PETRUCCI

Harmonice Musices Odhecaton
Obrecht, Isaac, Josquin stb.
művei
Fretwork
CD HMG 507291

GUILLAUME DE MACHAUT

Messe de Notre-Dame
Ensemble Organum
Marcel Pérès
CD HMG 501590

FRANZ SCHUBERT

B-dúr trió, op. 99
A-dúr zongoraszonáta op. 120
Jean-Claude Pennerier
Régis Pasquier
Roland Pidoux
CD HMG 501048

LISZT FERENC

**Összes műve csellóra és
zongorára**
Charles-Valentin Alkan:
Csellószonáta, op. 47
Emmanuelle Bertrand
Pascal Amoyel
CD HMG 501758

BIZÁNCI ÉNEKEK

Marie Keyrouz nővér
CD HMG 501315

hmGold 2

BEETHOVEN: I. ÉS III. SZIMFÓNIA

Flamand Királyi Zenekar
Karmester: Philippe Herreweghe

Vannak művek, amelyek meggyőző előadásához a historikus hangszerek használata nagyon lényeges. Beethoven szimfóniái nem ilyenek: takarékos a hangszerelésük, a belőlük áradó erő pedig nem a hangszínekkel való játékban rejlik. Persze mindenképpen hasznos és inspiráló, ha az előadók ismerik a korabeli hangszereket és kottázási szokásokat. Herreweghe e lemezével pontosan ezt példázza. A régizene kiemelkedő karmestere ő, aki sokat kísérletezett barokk és Beethoven-korabeli hangszerekkel, most pedig, hogy egy modern instrumentumokon játszó zenekar élére állt, használja a felhalmozott tudást. A vonókat lebeszélte a folyamatos vibratóról, a tömörszerű nagyzenekari hangzás helyett áttetsző szövetet, kellemes arányokat hozott létre a szólamok között, és a tempókat is régizenei tapasztalataira támaszkodva változtatta meg. Nincs vontatott lassútétel – a lüktetés, a frazeálás és a hangulat megteremtése a fontos. A felvételt hallgatva úgy tűnik, Herreweghe nem lát akadályt vagy ellenséget a modern hangszerekben – a szimfóniákra koncentrált, és a rendelkezésre álló eszközökkel megvalósítja azt, amit jónak lát. Egyetlen apró változtatásnak nem tudott csak ellenállni: a modern trombita és üstdob helyett mégis becsempészett a zenekarba egy-egy korhű hangszert.

Katona Márta

PentaTone Classics – Karsay és Társa
PTC 5186 313

JELMAGYARÁZAT

Remekmű
Kiváló
Jó
Átlagos
Elfogadható
Gyenge

TÜNDÉRTÁNC

Szabó Ildikó – cselló
Lénárt Ágota – zongora

Szabó Ildikó nevét érdemes megjegyezni. Lemezé igéretes tehetségről tanúsodik. Jó az összeállítás, még jobb a játék. A Dongó zümmögése közelről csap meg bennünket, de ez nem öncélú naturalizmus: finom megformálású elegy. Csajkovszkij Pezzo capricciosójában kifinomult, oroszos hangvételre lelünk, nem telt, de kifejező hangra. Ez a diszkréció jellemzi végig a kisbőgő hangját. Így giccstől mentes marad A hatyú. Kodály korai Lírai románca felemelkedő, majd alászálló ívével a romantikus karakterdarab igényes interpretációjának példája, a disztintívált megközelítésben még a szerző későbbi megfontoltságát is felfedezhetjük. Köztük Bartók I. rapszódíaja, melynek az eleje igazi rusztikus bűgös, népies zengés, ugyanakkor forszirozottság nélküli. Idővel túlzottan csökken az előadás nyersessége. Dvořák Az erdő csendje című darabja szép hangon csendül fel, második része jól eltalált, de az első túl sietős, nincs meg benne a kellő nyugalom, mint Jiří Bárta előadásában. Csekélyebb mértékben ugyan, de hasonló Schumann Adagio és Allegrojának első része is, amely egyrészt szintén nagyobb nyugalmat, másrészt nagyobb íveket, a cselló tartó funkciójának – átívelő szerepének – erősebb megvalósítását igényelné. Az érzékenyen visszafogott dinamika a Csajkovszkij-darabban kiugró kvalitás volt, Schumannéban kérdéses, mivel a zene külsőleg kevésbé nagyromantikus – inkább belsőleg az. Az Allegroban azonban nincs hiány dinamikában, így ez egész kontrasztos. A lemez zárása visszatérés a Dongóhoz: Popper Fonóda csodálatos zümmögéssel hangzik el, Wagner kórusa jelenik meg előttünk, de Senta baladája helyett: sajnós, vége a lemeznek.

Zay Balázs

Hungaroton Classic
HCD 32592

MOZART: SZIMFÓNIAK

Mozart Zenekar
Karmester: Claudio Abbado

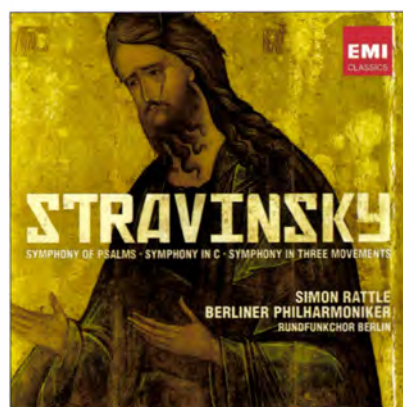

Abbado hetvenöt éves. A Deutsche Grammophon ebből alkalomból megjelentett egyik ünnepi kiadványa öt Mozart-szimfónia koncertfelvételt tartalmazza – nota bene: historikus hangszereken játszó zenekarral. Nem ez az első, fiatalokból álló együttes, amely Abbado művészeti vezetésével ért el magas színvonalat. Furcsa a maestrót historikusok, illetve a „kvázi-historikusok” táborában látni. Kikkel vessük egybe? Főképp Charles Mackerras és Simon Rattle jön szóba, kik e téren a két nagy tábor mezsgyéjén mozognak. Mackerras lágyabb, halványabb, kiszámíthatóbb, míg Rattle manieristább, racionálisabb, mint Abbado, aki – mint az várható volt – nagyon finom. Interpretációja színben, árnyalatban gazdag. Ami feltűnik, az aranybarna, változatos hangzás, játszi felszíni fény a szubtilis, vékony testű szólamokon. Olykor hiányolom a kifejezőbb megformálást, például a D-dúr „Haffner” szimfónia (No. 35, K. 385) és főképp a C-dúr „Jupiter” szimfónia (No. 41, K. 551) I. tételében, ugyanakkor számtalan helyen épp a váratlanul izgalmas hangzás lep meg. Az A-dúr szimfónia (No. 29, K. 201) lassú tételle eleinte cincog, azután kissé fedett lesz, de a muzsika kinyílásával mindez értelmet nyer, elragadó crescendónak vagyunk tanúi. A D-dúr „Prágai” szimfónia (No. 38, K. 504) súlyosabb a többinél – az eltérő színei elragadók –, III. tételle pergő, igaz, kevésbé drámai, ugyanakkor érdekes mozzanatok emelkednek ki. A Jupiter II. tételle erős akcentusokat hoz, a III. tétel puha. A bolognai székhelyű Mozart Zenekar (Orchestra Mozart) kitűnő, s Abbado bizony meglepi hallgatóját újszerű stílusával, amely egyben újabb fejezetét jelezheti a hagyományos és korhű praxisok közeledésének, keveredésének.

Zay Balázs

Deutsche Grammophon – Universal
477598

STRAVINSKY: SZIMFÓNIAK

**Berlini Filharmonikus Zenekar
A Berlini Rádió Kórusa
Karmester: Simon Rattle** ●●●●●

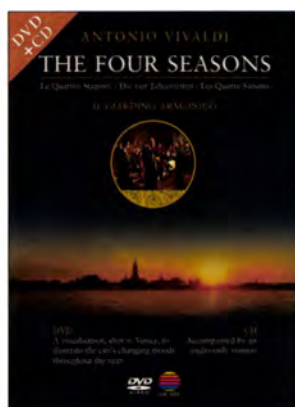
Stravinsky „szimfóniái” közül három az Újvilág számára készült, s ott is mutatták be. E három darab került most Simon Rattle és a Berlini Filharmonikusok új CD-jére, a felvételek a zenekar tavaly szeptemberi koncertjein készültek.

A Szimfónia három tételben (a három közül a legkésőbbi) nyitja a felvételt, és a szó minden értelmében nagyot szól. A felvétel és az előadás dinamikája lenyűgöző, ezt a neoklasszikus művet hallhatóan a Sacre energiájával ita Stravinsky. A rá következő Zsoltárszimfónia kisebbfajta visszaesés, talán a kórusra lehetne kenni, a Berlini Rádiókórus erőből énekel, és mintha a keveréskor is leválasztották volna a zenekari hangzsról. A zenekar pedig kedvemre valóan tüskésen játszik, a zongora egészen tisztán hallatszik. (Sajnálhatjuk, hogy a zongorista neve nincs feltüntetve, különös tekintettel a lemez első trackjére, hiszen ott valóban szólólista.) Ám Rattle tempói – például a harmadik tételben – gyakran önkényeskedésbe fordulnak. Szóval, nem zárjuk szívünkbe ezt a Zsoltárszimfónia-konceptiót, miközben tudjuk, hogy a befejezést ennél könnyesebben aligha lehet eljátszani, no de mihez képest könnyezzük meg az utolsó két percet?

A Szimfónia C-ben vezet vissza a lemez kiváló kezdetéhez. Lehet, hogy most is megtudunk valamit Rattle dirigensi habitusáról? Korábban is leírtuk róla, hogy találékony művész (újat keres és talál), de azt csak sejteni mertük, hogy az érzelmes muzsikát szívesen hangolja érzélgőre, s hogy az interpretációs hagyományt súlyos tehernek érzi. Stravinsky esetében ez lehet akár nyereség is, de mostantól résen leszünk.

Molnár Szabolcs

EMI Classics
2 07630 0

VIVALDI: A NÉGY ÉVSZAK

Il Giardino Armonico ●●●○○

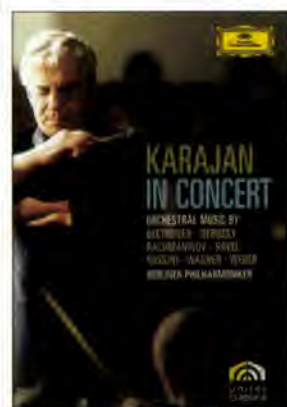
Ugyanaz kétszer – egyszer audio-felvételként, egyszer pedig látványval. Bár neves együttes játszik, elsősorban nem a vájtfülűek érdeklődésére tarthat számat Antonio Vivaldi idestova kétszáznyolcvanöt éves versenyműsorozatának eme felvétele. Inkább könnyed kikapcsolódást ígér.

A CD az egyszer meghallgatódók közé tartozik; „így is lehet” – regisztráljuk. De csodálkozunk: mintha visszajára fordult volna mindaz a szándék és törekvés, ami oly sok historikus előadást felejtethetlenné tesz; valahogy mindent groteszkül „elrajzoltak” érzünk. A szabadság szabadossággá fajul tempót, ritmikát és intonációt illetően egyaránt. Önkéntelenül is felmerül a kérdés: a historikus előadásmód – ki hinné – több mint két évtizede együtt muzsikáló egykori fenegyerekei vajon mindig így játsszák ezeket a kompozíciókat? Tehát koncepciózus mindaz, amit csinálnak, vagy ötletszerű, egyszeri interpretációt rögzítettek?

A DVD sajátos „vizualizálási” kísérlet; ritkán felvillan a zenészek képe is, de a látvány többnyire Velencét – a festményeken ábrázoltat és az élő: a várost, lakóit és a turistákat – jeleníti meg. Néha érződik a szinkronra törekvés a zenével, ám összességében a velencei vörös pap örökzöldje kísérőzenévé degradálódik; alig többé, mintha amatőr video-montázt néznénk, miközben háttérzene szól. Itt a concertók legfeljebb az időkeretét adják a látványnak – amiben igénytelen egymásutánban találhatóak közelképek és nagyítottak, kommersz és ötletes beállítások. A néző leginkább azt ingylik, aki esetenként gondolából filmezhetett – a város-élmény vizualitásunkról tanúskodik. Ehhez asszisztál Vivaldi méltán népszerű muzsikája.

Fittler Katalin

NVC Arts – Warner Classics & Jazz
50-51442-7865-2-1 (CD + DVD)

KARAJAN IN CONCERT

**Berlini Filharmonikus Zenekar
Karmester: Herbert von Karajan**

A karajani önpropaganda-gépezet átható mechanizmusának végtermékét aligha képzelhetnénk el minuciózusan kicsiszoltabbnak mint ezt a duplakorongot. Karajan az Unittel való kapcsolatából kellő tapasztalatot szerzett ahhoz, hogy az 1970-es években már saját rendezésében készítse el zenei filmjeit. Ezek középpontjában ki más, mint a behunyott szemmel, áramló karmozdulatokkal dirigáló hősosz áll, aki vonóláncsák erdejéből és hárfafátylak rejtekéből vezet berlini légióit. Ám ha tesszük, ha nem, a szépiatényben úszó, viaszosan csillogó képműzők kultfigurájának sikerült marandókat alkotni – más kérdés, hogy ettől mindenek egységesen Karajan-íze lett. Ez a német repertoárnak nem is ártott, sőt a Freischütz-nyitányban és a Beethoven-nyitányokban kimondottan kellemes az áradó zenezuhatag. A germán széria abszolút favoritja azonban kétségkívül a Tannhäuser-nyitány. A Tell Vilmos már kényesebb ügy, bár hangzása aprólékosan kidolgozott. A specialitásának tartott Debussy-opus, A tenger meglepően kommersz módon szól, akárcsak a Faun délutánya. A Daphnis és Chloé színei, bár lényegesen megnyerőbbek, inkább a tapséhes sportteljesítmény utóízét hordozzák magukban. A romantikus pátosz égisze alatt, Alexis Weissenberg szólójával készített Rahmanyinov II. zongoraverseny felvétele azonban képi túlzásai ellenére is ihletett produkció, s az egyik legszebb felvétel a műből. Az extrák között kutakodva könnyen rálehetünk az egyórás port-réra, melyben Karajan Porsché, vitorlást, repülőgépet, zenekart és háztartást vezet. Ennél tán figyelemre méltóbb az a bemutató, amelyben a művész egyéb filmfelvételeiből kaphatunk bőséges izelítőt.

Winkler-Nemes Gábor

Deutsche Grammophon – Universal
00440 073 4399

**MICHAEL HAYDN:
EGYHÁZI ZENE NAGYBŐJT IDEJÉRE**

Purcell Kórus, Orfeo Zenekar
Karmester: Vashegyi György

**GEORG LICKL:
C-DŰR ÉS D-MOLL MISSA SOLEMNIS**

Purcell Kórus, Erdődy Kamarazenekar
Karmester: Vashegyi György

A Hungaroton két friss egyházzenei műveket tartalmazó albuma – rajta Michael Haydn nagybőjti kompozícióival és Georg Lickl miséivel – a liturgikus célú felhasználhatóságon túl számos nyilvánvaló és rejtett közös szállal kapcsolódik egymáshoz. A nyilvánvalóak, amelyek már a lemezborítóra vetett első pillantásból is kiderülnek: mindkét felvételt a bécsi klasszikus „kismesterek” műveinek (újra)felfedezése inspirálta,

mindkettő e felfedezésekre nyitott, a zeneművekhez zenekutatói kíváncsisággal és igényességgel közeledő Vashegyi Györgyöt jegyzi karmesterként, előadói között a Purcell Kórus kap még központi szerepet. A láthatatlan kapcsolódási pontok elsősorban a két komponista életművének és személyes habitusának párhuzamaiban rejlenek. Michael Haydnt önként vállalt negyvenhárom éves „remetésege” Salzburghoz kötötte, míg Georg Lickl – saját zenetörténeti jelentőségéhez mérten – szerény feltételek között, de hasonló szolgálói hűséggel, harminchat éven keresztül látott el regens chori teendőket a pécsi székesegyházban. Mindkét életmű egyházzene-centrikus és önzetlenül bőséges. Michael Haydn például kifejezetten elzárkózott az anyagi hasznot és zeneszerzői dicsőséget hozó szerződés elől a Breitkopf és Härtel kiadóval, ami munkáit nyomtatásban őrizte volna meg az utókor számára. Utólag látszik, hogy Lickl is csak a székesegyház könyvtára számára komponált. A kísérőszöveg tanúsága szerint a szenvedélyes zenei kincskereső 135 (!) művét ismerhetik meg e gyűjteményben, köztük 27 misét, 29 offertóriumot. Egyébiránt, a kottatár forrásanyagának zenetörténeti jelentősége máris túllép Lickl személyén, hiszen az albumon szereplő C-dúr missa solemnis e gyűjtemény bizonyítékai alapján tulajdonítható (immár bizonyosan) Licklnek, megcáfolva azt a korábbi vélekedést, amely egy homályos nyom alapján Mozartot azonosította a mű szerzőjeként.

Az igazat megvallva, Lickl zenei közhelyeket bőségesen felhasználó kompozíciói Michael Haydn puritán ünnepélyességével, elmélyültségével sem versenyezhetnek, nemhogy Mozartéval. De ne legyünk igazságtalanok! Lickl szenge korában operaszerzőként debütált Bécsben, és e tapasztalatát igen rafináltan használja műveiben: sernatikusság hangszerezését és harmóniameneteit, kontrapunktikus ügyetlenkedéseit líraian üde vokális szólamokkal fedi el. Vashegyiék szakavatott előadása erre az erősségre érez rá, így az énekes szólisták a legelőnyösebb oldaláról tárják elének a műveket. Michael Haydn nagybőjti miséi nem kényszerítenek mentegetőzésre – érett, egyszerű zenei eszközökkel, határozott vonalvezetéssel komponált művek a bűnbánat jegyében. Vashegyi György, a Purcell Kórus és az Orfeo Zenekar zenei irányításánál egy újabb sikeres vállalkozást könyvelhet el, a hallgató pedig a magyar zenetörténet egy újabb szegletébe nyer bepillantást.

Gilányi Gabriella

Hungaroton Classic
HCD 32567 (Michael Haydn)
HCD 32480 (Lickl)

GOUNOD, SAINT-SAËNS: MISÉK

Ensemble Vocal de Lausanne
Marie-Claire Alain – orgona
Karmester: Michel Corboz

Az eredetileg 1990-ben megjelent felvétel 2002-ben már megélt egy olcsó kiadást (Apex), most szebb füzettel került újra boltokba. A lemez egyértelműen a francia piaca készülhetett, hiszen a szerzői jogi apró betűs két angol során kívül minden szava franciául olvasható. Mi értelme van e lemez újranyomásának, kérdezhetnénk. Talán az, hogy e két műnek nincs másik (és elérhető) felvétele? Valószínű, hogy ez a helyes válasz, de akkor meg kell kérdezni azt is, hogy miért nem kapkodnak e két mise után kórusok, karmesterek, organisták, lemezkiadók? A válasz könnyen kitalálható. Mert szépségük nem ellensúlyozza korlátozottságukat. A liturgia kereteit messzemenően figyelembe vevő kompozíció (Gounod) és egy hamvas-bizarr mise orgonaredukciója (Saint-Saëns) kevés izgalmat kínál az előadónak. Az orgonálás nagyasszonya, az 1926-os születésű Marie-Claire Alain (állítólag a legnagyobb diszkográfiával rendelkező organista) kulturáltan játssza végig szólamát, különösen Saint-Saëns miséjében kap nagy teret. És a sok lehetőséget szépen használja ki, a Kyrie tételben például annyira jó, hogy minden kórusbelépést sajnálattal veszünk tudomásul.

Ám az organista életkora némileg megmagyarázza, hogy e művek elkötelezettjeként miért nem vállalkozott újabb felvételekre. Regisztrálása tanítanivaló. Főleg, hogy manapság kiket engednek az orgona közelébe. Michel Corboz és az Ensemble Vocal Lausanne érdemeit nem kell külön ecsetelni, mivel ez a lemez majd' két évtizede öregbíti a karmester és a kórus hírnevét. A mester egyébként jövőre lesz hetvenöt éves.

Molnár Szabolcs

Warner Classics & Jazz
2564 69705-7

Hyperion

naïve

Alia Vox

Telarc

Hänssler Classic

Soli Deo Gloria

MAGYARORSZÁGON FORGALMAZZA: KARSAY ÉS TÁRSA KFT.

Tel.: 200-6443 Fax: 200-9650

KODÁLY ZOLTÁN: KÓRUSMŰVEK

MR Énekkar, MR Gyermekkorús

Vezényel: Fischer Ádám

A Kodály-évfordulónak köszönhetően két éve a magyar kórusélet Kodály-lázban ég. Talán ez az oka, hogy lemezre vették a mester legismertebb kórusműveit, Fischer Ádám vezényletével. A lemez három gyerekkari művel kezdődik, amelyeket kimagasló minőségben, felnőtt profizmussal hallunk. Fischer Ádám érdeme, hogy kifejezőeszközök gazdag tárházát tudta bevetni, de ebben nyilván fontos szerep jutott a karnagyoknak, Thész Gabriellának és Nemes László Norbertnek is. A Gergelyjárásban és a Lengyel Lászlóban a líraiság érzelmi tartalmassága, az energikus területek telt, határozott hangja keríti hatalmába a hallgatót, majd végképp ellágyítja a szívét a Pünkösddőlő szóló-szakasza.

A továbbiakban hat vegyeskari mű következik a legismertebb „slágerek” közül: többek között a Mátrai képek, a Sik Sándor Te Deuma, az Öregek. A Székely keserves jól felépített, átgondolt, kifejező előadásban hallható, a Liszt Ferenchez felfokozott érzelmi töltete pedig még a hanghordozón keresztül is érezhető. Vannak azonban a korongnak gyenge pontjai is. A Jézus és a kufárokkal kapcsolatban sokan esnek abba a hibába – és ez alól Fischer Ádám sem kivétel –, hogy olyan gyors tempót vesznek az imitációs területeken, ami már énekelhetetlen. A kórus ettől szenved, a hallgató pedig attól, hogy a harmóniák és a dallamok nem tudnak megszületni, masszává olvadnak.

A másik probléma, hogy – noha a vegyeskar erőssége a líraiság, a plasztikus, lágy hangzás – a hangzás nem mindig arányos és tiszta. Ezen sokat segítené a szoprán szólam átdolgozása, mivel az operaénekesi hangképzés vibratóját a kórus hangzás nem tűri meg. Ezzel együtt a lemez hallgatásra érdemes, s benne mindenki megtalálja a számára izgalmas zenei világot.

Kozma Qábor

BMC Records
BMC CD 144

RAHMANYINOV: VESPERÁS

Észt Filharmónia Kamarakórusa

Vezényel: Paul Hillier

Rahmanyinov ortodox Vesperása mintha idegen bolygóról származna, nem a zongora extravagáns cárijától. Közben őt nem érdekelte – Schönberggel-Georgéval szöve – „a más planéták levegője”, csakhogy míg a bécsi kortárs II. vonósnégyese marsbéli szomszéd-zene, a bizantinus vesperás ezeréves gyökerein újat nemesíteni már inkább a Plútó távolából visszatérített ösmuzsikához hasonlatos. Önmagában forgó, zsolozsmás zárságabari, archaikus „egyformaságában” szép kompozíció, amely ha kinyílik pár pillanatra, telt orgonapompája, néhány igen hatásos motívumtorlasztás és a kórus hibátlan kiegyenlítettége Monteverdi szebbik, tizenkét hangra írott Magnificatját idézi fülünkbe, tehát a kora barokk egy csúcscarabját, „eredeti hangszeres” énekléssel. Üvegtiszta menyecske-szoprán, anyai alt, magvas tenor és kormos, agresszivitás nélküli basszus hallik: a Hilliard Ensemble-ből ismert Paul Hillier búcsúzik jelen felvétellel az Észt Filharmónia Kamarakórusától, hat év után.

A szövegérthetőség ingadozó, legtöbbször homofon massa terjeng, máskor próbákon rádolgozott pattintásoktól visszhangzik a super-audio CD vetített tere. Kár az intonáló tenorszóló membránrezonáló fújtatásáért: itt tényleg minden hallatszik. Ahogy a gregoriánban alapvető a formaelemzés, tagolás, úgy Hillier is tudja, mikor kell hangsúlyokkal, dinamikákkal mozdítani a súlyos tömbökön. Nyolc tallini basszistája közt pedig ott áll az egyetlen orosz Vlagyimir Miller, aki zsiros nagy C-kkel, kontra B-kkel sávalapozza e megrendítő művet – ki hinné, de az extra tisztasággal s mélységgel mély áhitat is születik. Rahmanyinov inntől vallásos szerző, érdemes egy órát virrasztanunk.

Ókoviás Szilveszter

Harmonia mundi – Karsay és Társa
HCM 807504

CHANT MUSIC FOR PARADISE

A heiligenkreuzi ciszterci apátság

szereztesei

A felvétel színhelye, az évente mintegy 170 ezer látogatót vonzó heiligenkreuzi ciszterci apátság 1133 óta megszakítatlanul működik: a festői osztrák környezetben, a Bécsi erdők ölében élő szerzetesek nap mint nap gregoriánt imádkoznak liturgikus szertartásaikon. Tiszteletre méltó életformájuk és igyekezetük az archaikus repertoár életben tartására. Dicséretre érdemel a változatos műsor is: a középkori halotti szertartás és mise tételei mellett a napi zsolozsmaimádkozást lezáró kompletorium, valamint pünkösdi mise és zsolozsma dallamainak egymás mellé helyezése.

Ám a dús, egységes és fegyelmezett hangzás ellenére – amely kétségtelenül a fő zenei pozitívum – az előadás meglehetősen koncepciótlan, az ívek lendülettelenek, a formulák egyes hangokká esnek szét. A stílusismeret hiánya nem róható fel az előadóknak, hiszen nem professzionális muzsikusokról, hanem mindennapi szolgálatukban ténykedő szerzetesekről van szó. Nem is ez okozza a nagyobbik problémát.

Az album alcíme (Music for Paradise), a lemezborító vízen tükröződő alakjai, a kísérőfüzet romantikába hajló hangvétele alapján erős a gyanúnk, hogy szerzeteseink áldozatul estek. A kiadó szándéka ugyanis érezhetően az, hogy egzotikus hangulatzenét kínáljon a XXI. századi túlhajszolt ember otthoni töltekezéséhez. A gregoriánból meditációs divatzene lesz, a szerzetesekből csodabogarak, eltűnik a zenei-rituális tartalom, vagyis a gregorián ének és a szerzetesi életforma lényege vesz el. Egy felvállaltan „Gregorian Highlights” felvétel számára pedig mindenféleképpen luxus az autentikus kolostori közeg és a hús-vér szerzetesgárda.

Gilányi Gabriella

UCJ – Universal
4766774

V-Accordion

V-Harmonika

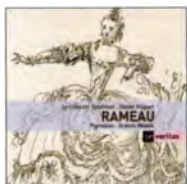
www.rolandee.hu

Manapság rendkívül sokféle harmonika létezik, mint helyi, történelmi múlttal rendelkező hangszerek. A Roland V-Accordion család képes egy hagyományos akusztikus harmonika minden hangszínét és funkcióját reprodukálni, ezáltal természetes játékerzést biztosít a zenésznek, ugyanakkor felkinálja egy elektromos hangszer előnyeit, mint például: a hangszínek széles skálájának használatát, tetszőleges harmonika-hangszínek létrehozását és testreszabását, különböző basszus gomb elrendezések működési módjának szimulálását (kromatikus szabad basszus, 5. fok, bayan, észak Európai, stb.), a hangolás időtálló megőrzését, a billentyűzet transzponálásának lehetőségét, fejhallgató csatlakozási lehetőséget, stb.

Roland

Képviselet: Roland East Europe Kft.
2046 Törökbálint, DEPO Pf. 83. | Tel.: (23) 338-041 | info@rolandee.hu

RAMEAU:
PIGMALION; LES
GRANDS MOTETS

Le Concert Spirituel
Karmester:
Hervé Niquet

Két, 1992–1993-ban megjelent CD-t csomagolt egybe a kiadó, s örülhetnek Jean-Philippe Rameau hívei (köztük én), hogy a szerző legszebb zenéit, az avantgárd színpad után kiáltó Pigmaliót és a szebbnél szebb Nagy motettákat veheti egyszerre kézbe, Hervé Niquet zenei irányításával. A közreműködő művészek egyenletesen magas színvonalon, de revelációt nem okozva muzsikálnak, a hangfelvétel technikája kicsit ódivatú. Sokat bíztak Jean-Paul Fouchécourt (Pigmalion) szép tenorjára, Sandrine Piau (Szobor) szopránja pedig megdöbbentően anyagtalan. A táncjátékok üdék, harsányak, színesek. A motetták erőteljesen szólalnak meg, néha szálkásabb hangzással is elégedettek lennének. A kamarazenei állások lehetnének érdekesebbek is, de mindezzel együtt jó alapfelvétel. MSz

Virgin Classics – EMI
50999 5 22027 2 8

LISZT: DALOK
Ruth Ziesak – ének
Gerold Huber –
zongora

Öröndetes, hogy – Fischer-Dieskau nyomán – a kiadó idáig máris eljutott: „nem szabad merő jelentéktelenségként félresöpörni” a Liszt-dalokat. A kísérső esszé mással is bosszant: „a Monarchia Doborjánt övező régiója főként német és horvát ajkú”, Ziesak pedig csak a lirissimo Liszt jól ismert dalait szemlézi. Tudva saját korlátait, ábrándos Sophie-ként vezet elő a Marlingi harangokat, a Bizni és sírni-t. Plasztikus szövegű, ám nem makulátlan szopránját gyakran kísérti alulintonálás, élesség: ilyenkor finom diminuendóba menekül, lehelt hangjai éternek. Az egyoldalú szerkesztés dacára élettel telve csapongó, élvezetes előadás, amelyet Gerold Huber elmélyült, ám kissé hátrakevert zongorázása replet. Kettejük művészete a legjobb pillanatokban cáfolja a borítószöveget: itt nem a zongora dandyjét halljuk, de nem ám! ŐSz

Berlin Classics – Karsay és Társa
16282BC

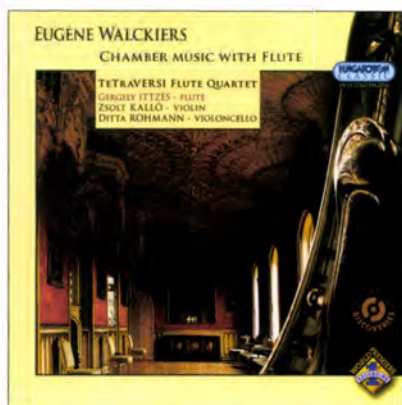
R. STRAUSS:
DALOK
Lucia Popp – ének
Londoni Filharmonikusok. Karmester:
Klaus Tennstedt

Popp hangja és Tennstedt strukturált, érzelmekben mégis gazdag vezénylése különleges eredményre vezet a Négy utolsó ének esetében. Igazi tobzódó késő romantikus hangzás, ám semmi elkenés. Popp a dalokban is különleges élményt nyújt (zongorakísézője Wolfgang Sawallisch), hiszen rögtön elvarázsolja hallgatóját egyéni, minden ízében és rezdülésében kifejező hangjával. A Daphne zárójelenetében külön élmény az énekesnő hangjának a növények még nem fás, de már erős zöld szárára emlékeztető testessége. Remek CD, noha a szerkesztés megkérdőjelezhető, hiszen a Haitink-féle Daphnét egészében kellene újra kiadni a Bajor Rádió Szimfonikus Zenekarával, s e részlet helyett, valamint a ki nem töltött bő negyedórás helyen elfértek volna még a Sawallisch kíséretével felvett dalok. ZB

EMI Classics
5099921295423

**EUGENE WALCKIERS:
FUVOLÁS KAMARAZENE**
TeTraVERSI fuvolanégyes

●●●●○

Ismét „új név” a zenetörténet kimeríthetetlen bőségszarujából. Walckiers azok közé a XIX. századi zeneszerzők közé tartozott, akik annak ellenére, hogy valamely hangszernek virtuózai voltak, mégsem kizárólag hangszerük lehetőségeinek kiaknázását tűzték ki célul. A Hungaroton új first recording-ja ezúttal nem igényelt anyaggyűjtő kutatómunkát: nyomtatott kottaanyag állt az előadók rendelkezésére. A TeTraVERSI fuvolanégyes a francia szerző fisz-moll és F-dúr fuvolanégyesét játssza, közben – üdítő változatosság – D-dúr trióját hallhatjuk Ittész Gergely (fuvola), Kalló Zsolt (hegedű) és Rohmann Ditta (gordonka) előadásában.

Kvizjátékban Walckiers bármely darabjának részlete „kinos” kérdés lenne; már a szerző nemzetiségére is nehéz lenne tippelni (tovább nehezebbé a helyzetet egy második részlet!) – az egymást kergető motívumok, pregnáns tematikus dallamfordulatok megannyi asszociációs lehetőséggel bizonytalanítják el a XXI. századi hallgatót. Megválaszolhatatlan a kérdés: vajon stílárís sziporkának szánta a rapszodikus anyagot?

A TeTraVERSI fuvolanégyes – Balog Evelin, Ittész Gergely, Nagy Katalin, Paczolay Judit – megnyerő együttműködésükkel néha örömtelennek hat: a földalapot inkább fegyelmeztetett, semmint kedvelhangulatossan – ám kétségkívül precízen – kísérik a többiek. Épp ezért főként a lassútételek gyönyörködtetőek előadásukban; mintha már ráuntak volna a gyors tételek meghökkentő ötleteire, mint sokszor hallott poénokra. A lemezre került trió élményét az adja, hogy a basszus szólam – afféle játékmesterként – mindig kész reflektálni két remek partnere zenei anyagára, s ezáltal a közönséget állandó figyelemre készíti.

Fittler Katalin

Hungaroton Classic
HCD 32562

**JOSEPH WÖLFL:
HÁROM VONÓSNÉGYES OP.4.**
Authentic Quartet

●●●●○

A laikus nem is gondolná, micsoda feltáratlan kincsbányák rejtőznek magyarországi templomok, egykori főúri rezidenciák mélyein. Bárdos Kornél a vidék zenei életét feldolgozó, nagy munkái jobbára csak a szakmabeliek előtt ismereteseek, Kalló Zsolt, Bozzai Balázs, Rác Gábor és Vályi Csilla négyese más oldalról közelít: korhű hangszerrel a kézben hívja fel a figyelmet a magyar zenetörténet fehér foltjaira. Nem ez az első lemezük, amelyen ezekből a kincsbányákból felhozott értékeket mutatják be nekünk. Lickl, Albrechtsberger, Zmeskall és Fesca után érdekes módon egy újabb Beethoven-kortárs, a Leopold Mozart-tanítvány Joseph Wölfl alkotásai ragadták meg a figyelmüket.

A megszólaltatott három kvartett a Székesfehérvár közeli Vereben élt Végh család ezeralahányszáz darabos gyűjteményéből való, amelynek feldolgozását egy ambiciózus fiatal zenetörténész, Barna Péter kezdte meg néhány esztendővel ezelőtt. A helyiek elmondása szerint a kottalapokat gyakor a szennyvízből mentették ki, kis talicskán. A kották azon részei viszont, amelyek az egyes csomagok alján voltak, és így hozzáérték a vízhez, az enyészete lettek. Egy nagyobb volumenű zenetörténeti kutatás gyümölcsét tartjuk tehát a kezünkben. A hat éve együtt muzsikáló Authentic Quartet ezúttal is jó ízléssel választott. A vonós-négyesek jól megírt, változatos zenék, noha magukon viselik a „jó zeneszerző” munkáira jellemző vonásokat. A hangszerek szépen szólnak, a zenészi teljesítményt is talán csak azért érezzük jobbnak az elsőhegedűs esetében, mert ő van előtérben. De ha belefűlelünk, hallhatjuk például, milyen tisztán szólnak a vonós-négyesen kényesnek számító, hegedűk közti dallam-párhuzamok. És ez fokmérő. *Várkonyi Tamás*

Hungaroton Classic
HCD 32580

MAURICE RAVEL: KAMARAMŰVEK
Emmanuel Strosser – zongora
Jean-Marc Phillips-Varjabédian – hegedű
Xavier Phillips – cselló

★★★★★

Fantasztikus, hihetetlen, lehengető, felemelő! Azt hiszem, az évtized legjobb lemezeinek egyike ez a korong, melynek minden egyes hangja aranyat érő kincs. A francia impresszionizmus minden embert kivétel nélkül megérint, pláne ilyen autentikusnak nevezhető előadók tolmácsolásában. E három francia muzsikus hihetetlen műgonddal és igényességgel válogatta össze a különböző apparátusú és koncepciójú műveket, amelyek zseniálisan illeszkednek egységbe. Ravel művészetének ezen része Magyarországon nem igazán ismert, pedig nagyon is érdemes figyelmet fordítani rá. Gyönyörű melódiák, izgalmas zenei ötletek, melyek a jazz és a blues elemeit sem vetik meg, igazi korszakesszenciát képezve.

Az előadók maximális muzikalitással és – a virtuozitás ellenére – könnyedén, összeszokottan játszanak. Jean-Marc Phillips-Varjabédian fantasztikus: a sűrű futamok, zakatoló motívumok és arpeggiók játszi könnyedséggel szaladnak ki az ujjai alól, a magas regiszterben felhangzó dallamok is oly szépen, muzikálisan, érzelmesen tűnnek elő hangszeréből, ami utánozhatatlan. Hangszíne telt, intenzív, a hegedű amúgy néha bántó „nyávogásától” minden pillanatban mentes. Ehhez jön hozzá Emmanuel Strosser érzékeny zongorajátéka, ami jól mutatja, mennyire jártas a stílusban és a jazz műfajában is.

Külön színfolt a hegedű-cselló szonáta. Ez nemcsak hihetetlenül izgalmas, változatos alkotás, hanem jól játszva a két hangszer hangszíne összeolvad, egységbe válik. És itt ez történik. Rendkívül izgalmas szövetet kapunk, néha olyan, mintha nem is csak ketten játszanak. Igazi zenei csemege!

Kozma Gábor

Warner Classics & Jazz
2564 69690-6

EMI CLASSICS **BLUE NOTE CLASSICS** **Virgin CLASSICS**

klasszikus újdonságok

BERLIOZ
SYMPHONIE FANTASTIQUE
LA NOUÏVE CÉLESTINE
SUSAN GRAMMET
BERLINER PHILHARMONIKER
SIMON RATTLE

SIMON RATTLE
Bartók
The Miraculous Mandarin
Concerto for Orchestra
Piano Concertos
Violin Concertos
Concerto for Two Pianos,
Percussion and Orchestra
4CD

Macbeth
ELIZIO LUCIO
MARIA GULEGHINA
JOHN REES
DIMITRI PITAGAS
The Metropolitan Opera
JAMES LEVINE

SOUL SYMPHONY
THE THREE SOUNDS

SET FOR US
REUBEN WILSON

La Bohème
ANGELA SIMONINI
ANNOIA ARTEA
KARIN NARVAL
LUDOVIC FESER
SUZANNE KERRY
OREN GRANDES
NICOLA LUBOTTI
The Metropolitan Opera
Orchestra and Chorus
NICOLA LUBOTTI

www.emimusic.hu

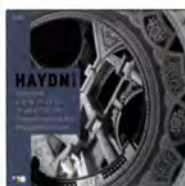
**CHÉDEVILLE: MŰVEK
TEKERŐLANTRA
ÉS CONTINUÓRA**
Ensemble Le Berger
Fortuné
Mandel Róbert –

tekerőlant; Németh Pál – barokk fuvola

A Mandel Róbert és Németh Pál nevével fémjelzett tekerőlant-sorozat újabb állomása minden aspektusában ékes példája a szerzői intenciók megvalósításának, így valóban – ahogyan az alcím mondja: – amasant, szórakoztató módon találja a XV. Lajos korabeli előkelők izlésvilágának kedves virtuóz zsánerdarabokat. Chédeville oeuvre-jének jelentős részét dudára és tekerőlantra írt, falusi idillt idéző, szórakoztató zeneművek alkotják. E harminc, könnyed táncdarabból felépülő opusa a barokk szvitek jellegzetes hangzásvilágába kalauzol. Az Ensemble Le Berger Fortuné figyelemre méltó érzékletességgel, virtuóz eleganciával festi elénk minden egyes darab egyéni karakterét, a kor zenei nyelvezetének és előadói praxisának odaadó ismeretéről téve tanúbizonyságot. WNG

Hungaroton Classic
HCD 32540

HAYDN:
KORAI ÉS LONDONI SZIMFÓNIAK
Concentus Musicus Wien;
Royal Concertgebouw Orchestra
Karmester: Nikolaus Harnoncourt

Ha a művészet kultiválásának kortárs viselkedési mintái közül a két legfőbb – szemben álló – irányt a gyűjtés és a személyessé tétel gesztusában véljük megpillantani, akkor Harnoncourt működését, e működés megkérdőjelezhetetlen sikerét a

legkevésbé sem fogjuk megmagyarázhatatlan türeménynek tartani. Hiszen régizenei munkásságának kezdetétől a klasszikus és modern repertoárban való újabb és újabb megmártóztatásaiig egyaránt jellemző volt rá valamiféle németes rendszeresség és kollekcionista teljességre törekvés (még ha nem is annyira, mint Rillingre és némely holland régizeneszre), másfelől pedig az egyedi, individuális, rétori ambíciókkal bíró interpretáció igénye. A szóban forgó két Haydn-doboz (lényegében a teljes gyűjtemény újrakiadás) egyik fontos tanulsága az, hogy különlegesnek és univerzálisnak lenni egyszerre – nehéz dolog. És ez még a nagy Harnoncourtnak sem mindig sikerül. Az egységes hangzaskarakter érdekében (amit a leginkább olyan művek zseniális interpretációjával teremt meg, mint a korai szimfóniákat tartalmazó doboz kezdetén megszólaló Reggel-szimfónia) bizonyos daraboknak némileg alkatuk ellenében kell igazodniuk az összképhez. Persze az anyag még így is több mint figyelemreméltó. Igazi gyűjtők polcain föltétlenül ott a helye, és az étalon rangjáért mindenképpen versenyben van Fischer Ádám, Doráti, Marriner vagy Pinnock nagy gyűjteményeivel.

Veres Bálint

Warner Classics and Jazz
2564 69612-2 (Londoni szimfóniák)
2564 69650-6 (Korai szimfóniák)

KÉTZONGORÁS ÉS NÉGYKEZES MŰVEK
Martha Argerich és barátai – zongora

●●●○○

Valószínűleg a Luganói Fesztivál eseményeit évről évre megőrkítő CD-sorozat sikerének következménye, hogy megjelentettek egy kétzongorás albumot, javarészt a korábbi évek felvételeiből. A gazdag programban eredeti kompozíciók és átiratok egyaránt szerepelnek. Közös pontjuk Martha Argerich – nyilvánvalóan az ő zeneisége a meghatározó bennük. Partnerei közül nálunk Lilya Zilberstein és Yefim Bronfman tarthat számot ismertségre – Mirabela Dina, Gabriela Montero, Polina Leschenko és Giorgia Tomassi nevét még a zongoramuzsika kedvelői is talán épp e felvétel alapján jegyzik majd meg.

Csajkovszkij Diótörő-szvitje Nicolas Economu átiratában szerepel; a nyitányt követően kifulladásveszély nélkül sorjáznak a táncok, elementáris hatással. Lebilincselő Rahmanyinovtól a II. szvit, a Hat darab (Op. 11) meghallgatása után pedig igazat adunk a kísérőszöveg írójának: ez az interpretáció megdönti Alfred Brendel ama állítását, miszerint egy darabot nem lehet jobban eljátszani, mint amilyen. A második korong hallgatásakor már csökken a hallgató lelkesedése. Brahms f-moll zongoraötösének kétzongorás szerzői verziójában kevésnek bizonyul a problémátlan zongorázás: az előadói egyéniség(ek) ereje mintha a mű elé tολakodna, a méltán kedvelt Változatok egy Haydn-témára pedig az önkényes-szeszélyes interpretációnak köszönhetően már-már a stílusalanság határát súrolja. Frappáns a folytatás Prokofjev Klasszikus szimfóniájával, Rikuya Teras-hima átiratában – itt viszont épp ellenkezőleg, mindazt az intellektuális humort hiányoljuk, ami oly szípközévé teszi e remeket. A program fináléjaként Lutoslawski Pagnini-variációi ismét a játék örömeivel ragadja magával a közönséget.

Fittler Katalin

EMI Classics
S0999 2 07623 2 2

HOROWITZ HAMBURGBAN – AZ UTOLSÓ KONCERT

Vladimir Horowitz – zongora ●●●●○

Horowitz utolsó koncertje először lemezen. Az Északnémet Rádió felvétele makulátlannul szól. A repertoár ismert, mégis különleges élményt nyújt. Sőt a magam részéről jobb szeretem ezt a koncertet a késői stúdiófelvételekkel szemben. Miért? Mert igaz ugyan, hogy az idős Horowitz egyenletlenül zongorázott, de ez szebb ilyen spontán helyzetben, mint amikor nagyobb tökély volna várható. Régi intakt technikáját azokban sem hozta, és valójában nem gyengébb e hangversenyen sem. A lényeg másutt van, s a kevésbé lényegesben nincs különbség. A koncert ráadásul némi fejlődést is mutat önmagán belül: a bizonytalanságok idővel csökkennek. Ám mindez nem zavaró, ha a sok színt, a gazdag fantáziát nézzük, ami Horowitz játékának sajátja. Csodálatos megoldásokat villant fel. Azt hiszem, ez a kifejezés a helyes, mert nem teljesen valószínű, hogy csak érzékelteti ezeket. Mozartot is, Schumann-t is könnyedén játszik, élvezi a kis részleteket, gazdagon színezi és variálja azokat. Bensőségesség és finomság jellemzi Mozart K. 485 jelzésű D-dúr rondóját és K. 333-as B-dúr szonátját, kiváltképp utóbbi lassú tételét. Az Asz-dúr polonéz chopini polifóniája kevésbé meggyőző, ugyanakkor a záró Moszkowski-darab (Sziporkák, op. 36 no 6) kifejezetten virtuóz. Különös ezt, mint utolsó koncertelőadást hallani 1987 júniusából, benne a régi vágású virtuositással. Horowitz Schubertet kifejezetten gazdag dinamikai skálán játszott, s az f-moll moment musicalban is kimagaslik a változatos, minden kicsiny zenei gondolatot odaadással színező játékmód. A lemez egy olyan Schumann-mű címét juttatja eszünkbe, amely nem hallható rajta: Bunte Blätter, színes lapok. És azt az orosz hagyományt, amelyben jelentős szerepet játszottak a kis karakterdarabok.

Zay Balázs

Deutsche Grammophon – Universal
4777558

BEETHOVEN: ZONGORASZONÁTÁK VI.
Schiff András – zongora

●●●●○

Hogy mi állhat Schiff játéktípusának finom, de határozott formálódása mögött, arra tán e Beethoven-ciklus schiffi felfogása adja meg a legjobb választ. Amint rámutat, a szonátakorpusz megközelítésénél a kronologikus láncolat teljes átlátásának szükségessége esszenciális, vagyis egy-egy későbbi mű ismerete, visszahatva a korábbiakra, alapvetően határozza meg azok előadómódját. Az efféle mély-expozíció és florensckiji fordított idősíkok támpontok az elmúlt évek szokatlan akcentusainak, visszafogott tempóinak és az arisztokratikus habitusnak a megértéséhez. Vegyük észre, hogy a megkövesedett tradíciókkal bátran szembefordulva Schiff nem értelmezi, hanem megérteni igyekszik a műveket, ahol is nagytölcenséjének fókuszpontjában a beethoveni intenciók teljes fényükben és tisztaságukban ragyognak. A zongorarepertoár mostohagyermeké szerepébe taszított op. 54-es F-dúr szonáta második tétele – minden zeneiskolás legkedvesebb etüdguruja virtuóz ideáinak dacára – finoman áramló tempóban indul meg kezei alatt, hogy ekképp a kóda Piü allegrojának végre valaki értelmet adjon. Ha Richter Carnegie Hall-beli Appassionatájának tempóit tekintjük etalonnak, jobb, ha a következő három tracket kecsesen átugorjuk. Ha azonban meghallgatjuk, elmélyült és drámai olvasattal gazdagodhatunk. A soron következő Fis-dúr szonáta (op. 78) Schiff dallamformálását és leheletfinom billentését dicséri. Az op. 79-es G-dúr szonáta velencei gondolatalként ringó második tétele a lemez egyik lírai magassága, míg a Les adieux (op. 81a) értő és választékos megfogalmazása a programszerű zenei gondolkodás korai fellegráráként int búcsút nemcsak Rudolf főhercegnek, hanem a szonátaciklus egy stíláriskorszakának is.

Winkler-Nemes Gábor

ECM – MusiCDome
ECM New Series 1947

BACH:
DAS WOHLTEMPERIERTE KLAVIER
Schiff András –
zongora

Edwin Fischer részletekben vette fel a darabokat, mégis úgy áll össze a teljes opus, mintha a kis művek relációjára mindig gondolt volna. Daniel Barenboim felvétele is ilyen: egy-egy darabhoz markánsan eltérő hangzást rendel. Schiff András más. Úgy érezni, mindig az adott tételre koncentrálni, és felszabadult örömmel, a kottában foglaltak hívásának teljes nyitottsággal engedve szólaltatja meg azt. A zongorahang csodálatosan éneklő és kifejezetten zongoraszerű. A hangszer megszólaltatása a szólalmok koherens összetartása és a csilingelő hang révén olykor orgonát idéz, csembalószerű puritánságról nincs szó, a kontrapunktikus szerkezet azonban mindig tisztán jelenik meg. Olyan természetes és par excellence zongorás olvasat, amely áttekinthetőség tekintetében mégis megfelel a barokk zene követelményeinek. ZB

Decca Classics – Universal
47803911

MOSCHELES,
WEBER:
NÉGYKEZESEK
Soós Adrienne,
Ivo Haag – zongora

Ignaz Moscheles nevét inkább, míg művészetét alig ismeri a széles közönség. Carl Maria von Weber élete viszont nyitott könyv: feltűnő, hogy mégis mindkettejük oeuvre-jéből sikerül a zongoraduónak világpremier-felvételt készítenie. Mintha e négykezesjáték a lemezstúdiók pianistái közt is tűnőben volna, nemcsak a polgári otthonokból. Moscheles Nagy szonátája megérdemli a feltámasztást, ahogy Weber op. 60-as karaktersorozat is. Nem didaktikus, kényelmesre újrendezett, hanem valódi, fizetős hangversenyre alkalmas művek, melyekben jelen páros alig hihető egyidejűséggel koprodukál. Fináléfutamai accelerandói is bámulatosan egyszerre szaladnak, mivel a lassútételek invenciója átjön, az összes szokásos buktató leküzdve. A first recording stratégia és megvalósítás mintalemez. ÓSZ

Hungaroton Classic
HCD 32492

CHERUBINI:
HAT SZONÁTA
Andrea Bacchetti –
zongora

A Cherubini-életmű gondozásának jegyében látott napvilágot ez a lemez. A zenei anyag bágyasztó jellegtelenségét lehet a később méltán elismert operaszerzővé avanzsáló mester billentyűs játékban való járatlanságával magyarázni. Ez ebben a formában némileg igazságtalan gesztus lenne. Az ígéretes zongorista a darabok szellemiségéhez méltóan minden különösebb affektus, virtuóz hevület nélkül szólaltatja meg a műveket, ebbeli visszafogottságában néha talán túlságosan is jól teljesít. Az Alberti-basszus diéta illetően félrecsúszása bizonyítottan ártalmas az érzékeny zenei étvágyra, ezéért alkalmazása csak kellő mértékkel javallott. A hat billentyűs szonáta mindenesetre különleges és figyelemre méltó kordokumentum, kristálytisza hangzásukról a remek Fazioli-hangszer és a hybrid SACD technika gondoskodik. WNG

Sony – BMG
88697057742

BARTÓK:
ZONGORAMŰVEK
V.
Kocsis Zoltán –
zongora

Nem új, a Deccától kölcsönzött felvételek, de immár a Bartók Új Sorozat részei, bőséges és szakszerű kommentárral ellátva. Népdalhoz erősebben-gyengébben kötődő sorozatok, köztük a Szonáta. A kidolgozás megfontolt, alapos kutatómunkán alapul. Az Improvizációk hangzása kifinomult (a felvétel 1980-ban készült); egyrészt tiszta, valamilyen fokig mindig ütőhangszer jellegű, ugyanakkor folyamatosan kiaknázza az ütőzengésben rejlő lehetőségeket, és sosem mechanikusan perkusszív. Erős térélményben van részünk, ami érvényes a zongorán felhangzó Táncszvit felvételére is. A lemez műsora a sejtelmestől fordul a vadabb felé, és végigjárja a szerző népdal-reflexiójának eltérő formáit. Példaértékű, autentikus előadásokat hallunk, ami nem meglepő napjaink egyik legavatottabb Bartók-tolmácsolójától. ZB

Hungaroton Classic
HCD 32528

WARNER KLASSZIKUS
ÚJDONSÁGOK

RUGGERO RAIMONDI
Dalok és áriák
Bizet, Berlioz, Muszorgszkij, Mozart,
Verdi, Massenet, Három Tosti-dal
Maestro Sorozat CD

HAYDN
ÖSSZES ZONGORASZONÁTA
RUDOLF BUCHBINDER, zongora
10 CD

HAYDN - SZIMFÓNIAK
A reggel, A dél, Az este, A vadászat, Búcsú stb.
Valamint: Zongoraverseny
Sinfonia concertante, Két ária
Thomas Hampson
Concentus musicus Wien
NIKOLAUS HARNONCOURT
5 CD

HAYDN - LONDONI SZIMFÓNIAK
Üstöb, Csoda, Katona, Az óra
Üstöbpergés, London stb.
Az Amsterdami Concertgebouw Zenekara
NIKOLAUS HARNONCOURT
5 CD

WARNER MUSIC
HUNGARY
www.warnerclassicsandjazz.com
www.warnermusic.hu

DELECTAMENTUM

Schola Hungarica

Vezényel:

Szendrei Janka,

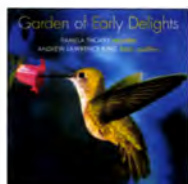
Dobszay László

●●●●○

Válogatott gyönyörködtetés – a lemez legalább kétértelmű címe erre utal, amint az Dobszay László kísérőszövegében is olvasható. A válogatott zenei anyag egy konkrét témakör köré épül, mely ezúttal az Úr napja. Különböző műfajú gregorián énekek hangzanak fel, igényes, változatos előadásban. Számomra a legizgalmasabb jelenség, hogy a nem igazán képzett hangok ellenére is sok szóló szakasz hallható a felvételen. Erre válaszol a kórus, amely a melizmatikus dallamokat is egységesen és jól megformáltnak adja elő. Főként egyszerű művek ezek, de tökéletesen kidolgozott előadásban, s ezt a korhűséget csak fokozza a katedrális-hangulatú visszhang. (A felvétel a sümegi ferences templomban készült.) Néhány többszólamú Dufay-művet is csempészték a lemezre, ami szintén a gyönyörködtetést szolgálja – a válogatásban. *KG*

BMC Records

BMC CD 140

GARDEN OF EARLY DELIGHTS

Pamely Thorby –

furulya; Andrew

Lawrence-King –

hárfa ●●●●○

A tökéletes hangzásélményt produkáló digitális SACD-technológia immár nem csak klasszikus zenei megaprodukciónak kiváltsága, adottságait szűkebb célközönség számára, speciálisabb zenei tartalommal készült albumok esetében is kamatoztatják a kiadók. A felvétel is ezen az új nyomvonalon halad: a Linn Records Pamela Thorby és Andrew Lawrence-King kora barokk furulya–hárfa dalátíratának előadását a ma elérhető legmagasabb színvonalú technikai háttérrel támogatja. Nyilvánvalóan nem példányszámhalmozás és nem is anyagi haszonszerzés miatt, sokkal csábítóbb (és művészileg maradandóbb) a kísérletezés. Ehhez pedig nincs alkalmasabb alapanyag, mint a két művész finom hangszínáryalatokban tobzódó, virtuóz játéka, valamint Ortiz, Dowland, Jacob van Eyck, Giovanni Bassano gördülékeny dallamvilága. *QG*

Linn Records – Karsay és Társa

CKD 291

L'ESPRIT GALANT

Johannette Zomer –

ének

Fred Jacobs – lant,

theorba

●●●●○

Johannette Zomer szoprán az amszterdami Sweelinck Konzervatórium nevelte, csakúgy, mint Fred Jacobs. A kiadónál megjelent harmadik közös felvételükön a XVII. század francia zenéjének sajátos világát keltik életre. Boessel, Lambert, Le Camus és Charpentier airjei között, intermezzóként, Gautier, Pinel, Hotman és De Visée darabjai csendülnek fel, úgynevezett francia theorbán. A hangszeres tételek esetében a hangképzés melléközejei zavaróbbak, az énekhang jótékonyan eltereli róluk a figyelmet. Zomer all round énekes, de specialistához méltóan jártas a díszítések világában, s képes megteremteni a legrövidebb lantdal atmoszféráját is. Külön élményt jelent, hogy kísérőjével bármilyen karakterű tételben kiegyenlített-arányos hangzást hoznak létre. Jóvoltukból alig észleljük az idő múlását időutazásunk során. *FK*

Channel Classics – Karsay és Társa

CCS SA 24307

PURCELL: FANTASIAS FOR THE VIOLS

Hespérieu XX,

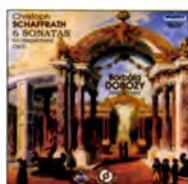
Jordi Savall

●●●●○

Henry Purcell huszonegy évesen írta a most újra megjelentett, gambaegyüttesre készült tizenöt fantáziát. Nem is remélte, hogy bárkit érdekelnének ezek a művek, így nem is próbálta meg kiadni őket – úgyhogy először csak 1927-ben jelent meg nyomtatásban a 3–7 szólamú fantáziákat tartalmazó gyűjtemény, amellyel Purcell rövid, ám intenzív karrierje elindult, s amellyel az angol zene egy fontos műfajának története lezárult. A polifon gondolkodás valódi összefoglalása ez, ahogy később Bach Musikalisches Opferje vagy A fűga művészete. Jordi Savall 1994-ben készült felvételén minden szólamszövegi trükk tisztán követhető, ám előadásuk legfőbb jellemzője mégis a szívbe markoló szépség, a viola da gambák fájdalmas hangjának és Purcell zenéjének összeolvadásából születő esztétikai öröm. *KM*

Alia Vox – Karsay és Társa

AVSA 9859

CHRISTOPH SCHAFFRATH: SZONÁTÁK OP. 2

Dobozy Borbála –

csembaló

●●●●○

A Bach-fiúk mellett Schaffrath volt a preklasszikus stílus egyik legeredetibb komponistája. A szerző élete során hírnévnek és megbecsülésnek örvendett, személyes kapcsolat kötötte Philipp Emanuel Bachhoz, halála után azonban méltatlanul elfelejtették. Ez a szonátaciklusa egyedi hanggal bír: egyszer barokk prelúdium, recitativo vagy épp hegedűpartita, máskor virtuóz klasszikus szonáta, letisztult gálans kompozíció. Barokk táptalajú akkordika és rengeteg izgalmas kromatika jellemzi. Dobozy Borbála interpretációjának fő erőssége a finom lelkű hangszínhasználat, mely a csembaló adta lehetőségek kihasználtságát tükrözi, virtuóz megoldásokkal tarkítva. Néha talán túl barokkos a játékmód, egy-egy gyors tétel időnként szaggatott, de ezzel együtt is; a felvétel meleg szívvel ajánlható. *KG*

Hungaroton Classics

HCD 32566

SALIERI: ZENEKARI MŰVEK

Mannheimer Mozart

Kamarazenekar

Karmester: Thomas

Fey ●●●●○

Salieri kapott még egy esélyt. És nem is akármilyet: ugyanis a Thomas Fey vezényelte zenekar mindent megtett azért, hogy tisztázza a rossz hírű zeneszerzőt, és cáfolja a középszerűségéről szóló rágalmakat. És igaz is: hallgassuk inkább a zenét, ahelyett, hogy a pletykákon rágódnánk. Fantáziadús előadásuk kiemeli a művekben található kontrasztokat és drámai fordulokat. Csakhogy a remek interpretáció sem fedheti el a zenei megoldások klisészerűségét, a periódusok szájbárágosságát és a hirtelen drámai akkordok erőltettségét. Nem lettem tehát Salieri feltétlen híve A Danaidák, a Pafio e Mirra balették vagy az Armida- és Catilina-nyitány meghallgatása után. De ne adjuk fel a reményt, hiszen a negyvenes éveiben járó, Harnoncourt- és Bernstein-növendék Fey lemeze csak első darabja a sorozatnak. *KM*

Hänssler Classic – Karsay és Társa

CD 98.506

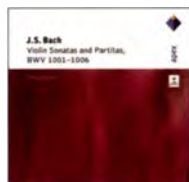

BACH: VILÁGI KANTÁTÁK BWV 30a, 207
Café Zimmermann
Karmester: G. Leonhardt ●●●○○

Az egykor historikusnak nevezett mozgalom nagy öregje, Gustav Leonhardt egy felvétel erejéig a Café Zimmermann együttes élére állt, hogy e két világi kantátát rögzítse. A 207.-ben a négy váltakozó hangulat és a 30.-ban az öt allegorikus figura (Idő, Jóság, Szerencse, Végtet, Elster folyó) megszemélyesítője – különösen Robin Blaze kontratenor, Markus Schäfer tenor és Stephan MacLeod – kiművelt hangon éneklő a cikázó futamokat is. (A sorból Monika Frimmer szoprán lóg ki.) A zenekarral szemben már több kifogás merül fel. A korhű hangszerek átka – ebben az esetben –, hogy a felvételen kifejezéstelenül, tompán, bágyadtan szólnak például a fuvolák és a mélyvonósok. Pedig Leonhardt akcentusokkal tűzdelté tele a zenét, ami jelentősen hozzájárul ahhoz, hogy mégis sokszor izgalmasnak, érdekesnek, élőnek halljuk azt. VT

alpha – CD Bár
ALPHA 118

BACH: SZONÁTÁK ÉS PARTITÁK
Oleg Kagan – hegedű ●●●●●

Oleg Kagan, a nagy orosz zenészművész-generáció képviselője, David Ojsztrah tanítványa, Szvjatoszlav Richter gyakori kamarapartneré még azt a művésztpust képviselte, amelynél az individualista megközelítést még nem szorította ki a stílushűség elsőbbsége és az előadó zenekutatói pedantériája. A hat szonáta és partita pedig a hegedűirodalom legbonyolultabb, legnagyobb zenési felkészültséget kívánó stabil repertoársorozata. Ebből az elkerülhetetlen találkozásból lenyűgöző végeredmény született: véleményem szerint az 1990-ben elhunyt hegedűs interpretációjának minden idők legjobb Bach-felvételei között van a helye. Az életének utolsó éveiben készült koncertfelvétel az Apex sorozatban jelent meg ismét, a nagy klasszikusokat felvonultató széria legfrissebb darabjaként. CQ

Warner Classics & Jazz
2564 69615-7

BACH: ORGONAMŰVEK
Lehotka Gábor – orgona ●●●○○

Az albumra a váci és kecskeméti Jehmlich-orgonákra készült korábbi bejátszások kerültek. Lehotka Gábor az orgonaépítő szoros kapcsolatát hangsúlyozza a zeneszerzőtől és korától elválaszthatatlan Silbermann-műhellyel. Ma talán kevésbé érezni barokkosnak az előadást, az 1978-ban és 1985-ben készült felvételek az ekkor még uralkodó hangzásideál nyomait is magukon viselik. A dinamika középtájon mozog, markáns szélső dimenziókba ritkán jut a négy prelúdium és fuga (BWV 544, 532, 546, 541). A regiszterválasztást a kontrasztáló hangzás kerülése jellemzi, a tempók is mérsékeltek. Nyugodtság, olykor határozottan ünnepi karakter járul a négy darabhoz. A beállítások tudatosságát mutatja a lemezt záró Esz-dúr triószonáta (BWV 525) és c-moll partita (BWV 767) eltérő megközelítése. ZB

Hungaroton Classic
HCD 32589

BEETHOVEN: CSELLŐ-ZONGORA SZONÁTÁK
Rudolf Serkin – zongora
Pablo Casals – cselló

Az 1951-ben, illetve 1953-ban készült historikus felvételeket ma már a hangfelvétel tulajdonosán kívül más is kiadhatja. Az album hangzása jó, kitesztított, viszont a Sony-kiadással ellentétben a Bei Männern és az Ein Mädchen oder Weibchen-variációk nem szerepelnek rajta. Különös előadások, két egészen más világ – igazi harmóniában. Casals végtelenül egyszerű. Nem a klasszicizmus szerint, hanem az idővel minden lényegtelenet kiszűrő bölcsességnek megfelelően. Kicsit fanyar, de a Bach-szvitelnél kevésbé nyers. Serkin ezzel szemben ezer színnel játszik, futkároz a klavirúrán, ugyanakkor végig diszkrétan és díszesen öleli körül Casals gordonkáját, nem üti, nem harsogja túl sehol. Két ember ilyen eltérő jellegű, mégis harmonizáló együttzenélése ritka. ZB

Membran Music – H&H '92 Kft.
223992

ECM RECORDS

WATT

Forgalmazza a MusiCDome Kft.
Cím: Budapest, XIV.,
Fogarasi út 5.
Telefon: 221-5260 Fax: 383-8396

**STAMITZ:
KLARINÉTKVARTETEK**

Rozmán Lajos – klarinét
Authentic Quartet
Hungaroton Classic
HCD 32561 ●●●●●

Előbb tudtam meg, hogy mai klarinét szerepel historikus vonósokkal a lemezen, mintsem hallottam volna. Csodálkoztam. Ám még jobban, amikor hallgatni kezdtem a lemezt. Végre, amit sokszor hiányoltam az efféle felfedezések között: „Jó, jó, de valami plusz, valami izgalmas kellene még!” Itt mindez megvan. Rozmán Lajos játéka érdekesítő, kifejező, a se nem jobb, se nem rosszabb műveket fűszerezi, kicsit megbolondítja. A kvartetteket meg szinte duóvá alakítja. Már értem, mire jó a két megközelítés keverése: nem négy egyenrangú zenészt hallunk, nem is primus inter pares felállást, hanem hangsúlyosan a klarinétot, mögötte pedig egy testté összeolvadva az Authentic Quartet három tagját. A visszafogottabb, szikárabb hangú trió előtt erős kontraszttal jelenik meg a gazdagon díszített, és ízlésesen, de erősen csipőse ízesített klarinétszólam. ZB

**HAYDN, SOSZTAKOVICS:
GORDONKAVERSENYEK**

Fenyő László – cselló
hr-Sinfonieorchester
Karmester: Grant Llewellyn
hr-musik.de
hrmk 037-07 ●●●●●

Különös ötlet volt két ilyen különböző művet egy CD-re szerkeszteni. De jó ötlet, mert Fenyő László művészi

sokarcúságát dokumentálja. Haydn D-dúr versenyművének tónusa könnyed, érzékeny lágú – most sajnálom csak igazán, hogy nem hallottam tőle az A-dúr koncertet júliusban, Fertődön. (A 2009-es bicentenárium jó alkalom lenne, hogy Budapesten is eljuttassa.) Más a hangja a Sosztakovics Esz-dúr versenyművében: érdes és erőteljes, pöröl a fuvólával és a mögötte hangzó szimfonikus együttesel. Humor és ironia jellemzi a darabot, bár számomra a fájdalom jobban kihallatszik, ám tagadhatatlan, hogy az előadásban a virtuozitáson túl a gúny is megszólal. A frankfurti hr-Sinfonieorchester – Fenyő a szólócsellistája – összecsiszoltan kíséri a főszereplőt. AM

EXTÁZIS

Budafoki Dohnányi Zenekar
Karmester: Hollerung Gábor
DOB-CD 015 ●●●○○

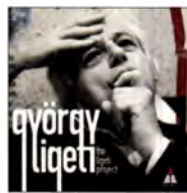
Nagyot markol Hollerung Gábor együttese. Öt éve rögzítette Stravinsky rettegett mesterművét, a Tavaszai áldozatot. Kitűnő szólisták, fa- és rézfúvósok erősítik a tizenöt éve professzionális zenekar sorait. A „szupertuttik” ütemeiben több plaszticitást várnék, rendet a magát kaotikusnak álcázó hangzásban. Ravel Bolerójára is érvényes: el vagyunk kényeztetve. Nem elég-szünk meg azzal, hogy a nehéz részek kottahíven megszólalnak, cizelláltságot, gondos megformálást várunk egy-egy hangra és a mamutzenekar összarányaira vonatkozóan is. De nem akarok igazságtalan lenni – jóllehet, a versenyhelyzetet maga a zenekar vállalta a lemez kiadásával –: komoly teljesítményt nyújt az együttes Pánczél Tamás Klezmer-szvitjében és a Piazzolla-átírtban is. A találás lehetne professzionálisabb – köztudott, a csomagolás sem elhanyagolható. VT

**SCHÖNBERG: ZENEKARI
ÉS KAMARAMŰVEK**

Phyllis Bryn-Julson – szoprán
Artemis Quartet
Karmester: Simon Rattle,
Jeffrey Tate
EMI Classics
2 06785 2 ●●●●●

Léven kompiláció e dupla CD, mindekenélőtt gyűjtőknek vagy pedig a Schönberggel mostanában ismerkedőknek ajánlható. Ez utóbbiak száma pedig épp az elmúlt években kezdett megnövekedni. Úgy látszik, a most már több évtizedes Mahler-áttörés után Schönberg is lassan eljut a szélesebb közönséghez, és mind többen gondolnak rá úgy, mint izgalmas életművet hátrahagyott zeneköltőre, háttérbe szorítván a hideg teoretikus, a tizenkét hangú komponálásmód „feltalálójának” képét. Ez a válogatás feltétlenül hozzá tud járulni ehhez az átrendeződéshez. Az előadások a zene koloritját domborítják ki olyan művek által, mint például a zenekari Variációk, a két kamaraszimfónia, az Erwartung és a Megdicsőült éj – és teszik világossá, hogy ez a zene a maga értelmét épp ebben a szingzagdag érzékiségben nyeri el. VB

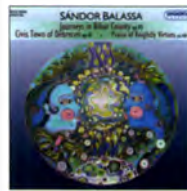

THE LIGETI PROJECT

Warner Classics & Jazz
2564 69673-5 ●●●●●

Az ilyesmire mondják, hogy essen-csiális. Ennek az öt lemeznek az alapja a két nagy kiadássorozat egyike (a Teldecé), így most már egyben is hozzáférhető eme rendkívül változatos életmű keresztmetszete. Egy-

aránt alapvetés lehet azok számára, akik még Ligeti felfedezése előtt állnak, és akik már felfedezték maguknak. A felvételek nem egyszerűen professzionális és példaértékű előadásokat örökítenek meg, hanem a világ kortárszenei élvonalának legelkötelezettebb Ligeti-tolmacsolásait (de Leeuw, Aimard, Geringas, Amadinda stb.). A szerző halála óta eltelt két év egyértelműen arra mutat rá: itt nem olyan valakiről van szó, aki csak életében örvendett megbecsülésnek, majd halálát követően gyorsan elfelejtették (ne áltassuk magunkat, a művészet jelenkori túltermelési válságában a többséggel ez történik). Ligeti zenéje ma is sokféle zenei érzékenységet képes megszólítani. VB

BALASSA: ZENEKARI MŰVEK

MR Szimfonikusok
Karmester: Medveczky Ádám
Hungaroton Classic
HCD 32585 ●●●○○

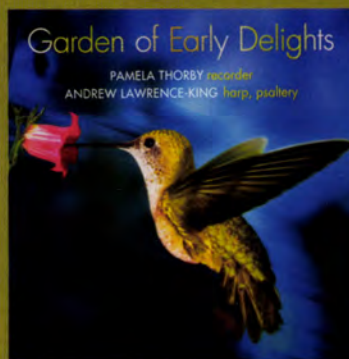
Sajátos irányt vett a hetvenes évek magyar avantgárd zeneszerzésének egyik élharcosa, a nagyhatású Kaszák-rekviem, a költői Tabulae szerzője. Akkor minden alkotása várakozást keltett, mert Balassa törekedett az újra. Ez, úgy két évtizede, már kevésbé jellemző rá. Sajnos. Hetvenedik születésnapja környékén komponált művei, az Utazások Biharban, a Cívisek városa című kompozíciók 2005-ből, illetve a tavaly befejezett Lovagi erények dicsérete remekül meghangszerelt zenék, az én szememben (fülemben) azonban nem elégítik ki az autonóm műalkotás fogalmát. Cseppet sem eredetiek, nem viselik magukon szerzőjük kézjegyét, nem „balassás” alkotások, ahogyan azok voltak a hetvenes évek kompozíciói. A felvétel néha kissé tompa, de a hálás játszanivalót megbecsüli a zenekar. VT

Signum

Linn

Glossa

Atma

Avie

Dux

Stradivarius

United Archives

Divox

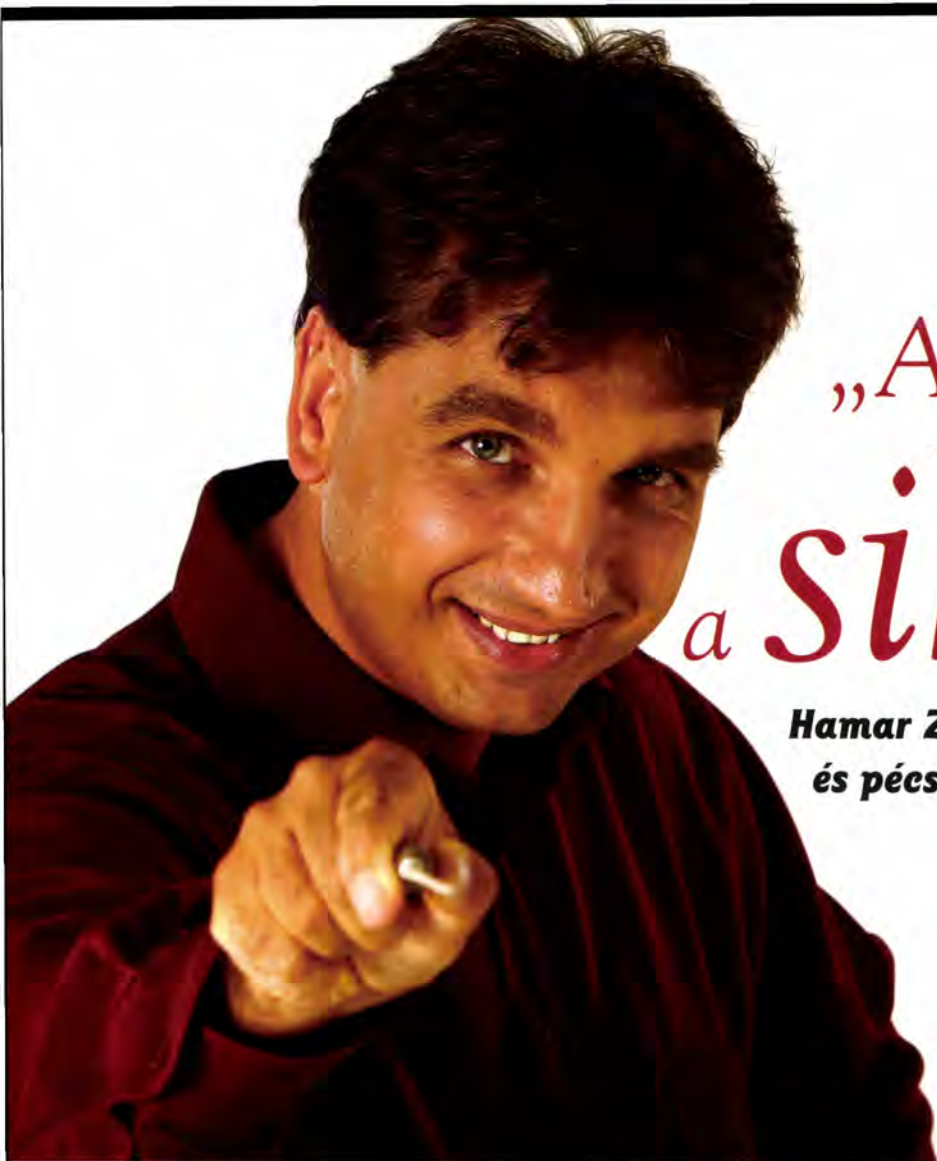
Profil

MAGYARORSZÁGON FORGALMAZZA: KARSAY ÉS TÁRSA KFT.

Tel.: 200-6443 Fax: 200-9650

„A legfőbb doppingszer a siker”

**Hamar Zsolt zürichi, frankfurti
és pécsi tapasztalatai**

Második teljes évadját kezdi meg a zürichi Operaházban Hamar Zsolt. A Pannon Filharmonikusok zeneigazgatója izgalmas operaelőadásokat vezényel a Zürchersee partján. És nem csak ott: 2008 tavaszán A varázsfuvolát dirigálta Frankfurtban, novemberben pedig egy Verdi-ritkaságot, A haramiákat mutatják be irányításával.

◆ Albert Mária

Gramofon: *Hogy érzi magát Zürichben?*

Hamar Zsolt: Kitűnően. Fantasztikus színház, remekül szervezett, nagyszerű munkatársakkal.

G.: *Részletezné?*

H. Zs.: Veszélyes kérdés, mert nagyon könnyű rávágni, hogy a svájci trezorokban kamatozik a világ minden diktátorának pénze, és hogy Tell Vilmos nyílpuskájából csattant föl az utolsó „fegyverdörrenés” – vagyis mérhetetlen gazdagság és béke jellemzi az életet. Inkább azt hangsúlyozom: nagyon tudják azt, hogy a legfőbb doppingszer a siker. Rendkívül precízen behatárolják mi a siker, és hogyan kell elérni. Igaz, ami náluk az, nem biztos, hogy Bécsben is ugyanazt jelentené, hiszen ott óriási a hagyomány, széleskörű a tájékozottság, ezért egy évadban 8-10 premiernél nincs több, egy-egy operát 30-40 előadásban is eljátszanak. Zürichben más a hallgatóság, talán kevésbé kifinomult. De létezik egy lelkes és jómódú, a szónak a jó és kevésbé jó értelmében vett sznob publikum, amely

elvárja a szenzációt. A szenzáció pedig egy színház életében mindig a premier. Több mint húsz bemutatót tart Zürich egy évadban.

G.: *A műsortervet látva feltételezem, hogy egy részük felújítás.*

H. Zs.: A bemutatókon fölül. Itt a repríz premier értékű, talán valamivel kevesebb a próba, mint az igazi bemutatónál, de komoly a fölkészülés. A produkció minden lehetőséget megkap, hogy érdekes és eladható legyen. Minden alkotóelemnek önmagában kell a legjobbna lenni. Még sosem találkoztam ilyen pompás korrepetitorokkal, sűgőkkel, díszletező munkásokkal, dramaturgokkal. A világ minden tájáról válogatják össze őket. Evidens, hogy eredeti nyelvűek az előadások, és az Zürichben lehetetlen, hogy egy olasz operát ne olasz anyanyelvű sűgő sűgjön. 2007/2008-ban több francia operapremiert is tartottunk, mindig francia anyanyelvű sűgőkkel.

G.: Ez – gondolom – pokolian megdrágítja a működést.

H. Zs.: Ellenben eladhatóvá teszi az előadást. Ha odaülünk egy sajtótájékoztatóra, őszintén, hitellel mondhatjuk: kérem, a lehető legjobb előadást – terméket – kapják. Így eladható...

G.: Bocsásson meg, Magyarországon a kifejezésnek: „eladhatóvá tenni” valamilyen kulturális „terméket”, erősen negatív a felhangja. Abba most nem is megyek bele, ha az eladhatóság mégis szóba kerül, az milyen kapcsolatban van a minőséggel...

H. Zs.: Vannak alapfogalmak, amelyeket talán most már, tizennyolc évvel a rendszerváltás után érdemes lenne tisztázni. Lehetetlen, hogy a gazdag ember társadalmi értelemben kvázi megbélyegzett. Ugyanis a gazdag ember képes eltartani, finomabban fogalmazva: támogatni a kevésbé gazdagot. A gazdag tud gyárat alapítani és munkát adni. Egy operaház, egy szimfonikus zenekar nem szorítkozhat egyfajta finansiális háttérre. Akkor életképes, ha minimum három lábon áll: egy állami-önkormányzati „láb”, egy szponzor „láb” és a harmadik támasza a bevétel. Ideális esetben ezek megközelítően egyenértékűek. Nálunk erre csak egyetlen egy példa van.

G.: A Budapesti Fesztiválzenekar.

H. Zs.: Igen. Ha én lennék az Operaház igazgatója, és bekopognék egy bank elnök-vezérigazgatójához, adjon pénzt az intézménynek, joggal kérdeznék, hogy miért jó az? Nehéz lenne helyes választ adni, mert ami az Operában zajlik, az e pillanatban belügy. Egy zürichi premier – kis túlzással élve – európai ügynek számít, a Frankfurter Allgemeine Zeitung kéthetente ír a bemutatókról.

G.: Szomorú témát érint. A hazai közmédiákban méltatlanul háttérbe szorult a kultúra, kivált a zene.

H. Zs.: Tudom, hiszen a Dunántúli Napló a kultúra rovatot szinte teljesen törölte, hétfvégén egy kis rész jut rá. Egyébként ez a mi hibánk, a kultúrában tevékenykedők bűne, mert nem vagyunk elég meggyőzők. Órákig lehetne erről beszélni, ehelyett visszakanyarodom oda, hogy a zürichi struktúra minden módon az értékesíthetőséget szolgálja. Csodálatos a szellemiség, amelyre Polgár László nekem írt levele is utal. Ebben elmondja, hogy bár a világ bármely színházában énekelhetne, ő miért ezt választotta, miért örül minden újabb előadásnak. Láttam én is, hogy amikor bejönnek előadásra a zenekari muzsikusok, és leülnek egymás mellé, nagyon boldogan üdvözlük egy-

Hamar Zsolt vezényelte Paisiello Sevillai borbélyának premierjét a Zürichi Operában

mást. A követelmények azonban nagyon kemények. Nincs „letolás”, veszekedés, de ha az ember rosszul vagy nem elég jól csinálja a dolgát, akkor hideg úr lesz körülötte. És ha kétszer ezt érzi, harmadszorra már nincs ott. Hihetetlenül sok szeretetet kaptam, rengeteg biztatást és gratulációt, ha jól dolgoztam. És udvarias félmosolyt, ha épp csak kevésbé jól. Itthon rettenetesen hiányzott ez a fajta reflexió. A folyamatos visszajelzés segít az előadónak, nem kényelmesedik el, az ötödik előadás éppoly pontos és izgalmas, mint a premier. Olykor azt gondolom, hónom alá kapnám az országot és elvinném, hogy lássák, mi Európa. Beszélünk az unióról, és fogalmunk sincs róla, hogy melyek ma a legégetőbb problémák.

G.: Már érintőlegesen beszéltünk a zürichi közönségről. Mennyire befogadó, ha érdekes művek kerülnek elő?

H. Zs.: A mögöttünk hagyott évadban a ház bemutatta Massenet Cidjét és két Halévy-darabot, A zsidónőt és a Clarit. Hol talál hasonló példát? Igaz, a Cid karmestere Michel Plasson volt, és

Rodrigót José Cura énekelte, a Clarit pedig kizárólag Cecilia Bartoli kedvéért vették elő, Fischer Ádám vezényletével. A zürichi repertoárszínház, de a vonzásában tart néhány nagyon nagy sztárt, például Cecilia Bartolit, Ruggiero Raimondit, Eva Meit, Vesselina Kasarovát. Őket Alexander Pereira igazgató mindig megkérdezi, mit szeretnének a következő szezonban énekelni. Mert az árucikket el kell adni. Tudom, hogy unalmas, de ez a törvény, és ezért is érdekes az intézmény a nemzetközi sajtó számára. Ha rákattintott a budapesti Operaház honlapjára, azt látta, hogy magyarok játszanak operákat magyaroknak. Magyar karmesterek vezényel-

„Jó akarok
lenni, aki adott
esetben
a legnagyobbakat
is kihívhatja”

nek. Nem azért kell a külföldi, mert jobb, mint aki itt van, hanem azért, mert híret viszi a háznak, bekapcsolja a világot, de legalábbis Európa zenei véráramába. Mi meghívtuk a Pannon Filharmonikusokhoz Pécsre Mischa Maiskyt egy koncertre. A következő napon Bécsben adott hangversenyt. Harmadnap fölhívtak Bécsből, ugyan mi történt nálunk, mert Maisky extázisban beszélt arról, hogy de jó hely ez a Pécs. Sokkal többet értem el, mintha hirdettem volna valamelyik osztrák újságban. Természetesen nem ez volt a célom, de ezt is hozta.

G.: Említette, hogy visszahívták Frankfurtba.

H. Zs.: A Haramiák premierjét fogom vezényelni. Egy roppant ifjú, de nagyon tehetséges berlini rendezővel, Benedikt von Peterrel dolgozom, számítok rá, hogy igen érdekes ötletei lesznek.

G.: Budapestre nem kérték föl?

H. Zs.: Nem, de ezért nem kell sajnálni, hiszen én deklaráltan Pécs, a Pannon Filharmonikusok mellett tettem le a voksomat.

G.: Elégedett-e azzal, amit Pécsen elért?

H. Zs.: Nem értem el semmit Pécsen. Legalábbis nem a szónak ebben az értelmében.

G.: ???

H. Zs.: Pécsen két dolgom van e pillanatban, az egyik: 2010-re fölkészíteni az együttest. Öt éve, 2003-ban kezdtük, és valahová eljutottunk. Mindent át kell gondolnom, értékelnem, és újabb lendületet adni az együttesnek azért, hogy mindannak, ami 2010-ben ránk vár, minél jobban meg tudjunk felelni. És megtervezni, hogy mi történjen 2010 után. Optimizmusra és pesszimizmusra okot adó jelenségeket egyaránt látok. Amikor mi elindultunk 2003-ban, elég gyorsan megkaptuk a legjobb vidéki

PÁLYAKÉP

Hamar Zsolt a Zeneakadémia zeneszerzés szakát Petrovics Emil osztályában végezte, a karmesterképzőn Lukács Ervin és Gál Tamás voltak a tanárai. 1995-ben kiváló eredménnyel diplomázott, ugyanebben az évben II. helyezést és közönségdíjat nyert a Magyar Televízió 8. Nemzetközi Karmesterversenyén. 1996-ban a spanyolországi Cadaquesben rendezett karmesterversenyen ugyancsak második díjat nyert. 1997-ben a Portugál Rádió Nemzetközi Karmesterversenyén pedig első helyezést ért el. 1999 szeptemberében a VI. Nemzetközi Antonio Pedrotti Karmesterversenyen. Trentóban első helyezést ért el. Külföldi sikereit jelzi, hogy Európa hangversenytermeinek rendszeres meghívottja, sőt az Egyesült Államokba és Japánba is hívják. 2000 őszétől a Pécsi Szimfonikus Zenekar, majd Pannon Filharmonikusok zenelgazgatója. 2007-ben debütált a Zürichi Operában, ahol az elmúlt évadban három premier színpadra állítására és két produkció felújítására került sor vezényletével.

Fotós: Pannon Filharmonikusok

zenekar címet, amit én utáltam, mert ez hazugság. Nincs ilyen kategória, és nem is aspirálok a legjobb vidéki címre. Jó akarok lenni, aki adott esetben a legnagyobbakat is kihívhatja. Aztán valamikor arról ábrándoztam, hogy Pécsen létrehozunk egy valódi operacentrumot, hiszen a hazai operajátszás legfőbb baja, hogy nincs igazán versenyhelyzetben. Az országon belül nincs versenytársa az Állami Operaháznak, a határon túliakkal meg nem vállalja a versenyt, mert azt mondja, mit nekem Bécs, mit nekem Prága, azoknak sokkal több pénzük van. Az ábrándom a pécsi operaközpontról nem jöhetett létre. Lassan tíz éve járom a Mecsek-alji utcákat karmesteri pálcával a kezemben, de soha, egyetlenegy operaelőadásra nem hívtak meg. Reményre, igaz, kicsi reményre ad okot, hogy az épülő – szerintem fantasztikus – koncertterem félig szcenírozott operák előadására is alkalmas lesz. Olyan zenekari árkot terveztek, ami talán még a Művészetek Palotájánál is nagyobb. A tervek alapján – bár hazudnék, ha azt mondanám, hogy egy terv alapján szakmai felelősséggel dönteni tudnék – úgy látom, világviszonylatban is egyedülálló koncertterem készül. Az építészeti megoldás egészen különleges, koncertre és operára egyaránt alkalmas akusztikai viszonyokat ígér. De ez már a 2010 utáni időszak története.

Premierek

[2008]

Magyar Állami
Operaház

Ránki György ▶ Pomádé király új ruhája

2008. október 4.

Karmester ▶ Bartal László, Köteles Géza

Rendező ▶ Toronykőy Attila

Ludwig van Beethoven ▶ Fidelio

2008. október 5. és 11.

Karmester ▶ Fischer Ádám, Kovács János

Rendező ▶ Kovalik Balázs

Georges Bizet ▶ CarmenCET

2008 november 8. és 9. THÁLIA SZÍNHÁZ

Karmester ▶ Török Géza, Szennai Kálmán

Rendező ▶ Telihay Péter

L. Minkusz – M. Petipa ▶ A bajadér

2008. november 15. és 16.

Karmester ▶ Déri András, Csányi Valéria

Koreográfus ▶ Mariusz Petipa & Vahtang Csabukiani

Giacomo Puccini ▶ Manon Lescaut

2008. november 22. és 28.

Karmester ▶ Győriványi Ráth György

Rendező ▶ Valló Péter

www.opera.hu

Karizmatikus vendégek a Wagner-napokon

Premier plánban Alan Titus és Jan-Hendrik Rootering

A harmadik Budapesti Wagner-napokon, 2008 júniusában teljessé vált Richard Wagner zenedráma-tetralógiája, A nibelung gyűrűje. A teljes Ring idej premierjén Fischer Ádám vezényletével új, neves vendégek mutatkoztak be a Művészetek Palotájában. Közülük ketten, Alan Titus és Jan-Hendrik Rootering nyilatkozott ezúttal a Gramofonnak.

► Péterfi Nagy László

A Wagner-napok egyik emlékezetes alakítását A Rajna kincse és a Siegfried Wotanjaként Alan Titus nyújtotta. Az amerikai basszbaritont hatalmas hangmatériája és egyénisége szinte predestinálja a főisten megszemélyesítésére. A legnagyobb operaszínpadok szívesen látott vendége művészi életútjára visszatekintve elmondta: kezdő énekesként egyebek mellett a Bohémélet Marcellóját, a Così fan tutte Guglielmóját, Papagenót, Figarót és sok barokk zenét énekelt, de operetteket is. Negyvenévesen olyan súlyosabb karakterekre tért át, mint Don Giovanni, Posa márki vagy Hindemith Cardillaca, és csak ötvenéves korában merete megközelíteni a nagy Wagner-hősöket. „Minden életszakaszban csak a fizikai és lelki adottságoknak megfelelő szerepeket lehet vállalni, mert a fachváltásnak a szervezet biológiai változásait is követnie kell. A folyamatot nem lehet átlépni, különben komoly nehézséget okoz egy száztagú, óriási zenekart áténekelni.”

Pályafutása főiskolás korában indult: a washingtoni Kennedy Center megnyitóján Bernstein Miséjében léphetett fel. A karmester ekkor még Bernstein asszisztense, Maurice Peress volt, de hamarosan már a maestro dirigálásával énekelte lemezre a művet. Azóta a baritonirodalom csaknem minden szerepét megformálta. „Egyéniségemhez legközelebb Verdi Falstaffja áll, mivel alapjában véve vidám személyiség vagyok. Számomra sokat jelent a humor, és az öregedő, pocakos lovag megelevenítése lehetőséget ad komikus vénám megmutatására – természetesen a Shakespeare-dramában rejlő mély filozófiai tartalmat is igyekszem közvetíteni a hallgatóságnak. A súlyos drámai hősök mellett, amelyeket mostanában játszom, szívesen életre keltenék vígoperai figurákat is.” A bayreuthi Festspielhausban éppen tíz éve, A bolygó hollandi címszerepében mutatkozott be. „Nagyon ideges voltam, amikor a debütálásomra készültem; szerintem a

Alan Titust hatalmas hangmatériája szinte predestinálja a főisten megszemélyesítésére

Fotó: Pető Zsuzsa/Művészetek Palotája

Hollandi az egyik legnehezebb szerep. Wotan is komoly felkészültséget és az érzelmek végtelen gazdagságának kifejezését igényli, de ez három estére elosztva talán mégsem annyira koncentrált, mint a Hollandi” – mondja Titus, aki Wotant először 2000-ben formálta meg a Zöld dombon, háromhónapos intenzív próbafolyamat után, Giuseppe Sinopoli vezényletével, Jürgen Flimm rendezésében. „Flimm számomra az ideális rendező megtestesítője. A próbák során összeadódott a három évtizednyi művészi tapasztalat, amit mindketten elsajátítottunk. Munkájában a szabadság és a fegyelem ideális kombinációja valósul meg. Sinopoli, az olasz tradíció világából érkezve, a germán zene érzelmi telítettségét juttatta érvényre koncepciójában. Sajnálatos módon 2001-ben eltávozott közülünk, váratlan halála mindenkit felkavart. Bayreuthban Fischer Ádám vette át a helyét, akivel szintén izgalmas Wagner-produkciókat hoztunk létre. Művészileg nagyon jól megértjük egymást, boldog vagyok, hogy itt, Budapesten is felejtethetetlen előadásokban énekelhettem a keze alatt.”

Jan-Hendrik Rootering: A különbség a színekben rejlik

A Rajna kincse idei előadásában Fasoltot a világ vezető operaházainak egyik legkeresettebb basszistája, Jan-Hendrik Rootering formálta meg. A Rajna kincse és A walkür Wotanjaként is világszerte elismert művész nagy terjedelmű és vivőerejű hangja sokkal világosabb, mint az óriások megszemélyesítőinél általában megszokott. Fachjában talán egyedülként mindkét óriást (Fafnert csak James Levine lemezfelvétele erejéig), A walkür Hundingját és a főistent egyaránt megszólaltatta. „Wotan és Fasolt magas basszusra íródott csakúgy, mint a Hollandi vagy Hans Sachs – mondja Rootering –, a különbség a színekben rejlik. Mindegyik figura speciális hang karakterét kell megragadni. A magas basszus szerepkör nem egyezik meg a baritonnal, Wagner énekhangokkal kapcsolatos tanulmányaiból egyértelműen fény derül erre.”

A Hollandiában született énekművész hosszú pályafutása alatt most énekelt először Magyarországon: „Régóta szerettem volna fellépni Budapesten, és boldog vagyok, hogy lehetőségem nyílt erre. Nemcsak a magyar zene és Bartók iránti tiszteletem miatt, hanem azért is, mert fiatal koromban egy magyar lánynak udvaroltam. Magyarországon huszonöt évvel ezelőtt jártam: sokat kirándultunk, voltam Egerben, Miskolcon, Pécsen, még a tokaji borvidékre is eljutottam. Pályám során számos magyar művésszel találkoztam: Marton Évával és Polgár Lászlóval sok közös, emlékezetes előadásunk volt. Tanulmányi éveim alatt bejártam Ligeti György zeneszerzés óráira, az ott hallottak is szervesen beépültek művészetembe.” Rootering először Münchenben énekelt Fischer Ádám-mal. „Igazi muzsikás, öncélú exhibicionizmus nélkül. A budapesti Rajna kincse-előadás művészi együttműködésünk újabb fontos állomása. Hartmut Schörghofer színpadi elképzelése új szemszögből közelítette meg a wagneri

Jan-Hendrik Rootering mint Hans Sachs, a Covent Gardenben

zenedráma világát: a társművészetek bevonásával igazi színházat hozott létre.”

Rootering szerepei közül hármát emelt ki, a feladat nagysága és az összetett jellemábrázolás ezeket teszi rendkívülivé számára: Hans Sachsot, Gurnemanzot és II. Fülöpöt. Megindító élménye Beethoven IX. szimfóniája Leonard Bernstein vezényletével a történelmi fordulóponton, a berlini fal leomlásakor: „Beethoven alkotásának örök érvényű üzenete a szeretetről és az esemény jelentősége a német, orosz, amerikai előadókat és a közönséget leírhatatlan egységbe kovácsolta.”

A művészet és a kultúra szeretete gyermekkorától kíséri életét: „Édesapám lírai-spinto tenorszerepeket énekelt, ő volt az első tanárom is. Neki köszönöm, hogy elsajátítottam a helyes énektechnika alapjait, azt, hogy az olasz és a német szerepekben ugyanazt a legato-technikát kell használni. A zenei ívek megformálásához ismerni kell az adott nyelvet, és a zeneművek irodalmi, társadalmi hátterének tanulmányozása is elengedhetetlen.” A neves basszus szívesen hallgat igényes blueszt, cigányzenét vagy klezmet. Mint mondja, „ezek igazi emberi érzéseket közvetítenek”. Számos felkérése mellett azt is fontosnak tartja, hogy pályája gazdag tapasztalatait a fiatal generációnak átadja. Ezért fogadta el a professzori katedrát az esseni zeneakadémián. ■

Különlegességek Salzburgból

Koncertek és operák
a Salzach partján

Forrás: Gramofon-archív

A Salzburgi Ünnepi Játékok idén is számos zenei csemegével szolgált. Az új intendáns, Jürgen Flimm – neves rendező – csapatával arra törekedett, hogy a festői zenei központ ne múzeum legyen, hanem korunk legjobb előadóművészeit léptesse fel, programját számos műfaj gazdagítsa, valamint kapjon benne helyet a kortárs zene és színház is. Az idei program napi nyolc-tíz hivatalos rendezvényt foglalt magában.

◆ Fittler Katalin, Székely György / Salzburg

Salzburgban legalább négy fesztivál zajlik párhuzamosan: naponta hallhatók-láthatók operák, kamara- és zenekari koncertek, kortárs zenei programok és nem utolsósorban prózai rendezvények, szimpóziumok, színielőadások. Ezúttal kiemelt helyet kapott a fesztiválon Bartók Béla életműve. A zeneszerző számos alkotása megszólalt nem kisebb előadók interpretálásában, mint Daniel Barenboim, Lang Lang, Mitsuko Uchida és a Clevelandi Zenekar Franz Welser-Möst vezényletével. Érdekeség, hogy az előadásokat egymillió dollárral szponzorálta a magyar származású Charles Simonyi, a Microsoft egykori vezető mérnöke, aki informatikai újításai során vált mágnássá. A szélesebb közvélemény úrturistaként ismerte meg, de rajongása Bach és Bartók iránt eddig csak kevesek előtt volt ismert: 2004-ben alapítványt hozott létre a zenei és tudományos élet támogatására. A Clevelandi Zenekar még egy különlegességgel szolgált: A zene és az agy címmel egynapos tudományos szimpóziumot szerveztek a salzburgi egyetemen a clevelandi klinika tudományos kutatói, neurológus szakemberei részvételével.

Zeneszerző-portrék és programcsomagok

Schiff András idén három kamaraestre kapott felkérést – ezekből kettőt Ferruccio Busoni (1866–1924) szóló-, két-zongorás és hegedű-zongora-műveinek, valamint a zeneszerző által nagyra becsült alkotásoknak szentelt. (Busoni Doktor Faustus című operáját az utóbbi években több helyen, köztük Salzburgban is nagy sikerrel mutatták be.) A koncerteken Schiffen kívül fellépett a Mosaïques és a Merel vonósnégyes, Ruth Ziesak énekesnő, Yuuko Shiokawa hegedűművész és a nálunk is ismert huszonkilenc éves kiváló orosz zongorista, Kirill Gerstein. A harmadik kamaraesten Schiff András és Thomas Quasthoff adtak elő Brahms-dalokat, köztük a Szép Magelone ciklust. Quasthoff varázslatos baritonhangja – amely egy mozgássérült test biológiai csodája – és zenei intelligenciája lenyűgözte a közönséget. Jó hír, hogy a művész magyarországi meghívását tervezik.

Idén még két zeneszerző portréját rajzolták meg a fesztiválon. Franz Schubert művészetét nyolc dal- és kamarazenei koncert reprezentálta válogatott, kitűnő művészek előadásában. Schubert műveit huszadik századi művekkel szembesítették: Messiaen, Nono, Janáček, Rihm, Eisler és Kurtág opusai is elhangzottak. A Téli utazás dalciklust korunk másik nagy daléneke, Ian Bostridge adta elő Mitsuko Uchida zongorakíséretével. A fesztivál hagyományaihoz tartozik, hogy minden évben egy sajátos motívum köré épülnek a produkciók. Idén a szerelem és halál kapcsolata nemcsak az operák, hanem az egyetemi szimpóziumok és művész-beszélgetések témái is voltak. A zeneirodalom nagy alkotásai szóltak meg, hol vitatott modern (Mozart: Don Giovanni; Bartók: A kékszakállú herceg vára; Dvořák: Ruszalka), hol hagyományos (Verdi: Otello; Gounod: Rómeó és Júlia; Mozart: A varázsfuvola) rendezésekben. (Lásd keretes írásunkat a 72. oldalon.) Az

Ian Bostridge dalestjén Schubert klasszikusa, a Winterreise csendült fel

avangárd törekvések itt békésen megfértek a konzervatív közönséget is becsalogató előadásokkal – természetesen ez utóbbiak is a legmagasabb színvonalat képviselték. A koncertek közönsége már régóta elfogadja a „szendvics módszert”, azaz XX–XXI. századi művek beiktatását a klasszikus programba. A kivételeket a Mozart-matinék és a Camerata Academica tisztán klasszikus programjai jelentették.

A kortárs zenére térve, A Sciarrino-kontinens elnevezésű „programcsomag” Salvatore Sciarrino (1947), szicíliai születésű, ma Umbriában élő zeneszerző életművét állította reflektorfénybe. A művész alkotásai nyolc rendezvényen szólaltak meg, kamara- és szólóművei mellett bemutatották kétfelvonalas operáját is, amely egy reneszánsz szerelmi tragédiát elevenít fel: Gesualdo di Venosa, korának népszerű zeneszerzője hűtlen feleségét és annak szeretőjét is meggyilkolta, majd önkéntes száműzetésbe vonult. (Sciarrino „felfedezésében” egyébként a pannoni Arcus Temporum Fesztivál megelőzte Salzburgot: a művész 2006-ban volt az esemény vendége.)

Egy szegénynegyed alagsorából Salzburgba

A fesztivál hagyományaihoz azonban a rezidens zenekar intézménye is hozzátartozik, amely idén nem csak zenei szenzációt jelentett. Néhány éve szerzett a világ tudomást arról, hogy korunk egyik legnagyobb szabású zenei nevelő projektje Venezuelában jött létre. Ami nálunk Kodály álma volt – egy nemzetet a zenélés által „felemelni” – Venezuelában mára élő valósággá vált. José Antonio Abreu (1942) muzsikás és közigazdász harminchárom évvel ezelőtt egy szegénynegyed alagsorában utcagyerekeket gyűjtött össze, akiket zenére kezdett tanítani. A naiv

elképzelés, hogy a koldusszegény ország sokszor drogfüggő, bűnöző fiataljait a zene erejével megváltoztassa – valósággá vált. Egy pedagógiai magánkezdeményezés során az egész országot behálózó szociális projekt jött létre, amelyben 250 000 fiatal vesz részt, 15 000 oktató közreműködésével.

Évtizedek alatt milliók vettek részt a szociális minisztérium által támogatott mozgalomban, amelyet ők egyszerűen a Rendszernek (el Sistema) neveztek el. Államfők, diktátorok jöttek-mentek – a program maradt. A legtehetségesebb fiatalokból ifjúsági zenekarokat hoztak létre, amelyekből ma már több tucat is működik ország-szerte. A legjobbak bejutnak a Simón Bolívar Ifjúsági Zenekarba – ez lett idén Salzburgban a rezidens együttes. A zenekarra és vezetőjére, az 1981-ben született Gustavo Dudamelre, már a legnagyobbak is felfigyeltek: Claudio Abbado és Simon Rattle is elfogadta meghívásukat Caracasba – azóta ők és Daniel Barenboim is rendszeresen foglalkoznak a fiatalokkal. Salzburgi sorozatuk részét képezte egy műhelybeszélgetés Nikolaus Harnoncourtal, egy egynapos szimpózium Antonio Abreu vezetésével, kamaraest és két nagyzenekari koncert (klasszikus és dél-amerikai zenei programmal) – számukra a megvalósult álmom.

arena **travel**
zeneutak specialista

ZENÉBEN UTAZUNK
OPERA - BALETT - KONCERT - MUSICAL

Utazzon velünk a leghíresebb Operaházakba,
nézze meg élőben a legjobb előadásokat,
hallgassa meg a legszebb koncerteket:

- Teatro alla Scala (Milánó)
- Teatro La Fenice (Velence)
- Maggio Musicale (Firenze)
- Veronai Operafesztivál
- Puccini fesztivál (Torre del Lago)
- Covent Garden (London)
- Royal Albert Hall (London)
- Gran Teatre del Liceu (Barcelona)
- Teatro Real (Madrid)
- Bayerische Staatsoper (München)
- Deutsche Oper (Berlin)
- Bolshoi (Moszkva)
- Mariinsky (Szentpétervár)
- Bregenzi Ünnepi Játékok (Opera a tapon)

és még sok világhírű helyszín várja a
komoly- és könnyűzene szerelmeseit.
Kérésére személyre szabott ajánlatot készítünk Önnek!

1118 Budapest, Rétköz u. 51.
Tel: (06 1) 309 7120 · Fax: (06 1) 309 7123
E-mail: zene@arenatravel.hu · www.arenatravel.hu

MOZART ÉS BARTÓK SALZBURGBAN – KÉT VILÁG

Az érem két oldala: a Salzburgi Ünnepi Játékok két egymást követő estjén A varázsfuvola és A kékszakállú herceg vára hangzott el, két emlékezetes, noha egymástól más esztétikai alapelveket tükröző rendezésben. A varázsfuvola története vaszkos fejezet a Játékok történetében. 1928 óta több mint kétszázszor játszották, ezt tetézte az idei hat előadás. Az idei produkció dirigense napjaink egyik legfoglalkoztatottabb sztáridirigense, Riccardo Muti volt. Ő vezényelte az általános nemtetszést kiváltó 2005-ös rendezésben csakúgy, mint az annak mintegy ellenpárjaként színre került a Mozart 22 jubileumi sorozatban. Idén ezt a rendezést újították fel, részben új szereposztásban. Az augusztus 13-ai premierre ráillik a mozarti meghatározás: „csendes siker”, néhány lelkes tetszésnyilvánítóval és némi erőtlen „bú”-zással. A Grosses Festspielhaus közönségét elvárásolta a holland Karel Appel színpadképe, Pierre Audi rendezése pedig valóban a zene és a vizuális megjelenítés szolgálatában állt. Színes, kozmikus mesevilágba csöppentünk: Papageno játékkocsin érkezik, járművét madarak tolják – úgy tűnik, a tollas embert maguk közé fogadták. E természeti közegeben előfordul jó és rossz cselekedet, de a megítélés nem egyszerűsíti fekete-fehére a karakterek tablóját. Sarastro birodalmában a piramis szabályosságához a színek fénye adott értékes többletet. Érdekes volt a befejezés: a záróképben az Éj királynője is a színen maradt, mint a mesevilág egészébe beletartozó, szükséges karakter. Hogy mégsem háromdimenziós mesekönyv pusztá illusztrációjává vált a zene, arról a kidolgozott szerepek, a színvonalas énekes-produkciók gondoskodtak. Jó arányérzékkel került a próza a zenei számok közé. Ha annakidején meghökkenést váltott ki Harnoncourt lassú olvasata a

Figaróban, most feltűnhettek Muti szokatlanul visszafogott tempói is – ám a mű, folyamatában, meggyőző volt. Méltán aratott nagy sikert az Éj királynőként debütált Albina Shagimuratova, a Taminót alakító Michael Schade, valamint Genia Kühmeier Paminaként. Franz Grundheber a Sprecher szerepében remekelt. Ellenállhatatlan humorú játékkal nyerte meg a publikumot Markus Werba és Irena Bepalovaite Papageno–Papagena párosa.

A Bartók-sorozatban került sor a szerzői estre, a programot négy alkalommal játszották. A Kékszakállú herceg várát operaként tüntették fel, jóllehet, a látvány csak fokozatosan kapott szerepet. Az est programja a Négy zenekari darabbal kezdődött, a részben szcenírozott Cantata profanával folytatódott, és – szünet nélkül – A kékszakállú herceg várával fejeződött be. A Bécsi Filharmonikus Zenekart Eötvös Péter vezényelte. A művet (természetesen) magyar nyelven hallhattuk, német–angol feliratozással, a bécsi opera koncertkórusa kiváltképp a vadászfűgában remekelt. A színpadképet tervező Daniel Richter városba helyezte a történetet, a kórustagok házak ablakaiból énekeltek, csupán egy csupasz fa emlékeztetett a színpad közepén az erdőre és a szarvasagancsokra. A két szólót Falk Strauckmann (az apa) és Lance Ryan („a legkedvesebb fiú”) énekelte. Johan Simons rendező azonban nem elégedett meg azzal, hogy a Cantata profanát városi miliőbe helyezte, elképzelése szerint a Kékszakállú vak és tolokocsiban ül. A zenekarból szép színeket hozott ki Eötvös, a hangszerszólókat a személyesség igényével formálták meg az „aranycsapat” muzikusai. Az énekesek nem most találtak először szerepükkel: a herceget alakító Falk Struckmann már felvételt is készített a műből,

Michelle DeYoung pedig nem kisebb karmesterekkel lépett fel Juditként koncertszerű előadásokon, mint Pierre Boulez és James Levine. Mindketten hősiesen megbirkóztak az idegen nyelvvel, ám néha mintha nem értették volna, miről is énekelnek. A drámai csúcspontokkal azonban nem maradtak adósak.

Bartók operája az ünnepi játékok történetében eddig összesen hét előadást ért meg, ebből négy koncertszerűt. Salzburgban Polgár László és Komlósi Ildikó énekelte Bartók művét – az utóbbiak 2003-ban.

Genia Kühmeier (Pamina) és a hagyományosan a Wiener Sängerknabentől „kölszönzött” három fiú

A Xerxestől A szicíliai vecsernyéig

Meglepetés-bemutatók az új évadban

A Magyar Állami Operaház 2008/2009-es évadjának műsorterve már jól mutatja azokat a változtatásra és frissességre törekvő elképzeléseket, amelyekről a dalszínház vezetői beszéltek az elmúlt hónapokban. Nem a meghökkentés, inkább a klasszikus repertoárdarabok és a kuriózumok jó egyensúlyát érzékelhetjük, látva az intézmény 125. szezonjának műsortervét.

➔ Albert Mária

Az évad második részében három olyan zenedrámát mutatnak be, amelyek hiányoztak a Magyar Állami Opera játékrendjéről. A Budapesti Tavasz Fesztiválra időztik a Haydn-év egyik jeles eseményét, az Orfeusz és Euridiké, avagy a filozófus lelke című opera premierjét. Euridiké szerepében Rost Andreával, a világjáró szoprán ismét hazai premierre készülhet. A darabot Zsótér Sándor rendezi, aki már ismerősként dolgozhat az Ybl-palotában, hiszen Schönberg egyfelvonásosát, A várakozást Anja Siljával a főszerepben és Zemlinsky A törpe című kiséperáját öt évvel ezelőtt itt vitte színpadra.

1791 – különös esztendő, Mozart halálának éve. Joseph Haydn már nem érzi jól magát Eszterháznál, az előző évben elhunyt pártfogó gazdája, Miklós herceg. A nyolcvanas évek aranykorának, amikor hetente három operaelőadást tartottak a rezidencia újjáépült operaházában, bealkonyult. A birtok új ura, Antal herceg nem rajong a muzsikáért, az operáért. Talán csak a Luigia Polzellihez fűződő szerelem köti még ide Haydnt, aki Londoni diadalútjáról is heves érzelmekről tanúskodó leveleket ír a kortársak szerint csekély tehetségű énekesnőhöz. Ebben az időszakban komponálja saját Orfeusz és Euridikéjét, amely Eszterháznál sosem hangzott el, sőt csaknem két évszázadon át csak könyvtári darab: 1951-ben fedezték fel és mutatták be Firenzében, Maria Callasszal. Joan Sutherland után a zenetörténeti ritkaságok iránt is érzékeny énekesnő, Cecilia Bartoli is felfedezte a maga számára, és CD-re vette Christopher Hogwood vezényletével. Budapesten Fischer Ádám főzeneigazgató dirigálja a bemutatót.

A régóta hiányolt barokk irodalom egyik remeke, Händel Xerxese a következő bemutató. A művet 1928-ban már játszotta a dalszínház. Akkor is a törzrepertoár megújítása érdekében tűztek műsorra barokk és klasszikus

Haydn-korabeli operaelőadás Eszterháznál

műveket. A Xerxesben Basilides Mária és a fiatal Rösler Endre nyújtott európai színvonalú alakítást a korabeli beszámolók szerint. Kovalik Balázs erős mezzónnyel készül a premierre: Meláth Andrea, Bárány Péter, Wiedemann Bernadett, Fodor Gabriella, Wierdl Eszter, Kálmán Péter és Fried Péter játssza a szövevényes és szenvedélyes történet alakjait.

A harmadik kuriózum az évad utolsó bemutatója: Verdi A szicíliai vecsernye című operája. Az 1855-ös párizsi ősbemutató után egy évvel, 1856-ban már a pesti Nemzeti Színházban is előadták a darabot. Az 1884-ben megnyílt dalszínház igazgatói azonban máig elfeledkeztek a Traviata és a Simon Boccanegra között keletkezett alkotásról, amely fordulópontot jelentett az életműben. Igaz, A szicíliai vecsernye sosem volt repertoárdarab – jegyzi meg Julian Budden nemrég magyarul megjelent Verdi monográfiájában. De hozzáfűzi Berlioz véleményét: „...az erő [...] a műre a nagyság, a fejedelmi fenség bélyegét pecsételi sokkal nyilvánvalóbban, mint a komponista korábbi alkotásaiban.”

A Magyar Állami Operaház hivatalos honlapja:

www.opera.hu

Versenygyőztes tenor: Brickner Szabolcs

Lírai szerepektől Radamesig

Túl a brüsszeli Erzsébet királyné énekversenyen aratott májusi győzelmén és egy belgiumi fellépéssorozaton, a huszonhét esztendő Brickner Szabolcs már Budapesten informálta a Gramofont a rangos versenyen szerzett tapasztalatairól és terveiről.

➔ Lindner András

„Spinto vagyok, de ez nem azt jelenti, hogy repertoárom kizárólag ebből a szerepkörből áll. Inkább azt, hogy a pályám elején a német dal- és oratórium-irodalom darabjai mellett lírai szerepeket énekelek. Úgy tervezem, hogy Radamesszel vagy Otellóval, esetleg Wagner-szerepekkel fejezem majd be a pályámat” – kezdi a bemutatkozást a nemzetközi karrierjének elején tartó, de máris teljes énekesi pályáivének előrevetítésére vállalkozó művész. A nagy vivőerejű, szép hangot birtokló Brickner ugyanis abban bíz, hogy tenorjának robusztussága az évek során

Fotó: Laurent Flob/Brüsszeli Erzsébet királyné Verseny

Brickner Szabolcs a brüsszeli verseny döntőjében egy Mahler-dalt is előadott

nőni fog. Egyelőre Tamino, Nemorino, Lenszkij és Rómeó világa áll a legközelebb hozzá, nem véletlen, hogy A varázsfuvola és A szerelmi bájital tenor főszerepét már színpadon is alakította.

A brüsszeli versenyre mintegy nyolcszázán küldték el DVD-n jelentkezésüket. Közülük hetvenöt indulót választott ki a Raina Kabaivanskát, Anna Tomowa-Sintowot és José van Damot is felsorakoztató zsűri. A háromfordulós versenyt óriási érdeklődéssel kísérő közönség elé a legváltozatosabb műsorral Brickner Szabolcs állt. „Igyekeztem több stílusban is megmutatni magam, hogy lássák, otthonosan mozogok Mozart, Mahler és Britten zenéjében is. A döntőben három áriát és három dalt énekeltem. Úgy érzem, Mahler Um Mitternacht című dala sikerült a legjobban, de szépen tudtam megformálni Macduff áriáját a Macbethből, valamint az Anyegin Lenszkij-áriáját is.” Ebben nyilván a 2003-ban, Kovács Béla klarinétművész osztályában megszerzett diploma is sokat segített. „A legtöbb énekessel szemben én már nyolcévesen tanultam szolfézt és összhangzattant, könnyen blattolok, egy operaszerepet két hét alatt is meg tudok tanulni, másoknak ehhez két hónapra van szükségük.”

A klarinéttanulmányokkal induló karrierben az hozott fordulatot, amikor egy zenei táborban felfigyelt hangjára barátja, a mára jeles orgonaművészé avanzsált Karosi Bálint. Ő javasolta neki, énekeljen elő édesanyjának, Pászthy Júlia operaénekesnek. Két év múlva Brickner már a Zeneakadémia ének tanszakára járt, ahol Pászthy mellett Gulyás Dénes és Halmi Katalin tanította. Ének-művész-tanári diplomáját 2006-ban szerezte, de közben sikerült eljutnia Nicolai Geddához is, akitől több magánórát vett. „Mivel egy óra díja 35 ezer forint, ez nem kis befektetés volt a részemről. Átvettünk több szerepet, de Gedda elmagyarázta azt is, mit érez éneklés közben a torkában, hogyan támaszt.” Részt vett Hamari Júlia és Renata Scotto kurzusain is. „Hamari zenei oldalról közelített, Scotto a szerepeken keresztül tanított.” Mivel felesége is szakmabeli, Hajnóczy Júlia operaénekes is segít egy-egy szerep elsajátításában. De egy profi énektanár, Matthias Goerne egykori professzora, Hans-Joachim Beyer is kontrollálja Bricknert, aki most fejezi be két éves posztgraduális tanulmányait Augsburgban. Ott külön korrepetitor is a segítségére volt, „vele készültem a versenyre, mert öt nyelven énekeltem, és nagy figyelmet fordítottam a tökéletes kiejtésre is” – mondja.

A jelentős nemzetközi énekesi karrierrel kecsegtető, 20 ezer eurós pénzdíjjal járó győzelem után leginkább annak örül, hogy felfigyeltek rá az impresszáriók. A brüsszeli diadal után máris kapott szerepajánlatokat, például a brüsszeli La Monnaie operaháztól és Strasbourgból is. Bár még nem tagja a budapesti operaháznak, már biztos, hogy 2009 márciusától Lenszkijt énekel a dalszínházban, és a Fidelióban is kap szerepet. Miként az is elképzelhető, hogy Haydn Orfeo és Euridice című operájában feleségével együtt léphet színpadra tavasszal. ■

Operaverseny és Fesztivál a Mezzo Televízióval

Döntő a Szegedi Nemzeti Színházban 2008. november 2 → 17.

november 3., 4.

Francesco Cilea: **Adriana Lecouvreur**
a Szegedi Nemzeti Színház produkciója (Szeged, Magyarország)
rendező: MICHAEL STURM

november 6., 7.

Gershon Kingsley–Michael Kunze: **Raoul** – ősbemutató
a Theater Bremen produkciója (Bréma, Németország)
rendező: JULIA HAEBLER

november 9., 10.

Robert Ward: **A salemi boszorkányok** – európai bemutató
a Dicapo Opera Theatre produkciója (New York, USA)
rendező: ALFÖLDI RÓBERT

november 12., 13.

Benjamin Britten: **Lukrécia meggyalázása** – magyarországi bemutató
a Balti Opera produkciója (Gdansk, Lengyelország)
rendező: TELIHAY PÉTER

november 15., 16.

Heinrich Marschner: **A vámpír** – magyarországi bemutató
a Rennes-i Opera produkciója (Rennes, Franciaország)
rendező: BALÁZS ZOLTÁN

november 17.

Díjkiosztó Gála
rendező: JURONICS TAMÁS

Jegyek kaphatók: Armel Produkció és Sajtóiroda

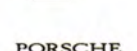
Telefon: +36 1 269 38 82 Cím: 1065 Budapest, Nagymező utca 22–24.

www.operaverseny.hu

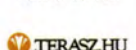
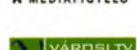
Alapítók

Támogatóink

Médiatámogatók

Értékkeremtés a Margitszigeten

Szép sikerekkel zárult a Budapesti Nyári Fesztivál

Öt éve rendezi előadásait új konstrukcióban, az idegenforgalmi főszezonban, Budapest legszebb és turisztikailag látogatott helyszínein a Szabad Tér Színház Kht. A fél évtizedes periódus végén a Budapesti Nyári Fesztivál eddigi történetéről, kiemelkedő rendezvényeiről kérdeztük Bán Teodóra ügyvezető igazgatót.

➤ Várkonyi Tamás

A Szabad Tér Színház Kht. ötödik éve működik ebben a konstrukcióban, de több évtizedes hagyományt folytat. Három pillére a Margitszigeti Szabadtéri Színpad, a Városmajori Szabadtéri Színpad és a Budai Parkszínpad volt, de az utóbbi életveszélyessé vált, ezért két évvel ezelőtt be kell zárni. A két működő helyszín idén három hónap alatt több mint száz előadásnak adott helyet. Egyre jobban beépülő új színhellyé kezd viszont válni a Szent Margit Romok környezete, ahol a Reneszánsz-évhez kapcsolódva idén már minden vasárnap rendeztek ingyenes programokat. Tekintettel a gyorsan támadt népszerűsége, a következő nyáron komolyabb színházi előadásokat is terveznek ide. „Az elmúlt évek megmutatták, hogy a fővárosnak szüksége van olyan programokra, amelyek magas művészi színvonalukkal hozzájárulnak nyári arculatának a színgazdagsághoz” – mondja Bán Teodóra. „Ebben az új koncepcióban a színházi, zenés színházi élet pezsgését szeretnénk fenntartani a nyári hónapokban is; hogy a közönség igénye a kőszínházi holt-szezonban se maradjon kielégítetlen. Ezen kívül

olyanokra is gondolunk, akik az évad alatt nem jutnak el színházba. De a nyár talán arra is alkalmat ad, hogy összetartva a családokat, akár több korosztály is rendszeres színházlátogatóvá váljék. Ennek kitűnő terepe a Városmajor, ami egyfajta népszínház-funkciót tölt be. A prózai daraboktól a zenés színházig és az operettig rendezünk itt produkciókat, tánc- és folklóresteket.”

Zenei szempontból azonban kétségkívül a Margitszigeti Szabadtéri Színpad a legjelentősebb. Ez éppen hetven éve nyílt meg, Bárdos Lajos arra az alkalomra komponált Szent Margit legendájával. Tágas nézőterén mintegy háromezer néző fér el, óriási színpada megaprodukciónak is képes helyet adni. Legalább négy műfaj osztozik rajta: nagyszabású koncert, opera, operett és musical. Alföldy Róbert rendezésében, Kentaur díszleteivel, a debreceni Csokonai Színházzal közös produkcióban 2004-ben Verdi Attiláját mutatták itt be, ami köztudottan ritkán látható-hallható alkotás. Idén kiemelkedő esemény volt a debreceni Csokonai Színház Manon Lescaut-előadása – a címszerepben Annalisa Carbonarával –, a Bánk bán Vidnányszky Attila rendezésében, valamint az egri Gárdonyi Géza Színházzal közös bemutató Gounod Rómeó és Júliájából. Utóbbi különleges vállalkozásnak számított, hiszen több műfaj – opera, próza, tánc – keveredett benne. A Magyar Állami Operaház zenekarát és énekkarát Szabó Sipos Máté vezényelte (a szöveget is ő „gyúrta össze”), de az előadás sikerére a brüsszeli versenygyőztes Brickner Szabolcs és Hajnóczy Júlia neve is garanciát jelentett. A műfajok keverése – Műfajok egymásért szlogennel – a kht. egyik fő törekvése. Bán Teodóra ugyanis úgy látja, hogy ebbe az irányba alakul a közönségigény. „Az emberek egyre inkább kívánják az újszerű megfogalmazásokat – mondja –, jövőre is tervezünk hasonlóan izgalmas operabemutatót, sőt egy magyar szerzőcsapat musicaljét is bemutatjuk. Mindamelllett nem szándékozunk sok tényezőt változtatni, hiszen a recept bevált. A támogatottság természetesen nagymértékben befolyásolja az elképzeléseink megvalósítását, de azt kívánom, hogy legalább annyi sikerüljön, mint az idén: legalább egy bemutatónk legyen, és legalább ekkora látogatottságunk.”

Forrás: Szabad Tér Színház Kht.

Annalisa Carbonara és Tae Sung Jung kettőse a Manon Lescaut-ban

A Szabad Tér Színház Kht. hivatalos honlapja:
www.szabadter.hu

Forrás: Bajor Állami Operaház

Jutalomjáték

Az Idomeneo Münchenben

Bár nincs körülötte akkora felhajtás, mint Salzburg vagy Bayreuth körül, az operajongók mégis pontosan tudják, hogy az említett zeneünnepek előtt érdemes felkeresni Münchent. A kontinens nyári operafesztiváljainak legnagyobbját rendezik meg a bajor fővárosban minden évben, június végétől egy hónapon át.

➔ V. Nagy Viktória / München

Két éve már, hogy Zubin Mehta örökébe lépve, a Bajor Állami Operaház jelenlegi fő-zeneigazgatója, a japán származású, kaliforniai születésű sztárkarmester, Kent Nagano irányítja a megrendezvényt, aki természetesen operaelőadások, nagyzenekari koncertek és dalestek dirigenseként sem hiányozhat a fesztiválról. A müncheni operafesztivál (szó szerint: Münchener Operai Ünnepi Játékok) sajátossága, hogy nem kötődik egyetlen zeneszerzőhöz sem úgy, mint Salzburg Mozarthoz vagy Bayreuth Wagnerhez, ugyanakkor a klasszikusok mellett bőven jut hely a kortárs komponistáknak is.

Münchenben mindig ügyeltek arra, hogy összhangba hozták a hagyományt és az újdonságot – talán részben ez is az oka, hogy nem kisebb operák bemutatója kötődik a városhoz, mint a Trisztán és Izolda vagy az Idomeneo. Idén ez utóbbi lett a fesztivál leginkább várt produkciója is. A bajorok méltó környezetet adtak az előadásnak azzal, hogy a premierre – mintegy 24,5 millió euróból – felújították a François de Cuvilliés tervei alapján épült, 1750-ben átadott varázslatos színházat, ahol 1781. január 29-én először hangzott el az akkor huszonöt éves Mozart műve, de amely 1944-ben a bombázások áldozatává vált.

Vörös és arany rokokó pompa a nézőtéren, frissen festett, törtfehér színű falak és radiátorok a színpadon – ez az ellentét, mégis egymást izgalmasan kiegészítő kettősség

jellemzi az új müncheni Idomeneót. A rendező, Dieter Dorn és elmaradhatatlan társa, a díszlet- és jelmeztervező, Jürgen Rose mellőzte a súlyos díszleteket, nehéz palástokat és koronákat – láthatunk viszont csodás, változatos kelmékből, egyedien, szigorú szemmel válogatott ruhakölteményeket. Pantomim-formában mesélik el az előzményeket, de minden különösebb bonyolítás nélkül teszik ezt, a rendezés egészére jellemző könnyedséggel, úgy, hogy közben a figyelmet egyetlen pillanatra sem engedik lankadni. Ehhez persze nagyban hozzájárul, hogy Dorn nemcsak a színpadon, hanem a nézőtéren is mozgatja a szereplőket: néha a legváratlanabb időben hangzik föl a kórus a nézők háta mögül, hősök és hősnők tűnnek föl a sorok között, magától értetődő természetességgel.

Az egyik legnagyobb operafesztiválról lévén szó, nem kérdés, hogy az énekesek is a világ legkeresettebb művészei közül valók. A remek gárdából kiemelkedik az Iliát alakító, törekeny szépségű, bársonyos hangú Juliane Banse és a féltékeny Eletrát játszó, érzékibb, hasonlóan ragyogó Annette Dasch. A címszerepben Nagy-Britannia egyik vezető tenorja, a megjelenésben és hangban is kitűnő John Mark Ainsley arat méltán sikert, míg Idamante királyfit a fiatal szlovák Pavol Braslik kelti életre, ugyancsak nagy átéléssel. A kórus minden megszólalásában nagyszerű, a Nagano irányította zenekar játékában pedig még talán maga Mozart sem találna kivetnivalót.

Az Idomeneo majdnem negyedórás balettjelenettel zárul, ám ez Münchenben elmarad. Elettra fergeteges örülési jelenete és a zárókép után a szereplők hófehér leplekkel borítják le a díszleteket és a színpadot, miközben a mélyből lassan emelkedni kezd a zenekar – egyértelművé téve, hogy minden, ami az elmúlt három órában itt történt, csak játék volt, és hogy Mozart zenéjénél semmi sem lehet előrébbvaló. ■

A müncheni operafesztivál hivatalos honlapja:

www.muenchner-opern-festspiele.de

Finisben az operaverseny

Európai bemutató – magyar vonatkozásokkal

Az Armel produkciós iroda által szervezett Operaverseny és Fesztivál a Mezzo Televízióval mérlege a novemberi döntők és az eredményhirdetés után bizonyára hivatalosan is elkészül. Azt azonban már most tudni, hogy európai és tengerentúli alkotókat, színházakat, művészeket és különböző nemzedékeket kapcsolt össze, s ez jelentős eredmény.

➔ Albert Mária

Öt versenyprodukción választottak ki a szakértők egy évvel ezelőtt, ezek szerepeire lehetett jelentkezni profiknak és amatőröknek, kezdőknek és haladóknak. Havas Ágnes, az ötlet gazdája, az iroda vezetője korábban megjegyezte, eleinte aggódtak, vajon ez a fajta „demokratizmus” nem lesz-e a verseny kárára. A műhelymunka során azonban kiderült, hogy a természetes kiválasztódás itt is jól érvényesül, az egyes szerepekre a legalkalmasabbak kerülhetnek majd a novemberi szegedi döntőbe. Erre garancia nemcsak az alapos felkészítő folyamat, hanem az is, hogy a zenés színház iránt elkötelezett karmesterek és a rendezők dolgoztak a versenyzőkkel.

Idézzük fel az öt operacímét. Francesco Cilea Adriana Lecouvreur zenedrámáját a Szegedi Nemzeti Színház produkciójában, Michael Sturm rendező vezetésével dolgozzák föl. A Szegedi Szimfonikus Zenekart Philippe de Chalendar vezényli. A Tisza-parti színház és az Ünnepi

Workshop Julia Haebler rendezővel

Játékok fontos szerepet vállalt a versenyben, itt tartják a döntőket is, innen közvetítik majd a premiereket és a gálaestet a leghíresebb komolyzenei tévécsatorna, a Mezzo is. Robert Ward A salemi boszorkányok című művének európai bemutatóját Alföldi Róbert rendezésében a New York-i Dicapó Opera Theatre hozza el, a döntőben a Pannon Filharmonikusokat Pacien Mazzagatti vezényli. Benjamin Britten Lukrécia meggyalázása című alkotása ugyan koncertszerűen már elhangzott Magyarországon, de a színpadi előadás bizonyára újdonságokkal is szolgál, a Balti Operában (Gdansk) Telihay Péter dolgozott az énekesekkel. A darab kíséretét a Szegedi Szimfonikus Zenekar adja, José Maria Florêncio vezetésével. Wagnert az énekesbeszédben megelőző német zeneszerző, Heinrich Marschner alkotásával, A vámpírral a Rennes-i Opera produkciójában, Balázs Zoltán rendezésében ismerkedhet meg a közönség. A Pannon Filharmonikusokat Olari Elts dirigálja.

Különös figyelemre érdemes Gershon Kingsley Raoulja, mert több magyar vonatkozása is van a Theater Bremen produkciójának, amelyet Julia Haebler rendezett. A mű európai bemutatójáról beszélhetünk, a darab ugyanis New Yorkban eddig csak koncertszerűen hangzott el. Hőse a német megszállás és a nyilas rémuralom alatt Magyarországon humanitárius akciókat vezető svéd diplomata, Raoul Wallenberg. Michael Kunze, az Elisabeth, A vámpírok bálja, a Mozart! és más sikermusicalék librettistája olyan szövegkönyvet írt Gershon Kingsley számára, amely azt mutatja be, hogy miként változtatja meg az ifjú svéd életét egy jelenet, amelynek szemtanúja egy német vasútállomáson. Amikor megtudja, hogy Eichmann elkezdte megtisztítani Magyarországot a zsidóktól, elhatározza, hogy Budapestre utazik, és segít a bajbajutottakon, papírokat szerez számukra. A megmentettek között van egy fiatal pár is, Serge és Rahel. Serge szerepét egy magyar énekes, Beöthy-Kiss László nyerte el. Az opera jelmeztervezője, Debreczeni Ildikó a Gramofonnak elmondta: Julia Haebler rendező a májusi brémai premierre stilizált ruhákat kért tőle, a filmekből ismert fekete egyenruhák, bőrkabátok helyett csupa világos, a kor divatjának ugyancsak megfelelő vonalú kosztümöt kaptak a szereplők. A drámai konfliktusok nem a látványban, hanem az emberi viszonyokban erősödnek föl. Tudomása szerint a darabot a német színház integrálja majd a repertoárjába. ■

Az Operaverseny és Fesztivál a Mezzo Televízióval hivatalos honlapja: www.operacompetition.hu

**VÁRKONYI JUDIT:
A DÍVA – PALÁNKAY KLÁRA
EMLÉKEZIK**

**Európa Könyvkiadó, 2008;
190 oldal**

Huszonöt éven át volt a magyar operaját-
szás állócsillaga Palánkay Klára, és bár az
operairodalom szinte minden nagy mezzo-
szerepét elénekelte, mégis leginkább eggyel
szokták azonosítani: a Kékszakállú Juditjá-
val. Nem véletlen, hiszen ő volt az, aki Szé-
kely Mihály oldalán nemcsak Magyaror-
szágon vált már életében felejthetlenné,
hanem elindította Bartók művét a világhír felé
is. Húszévesen lépett először színpadra az
Aida Amneriseként 1944 októberében, Buda-
pest ostromának idején. Következő fellépése
már 1945 tavaszán volt: Gertrudist énekelte a
Bánk Bánban. Palló Imrével és Osváth Júliával.

„Indulásom után hamarosan – ma így mondják – nagymenő lettem. A lapok
olyanokat írtak, hogy rakéta, meg üstökös” – idézi föl a kezdeteket Palánkay
Várkonyi Juditnak, aki aztán ezt és a folytatást is gondosan, kötetetté szerkeszt-
ve nyújtja át nekünk, olvasóknak. Egy interjú alkalmával. 2006-ban ismerte
meg Várkonyi Judit Palánkay Klárát, az ismeretségből barátság, a barátságból
pedig könyv született. Egy kötet, amelyben az operacsillag kendőzetlenül és
őszintén mesél az életéről, a pályájáról, a küzdelmeiről, a háború utáni

egy pillanatig sem tolvaj elötrébe önmagát. Így aztán, bár a – fotókkal illusztrá-
rált, CD-melléklettel ellátott – csaknem kétszáz oldalas kötetet szerzőként
Várkonyi jegyzi, mégis Palánkayt halljuk, látjuk és csodáljuk. Csodáljuk szor-
galmát, tudását, kitarását és azt, hogy huszonöt év után saját elhatá-
rozásából volt ereje elbúcsúzni a színpadtól. A Magyar Állami Operaházzal
való kapcsolata azonban ezután is megmaradt – egészen haláláig, 2007
januárjáig.

V. Nagy Viktória

DAVID CAIRNS: MOZART ÉS OPERÁI

**Fordította Fejérvári Boldizsár,
szerkesztette Mesterházi Máté
Park Könyvkiadó, 2008; 393 oldal**

A Mozart-évben, 2006-ban talán a kelleténél is
több kötet jelent meg magyarul is a zeneszer-
zőről: népszerű albumoktól a gyermekeknek
szánt „süritményekig” – változó színvonalon.
A Park Könyvkiadó tehát, ha akarta, igen helye-
sen tette, hogy várt, ha meg nem akarta, esetleg
finanszírozási nehézségek miatt (ez csupán fel-
tételvezetés), akkor örülhet, hogy a mű így nagyobb
és méltó figyelemre számíthat. Mert David Cairns
munkája megérdemli, hogy kiemeljük a sokasá-
gból. Bár a szerző is azzal kezdi művét: „Még lehet,
nincs szükség újabb könyvre Mozarttól és
operáiról. Nekem azonban szükségem volt rá,
hogy megírjam.” Osztozunk a jó érzésben, mert
az elbeszélésformában megírt monográfia szinte
olyan izgalmas, mint egy jó regény.

David Cairns – nem tévesztendő össze az azonos nevű Labour pártbeli poli-
tikussal – a nyolcvanas évek elejétől körülbelül egy évtizeden át zenekri-
tikusként (is) működött a Spectatorban és hasonló rangos orgánumban.
Képzett muzsikusként, aki több londoni egyházi körumi vezényel manapság is. A
Berlioz életéről szóló kötete több rangos irodalmi és társadalmi kitüntetéset
kapott, elismerte a Royal Philharmonic Society is.

A könyv nyolc fejezete a korai operáktól a Titus ke-
gyelméig tárgyalja Mozart teljes operaszereplő munká-
ságát, illetve ennek tükrében alkotói periódusait. A
Berlioz-kötet díjcsokrából arra következtethetünk,
hogy az angol eredeti is roppant gördülékeny lehe-
tett. Fejérvári Boldizsár magyar fordítása kitűnő, amit
még megemel Mesterházi Máté szerkesztői munkája;
a lapok tényleg úgy peregnék az olvasó kezében,
mintha valami bestseller olvasna. Az ismert életrajzi
momentumokat Cairns úgy fogalmazza meg, olyan
megvilágításba helyezi, úgy kommentálja, hogy
azok újdonságként tűnnek föl. Szembeszáll a köz-
helyeszerű kifogásokkal, a túlságosan gazdag par-
titúrájának tartott Szöktetéssel kapcsolatban
például leszögezi: „Semmi sem felületes e műben,
és szinte egyetlen szám sem nélkülözi a világos,
drámai funkciót.” Miközben összeveti Paisiello
Sevillai borbélyját a Figaro házasságával, beiktat
egy rövid hangnemi és formai elemzést, amely

egyszerűsre jut a karakter (a Grófé) jellemzése. Az olvasó, ha fárasztja a
„szakmai” rész, elvileg átugorhatja ezeket a beszűrésokat, de rosszul tenné.
Közönségként fölkészültebben ülhet be egy-egy előadásra, és boldogabban
állhat föl a finálé után, mert sajátjává tett valamit abból a fénylő galaxisból,
amit Mozart művei alkotnak.

A kötetet impozáns jegyzet, valamint név- és tárgymutató egészíti ki.
Gyönyörű vajszerű, tehát szembarát papírra nyomtatták David Cairns könyvét,
amely így még jobban olvastatja magát.

Albert Mária

**ILDEBRANDO PIZZETTI:
GYILKOSSÁG A SZÉKESEGYHÁZBAN**

Raimondi, Marrocu, Zaramella, Kovács István – ének; Bari Szimfonikus Zenekar, A.T.E.R. Kórus, a Piccinni Konzervatórium Kórusa
Karmester: Piergiorgio Morandi

Pizzetti (1880–1968) tizenöt befejezett operája közül a tizenharmadik a T. S. Eliot Gyilkosság a székesegyházban című drámája nyomán szerzett, amelynek bemutatója 1958-ban volt. A termékeny olasz operaszerző konzervatív stílusban komponált, de zenéje nem a kézenfekvőnek tetsző verizmussal, sokkal inkább a századforduló nem olasz zenéjével (Richard Strauss, Pfitzner, Debussy) mutat rokonságot. Vonzódása a „nagy témákhoz” – legyen bibliai, antik tragikus vagy középkori hősi – az elvontabb, szimbolikusabb zenei nyelvezet felé terelte, az érzéki gyönyörködtetésnek vagy a pszichológiai realizmusnak érthetően kevesebb teret szentelt muzsikájában. Sokan gondolhatták úgy, hogy Pizzetti komolysága a közvetlen színpadi hatás ellen dolgozik, a komponista operái nem igazán tudnak kitörni az érdekesség kategóriájából. Jelen DVD a legjobbnak mondott Pizzetti-opera első DVD-felvétele. A téma – Becket Tamás Canterbury érsek meggyilkoltatása, illetve Becket és II. Henrik kapcsolata – elvileg jó drámai gyúanyag. Eliot (és Pizzetti) azonban mintha szándékosan kerülné az életút látványos fordulatait, ehelyett az antik tragédia-technika és a középkori misztériumjáték elemeiből építkezve alkotta meg a drámai szöveget. Kiváló a főszereplő (Ruggiero Raimondi), és kiemelendő az (antik) kórus, amely Pizzetti koncepciója szerint a zenei szertartás gerincét adja. Az élő előadást a San Nicola templom oltár előtti részére tervezték. Ez sok rendezői, hangtechnikai és filmzési problémát vetett fel, de végül jó kompromisszumok születtek.

Molnár Szabolcs

Decca Classics – Universal
074 3253

JANÁČEK: A HOLTAK HÁZA

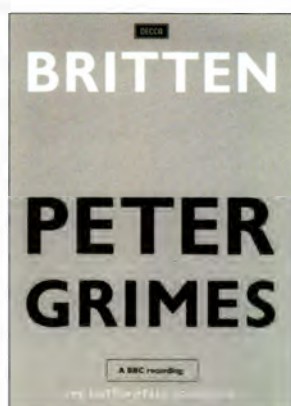
Bär, Margita, Ainsley, Stoklossa – ének
Mahler Kamarazenekar, Arnold Schoenberg Kórus
Karmester: Pierre Boulez
Rendező: Patrice Chéreau

Sorolom: a Wiener Festwochen, együttműködésben az Aix-en-Provence Fesztivállal, a Holland Fesztivállal, a Metropolitan Operával és a milánói Scalával hozta létre Janáček utolsó operájának előadását. 2007 nyarán előbb Bécsben, azután Aix-en-Provence-ban adták elő a darabot, itt a Grand Théâtre-ban készült a Deutsche Grammophon DVD-je. Ez két alapvető dolgot jelent: az egyik, hogy a cseh szerző zenedrámái alkotásait a világ jelentős operaközpontjaiban rendszeresen játszódnak tekintik, a másik, hogy ugyanakkor tisztában vannak vele, túl sok előadás nem tartható műsoron, következésképp drága lenne csak egy ház számára létrehozni produkciókat. Az 1930-ban bemutatott zenemű szellemisége dermesztően örök érvényű, a rabság minden válfajának összes borzalmát megmutatja. A librettót Janáček írta Dosztojevszkij Feljegyzések a holtak házából című regényéből. Érdekes, hogy az opera szikárabb, mint a regény. „Az igazat megvallva, barátocskáim, elkényeztetett ember vagyok” – mondja Szkuratov a prózában. Ő az operában torz személyiség – John Mark Ainsley fenomenális alakítja. (A brit tenor Idomeneójáról a 77. oldalon olvashatnak beszámolót.) Már csak táviratilag: a kiadvány nagyszerű bónusz trackjét – Chéreau és Ainsley dolgozik – a kényelemhez szokott magyar énekesek figyelmébe ajánlom. A főhős, Gorjancsikov jelentősége is kisebb az operában, Olaf Bär a maximumot adja így is. Stefan Margita (vagy inkább Margita István) pedig Filka Morozovként igazán megrendítő.

Albert Mária

Deutsche Grammophon – Universal
00440 073 4426

BRITTEN: PETER GRIMES

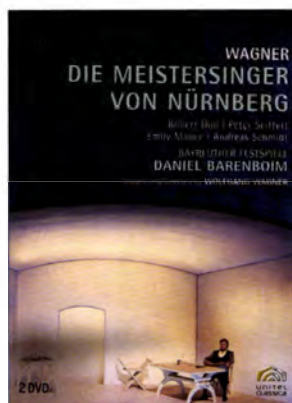
Pears, Harper, Owen Brannigan – ének
Londoni Szimfonikus Zenekar
Karmester: Benjamin Britten
Rendező: Joan Cross

Több szempontból is rendkívüli, dokumentatív értékű a Decca által közreadott felvétel, amely egy sorozat, a Britten-Pears Collection fontos darabja. Technikatörténetileg érdekes, talán korszakos jelentőségű is a DVD-re ültetett, 1969-ben készült film, mert ez alkalommal megváltoztatták a BBC addigi kétstúdiós szisztémáját. Korábban úgy készültek a brit közszolgálati televízió operaprodukciói, hogy az egyik stúdióban ült a zenekar, egy karmester vezényletével megszólaltatta a zenét, és egy másik dirigens irányításával dolgoztak az énekesek a díszletek között, a másik stúdióban. A dokumentumok szerint Britten vetette föl, hogy miért ne lehetne egyszerűsíteni a munkát úgy, hogy a stúdiófelvételre „rátárogtnának” a szereplők, playbackelnékek, mint a könnyebb műfajú zenés-táncos filmekben. A módszer bevált – és hosszú távon, egészen a XXI. századi technika megjelenéséig alkalmazhatóan bizonyult –: remekbe szabott alkotás jött létre. Értékes dokumentum ez a verzió azért is, mert a címszerepet az első Peter Grimes, a legendás Peter Pears éneklé, és föltűnik mellette az 1945-ös ősbemutatóból Swallow alakjában Owen Brannigan. Ellen Orford szólamát a kitűnő Heather Harper kapta, a következő évtizedben egyik legjobb szerepe volt a tanítónő. Ezt igazolja a Philipsnél kilenc évvel később megjelent CD, amelyen pompás Auntie-alakítását Elizabeth Bainbridge is megismétli Sir Colin Davis vezényletével. Joan Cross pontos, klasszikus, de ma is élvezhető előadást rendezett.

Albert Mária

Decca Classics – Universal
074 3261

**RICHARD WAGNER:
A NÜRNBERGI MESTERDALNOKOK**

**Holl, Seiffert, Magee, Schmidt – ének
A Bayreuthi Ünnepi Játékok Ének- és
Zenekara. Karmester: Daniel Barenboim
Rendező: Wolfgang Wagner**

Ahogy várható volt, Wolfgang Wagner 1996-os Mesterdalnokok-rendezése sem kerülhette el a sorsát: közkincs lett belőle. Ez volt a bayreuthi pátriárka rendezői hatványlábja – az utolsó előadás. 2002 nyarán, majd fél évszázados alkotómunka és tizenkét Festspielhaus-beli rendezés után végleg elköszönt a színpadtól. Korábbi, hagyományos Mesterdalnokok-rendezése után egy némileg stilizált, ám nem kevésbé hagyományos verzióval állt elő. Az új-bayreuthi tradícióhoz híven minimális díszletekkel, áttekinthető színpadképpel, de a nagypapa szellemében állította színre a darabot. Szép és látványos, amit a Markó Iván koreográfálta Festwiese koronáz meg. A szereposztás kiváló. Peter Seiffert korának legjobb Stolzingeri Waltere, ragyogó, fényes hang, hihető megjelenés. Oldalán Emily Magee bájos Éva. Robert Holl bölcs, idős, némileg rezignált Sachsot játssza, ám nem nélkülözi a humort a második felvonás „kalapálás” jelenetében. Remek partnerre lel a hangja teljében lévő Andreas Schmidtben, aki Beckmesserként nem száználmas pojcát, hanem a méltóságát megőrizni akaró, rosszkedvű írmokot alakít. Aki az utóbbi évek bayreuthi előadásai alapján nem hiszi, hogy Endrik Wottrich valaha tudott énekelni, az meg fog lepődni, hogy milyen megnyerő, tisztahangú Dávid volt nem is olyan régen. Daniel Barenboimmal az élen a zenekar könnyed és áttetsző, néha talán túlságosan is az. Ha valamit a szemére vethetünk, mindössze ennyi: akadt nála jobb, Christian Thielemann személyében, aki tőle vette át a pálcát a felvétel utáni évadban. *Rockenbauer Zoltán*

Unitel Classica – Mevex
2072358

RICHARD STRAUSS: ARABELLA

**Janowitz, Weikl, Kollo, Gruberova – ének
Bécsi Filharmonikus Zenekar
Karmester: Solti György
Rendező: Otto Schenk**

A rózsalovag „kishűgának” is tartott Arabella ugyanúgy a Császárvárosban játszódó, körmönfont szerelmi história, mint híres párja, ám társadalmi szatírját, humorát sokkal kevésbé érezzük magunkhoz közeleink. A vagyonát elkártyázó gróf a kisebbik lányát kénytelen fiúruhában járatni, míg a nagyobbikat szerencsésen ki nem házassítja – az effajta morális probléma ma valahogy nem tűnik elég aktuálisnak. Mindezzel együtt az Arabella gyönyörű zene, amely áradó szépségével, túlfinomult eklektikájával és rafinált hangszerezésével igazi operaelményt jelenthet. A Decca most hirtelen két felvételt is a DVD-piacra dobott a műből, ami még akkor is szokatlan, ha e kettő között markánsak a különbségek.

A régebbi valójában operafilm. Solti György karmester, akinek Strauss-lemezei máig etalonnak számítanak, Otto Schenk, a legendás operarendező, és a parádés szereposztás együtt garancia kellene legyen e hetvenes években készült produkció sikerére. Hamar kiderül azonban, hogy a Staatsoper és a Metropolitan lenyűgöző előadásainak életre hívója unalmas filmes. Ez a szinte csak szűk kivágásban, közelről mutatott arcokra épülő mozi nemcsak nehézkes, de illúzióromboló is a leplezhetetlen playback miatt. Hiába a korhű háttér és jelmez, a film bántóan anakronisztikus. Hogy mennyivel izgalmasabb Schenk színházi Arabella-rendezése, arról ki ki meggyőződhet egy Met-beli előadás felvételéről, amely szintén hozzáférhető. E fojtott látványhoz képest Götz Friedrich harminc évvel későbbi, zürichi rendezése kifejezetten üdítő. Áttekinthető, világos, levegős színpadkép, kiegyensúlyozott játék. A kevés vágással, egyszerű filmes eszközökkel rögzített előadás jelzesszerű díszleteivel, sokkal szerethetőb-

**Fleming, Kleiter, Weigel, Larsen – ének
A Zürich Operaház Zenekara
Karmester: Franz Welser-Möst
Rendező: Götz Friedrich**

ben adja vissza a mű képi világát, mint Schenk filmje. Ám vitathatatlan hátránya, hogy nem az eredeti, Bécsben bemutatott darabot, hanem a szerző által szintén engedélyezett, müncheni verziót vették színre, amely jó húszpercnyi húzással összevonja a második és harmadik felvonást. Rejtély, hogy miért folyamodtak ehhez a ritkán játszott változathoz.

Az operafilm társulata szinte verhetetlen. Még a kisebb szerepekben is olyan művészeink csillogtatják képességeiket, mint a fiatal René Kollo (Matteo) és Edita Gruberova (Fiakermilli). A címszerepet alakító Gundula Janowitz élete egyik legjobb alakítását nyújtja, tisztán, magabiztosan és hajlékonyan formálja meg a nehéz szólámat. Az előadás legszínesebb egyénisége azonban Bernd Weikl Mandrykája. A vidékien romlatlan, bumfordian gáláns, hősiesen szerelmes és örülten féltékeny figura minden színét képes megmutatni nagy-szerű baritonjával. A jósnő szerepében pedig feltűnik a már idős Martha Mödl, a háború utáni Bayreuth első nagy szopránscillaga.

A zürichi előadásban nincsenek hasonlóan nagy nevek, de a címszerepet René Flemingre bízták, aki legnagyobb Met-beli sikereit épp Strauss operáiban aratja. Megbízható parterei közül kiemelkedik a veterán Alfred Muff (Waldner) és Zdenka/Zdenko félig nadrágszerepében Julia Kleiter. Morten Frank Larsen egysíkúbban, hangjában lényegesen kevesebb finomsággal alakítja Mandrykát, mint Weikl.

Rockenbauer Zoltán

Decca Classics – Universal
0743255 (Solti)
0743263 | (Welser-Möst)

SCHWEITZER: ALCESTE

Schneider, Sieden, Genz, Wagner – ének
Concerto Köln

Karmester: Michael Hofstetter

●●●●○

Weimar, 1773. Goethe csak két év múlva érkezik, de itt működik a felvilágosult költő, Wieland. A Der Teutsche Merkur szerkesztője német operaelőadást szervez, librettóját maga írja, zenéjét Anton Schweitzerrel íratja meg. Gluck Alcestét 1767-ben mutatták be Bécsben. A zene nem túl ütős, de nem is rossz. Az a zenei világ, amelyből az ifjú Mozart merített: egyfajta internacionális késő barokk–preklasszika, mely gyökereiben olasz, de egyre változik és gazdagszik. A zene bájosan egyszerű, de sosem bántó, nagyrészt teljesen élvezhető. A mű pedig meglepően érdekes. Ugyanis hiába merült a feledés homályába, kultúrtörténeti jelentőségű. Egyfajta Gesamtkunstwerk, nem wagneri értelemben persze, hanem a hozzá vezető út kezdeteként, mikor szöveg és zene együtt fontos. Átkomponált opera, ami nyelve mellett különös, hiszen Mozart, Weber német színpadi műveit beszéd szakaszolja. Wieland négyszereplős, bensőséges, emberközeli drámát alkotott. Egyszerűsített is, hogy létrehozassa a produkciót, de a leszűkítéssel új kvalitást adott, az opera seria távoli, sematikus alakjai helyett közelről szemléljük a négy szereplőt. Nem nagy mű persze, de érdemes a helyén szemlélünk, mikor visszafelé vezetjük a német zeneirodalmat. Az Anna Amalia Könyvtár újbóli megnyitásakor felszendült előadás élő felvételét halljuk. A Concerto Köln kiváló Michael Hofstetter vezetésével. Lágyan, ízesen harmonikus zenélnék. A két női szereplő jó. Simone Schneider mélyebb, zengőbb, Cyndia Sieden líraibb, csengőbb szoprán. A férfiak gyengébbek: Christoph Genz tenor derék, de nem több, Josef Wagner basszusa kicsit darabos és remegő.

Zay Balázs

Berlin Classics – Karsay és Társa
0016222BC

GIUSEPPE DI STEFANO ÁRIAALBUMA

Részletek Verdi, Puccini, Bellini, Bizet,
Mascagni, Thomas műveiből

●●●●○

Di Stefano hangjában van Itália. Ez egészen különösen jelentkezik az Icon sorozatban megjelent albumot nyitó három részletben Thomas Mignon-jából. Olasz fordítás, amit nem szeret az ember, de itt valami különös jelenik meg: mintha olasz dalokat hallanánk. Ami sokszor zavaró, itt inkább érdekes. Di Stefano olyan természetesen és eredeti módon énekelt, hogy nem lehet nemtetszéssel fogadni. A helyzet különlegessége, hogy a Goethe regényén alapuló történet Itáliában ér véget. A triplalbum összeállításával nem értek egyet. Nagyon jó a korai londoni felvételek kiadása; ezek előadásának plusz kvalitása a gyakori halkabb hangvétel, amit csak néha szakít meg kevésbé kontrollált kitörés, túlzásba vitt vibratóval. Ugyanígy izgalmasak az összeállítást záró ritkaságok (A gyöngyhalászok, Otello, Írisz, Carmen, Faust). Ám a művész legismertebb – főképp Callas oldalán készített – teljes operafelvételeiből való részletek helyett inkább olyan anyagot kellett volna felhasználni, ami nem hozzáférhető. A két szicíliai népdal kuniózum, de a következő négy olasz dal bejátszása nem igazán jó hangú diszpozícióban készült. Miért nem a Guarino vezényelte, jobb felvételek teljes anyaga került az albumra? Szintén furcsa több helyütt, külön hozni egyazon teljes operafelvétel részleteit. Di Stefano eredeti hangjával és természetességével volt nagy előadó, nem a differenciált megformálással. Kicsit azokra a törzsekre emlékeztet, amelyek tagjai örömet és bánatot ugyanúgy fejeztek ki. Legtöbbször nem volt többre szükség. Vannak persze kivételek; például az Otellóban kevésbé meggyőző. Callas és de los Angeles mellett jó a partnerek közt hallani a kitűnő Rosanna Cartent is.

Zay Balázs

EMI Classics
5099920607524

VERDI: DON CARLOS

Carreras, Cappuccilli, Furlanetto, Baltsa –
ének; Berlioz Filharmonikus Zenekar

Karmester és rendező: Herbert von Karajan

●●●●○

Herbert von Karajan operaprodukciója megszerzeni a karmesteri aggkort. Keze tremolós, hunyorgó, kifejezéstelen arcától se várható inspiráció. Ám a próbák még teljes értékűek, így bécsi filharmonikusai hihetetlen gyönyörűséggel játsszák Verdi Don Carlosát, néhány indítási-zárlati bizonytalankodás sem rontja le az élményt. És a kor legjobb énekesei jöttek el a Húsvéti Fesztiválra: címszerepében José Carreras érett formálással, szívet tépőn gyötördik, Piero Cappuccilli énekesnövendékeket bátorító, nagykvartettből gikszerevel is hozza a plafonszaggató, drámai Posa-olvasatot. A finn ónás, Matti Salminen félelmetesen kéréld és dühöngő főinkvizitor, Furlanetto pedig, a lírizáló nagyáriát vállaló basszista nemzetközi karrierjét indítja itt, még ha harmincas vállain meg-megcsúszik is Fülöp világalumni szörmeje. Nem véletlenül marad le a borító cimoldalaról Fiamma Izzo d'Amico. Olaszul-magyarul „beszélő” nevére cáfolva nem lánkol, még csak nem is izzik; másodvonalas hideg szépséget sikerült szerződtetni Valois Erzsébetként az 1986-os idényre, leginkább súlytalansága, hiteltelensége sajnálatos. Karajan rendezése gálaelőadás, amely realista stílusban, reneszánsz faszádok előtt álldogál, intellektuális izgalmat nem hordoz, ám terepe karizmatikus művészek számára ideális hangú nyugalmat kínál. Három szomorúság szegélyezi a megérdemelt ovációt: (1.) Karajan többé nem képes árokban dingálni; (2.) Carreras se énekel már ilyen diszpozícióval (egy év múlva a seattle-i klinikán harcol a vér-rák ellen); (3.) a két művész számára is afféle operai búcsút jelentő előadást a Karajan-évre sikerült tom-pább hanggal újrayomni, s ez az olcsó sorozatár ellenére sem érdem. *Ókóvács Szilveszter*

Sony – BMG
88697296019

MOZART: DON GIOVANNI

Fink, Pendatchanska, Byström – ének
Freiburgi Barokk Zenekar. Karmester: René
Jacobs; rendező: Vincent Boussard

●●●●○

A hangfelvételek jövőjében bizonytalan vagyok, de hiszem, hogy vizuális ingerekkel fölzaklatott körünkben a képlemez nem tűnhet el egyhamar a zenebarátok érdeklődési köréből. Hogy a látvány milyen fontos az opera műfajában, azt René Jacobs Don Giovannija is igazolja. A mester innsbrucki fesztiválján kidolgozott előadás hangfelvételéről háromnegyed évvel ezelőtt közöltünk recenziót, néhány fenntartással. És most itt a DVD, amely a produkció néhány héttel későbbi Baden-Badenben, a Festspielhausban rögzített változata. Néhány ponton módosított szereposztással, de alapvetően nem másként, és íme: nyoma sem lehet a kifogásoknak. Jacobs nem dolgozik befutott, legalábbis Magyarországról nézve ismert énekesekkel. Bár a Zerlinát briliánsan játszó Sunhae Im már tíz éve a pályán van, és sokat dolgozik Jacobsszal, ez jól hallatszik. Johannes Weisser Leporellóként kezdte, de a címszerephez kiérdemelte a karmester bizalmát. Donna Elvirát Alexandrina Pendatchanska remekül formálja meg, a figura súlyos volta ebben az előadásban hozzájárul a szereplők közötti kapcsolatok pontos kirajzolásához. Jacobs nevetségesnek tartja a Don Giovanniról keringő legendákat, mint ha csak a David Crains könyvében foglaltakat akar-ná igazolni (írásunk a kötetről a 79. oldalon), és viszont: „Elveszti értelmét minden olyan bírálat, amely szerint a Don Giovanni [...] megengedhetetlenül ötvözné a komikus és tragikus elemeket.” Jacobs és a Yannis Kokkos-tanítvány rendező Vincent Boussard előadása pompás lendületben „árad”. Christian Lacroix színpadképe egyszerű és funkcionális. A zenekar üde, telt hangzást varázsol a korabeli hangszereken. *Albert Mária*

Harmonia mundi – Karsay és Társa
HMD 9909013.14

WAGNER: RING – RÉSZLETEK

Staatskapelle Dres-
den; karmester:
Donald Runnicles

●●●●○

Valószínűleg minden Wagner-karmester életében eljön az idő, amikor szükségét érzi, hogy lemezre rögzítse a mester operáinak ismert zenekari részleteit. A San Francisco-i Operaház zeneigazgatója, Bécs rendszeres vendége, akit 2009-től a berlini Deutsche Oper élére is kineveztek, hasonlóképpen járt el jó tíz éve, amikor a drezdaiakkal adott hangversenyét CD-n is megjelentette. Hogy a Warner most, nagy művészeket bemutató Maestro-sorozatában újra kiadta a Teldec-felvételt, leginkább azt mutatja, hogy a karrierje csúcsa felé közelít, ám igencsak sovány diszkográfiával rendelkező Runnicles névjegyének tekintik ezt a felvételt. Nem annyira a német komponistát akarták népszerűsíteni a skót karmesterrel, hanem fordítva: Wagnerrel bemutatni a dirigent. Tulajdonképpen ennek is van értelme. *RZ*

Warner Classics & Jazz
2564 69658-9

WEBER: EURYANTHE

Gedda, Norman –
ének; Staatskapelle
Dresden; Marek Ja-
nowski ●●●●○

Weber 1823-ban bemutatott, gyenge librettója miatt elmarasztalt operája sosem volt az operaházak slágere, de a múlt századfordulón nagy egyéniségek – Mahler és Toscanini – is felújították ezt a művet, ami több szempontból a szemfüles Wagnernek is kiindulási alapot jelentett fél évszázaddal korábban. A német romantikus zene előadásának bajnokdirigense, Marek Janowski és a drezdai csodazenekar készítette ezt az első stúdiófelvételt az operából, 1974-ben. A címszerepet éneklő Jessye Norman ekkor még csak ragyogó pályája elején jár, de a hangja már magáért beszél, ahogyan a férfi főszerepet alakító Geddaé is. A hangzás varázslatos, ilyen előadásban érdemes meghallgatni Weber gyönyörű zenéket felvonultató alkotását! Élőben úgysem valószínű, hogy lesz rá lehetőségünk. *VT*

Berlin Classics – Karsay és Társa
0184412BC

BELCANTO ÁRIÁK
Juan Diego Flórez –
ének

●●●●○

Első benyomásunk a perui művész árialemezéről: inycsiklandó kiadvány, így kell megvívni a másolókkal! Ízléses és informatív (librettós könyvecskék!), még DVD is rejtezik benne. Ám a képhordozó átverés, csak marketinganyaga a sármos tenor más opusainak. Rövidke reklámportban száz szóval angoloz a sztár, plusz a kilenc cé-s jelenet (Az ezred lánya) és egy accompagnato (!) recitativo a Don Pasqualéból, Ernesto románca nélkül – nem túl nagyvonalú ajánlat. A CD viszont elsőrangú. Pavarotti korai belcantója óta nem hallott ilyet a világ! És nem a vendégek miatt – bár Nettekko Elvirája nemcsak esemény, még inkább hangélmény is, míg Domingo kései Rossini-Otellójára ez fordítva igaz. Florez stílusa, zeneisége, röpködő-áradó, korlátlan tetsző magasságai... Hogy kié az abszolút tenortron, eldönthetetlen. *ÓSZ*

Decca Classics – Universal
2008 - 478 0314

EGYÜTTESEK OPERÁKBÓL

Régi magyar
énekesek felvételei

Fura a szervezőelv, amely mintha eleve archívumokba szánna harminc egykori magyar csillag lemezeit. (Nehezen hihető ugyanis, hogy bárkinek éppen operacetteket volna kedve hallgatni.) Kincs az a két tucat demagnetizálódott szalag, korong, amelyről restaurálva a legnagyobbak most is nagyot szólnak. Elsősorban a férfiak, hiszen frekvenciáikat jobban tolerálta a korabeli mikrofon, és énekstílusuk is közelebb áll a maihoz: Svéd, Melis, Simándy, Ernster vagy Székely világszínvonalat jelent. (Ínyenceknek: Svéd-Giovanni „Ott leszek majd tiéd”-et énekel „Ott leszel majd enyém” helyett...) Két észrevétel: a gondos, nemcsak képekkel, még autogramokkal is megszórt füzetek adós marad a stúdiódátumokkal; a zártszámok lefutó „barázdája” pedig néha túl rövidre véselt, bár a játékidőből kifért volna. *ÓSZ*

Rózsavölgyi és Társa
RÉTCD 55-56

**Budapestre érkezik
a jazzgitározás
legkomolyabb
tréfamestere**

Frisell filmmel

Photo: Jim Katz

Valószínűleg a jazzértők tekintélyes hányada tartja az egyik legnagyobb élő jazzgitárosnak az ötvenhét éves baltimore-i születésű Bill Frisell, ám bajban lennének, ha tömören kellene meghatározni Frisell stílusvilágát. „Friselles”, mondhatnánk. Bővebben? A jazz, a blues, a country, az avantgárd, a rock meg a kortárs klasszikus zene sajátos elegye, amelyhez nem kevés humor, vizuális „segédeszközt”, különböző torzitót, késleltetőt, zengetőt és egyéb kütyüt használ. November 7-én, a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben mintát vehetünk művészetéből.

Bill Frisell november 7-én a Művészetek Palotájában lép fel, hogy bemutassa Buster Keaton, Bill Morrison és Jim Woodring alkotásaira készült szerzeményeit állandó triójával: Tony Scherr bőgőssel és Kenny Wollesen dobossal. Buster Keaton, a némafilmek korszakának tragikomikus hőstét mindenki ismeri. A hetven évvel Keaton után született Bill Morrison a kor szellemének megfelelően avantgárd filmes lett, akinek alkotásait egyebek közt a Sundance filmfesztiválon mutatták be, többet közülük a Museum of Modern Art őriz. Jim Woodring karikaturista, akinek munkái nem egy Frisell-lemezborítóról visszaköszönnek. Szürreális világa, amelyet részben Frisell zenéje ihlet, most ihlető forrásként működik. A koncerten várható sokrétű élményről, a népszerűségről és a humorról beszélgettünk Bill Frisell-lel, akit seattle-i otthonában hívtunk fel telefonon.

Gramofon: *Ha jól tudom, 1995-ben kezdett filmekhez zenét írni, ekkor jelent meg Go West című albuma, amely Buster Keaton-filmzenéket tartalmaz. Mi keltette fel először az érdeklődését az effajta munka iránt?*

Bill Frisell: Valóban a Buster Keaton-lemez volt az első próbálkozásom, amikor filmhez írtam zenét. Olyan terepre léptem, amelyen korábban még nem jártam, ezért szokatlanul, szinte kényelmetlenül éreztem magam. A filmzeneírás kitágította a határokat, amelyek közt korábban komponistaként léteztem, így rengeteg dolgot tanultam is.

Mindazok a filmek, amelyeket másorra tűzünk majd Budapesten, reményeink szerint emocionálisan is együtt rezonálnak majd a zenével. Sokan nem is gondolják, milyen gazdag egy Buster Keaton-film érzelmi spektruma. A főhős csetlése-botlása első ránézésre komikus, de megindító, sőt szomorú olvasata is van a történeteknek, ez hozzám igen közel áll.

G.: *Ön szerint mi köti össze a három művész alkotásait, művészi világát, mi a közös lényeg bennük?*

B. F.: Ezen még nem gondolkodtam. Inkább arra felelhetek, hogy én miként kötődöm hozzájuk. Woodringgal már sokszor dolgoztam együtt. Jó barátom, közel lakunk egymáshoz itt, Seattle-ben. Előfordul, hogy egy szobában ülünk, ő rajzol, én gitározom, így igen közvetlenül hatunk egymásra. Buster Keatonnal nyilván sokkal áttételesebb a viszony, de ugyanúgy megérint, mintha kortársak lettünk volna. Morrison valóban kortárs, velem is barátok vagyunk. Közte és Woodring közt az a különbség, hogy míg Morrison filmje már megvolt, és ahhoz alkalmazta az én zenémet, addig Woodringgal állandó kölcsönhatásban, szimultán alkotunk.

G.: *Amikor ezt az anyagot játsszák, a koncertkörülmények szükségszerűen különlegesen: triójuk elsötétített színpadon áll egy nagy vetítövásznon előtt, a nézők pedig nem önöket, hanem a pergő képeket figyelik, ez által valami elvész a közönséggel való kapcsolatból. Hogyan kapnak így vissza-*

jelzéseket, honnan tudják, hogy tetszik, amit csinálnak, hogy „átment-e” az üzenet?

B. F.: Lehet azt érezni. Mindig kellemes meglepetésként ér, hogy egyfajta különleges energiacsatornán már az első percekben sikerül felvenni a kontaktust a nézőkkel. Valóban nem szokványos a helyzet, de ez adja a dolog izgalmát. Nem is baj, hogy végre nem minket kell nézniük az embereknek.

G.: *A képek ritmusa, a filmbeli történetek dramaturgiája nagyban meghatározza a zene ritmusát és szerkezetét. Hogyan lehet megtalálni a megírt és az improvizált részek megfelelő arányát a zenében?*

B. F.: Azt hiszem, ez egy idő után megy magától. Minél többet játszunk az anyagot, annál nagyobb lesz az előadás szabadságfoka. Eleinte jobban el vagyunk foglalva azzal, hogy a kottát bújjuk, később már merészebbé válunk, szabadabban játszunk, és inkább a filmre meg egymásra figyelünk. Végül a film olyanná válik, mint egy negyedik zenekartag.

G.: *Mióta játsszák ezt a műsort?*

B. F.: Ahogy említette is, a Keaton-anyagot 1995-ben kezdtük játszani, vagyis már sokat érlelődött. A Morrison-darabot, amelynek a The Mesmerist a címe, úgy öt-hat éve tűzzük másorra, és hasonló a helyzet a Woodring-animációkkal is. Azokat más formációimmal is játszottuk, ezzel a trióval viszont még csak úgy két éve.

Buster Keaton, a némafilmek legendás sztárja vezette új utakra Bill Frisell

Fotó: Jim Katz

Tony Scherr (bögő), Kenny Wollesen (dobok) és Bill Frisell (gitár)

G.: Sokhelyütt irták önről, hogy egyike a „legamerikaibb” előadóknak. Ezt azzal indokolták, hogy az Amerikára leginkább jellemző műfajokat, a jazzt, a country- és folkzenét meg a bluest vegyíti sajátos módon. Érez különbséget az amerikai és nem amerikai közönség reakciói között?

B. F.: Nem mondhatnám. Azt játszom, amire hivatott vagyok; az élményeimből, a gyökereimből táplálkozom. Minden közönség más és más. Sőt Amerikán belül is vannak különbségek. De azt is mondhatjuk, hogy bizonyos értelemben minden közönség egyforma. Minden körülménytől függetlenül, mindenhol egyfajta érzelmi szálát próbálok húzni a hallgatóság és a zenekarom között.

G.: Nemrég jelent meg *All Hat* című CD-je, amelyen a kanadai rendező, Leonard Farlinger azonos című filmjéhez komponált zene hallható, és nem sokkal ez előtt jött ki a *History Mystery* című album (amelyről a 95. oldalon olvasható recenzió). Közben megállás nélkül turnézik. Hogyan képes ennyi dolog közt megosztani a figyelmét és az energiáit?

B. F.: Mindig is így volt ez. Mindig a pezsgő zenei vizekben szerettem úszkálni. Ezek a projektek pedig azért nem egy időben zajlanak, még ha úgy látszik is. Szeretnék mindig hű maradni a zenéhez, ezért igyekszem összeegyeztetni a feladatokat, amelyekkel megtaláljuk egymást.

G.: Egy interjúban azt nyilatkozta, hogy szeret jól szórakozni, amikor gitározik, és kedveli a zenei humort. Ön a magánéletben is szórakoztató ember?

B. F.: Inkább visszahúzódo és szégyenlős fajta vagyok. Zenélés közben, gitárral a kézben könnyebben megnyílok, magabiztosabbá válok. A zenésztársaim általában igen jó barátaim is, a közös zenélés pedig csak másfajta megnyilvánulása a barátságunknak, mintha beszélgetnénk. Nagyjából ugyanaz zajlik köztünk mindkét esetben.

G.: Zenészek, szakírók és zenerajongók egyaránt kifejezték már sajnálatukat, hogy egy ideje egyre kevesebb fajsúlyos személyiség van a színen, és egyre kevesebb mérföldkő-fontosságú zenei produktum születik. Mind több előadó tartja elsődleges szempontnak a tömegek megszólítását és azt, hogy hangzó termékük eladható legyen. Ez nem csak a zenében, hanem más művészeti ágakban is tendencia. Ön egyike annak a néhány előadónak, akik máig értékes és izgalmas produkciókat kívánnak létrehozni. Hogyan sikerült hűnek maradnia önmagához és a hivatásához?

B. F.: Igazából sosem volt kérdés számomra, milyen úton haladjak. Olyan lemezeket készítettem, és olyan zenei együttműködésekbe kezdtem, amelyek őszintén érdekeltek, amelyeket izgalmasnak éreztem, és amelyek kihívásokat hoztak számomra. Valójában igen szerencsés embernek tartom magam, hogy évtizedek óta azt csinálhatom, amit szeretek, és olyan nagyszerű partnerekkel dolgozhatom, akiket kedvelek és tisztetek. ■

Bill Frisell hivatalos honlapja:
www.billfrisell.com

Raiffeisen Jazz Klub

Minden vasárnap 16.00 órakor,
ismétlés hétfőn 21.00 órakor a Klubrádióban

Szereti a jazzt? • Ismeri a jazz sztárjait? • Gyűjti az új lemezeket?

Hallgassa hetente a Raiffeisen Jazz Klubot. Minden műsorban egy-egy jazzmuzsikussal vagy a jazz világához közel álló meghívott vendéggel beszélgetve, jazztörténeti, illetve jazzkritikai rovattal, programajánlóval és legfőképpen sok jó zenével próbáljuk izgalmassá tenni a vasárnap délutánt.

Hangoljon ránk, és ráhangolódik!

Klubradio.
Vélemények. Hírek.

Budapest	95.3	Debrecen	93.5	Kecskemét	97.7
Ajka	88.8	Esztergom	98.1	Keszthely	92.2
Balatonfüred	91.8	Gyöngyös	88.9	Pápa	92.7
				Veszprém	90.6

 Raiffeisen
BANK
**Jazz
Klub** A JAZZ 10 ARCA

2008. október 2., csütörtök, 20.00 (Teátrum)

Sárik Péter Trió – vendég: Elek István (szaxofon)

2008. november 6., csütörtök, 20.00

Transform Quintet

2008. december 4., csütörtök, 20.00

Lukács Miklós Quintet

MILLENÁRIS

Millenáris Fogadó
1024 Budapest, Fény u. 20-22.
Telefon: +36 1 336 4000

médiatámogatók:

Klubrádió

Hatéves, de már iskolát teremtett

MOL Jazz Fesztivál Budapest, szeptember 17–21.

A hatodik évébe lépő budapesti jazzfesztivál idén is kitűnik kísérletező kedvével, bátran válogat a legizgalmasabb aktuális jazzkínálatból. A stílus- és felfogásbeli változatosság mellett a 2008-as fesztivál tartja azt a hagyományt is, hogy nemzetközi hírességek és magyar muzikusok különböző kollaborációkat mutatnak be – általában itt először.

➔ Zípernovszky Kornél

Ferencváros ismét komolyan odatette magát az ugyancsak a városrészen működő Budapest Music Center szervezőmunkája mögé. Az eseménysorozat központi helyszíne a Közraktárnál lévő nagyszátor, a nyitó- és a zárókoncert idén is a Művészetek Palotájában zajlik. A fesztivál hangulatát meghatározó Ráday utcai kávéházak „libasorban” várják a sátorból érkező vagy az éppen későn ébredő vendégeket. Nyitva áll majd a Fecske, a Fotocella, az If, a Jaffa, a Párizs Texas, s rajtuk kívül a MOL Jazz Lounge, a Pince-színház, az Ibis pódiuma, valamint a Sanyi és Aranka Színház és Apropera is. Több mint hatvan magyar jazzista fordul meg a kisebb pódiumokon, akik kedvéért érdemes alaposan átnézni a részletes műsort. Kicsit távolabb, a Take Five jazzklubban, a tavaly „nagyszínpados” Tóth Viktor-féle group és vendégeik vesznek fel közönség előtt egy újabb lemezt (az előzőt a Gramofon kritikusai is „díjazták”).

Kihagyhatatlan helyszín a parton lehorgonyzott jazzhajó, ahol a késő esti időpontnak megfelelően a bátrabb zenékre és a legnyitottabb hallgatóságra építenek. Eivind Aarset kvartettje Norvégiából, a legendás szaxofonos, Juhani Aaltonen triója Finnországból és a belga-francia Trio Grande több hagyományt is megjelenít. Közös bennük talán az, hogy határozattan lépdelnek a vékony, himbálódzó körélen, ami az előre kigondolt és a szabadon improvizált részek között vezet.

A szervezők eddig sem elégedtek meg azzal, hogy nagy európai és amerikai sztárokat meghívják, hanem olyan kollaborációkat kovácsolnak össze, amelyekben a nemzetközi hírességek és a magyar kiválóságok közös műhelyekben alkotnak. Ilyen zenekart vezet az örmény–magyar tangóharmonikás, David Yengibarjan és az egyik legjobban dokumentált magyar énekes, Winand Gábor, valamint a külföldön is sokat turnézó Lantos Zoltán.

Ha időrendben próbáljuk áttekinteni a roppant gazdag kínálatot, rögtön a nyitókoncert bizvást ajánlható: a Fekete-Kovács Kornél vezette Modern Art Orchestra két fiatal vendégszólistát állít reflektorfénybe: Bolla Gábort és Fenyvesi Mártont. Utánuk az itthon is már népszerűnek mondható Louis Sclavis hozza el egy régebbi produkcióját. A Dans la nuit (Az éjszakában) ugyanis eredeti ki-

A fesztivál egyik fő attrakciójának Rashied Ali és kvintettje ígérkezik

sérőzeneként készült az azonos című, sokáig elfeledett némafilmhez, és most végre a filmmel együtt élvezhetjük a darabot.

Egy hetijegy birtokában egész világok nyílnak meg a kíváncsi hallgató előtt. Walesből érkezik David Stapleton billentyűs és együttese. Ő nem az szélsőségeket keresi, viszont bátran használ rockos és funky-elemeket. Horacio Fumero a katalán jazz élcsapatát hozza el. A trió óriási tűzzel képes megszólalni még a lassú számokban is, így tud széles rétegeket meghódítani, ami a tavalyi fesztiválon hallott kollégáik, Perico Sambeaték varázslata után nem is lesz annyira meglepő. A JazzKamikaze egész Skandinávia leglegendésebb csapata – úgy válogatták őket össze, de elért eredményeik és sikereik még a saját menezsereiket is meglepték. (Brémai szereplésükről a Gramofon nyári számában tudósítottunk.) A fesztivál fő attrakciója Rashied Ali és kvintettje. A már hetvenen túli dobos ma is olyan intenzitással játszik és űzi-hajtja együttesének fiatal tagjait, mint a legendás hatvanas évek elején. A zárókoncerten szenzációra esélyes az Echoes of Spring nevű francia társulat, amelyet François Raulin és Stephan Oliva zongoristák hoztak létre, és régebben cool, most stride stílusú darabokat vezetnek elő hol autentikus, hol posztmodern interpretációban, rengeteg humorral. ■

A MOL Jazz Fesztivál Budapest hivatalos honlapja:
www.bmc.hu/jazzfesztival

Eklektika és nemzetközi sztárok Debrecenben

A Debreceni Jazznapok évtizedek óta gazdagítja a hazai jazztörténetet. A Magyar Rádió kezdeményezésére, 1972-ben alapított rendezvény mára Kelet-Közép-Európa leghosszabb életű fesztiváljává korosodott, de produkciónak színvonalából, friss erejéből mit sem veszített.

► Laczkó Krisztián

Az idei, 37. Debreceni Jazznapok ismét nemzetközi választékot ígér, ám a programban ezúttal a magyar jazzisták lesznek többségben. A zene szeptember 4–7-ig, a cívisváros szívében lévő termekben és szabadtéri helyszíneken szól majd: az esti hangversenyeknek az Aranybika Hotel épületében található patinás Bartók-terem és az új Kölcsey Központ ad helyet, a délutáni, ingyenes jamboree pedig a Református Kollégium mögött található Baltazár téren zajlik.

A program már az első naptól kezdődően a műfajok eklektikus választékát ígéri. Hallhatjuk a Debreceni Jazz Groupot Subicz Gábor ifjú trombitással, a Tomsits Rudolf Jazztrombita Tehetségkutató Verseny közönségdíjasával. Muzsikálni fog a magyar folktradíciókból merítő és azokat az avantgárd jazz szellemiségében átformáló multiinstrumentalista fúvós, Ágoston Béla kvartettje, és klasszikus jazzkísérettel fellép az elbűvölő hangú fiatal énekesnő, a tehetségét dalszerzőként és előadóként egyaránt elragadóan bontogató Harcsa Veronika. Valamint itt lesz az egyik legkiválóbb olasz alt- és tenorszaxofonos, a modern

mainstream és a lírai balladák iránti kiváló érzékről ismert **Rosario Giuliani** csapata.

A második napon szintén egy bájos jazzdivával, a világhír felé vezető úton már messzebbre jutott **Stacey Kent**tel találkozhatunk, aki az amerikai örökzöldek személyes hangvételű, romantikus feldolgozásaiban bővelkedő repertoárjából ad ízelítőt. Bemutatkozik az említett tehetségkutató győztese, Koós-Hutás Áron (*az ifjú tehetséggel a 92. oldalon olvasható interjú*), a zongorista Oláh Tzumo Árpád elektronikus irányzatokban kalandozik Tzumo Electronic Dreams nevű formációjával, majd a Trans Balkan Collective balkáni népzene alapuló, improvizációkkal tarkított fúziós zenéjéből kapunk

A bájos jazzdiva, Stacey Kent amerikai örökzöldekkel érkezik

ízelítőt. Megelevenedik a magyar jazztörténet egyik legjelentősebb fejezete a Magyar Jazz Quartet előadásában, amely zenekart két évtized után élesztette újjá Szakcsi Lakatos Béla, Csepregi Gyula, Vasvári Pál és Szende Gábor. Éjfél után a jazzrajongókat a 2005-ben alakult Fourtunes marasztalja – ennek stílusát Kollmann Gábor és Horányi Sándor hard bop-kompozíciói határozzák meg. A fesztivál mezőnyébe idén is több tengerentúli sztár kapott meghívást, koncertjeik szeptember 6-án a rendezvény kiemelkedő eseményeinek ígérkeznek. Közös trióval érkezik Debrecenbe a szaxofonos **Ohad Talmor**, a basszusgitáros **Steve Swallow** és a dobos **Adam Nussbaum**, majd a szaxis **James Carter** által vezetett Organ Trio (Gerald Gibbs – orgona; Leonard King – dob) intenzíven lüktető modern jazzel pezsdíti a látogatók hangulatát. A honi élvonalat ezen a napon a hazai jazzéneklés first ladyje, Bontovics Kati és a zenei világpolgár **Tony Lakatos** képviselik majd. Koncertet ad a jazzból, bluesból és rockból sajátos elegyet gyúró Smárton Trio Plus (Sütő Márton – gitár; Kovács Zoltán – nagybőgő; G. Szabó Hunor – dob; Premecz Mátyás – Hammond orgona), valamint az ifjú szaxofonos titán, Bolla Gábor csapata is. A fesztivál programját – szokás szerint – az utolsó napon néhány kiváló big band szabadtéri örömmzeneje zárja. Az itthoni nagyzenekarok közül itt lesz a Melodia Big Band, a swing és dixie életérzést fűtő, elmaradhatatlan Debreceni Dixieland Jazz Band, majd búcsúzóul a Jazz Steps együttes muzsikál.

A Debreceni Jazznapok hivatalos honlapja:
www.debrecenijazznapok.hu

James Carter lüktető jazzmuzsikával pezsdít

Szakcsi 65

Ünnepi koncert lesz október 1-jén a Művészetek Palotájában: a magyar jazz egyik legnagyobb alakját, az idén hatvanötödik születésnapját ünneplő Szakcsi Lakatos Bélát köszönhetjük fel. Szakcsi ízig-vérig XXI. századi muzsikusz, szinte mindenfajta zenével foglalkozik. Művészi talentuma talán abban rejlik, hogy a különböző műfajokból képes közös nyelvet teremteni. Pályája oly sokoldalú, hogy csupán legfontosabb mérföldköveit is nehéz felsorolni, hiszen a zenei stílusok sokszínű spektrumát járta és járja be a mai napig. A hetvenes években elélvhetetlen szerepe volt a fúziós jazz-rock hazai térnyerésében, behatóan foglalkozott a klasszikus zene és a jazz ötvöztetésével, valamint a cigány folklór gyűjtésével és színpadi művekké formálásával. Munkásságát többek között Liszt Ferenc- és Szabó Gábor-díjjal is elismerte a szakma, övé a Magyar Köztársaság Érdemes Művésze kitüntetés és a Prima-díj, valamint ő az első jazz-zenész, aki Kossuth-díjat kapott.

Az ünnepi koncerten játszó világsztárok egyike, Chris Potter

Legutóbbi improvizatív kortárs művei, valamint saját roma gyökereit feltáró, a hagyományos magyar cigányzene és a jazz elemeit az általa megalkotott, úgynevezett cigány jazz műfajába oltó Na Dara! című albuma pályafutásának egyik legőszintébb művészi vallomása. Állandó mozgásban van: 2007-ben, a huszadik születésnap alkalmából újraélesztette a magyar jazztörténet egyik legendás zenekarát, a Magyar Jazz

Quartetet, sőt Last Time Together címmel új lemezt is megjelentettek a Gramofon kiadójának gondozásában. Szakcsi a nemzetközi jazzvilág legnagyobbjai közé tartozik, természetes tehát, hogy születésnapján hozzá hasonló formátumú amerikai sztárok is vele együtt ünnepelnek a színpadon. Az esten fellépő vendégszólisták között lesz a kortárs amerikai jazz egyik legkreatívabb szaxofonosa, Chris Potter és a pianista egykori partnere, a világlklasszis dobos-komponista Terri Lyne Carrington is.

További információ: www.mupa.hu, www.szakcsi.com

Rég várt diva

Azóta várunk rá, hogy márciusra ígért fellépését kénytelen volt elhalasztani. Ami azonban késik, nem múlik: november 20-án végre Magyarországon koncertezik Dionne Warwick. A művészt számos film betétdala, Broadway-slágere, lemeze és díja állította a rivaldafénybe, és tette a világ egyik legnépszerűbb énekesnőjévé. Életművében a gospel, a soul, a rhythm and blues, a pop és a jazz mind fontos szerephez jut, a Művészetek Palotájában hangversenye így az év egyik legemlékezetesebb pillanatát jelenti majd a fekete tánczene híveinek.

További információ:

www.mupa.hu, www.dionnewarwick.info

Hétfő esti jazz

a Cadillac-kel

Október 13-án Juhász Gábor koncertjével folytatódik a Műpa Hétfő esti jazz a Cadillac-kel elnevezésű sorozata. A gitáros intellektuális hangja több mint másfél évtizede meghatározó a hazai jazzben, mégis csak két évvel ezelőtt alapított saját zenekart (képünkön) a dobos-basszusgitáros Borlai Gergő-Papesch Péter párossal, akik azóta dinamizmussal és eklektikusan cikázó energiákkal ellenpontozzák visszafogott stílusát. Ez a remekül érvényesülő egyensúly jellemzi nemrég megjelent első, Fények című lemezüket – ennek anyagából, illetve Borbély Mihály és László Attila közreműködésével friss kompozícióiból válogat majd a csapat a Fesztivál Színházban.

A következő, november 10-ei jazzhétfő meghívottja Szőke Nikoletta, aki a Jazzclusive zenekar énekesnőjeként és a 2005-ös montreux-i jazz-fesztivál énekversenye aratott sikerének köszönhetően vált ismertté. A művész új formációja, a héttagú Szőke Nikoletta Ensemble vokális kamarajazzt játszik, amelynek standardok és kortárs szerzemények feldolgozásából álló repertoárját a nagybőgős-zeneszerző Barcza Horváth József alakítja. Ez a koncert lesz az új ensemble premierje, s egyúttal lemezbemutatónak is ígérkezik.

További információ: www.mupa.hu, www.gramofon.hu

Bánki pillantások: vissza és előre

Idén ötödik alkalommal szólt a ragtime, a dixieland és a swing a bánki Louis Armstrong Jazzfesztiválon, a műfaj kedvelőinek legnagyobb örömére. A törekvések évről évre változatlanok: magas színvonalon, kiváló stílusérzékkel játszó fellépőket hívni itthonról és határon túlról. A szervezők ugyanis fontosnak tartják megmutatni, hogy hiába rakódott némi patina az 1920-as, '30-as, '40-es évek jazzére, világszerte működnek zenekarok, amelyek érvényesen tudják megszólaltatni e tradicionális stílusokat. Minden évben új arcok jelennek meg a színpadon, az egyedüli kivétel talán Joe Murányi, Louis Armstrong utolsó zenekarának itthon is ünnepelt klarinétosa, aki évente visszatér. Öt éve ő leplezte le a Tó Wellness Hotel kertjében álló Louis Armstrong-szobrot, idén pedig az egybegyűttekkel együtt ünnepelte nyolcvanadik születésnapját.

A fesztivált záró esti koncert után rendezett tűzijáték is neki szólt, sőt a színpadnál fellobbant egy görög tüzként

A fesztivál lelke: a 80 éves Joe bácsi

égő nagy 80-as. Joe bácsi meghatóva figyelte a fényjátékot, majd így szólt: „Ha ez elalszik, meg kell halnom?” A feleletet a zongorista Antoine Trommelen adta meg: „Nem, Joe bácsi, most kezdődik a második 80-as!” A 2009-es programtervek közt egy pont biztos: amíg Joe bácsi jó egészségnek örvend, minden nyáron Bánkon a helye. A világsztárok jövőre sem maradnak el. Tervezik, hogy Bánkra invitálják Scott

Hamiltont, a tenorszaxofonos legendát, aki tavaly a Műpában kápráztatta el soundját régóta hallani vágyó rajongóit. Lapzártánkkal egy időben zajlik a Jazz Steps zenekar és a kiváló New Orleans-i, vagyis a tradicionális jazzt első kézből ismerő trombitás, Leroy Jones közös lemezeinek felvétele, amelyet jövőre valószínűleg egy koncertturné követ a régióban. Ha így lesz, Bánkon mindenképp hallhatók lesznek.

További információ: www.jazzfesztival.hu

Raiffeisen Jazz Klub

Fotó: Huszti István

A Raiffeisen Jazz Klub hét éves fennállása során mára olyannyira kiteljesedett, hogy a magyar jazzvilág szinte minden kiválóságát vendégül látta már. Akadnak azonban még újabb és szívesen visszatérő muzikusok, akik közül a sorozat tovább válogathat. Az idén „A jazz 10 arca” alcímen folytatódó koncertsorozat szeptember 4-én a fiatal nemzedék kiemelkedő szaxofonosát, **Bacsó Kristóft** (képünkön) állítja a Millenáris színpadára, aki 2004-ben alapított kvartettjével, a

trombitás Fekete-Kovács Kornéllal, a bőgős Szandai Mátyással és a dobos Baló Istvánnal együtt ad ízelítőt ősszel megjelenő *Alteregeos* című lemezeinek anyagából. Október 2-án aztán a zongorista, tanár és zeneszerző **Sárik Péter** lesz főszerepben, aki számos csapatban, köztük elsősorban a Jazzpressionben a zenekar névadó műfajától a pop-, latin és világzenéig szinte már minden irányzatban kipróbálta magát. Alig másfél éves triójával (Frey György – basszusgitár; Berdisz Tamás – dob) és vendégükkel, egyebek közt a Fusio Groupból és a Budapest Jazz Orchestrából ismert szaxofonossal, Elek Istvánnal javarészt saját szerzeményeiket mutatják be a Teátrumban. Az őszi Jazz Klub utolsó meghívottja november 6-án a szintén ifjú tehetségekből álló **Transform Quintet** lesz, tőlük a stafétabotot december 4-én veszi át a cimbalomművész **Lukács Miklós** zenekara.

További információ: www.gramofon.hu

Az összeállítást készítette: **Bércesi Barbara és Laczkó Krisztián**

Jazz és világzene Kanizsán

Fotó: Gramofon-archív

Idén a Kanizsa Nemzetközi Jazzfesztivál első napjának fő attrakciójaként – rendhagyó módon – Boban és Marko Marković zenekara játszik a Hevesi Sándor Művelődési Központ színháztermében, október 10-én este tízkor. Ám mivel az improvizáció is fontos eleme a délszláv rezek zenéjének, csalódás senkit sem fog érni. Az este hétkor kezdődő koncertsorozatot a Kanizsa Big Band és Koós-Hutás Áron nyitja, majd színpadra lép a legendás Creative Art Trio, éjfél után pedig a Cornelio Tutu Band szórakoztat. Másnap Oláh Kálmán kezd, akit a Szakcsi-Egri-Kőszegi Trió követ, a fesztivál sztárvendége pedig Rashied Ali, **Charles Gayle** (képünkön) és William Parker triója, vagyis a By Any Means formáció lesz.

További információ: Kovácsné Mikola Mária – 06 93 311 468

„A jazz a szívem csücske”

A Magyar Rádió jazz-tehetségkutató versenye a legrangosabb hazai szemlének számít a műfajban 1998 óta. Aki itt győz, annak pályája nagy lendületet kaphat. A Tomsits Rudolfról elnevezett idejazztrombita-tehetségkutató májusban ért véget – a győztes, Koós-Hutás Áron élete máris megváltozott.

➔ Bércesi Barbara

Fotó: Székelyhidi Balázs

A huszonhat éves muzsikusra egyre nagyobb figyelem irányul: az értékes mesterhangszeren kívül számos fellépési lehetőséghez is jutott, no meg első CD-felvételét is elkészíthette a Gramy Recordsnál (*recenzióknk a 104. oldalon olvasható.*). Mind több helyütt bukkan fel a neve, és ami különösen fontos: bekerült a hazai jazzélet sűrűjébe.

Koós-Hutás Áron kilencéves korában kezdett klasszikus trombitát tanulni a Lajtha László Zeneiskolában Kolossa Andrásától. Hogy miért épp azt? „A testvérem nekem szegezte a kérdést: dobon, szintetizátoron vagy trombitán fogok-e megtanulni játszani? Mert szerinte ezek voltak a »menő« hangszerek. Én rögtön a trombitát választottam” – meséli Áron. Fontosnak tartja, hogy klasszikus képzést kapott, mert így biztos alapokra került a hangszeres és az elméleti tudása is. A jazz irányába egy Miles Davis-felvétel fordította figyelmét, a mester elektronikus korszakából. „Egy ideig visszafelé haladtam az időben. Volt Chet Baker- és Clifford Brown-korszakom is, majd felfedeztem a swingkorszak zenéit, és rájöttem, milyen fontos a régi előadókat hallgatni. Akkor tudunk érzelmileg gazdagon, színesen és hitelesen játszani, ha megismerjük az egyes dallamok eredetét. Így tudjuk elcsípni a későbbi előadók játékában e dallamok fejlődését, majd a magunk játékában továbbfejleszteni azokat.”

A Kőbányai Zenei Stúdióban eltöltött évei alatt kóstolt bele először, milyen lehet jazz-zenészként élni. Társaival ekkor sokat jártak koncertre, beszélgettek a jazzról, és rendszeresen játszottak is együtt. A Zeneakadémia jazz tanszékén aztán már több tennivaló adódott, a Köztelek utcai új épületben újabb társaság kovácsolódott, velük „jazzéletet lehetett élni”.

Áronnak jelenleg hivatalosan még nincs saját zenekara, bár vannak zenésztársak, akikkel, úgy tűnik, sikerült egymásra találniuk. Köztük van Molnár Sándor szaxofonos, Gayer Máttyás zongorista, Farkas Norbert bőgős és Csizi László dobos. A felállásból sejthető, hogy számukra a bebop az egyik kiindulási alap, bár kalandoznak más tájakra is. Ezen kívül Áron helyettesítő tagja a Budapest Jazz Orchestrának, sőt jazzen túli elfoglaltságai is jócskán adódnak. „Zeneileg igen nyitott vagyok. Szeretem a reggae-t, a népzénet, a latin zenét és a soul-t, de komolyzenét is hallgatok. Egy reggae-t, illetve egy balkán népzénet játszó zenekarnak is tagja vagyok.” Mindemellett érdeklik a különböző új zenei próbálkozások, kísérletezések. A jazzben sincs általa kifejezetten kultivált stílus, amellyel egyértelműen azonosítaná magát. Nagy alázattal beszél a műfajról; ahogy mondja, még mindig tanulja a jazzt.

Az obligát kérdésre, ami a mai fiatal jazz-zenész helyzetére, érvényesülési lehetőségeire irányult, Áron sem adott optimistább feleletet, mint ami várható, bár távol áll tőle, hogy sajnáltassa magát. A fellépési lehetőségek száma szerinte nincs arányban a honi tehetségek számával, ami nem csak anyagi kérdés. Aki nem tud eleget játszani közönség előtt, az fejlődni sem képes olyan ütemben, ahogy kívánatos lenne. Ismer olyan kiemelkedően tehetséges fiatal muzsikust, aki lassan leteszi a hangszert, mert a gyakorlás helyett civil elfoglaltság után kell néznie, hogy megéljen. Áron mindenesetre marad a fedélzeten. Nem tágít elképzelésétől, kitart a zenészlét mellett. Igyekszik több lábbon állni, mert spirituálisan is az teljesíti ki, ha sokféle zenét játszhat. Marad tehát a reggae és a népzene is, de vallja: a jazz a szíve csücske.

SZABADOS GYÖRGY: ÍRÁSOK I.**BLK Kiadó, 2008; 307 oldal**

A zenei tehetség nem mindig párosul szellemi magasrendűséggel. Ritka az olyan muzsikos, aki írástudóként is nyomot hagy maga után. Szabados György a kevesek egyike. Már a fiatalon elhunyt tanítványal és barátal, Váczi Tamással közösen publikált, *A zene kettős természetű fénye* című rendhagyó kötetben (JAK Füzetek, Magvető Kiadó, 1990) megjelent tizenkét esszéje, tanulmánya nyilvánvalóvá tette, hogy személyében olyan muzsikos van jelen a magyar kulturális életben, aki szuverén módon gondolkodik az ember és a világ dolgairól, a zene és a rögtönzés összefüggéseiről, a létezés kozmikus kérdéseiről. Az alkotó muzsikos és a teoretikus elme kettőssége ugyanúgy meghatározta Szabados pályáját, mint a kultikus tisztelet és a gyanakvó elutasítás ambivalenciája. Ahogyan a kategorizálhatatlanság, a „törvényen kívüliség” megnehezítette zenei életművének befogadását, úgy okozott gondot a taoizmus, Bartók Béla és Hamvas Béla hatását mutató világképének értelmezése is. Nem véletlen, hogy az NKA és a GyőrFREE Jazz- Improvizatív, Kortárs és Népzenei Műhely Egyesület támogatásával megjelent kötet sem fővárosi, hanem szombathelyi kiadó gondozásában látott napvilágot.

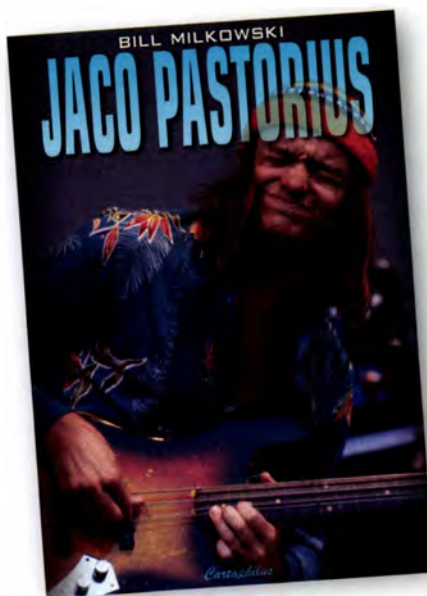
Ez a rövidebb-hosszabb írásait összegyűjtő könyv kellő támpontot ad a szabadosi látásmód megközelítéséhez. Újra olvashatók benne *A zene kettős természetű fénye* kötetben megjelent írások, köztük olyan jelentős munkák, mint a kétfajta zenei megnyilatkozás kapcsolatát tárgyaló *Jazz, népzene...!?* című esszé, amely verbális kulcs a jazz, a népzene és a kortárs zene ötvözetére épülő oeuvre megfejtéséhez. A zene természetét és funkcióját elvontan taglaló tanulmányokon kívül olyan különböző témájú alkalmi írásokkal találkozhatunk a könyvben, mint az Alfa TV és a TV2 akusztikus világának kialakítására vonatkozó javaslatok, a Magyar Művészetért-díj kitüntetettjeinek laudációi, a Pax animae iskola zenei koncepciója, hanglemezsövegek, vagy levél a kulturális miniszterhez.

Rövid zenei önéletrajzában Szabados magát nem jazzmuzsikusnak, hanem mai zeneszerzőnek nevezi, aki számára a zene – a nyelv otthonossága mellett – „egy kultúra izlésének, szellemének és egész érzelmi valójának legfontosabb és leghitelesebb hordozója”, az improvizáció pedig: „nyelv, amely egyben az emberi létezés legmélyebb rétegei és legmagasabb dimenziói közvetlen megszólalása”. A rögtönzést a zenében lételemének tartó Szabados írásai mentesek az esetlegességektől: tanulmányai, esszéi egy öntörvényű szellem kiérlelt, magasröptű megnyilatkozásai. *Turi Gábor*

BILL MILKOWSKI:**JACO PASTORIUS****Cartaphilus Kiadó, 2007; 341 oldal****Fordította Dányi Dániel**

Jaco Pastorius 35 éves korában bekövetkezett halálának körülményei és hirtelensége mind a mai napig döbbenet váltanak ki. Fantasztikus felemelkedése és gyors bukása tette, hogy már életében legendássá vált, hozzá valóban illik a könyvkiadó amúgy erőltetett sorozatcíme: *Legendák élve vagy halva*. Csak körülbelül az 1976-tal kezdődő évtizedet töltötte aktív profiként a pályán. Eredetiségéről, hogy vele a basszusgitáron, mint Parkerrel a szaxofonon, új időszámítás kezdődött, hosszan lehet értekezni, de a fejtegetések mögött mindig felsejlik jellegzetes, hangszerével összenőtt alakja, színpadi bohóckodásai és nagy-nagy tüze, az ellenállhatatlan személyiség varázsa.

Szakembert próbáló feladatot vállalt magára Bill Milkowski, amikor a legenda és viselt dolgai mögé próbált nézni, és pontosan dokumentált, árnyaltan egymásra vetített emlékezekből szerkesztett megbízható tényanyagú életrajzot, de nem próbálta „megfejteti Jaco titkát”. A magyar könyv a 2005-ös második kiadás alapján készült, amely sokkal gazdagabb munka az első – úttörő – vállalkozásnál. Milkowski ismerte, sőt amennyire tudta, segítette is

(pl. lemezcégeknek ajánlatta) Pastorius, akivel 1982 novemberében találkozott először. Anélkül akarta személyes emlékeit, naplóbejegyzéseit közölni, hogy a barát és az életrajzíró szerepei összezsúsztak volna. Ez a könyv nagy erénye: a mesélt történet, az idézőjel, a személyes emlék mindig pontosan érzékelhető kontúrok mögött marad. A függelékben 63 darabos emlékmozaik rajzolja ki Jaco alakját. A hatalmas anyagot feldolgozó szerző meghagyja a végső ítéletek kimondását az olvasónak, például, hogy Pastorius zsenije és személyisége mennyiben hordozta eleve magában a tündöklés és/vagy a bukás ígéretét, hogy züllését a személyes, vagy inkább a társadalmi és szórakoztató-ipari körülmények sietteték.

Sajnos a magyar kiadás kapcsán a sorozat korábbi kötetek problémáit újra fel kell vetnünk. A hátsó borítón Pastorius gitárjáról van szó, és itthon is ismert neveket is hibásan írtak (Thielemans, Brackeen). Találó a rétegnyelv visszaadása („bejön neki”; „kütyü”; „vágod?” stb.), azonban néhány oktalan trágárságot ki kellett volna kerülni. A fordítás többnyire meg tudott küzdeni az elfogadott magyar jazznyelv hiányával, de van, amibe beletört a bicskaja (pl.: „output-felvétel”, „lenn tartja a funkot”). A kötetet pontos diszkográfia egészíti ki, a névmutatót és forrásjegyzéket viszont hiába keressük, és elég unalmasra sikerült a fotóanyag is. *Zipernouszky Kornél*

RETURN TO FOREVER: THE ANTHOLOGY

Az antológia megjelenésének időzítése egybevág a legendás jazz-rock zenekar 2008-as világszertei turnéjával, mely Budapestet is érintette. A 2 CD-s antológia a Hymn of the Seventh Galaxy albumról kezd a válogatást. Ekkorra alakul ki az ideális 'line-up', melyben elektromos gitár, a rock elsőszámú „fegyvere” kerül fókuszba. Az első albumon Bill Connors gitározik, majd a Where Have I Known You Before című albumon az akkor még csak 19 éves Al di Meola váltja. Stanley Clarke Lenny White dobossal olyan homogén, betonkemény alapot képeznek, melyre Corea fel tudja építeni komplex, de mégis fülbemászó kompozícióit. A Hymn... című száma mellett nem hiányozhatnak Corea olyan, az RTF-nek komponált meghatározó darabjai, mint a Space Circus vagy a Song to the Pharaoh Kings, de megtaláljuk Clarke Vulcan Worldsét is, mely legalább annyira jellemző darab. Míg az első két albumon Corea főhangszere a Fender Rhodes, a harmadik (No Mystery) és negyedik lemezen (Romantic Warrior), melyekből az antológia második korongja tartalmaz válogatást, egyre többször használja a korszak új innovációit, a Moog vagy ARP szintetizátorokat, és kápráztat el felülmúlhatatlan szólótechnikájával. Ugyanakkor felülmúléséért hat a tisztán „unplugged” hangzás a No Mystery című számban, és az akusztikus zongora is egyre inkább előtérbe kerül (Romantic Warrior). Clarke Dayride-ja vagy Lenny White Sorceresse a zenekar funkos oldaláról tanúskodik, míg a válogatás utolsó darabja, a Duel of the Jester and the Tyrant mintegy lenyomata a Return To Forever esszenciájának: a rock ereje ötvözve a jazz finomságával, de a fundamentum kétségkívül Chick Corea innovatív kompozíciós technikája, mely sem a rockra, sem a jazzre korábban nem volt jellemző. *Bori Viktor*

Concord – Universal
0888072308473

S.M.V.: THUNDER

A három betű a mély tartományokért felelős három főszereplőt takarja: „S” mint Stanley (Clarke), „M” mint Marcus (Miller), és „V” mint Victor (Wooten), azaz három olyan emblemikus zenész, akik az elmúlt évtizedekben újraértelmezték a basszusgitár helyét a zenében. Három zseniális hangszeres, akik ráadásul vezetőként is mind erős egyéniségek, így ez utóbbi akár veszélyes is lehetne, mint minden olyan supergroup esetében, ahol nem derül ki, hogy ki is tulajdonképpen az egész produkciónak fazonát adó vezető. Itt ezt elkerülték, egyértelműen Miller a hangzást és a hangszerezéseket meghatározó elsőszámú felelős. Mint minden, elfoglalt sztárokat egyesítő, nagy marketingértékkel rendelkező produkciónál, itt is előfordulhatott volna, hogy mindenki behozza a saját legnagyobb sikerszámainak, játszik benne mindenki egy-egy szót. Aztán lehet a pénztárhoz fáradni. Szerencsére Marcus nem így gondolta, mert ugyan fölkerültek ma már jazz-rock standardnak számító számok is a lemeze, ezek messze többet céloztak meg annál, mint hogy valahogy le legyenek játszva, és lehessen bennük jó sok basszuszóló. Minden hangszerezés a számok mélyét érintő újraértelmezés is egyben, nem árt, ha a hallgató ismeri az eredeti verziókat, mert az ötletek nagy részét akkor lehet igazán értékelni. Ezen a szinten méltatlan lenne a basszusjátékra pazarolni a szót, hiszen itt a tökéletesség a kötelező minimum. A többi hangszeren olyan társak működnek közre, mint George Duke, Michael „Patches” Stewart vagy Poogie Bell. Ami pedig a hangzást illeti, a hangmérnököknek többnyire sikerült megoldani a „farnehéz” hangzással járó komoly technikai kihívásokat, és bár sok stúdióban készült az anyag, az összkép mégis teljesen egységes. *Huszár Endre*

Dreyfus – Karsay és Társa
FDM 46050 369212

HEADHUNTERS: ON TOP – LIVE IN EUROPE

A lemezzé összeállt jazzprodukciók, akárcsak más művészeti alkotások, kettős kötődéssel rendelkeznek. Egyrészt egy már korábban is létezett és sokak által ismert virtuális zenei tulajdonságokból álló szabályrendszer alapján készült termékek, másrészt e szabályrendszer átalakításai is. Egy lemez vonatkozásában akkor beszélünk jelentős jazzeseményről, amikor a produkció új vonásokkal képes gazdagítani a szabályrendszert, melyhez tartozik, s melyen keresztül kapcsolatot tart a zene egészével. A gazdagítás egyben a szabályrendszer határainak átlépését is jelenti, a „nagy mű” tehát világrajövetelének pillanatában minden esetben „szabálytalan”. Azok a próbálkozások, melyek nélkülözik a teremtő szabálytalanságot, általában az esztétikai igénytelenséggel azonos „populáris jazz” vagy „tömegjazz”, esetleg „iskolás gyakorlat” címkével jelölők.

Az eredeti, még Herbie Hancock irányítása alatt működött Headhunters együttes híres 1974-es lemezével valószínűleg módosított némileg a műfajról, vagy legalábbis a jazz-rockról való gondolkodásunkon, függetlenül attól, hogy szerettük, vagy nem szerettük e zenét. Azóta eltelt 34 év, s a fő kérdés e mostani dupla Headhunters-koncertlemezrel kapcsolatban ez: sikerült-e a Bill Summers vezetésével újjáélesztett csapatnak megújítani a fusion zene, vagy legalább a Headhunters hagyományos nyelvét.

A válasz: sajnos nem. Ez a profik által játszott muzika ma a Hancock által még „szabálytalanul” használt formanyelv azóta fusion-konyhanyelvűvé alakult kliséinek sorozataként hat, s csak a nagy zongorista iránti tiszteletből nem nevezem „jól megformált liftzene”-nek. Summerséknek a leporolt régi darabokat se sikerült felvinnie a cimben emlegetett csúcsra. *Máté J. György*

BHM – Varga
BHM 1030-2

BRIAN BLADE & THE FELLOWSHIP BAND
SEASON OF CHANGES
BRIAN BLADE & THE FELLOWSHIP BAND: SEASON OF CHANGES

●●●○○

A 38 éves Brian Blade az amerikai új generáció legfelkapottabb dobosa. Hallottuk már Joshua Redmannel, Brad Mehldauval és Kenny Garrett-tel, de jelen van a legendás veterán Wayne Shorter új utakat kereső kvartettjében is. Blade, Amerikában a legkeresettebb kísérőzenészek egyike, már tíz éve megalakította saját együttesét, a Fellowshipet, de viszonylag kevés felvétel született velük. Előző albumuk 2000-ben jelent meg. Az együttes felállása, egy kivétellel, azóta is változatlan. A kivételt a gitáros Kurt Rosenwinkel képezi, aki Dave Easley helyébe lépett. A gyönyörű tónusú Rosenwinkel saját hangszerén ugyanabba a kategóriába sorolható, mint Blade, de az ő hangja jóval meghatározóbb ezen az albumon, mint a vezető, ami feltétlenül bizonyítja a dobos szakmai alázatát. A kevésbé ismert, de a maga nemében legalább olyan kiváló billentyűs, Jon Cowherd is erősen rányomja a bélyegét az együttes hangzására. Ez a gitáros-billentyűs párosítás sok esetben a Pat Metheny-Lyle Mays kollaborációra emlékeztet, abból a szempontból mindenképp, hogy az első hallásra igen emészthető, gyakran a hetvenes évek még csak nem is progresszív, de minőségi brit rockmuzsikáját idéző hangzás sokkal bonyolultabb elemekből tevődik össze, mint ahogy az első hallásra tűnik. A két fúvós: az altszaxofonon és basszusklarinéton jeleskedő Myron Walden és a tenorszaxofonos Melvin Butler is figyelemreméltóan játszik. A szerzemények mind eredetiek, és egyik sem hordozza magán a mainstream jegyeit, ami valójában az új ortodoxia, lassanként már az amerikai jazzvilágban is. Minden gyönyörűen szól, de érzelmeket – legalább is e sorok írójában – a zene nem keltett. Szubjektív kritérium, de zenében nélkülözhetetlen.

Pallai Péter

Verve – Universal
0602517610477
SZABADOS
Bells /The Land of Boldogasszony/

**SZABADOS GYÖRGY:
BOLDOGASSZONY KERTJE – HARANGOK**

●●●●●

Ünnepi alkalom, hogy öt év múltán ismét Szabados-szóloalbum lát napvilágot, évek vajúdása után. Ünnep a BMC történetében az első Szabados-opus, és bár tengernyi a négy évtized alatt felhalmozódott lappangó felvételanyag, ez még csak a harmadik szólószongora-album, s az első, amely hozzáférhetővé válik a ma zenehallgatója számára. „Kortalan a mélységes élmény, amely a harangok hangjához köt. Gyermekkorom beavatása... A harangok közeli és távoli, egymásba ölelkező szépséges zengése az a tágas tér, amelyben otthon vagyok. Bűvöletes, komplex és szabad ritmikájuk meghatározója a bennem élő zene röptének és közegének.” Jelen sorok írójának is legmélyebb zenei emléke, amikor Szabados György a Kisörspuszta 2 istállójában duettet játszott a sal-földi templom harangjával. A különböző életkorok és helyzetek harangmotívumai fel-felbukkannak Szabados munkásságában, és a benne élő emlékek a felvétel során létrehoztak spontán előadói darabokat, átszövik az egész anyagot. A korábbi, harcos idők repülő, táncos hangvétele most a meditáció mélységébe simul, szakrális, Istenhez felzengő lélekhangzás, „az ölelés és a fennkölt rubato világa”. A spontán és a felvételre előkészített művek váltakoznak az anyagban. „Ez a világ a Boldogasszony tája – szent paradicsomi terep. Gyönyörös, titkos, Istenközeli. Pipacsos, pompás, áhítatos.” Ezt a Szabados Györgyben élő érzetet szeretnék vizualizálni a borító ábrázolatai, bár ezek a pipacslátványok valószínűleg derűsebbek a lelki tájban élőknél; ahol Arcs magára hagyott templomromja emelkedik. „Mozdulj, Szent Madár...énekelj kilángolt hangszálainkon...enyhe mindazoknak, akik szépen szólnak Hozzád e trágyaözönben.”

Szigeti Péter

BMC Records
BMC CD 130
**BILL FRISELL:
HISTORY, MYSTERY**

●●●●○

A History, Mystery kilóg a nemrégiben megjelent Frisell-albumok sorából, mert Frisell utolsó, saját neve alatt megjelent albumai mind triók voltak. Azért van kontinuitás, hiszen most is megszokott ritmusszekciója, Kenny Wollensen dobos és a bögös Tony Scherr kíséri. A History, Mystery mégis inkább az Unspeakable Grammy-díjas albumon szereplő mini 'bigbandet' juttatja eszembe. Itt is felváltva hallhatjuk a 858-nak keresztelt vonósokat (Eyving Kang, Jenny Scheimann és Hank Roberts), valamint Ron Miles és Greg Tardy személyében azt a két fúvóst, akikkel Frisell azóta is sokat dolgozik. Az összes zenész kimagaslóan muzsikál, legyen szó akár egy-egy szólóról vagy a zenekarvezető kicsit sem szokványos hangszerelési megoldásainak megszólaltatásáról. A dupla album néhány számát korábban már rögzítette Frisell, de a harminc, túlnyomórészt saját kompozícióból a legtöbb most került először felvételre. Az új számok Jim Woodring rajzfilmalkotó Mysterio Simpatico című munkájához, valamint a Stories From The Heart Of The Land című rádiós felkérésre íródtak. Frisell több interjúban is nyilatkozta, hogy a komponálás számára még a hangszeres gyakorlásnál is fontosabb, ennek ellenére mind az East/Westen, mind a Ron Carter és Paul Motian közreműködésével készült korongokon saját ismert számaint vagy standardeket hallhatunk. Ha megnézzük Frisell koncertnaplóját, csoda, hogy egyáltalán marad ideje komponálni. Mikor először raktam be a lejátszóba a korongot Sány László egy kurzuson elhangzott szavai jutottak eszembe, ez „csupa-csupa zene”. Őm az összes idáig felsorolt pozitívum ellenére maradt bennem hiányérzet. Talán a teljes anyag túl eklektikus számomra, vagy csak a Frisell-től megszokott katarzisz hiányzik. Rejtély, nem tudom... Párniczky András

Nonesuch – Warner
435964-2

**THE ROY HARGROVE QUINTET:
EARFOOD**

●●●○○

A nemcsak a jazz világában legendás hatvanas évek utolsó esztendejében született Roy Hargrove trombitás Wynton Marsalis felfedezettje, és hivott folytatója az aposztrofált évtized örökségének. 1990-től napjainkig tizenöt szólóalbummal büszkélkedhet, melyek közül kettő Grammy-díjas, de meg lennének lepödvé, ha ez a legutóbbi kapná a harmadikat. Hargrove trombitájátékában az általa felsorolt tucatnyi nagy előd közül legmarkánsabban Lee Morgan, Freddie Hubbard, illetve Clifford Brown hatása hallható. Két együttest működtet párhuzamosan: a hip hopot, funky-t, rhythm & blueset vegyítő RH Factort és a post bopot játszó Quintetet. A Factor a sikerültebb, jól identifikálható stílusával, míg a Quintet már a második kissé tétován keresgélő anyagot produkálja, amiben azért remekművek is akadnak.

Az album nyitó darabja kimagaslik a többi közül. Egy Cedar Walton-kompozíció a Horace Silver vagy Lee Morgan fémjelezte Blue Note-soul jazz világból. Szinte időutazás az aranykorba: az idézeteknél visszafogottabb, lustább groove kevés hanggal, jól elhelyezett, kihegyezett hangsúlyokkal, drámai erővel, hatalmas hangon deklamáló trombitaszóólóval. Az altszaxofonos Justin Robinson elegáns, szép kerek tónusú virtuóz, de frazírozása olykor „folyóssá” teszi a lüktetést, és ezt a ritmus-szekció sem tudja kiegyenlíteni. Ezután sajnos néhány enervált, szépelgő Hargrove-kompozíció következik, melyek az érdeklődést a minimumra csökkentik. A kitűnő zongorista, Gerald Clayton a kötelező meneteket játssza profi módon, Danton Boller (bőgő) és Montez Coleman (dobok) teszi a dolgát. Az album második fele változatos, elegáns de nem karizmatikus post bop.

Szigeti Péter

EmArcy – Universal
0602517641815

**SZAKCSI LAKATOS RÓBERT TRIO:
YOU AND THE NIGHT AND THE MUSIC**

●●●○○

Szakcsi Lakatos Róbert játszott már Jack DeJohnette-tel, John Patituccival, Bill Evansszel, Erik Trufaz-val, és még hosszan sorolhatnánk, kikkel. Legújabb lemezén két elismert zenész kíséri: Thomas Stabenow bőgőn és Klaus Weiss dobon. És nem akárci írta a fülszöveget: Scott Yanow, a jazzkritikus szakma legjobbjai közé tartozó szerző. Lakatos Róbert neve már ugyanúgy megjelenhet a „másik oldalon”: olyan zenészek biográfiájában, akik vele játszottak. Lakatos ugyanis már rég kinőtt a „fiatal generáció üdvöskéjének” szerepéből, és érett, világszínvonalon játszó jazz-zongorista lett belőle. Tisztában volt ezzel a lemezkiadó is, hiszen a Svájcban felvett hanganyagot az európai jazzre specializálódott Sawano japán cég öntötte lemezformába. A You and the Night and the Music című albumon a zongorista szerzeményei mellett jazz-standardek hangzanak el, megtoldva Sting Fragile-jával. A gondosan felépített listán többek között Charlie Parker-, Ornette Coleman-, Kenny Dorham- és Billy Strayhorn-számok szerepelnek a címadó, Dietz-Schwartz-darab mellett. A három zenész játéka végig tartja az első taktusokkal megadott magas színvonalat, legyen az szvingelő gyors dal-lam vagy lírai ballada: változatos improvizációk (és harmóniák) jellemzik a rendkívül kifinomult összjátékot. Bár Weissnek és Stabenownak nemigen volt lehetősége, hogy szólójátékban egyedül mutasson, kísérőjük sok mindent elárul. Hallatszik az egymásra figyelés: a finom és nagyon pontos játékkal egységes zenét kapunk. Mindez kicsit emlékeztet Keith Jarrett Standards felvételeire, és némi Bill Evans-hatás is érezhető. A zongorás triójáték óriási hagyományiszövetébe Szakcsi képes volt egy saját egyéniségét és lelkivilágát tükröző szílat szőni.

Vörös Eszter

Atelier Sawano
AS077

**NICHOLAS PAYTON:
INTO THE BLUE**

●●●○○

Nicholas Payton nevét a Kansas City című film zenéje révén ismertem meg. Payton akkor már két éve elkészítette első saját lemezét. Ez több mint tíz esztendeje történt, és az akkor 23 esztendő fiatal-ember már csaknem húsz éve trombitált. Kilencéves korától a Young Tuxedo Band tagja volt bőgős édesapja mellett New Orleansban, majd 12 esztendősen egy all star jazz banddel végigtúrnézte az Egyesült Államokat. Végül a New Orleans-i egyetemén Ellis Marsalis növendékéként végzett. Valószínűleg innen eredhetett egyéni, Clifford Brownt idéző bop stílus, amelyet azonban Louis Armstrong habitusával szölataltatott meg.

Lemezein a jazz nagyságai, Herbie Hancock, Wayne Shorter vagy Louis Armstrong előtt tiszteltgett. A Doc Cheathammel készített közös albuma szintén a Marsalis család által, a jazz múltjának újralfelfedezésére tett kísérlet jegyében született. 2003-as Sonic Trance című anyagát inkább a jazz modernebb tradíciói, az 1970-es évek Miles Davis-irányzatai jellemzik bizonyos hip-hop beütéssel.

Új albumával mintha saját stílusát próbálná megformálni. Lehet, hogy az egészen különleges képességű Paytonnak túl könnyen ment, hogy más bőrébe bújva mindenféle stílusban játsszék, ezért ilyen színes a korábbi paletta. A trombitával mint egyetlen szólóhangszerrel viszonylag ritkán hallunk lemezt, ezt bizonyára a hangszer „falkavezér” jellege magyarázza. A hip-hop-elemek nagyon finoman, alig érezhetően itt is jelen vannak. Miles Davis Kind of Blue albumának szelleme úgyszintén. A hard bop-vonások egy kissé visszaszorultak. Payton remekül, nagy átütőerővel játszik Kevin Hayes is nagyszerű zongorista, és az egész együttes kiválóan játszik. Hogy az új stílus mennyire válik be: majd kiderül.

Friedrich Károly

Nonesuch – Warner
7559-79942-4

YELLOWJACKETS FEATURING MIKE STERN: LIFECYCLE

●●●●○

Végre egy lemez, amely az első pillanattól kezdve magával ragad, s rendkívül magas színvonalú zenéjével több mint egy órán keresztül elkápráztat! Először is adott a modern amerikai fúziós jazz öt kiválósága. Russell Ferrante játszik zongorán és billentyűs hangszereken, s mesterien látja el feladatát szólístaként, kísérőként, szerzőként egyaránt. Bob Mintzer főleg tenorszaxofonon játszik, de szopránon, klarinéton, basszusklarinéton is kiváló. Stílusa tenoron emlékeztet a néhai Michael Breckerre, ami tudatos választás. A lemezborító szövegében Mintzer köszönetet mond az egykori barátjának és példaképnek az inspirációért. Jimmy Haslip elektromos basszuson végig csak kísérőként hallható, ám nála is minden hang a helyén van. A doboknál és a különböző ütőhangszereknél Marcus Baylort halljuk, ő is elsősorban kísérő feladatot lát el – tökéletesen. Tempója olyan pontos, mint egy svájci óra. Pár ütemes rövid szólói precíznek, szellemesnek. Amikor a zene néha swingre vált, kísérete ugyanolyan perfekt, mint az egyébként domináló rock-alapok esetén. Külön méltatást érdemel a „special guest” Mike Stern. Elektromos gitáron a legmodernebb effekteket használja, soundja csodásan illeszkedik a Yellowjackets hangzásvilágába. Szólói mellett nekem különösen tetszik, amikor néhány témát unisonóban játszik a szaxofonnal. Nem új hangszerelési ötlet, de úgy tapasztalom, a modern jazzben elég ritkán hallható. Az egykor jazz-rocknak nevezett fúziós zenét már sokan eltemették, mondván, annak eszközeivel már nem lehet semmi újat mondani. Forradalmian új zene e lemezen sem hallható, ám ami megszólal, az a jazzművészet csúcса. A Dreams Go című Mike Stern-ballada szépségével a CD többszöri meghallgatása után sem tudok betelni.

Deseő Csaba

Heads Up – Karsay és Társa
HUSA 9139

RÁTONYI RÓBERT – CSEPREGI GYULA: PRIVATE CONVERSATION

●●●●○

Ezen a roppant találó című albumon két, a hangszerét tökéletesen uraló, kiforrott zenész valóban magánbeszélgetést folytat. Az embernek az az érzése, hogy a Nagy Generációnak ez a két kiválósága egyszerűen beült a stúdióba, megnézte egymás kottáit (egy Dave Grusin-kompozíciótól eltekintve a lemez minden számát Rátonyi vagy Csepregi szerzte), utána szájuk helyett a hangszereket használva, jólesően, jó kedélyűen és áradó baráti szeretettel elbeszélgettek arról, hogy voltaképpen milyen lehetőségek rejlenek ezekben a szerzeményekben. Észre sem vették, hogy az üveg másik oldalán, hangmérnök és gyártásvezető ült, aki lehallgatta és felvette ezt a frappáns, derűs, néha igen elgondolkodtató dialógust. Biztos nem így történt, de az album egész hangulata ezt sugallja. Egy jó kapcsolatnak – legyen baráti, szerelmi vagy művészi – az intimitás a kulcsa: egymás társaságának a csendes élvezete. Az albumból az intimitásnak ez a fajtája árad, ami nem feltétlen velejárója a duófelvételeknek. Az olvasó természetesen szeretné tudni, hogy az itt hallható muzsika milyen skatulyába illeszthető. Feltétlenül jazz, mert a muzsika javarészt rögtönzött, de sem az amerikai mainstreambe, sem az etno kategóriába nem sorolható, nem törekszik tudatosan klasszikus hatásokra sem, és egy cseppet sem avantgárd. Nyugodt, nyugtató zene, tökéletes ellenpólusa a mai zaklatott világnak, tehát ebből a szempontból hiányzik belőle a kor szelleme. Letisztult, őszinte muzsika, nem törekszik technikai bravúrokra, noha mindkét zenésznek meglenne rá a képessége, de itt egyikük sem óhajt új fejezetet nyitni a jazz történetében, ami ebben az esetben egyáltalán nem baj. A műfajtól távol állók is élvezhetik.

Pallai Péter

Hunnia Records
HRCD 706

Dreyfus

Telarc

Heads Up

MAGYARORSZÁGON FORGALMAZZA: KARSAY ÉS TÁRSA KFT.

Tel.: 200-6443 Fax: 200-9650

PAT METHENY W/CHRISTIAN MCBRIDE & ANTONIO SANCHEZ TOKYO DAY TRIP LIVE EP

**PAT METHENY W/CHRISTIAN MCBRIDE
& ANTONIO SANCHEZ: TOKYO DAY
TRIP LIVE EP** ●●●○○

Pat Metheny előző, Day Trip című lemezéről a Gramofon nyári számában írtam recenziót. Értelmetlen lenne, nem is törekszem rá, hogy ezt a lemezt ne az előző tükrében értékeljem. Sajnos a borító alig tartalmaz információt, de az azért kiderül a címből, hogy az album egy tokiói koncert lenyomata. A ritmusszekció természetesen nem változott, ugyanúgy Christian McBride és Antonio Sanchez kísérte Methenyt a koncertturnén is, a két albumon található számok között azonban furcsamód egyáltalán nincs egyezés. Számomra ez kérdésessé teszi az albumcím-választást, mégsem ez indokolta az értékelésemet, mely nyilván sokakat meglep. Zeneszként azt gondolom, az egyik legnagyobb dolog, amit elérhetünk, az a „saját hang” a hangszerünkön, ezért mindenre nagy tisztelettel tekintek, akinek ezt sikerült megtalálni. Ha valaki felismerhető, az azt is jelenti, hogy egy csak rá jellemző dalm- és ritmikai nyelvet használ. Ennek természetes velejárója, hogy az adott zenésznek önnön kliséit kell kerülnie. A Day Tripnél én úgy érzem, Methenynek ez nem sikerült, de biztos voltam benne, hogy ha valaki nálam kevesebb zenét ismer tőle, annak számára nagy élményt nyújthat Metheny új triója. A fent említett probléma hallhatóan Methenyt is foglalkoztatja, erre a legjobb példa a Back Arm and Blackcharge című szám, ahol metal gitárosokat idéző sounddal próbálkozik. Összességében mégis úgy érzem, ez most sem sikerült jobban, mint a stúdiólemeznél. A másik fenntartásom ezzel a CD-vel is, hogy a muzsikusok közt nem alakul ki olyan kamarajáték, mint például Bill Evansnál vagy akár Metheny korábbi trióiban. A szólista és a kíséret mindvégig megmarad saját behatárolt szerepében, ebben a mindössze 40 perces anyagban.

Párniczky András

Nonesuch – Warner
7559-79933-3

**HIROMI'S SONICBLOOM:
BEYOND STANDARD** ●●●●●

Ha Hiromi Uehara rendszeren ül a zongoraszéken, akkor nem ér le a lába, a keze pedig olyan kicsi, hogy egy oktáv átérése már komoly feladatot jelenthet neki. Ennek ellenére úgy zongorázik, hogy az teljesen elképzelhetetlennek hatna még egy átlagos fizikai adottságú játékostól is. Ez már önmagában is elég lenne a nemzetközi karrierhez, mindössze jazz-örökzöldeket és klasszikus átiratokat kellene játszania a fagyaltot is késsel-villával evő szmokingos-nagyestélyis publikum előtt. Az akusztikus zongora mellett azonban Hiromi gyakran inkább punkos frizurával, fekete trikóruhában a legkarcosabb szintetizátor-szólókat játssza, és mindennek tetejébe saját zenét csinál. Ez a lemez sem kevésbé sokszínű, a nagyon finom akusztikus darabok mellett vannak rajta sokkal durvább elektronikus epizódok is, és bár elvileg ismert darabok találhatóak rajta, senki se gondoljon néhány standard egyszerű reprodukciójára. Itt van például a Caravan-feldolgozás, ami nagy szavak nélkül is majdnem zseniális, és megkérdőjelezhetetlen választ ad a kérdésre, hogy lehet-e még napjainkban is új jelentést adni egy jazzstandardnek. Tökéletesen pontos, stílusos és ötletes játék hallható David „Fuze” Fiuczynski gitárostól, Tony Grey basszusgitárostól és Martin Valihora dobostól is. Kiemelendő ezen kívül a lemez hangzása. Elképesztően tiszta és plasztikus terek, fantasztikus dinamikai finomságok jellemzik az egész albumot. Furcsa, hogy a félperces intrót követő két szám sikeredett a legszürkébbre a lemezen, de ha valaki készen áll ezek átvészelésére, az az utóbbi néhány évtized egyre áporodottabb jazzéletének egyik legfrissebb és legeredetibb tehetségéhez méltó produkciót hallhat a hátralevő időben.

Huszár Endre

Telarc – Karsay és Társa
SACD-63686

**KETIL BJØRNSTAD:
LIFE IN LEIPZIG** ●●●○○

THE LIGHT ●●○○○

Az ECM Ketil Bjørnstad norvég zeneszerző-zongorista két anyagát is kiadásra érdemesnek találta pár hónapon belül. Először a 2005 októberében, a lipcsei Operaházban rögzített duókoncert felvétele jelent meg, melyen Terje Rypdal, a szintén norvég veterán gitáros a partner, majd a merőben más hangvételű The Light című album következett, melyen mezzoszopránra írt dalciklusa hallható. Szokványosnak nem éppen nevezhető a torzító gitár-zongora kombináció, néhány darabon túl vagyunk, mire fülünk hozzászokik a lipcsei koncertet hallgatva. Több opus elhangzik Bjørnstad The Sea című ciklusából. A baj az, hogy mintha mind egy kaptafára készült volna. A zongorista szerepe egy kvázi „tonális vászon” kiterítésére redukálódik, melyre Rypdal olykor egész izgalmas dolgokat fest. Egészen megkapó kettejük összhangja az Easy Now című darabban. Az utóbbi években az Északról jött zenei produktumok komoly divatja alakult ki, ám e duó teljesítménye – minden erőfeszítése ellenére – alulmarad a várakozásoknak. A 2007 elején felvett The Light Bjørnstadnak, a zeneszerzőnek egészen más ambícióit hivatott szolgálni. A műfaj „Romantic art song”, ahogy maga a zeneszerző definiálja. Gyorsan le kell szögezni: köze nincs a jazzhez. Megkomponált kamaradarabok zongorára, brácsára és női hangra. A Four Nordic Songs norvég nyelven hangzik el a kiváló mezzo, Randi Stene előadásában. Ez kétségtelenül jobban áll neki, mint az 1600 körül élt és alkotott angol költő, John Donne verseire írt dalciklus, melyet persze angolul énekel. Bjørnstadnak, a zeneszerzőnek nincs könnyű dolga, mert miközben e súlyos szövegekkel próbál megbirkózni, akaratlanul egy másik arénában találja magát, ahol Ligetiki és Kurtágok vannak a pályán, és itt már nem könnyű labdába rúgni.

Bori Viktor

ECM Records – MusiCDomE
ECM 2052 (Life in Leipzig), ECM 2056 (The Light)

a legelső mestermű a hangszer maga

Egyedi zongorák

FAZIOLI

www.fazioli.com

A Fazioli zongorákat és hangversenyzongorákat épít. Minden egyes hangszer egyedileg, kézimunkával készül a legjobb minőségű alapanyagok illetve a legmagasabb színvonalú szaktudás és technológia ötvözésével.

Az eredmény: EGYEDI ZONGORÁK

Kizárólagos képviselő:

BUDAPEST ZONGORASZALON

1067 Budapest, Csengery u. 45.

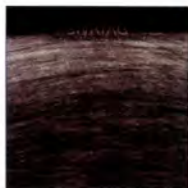
Telefon: 1/374-0890 • info@tuttoinstruments.hu • Tutto Hangszer Kft.

MEZEI SZILÁRD:
NÁD

●●●●●

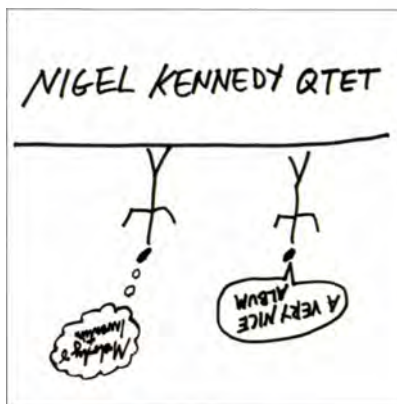

SIVATAG

●●●●●

Emlékeztetőül: Mezei Szilárd 34 éves zentai brácsás, komponista, akinek korához képest tekintélyes munkásságáról már sokszor hírt adott a Gramofon. Ahogy a Down Beat szemleírója Mezeit idézve megállapítja, szerbiai laccime ellenére a magyarságtudat és hagyományok integráns részei személyiségének. Fantasztikus termékenységgel ontja a lemezeket, és mindent megtesz, hogy azok el is jussanak a nyitott fülekhez minden égtáj felé. Ez nem egy marketingmenedzser hatékonysága, hanem a misszionárius buzgalma, hogy a lélekút felfedezéseit megossza a szomjázókkal, beteljesítve tehetségének küldetését. A Nád című albumon egy 12 tagú, fafűvők, rezek, vibrafon és ritmusszekció szerkezetű ensemble szerepel. Az 5 kompozíció mintha Jost Free Jazz bibliájának fejezeteit elevenítené fel, kiegészítve a Váczi Tamás által megírt Szabados-esszével. Impresszióim jegyzetei: 1. Cirkula... sarkos, Monk karakterű téma... a tuttkiban Mingus turbulencia... majd a korai Sun Ra kvázi-bigband hangzása... nagyon eredeti cool bop trombitaszóló... szinte tradicionális jazzszóló a brácsán, ilyen invenciózusan jazzt játszani ezen a hangszeren talán még nem is hallottam... 2. Esőlovak... ezt akár Szabados is komponálhatta volna, és felsejlik Bartók... 3. Hep 1... a chicagóiak... az ensemble szólókban, illetve kisebb csoportokban differenciáltan, foltszerűen nyilvánul meg... 4. Hep 2... Braxton karakterű téma repetíció, majd stílusos folytatás... 5. Fohász... már a cím is Szabados, és megint Bartók... népzene... az altszaxofonban némi Dolphy, Roscoe Mitchell és a többiek, persze a mélyben Bird. A Sivatag inkább kortárszene, de végig telítve van jazz feelinggel és remek gutturális pozanmegnyilvánulásokkal a benne kibontakozó három egymásra épülő opus. *Szigeti Péter*

Red Toucan Records – GyőrFREE (RT9335)
Creative Sources Recordings – GyőrFREE
(CS 115 CD)

NIGEL KENNEDY QTET:
A VERY NICE ALBUM

●●●●○

Másfél évvel ezelőtt nagy csalódással írtam a világhírű angol hegedűművész akkor megjelent jazzlemezéről. Amikor megtudtam, hogy itt az új lemez, biztos voltam benne, hogy csak jobb lehet, mint az előző. Hajtott a kíváncsiság, én szerettem volna az új CD-t is bemutatni az olvasóknak. Valóban, már az első megszólaláskor sejteni lehet, hogy a kitűnő hegedűs ez alkalommal komoly, figyelemre méltó produkcióval lép a nyilvánosság elé. A dupla album valamennyi darabja Kennedy szerzeménye, a hangszereléseket is ő készítette. A közreműködő muzikusok egytől egyig lengyelek, ami nem meglepő, mivel Kennedy az utóbbi években Lengyelországban él, második felesége lengyel, ő pedig a Lengyel Kamarazenekar művészeti vezetője. A tenorszaxofonos Tomasz Grzegorski nagy tehetség, rövid szólói kitűnőek. Ugyanez mondható a zongorista Piotr Wylezolról is, aki melleleg Hammond orgonán is játszik. Bógón Adam Kowalewski, dobokon Pawel Dobrowolski biztosítja a hibátlan ritmusalapot. Itt-ott két különleges vokálhang is hallható, de narrátorként maga Kennedy is többször megszólal. Nigel Kennedy jellemzően fúziós zenéje színvonalas, izgalmas produkció, amelyben elsősorban a rock-elemek dominálnak, de az is hallatszik, hogy a lemez főszereplőjének igazi gyökerei a klasszikus zene területére nyúlnak vissza. A CD hallgatása közben nem tudok szabadulni a gondolatától: Kennedy fúziós zenei koncepciójának megvolt a maga előfutára a korábbi évtizedekben Jean-Luc Ponty személyében. A főhős nyilván jól ismeri azokat a felvételeket, mert az új lemezről Ponty számos régi zenei ötlete visszaköszön. Ha már ilyen direkt az utalás, állnia kell az összehasonlítást, s ebben Kennedy azért alulmarad. *Deseő Csaba*

EMI
2 13171 2

JUST JAZZ

ALDO ROMANO
WITH
HENRI TEXIER
GERALDINE LAURENT
MAURO NEGRI

ALDO ROMANO:
JUST JAZZ

●●●●●

Pascal Anquetil, a Just Jazz füzetkéjében úgy értelmezi a címet, mint ami „valódi” jazzt jelent – szemben a műfaj kontárainak és szerencselovagjainak felszínes próbálkozásaival. Ez is egy lehetséges olvasat, de a magam részéről inkább arra hajlok, hogy finom önkritikát olvassak ki a címadásból: ugyanis Aldo Romano, a napjainkban már veteránnak tekinthető, freejazz-vizeken is hajózó jazzdobos 2005-ben és tavaly két olyan albumot jelentetett meg a Dreyfusnál, amelyen szentimentális énekesként mutatkozott be. Ez a szerep is jól állt neki, de szigorúbb kritikusi gyaníthatólag megfedték a muzsikust e merész irányváltásért. Nekem a Just Jazz cím azt mondja: Romano továbbra is azonos régi önmagával, képes néhány hónappal a populáris „État de fait” után tíz saját számból és két standardból álló, „csak jazzt” tartalmazó lemezzel jelentkezni.

S ahogy a hazatérő tékozló fiút szeretettel fogadta vissza az Atya, úgy Aldo Romano is számíthat bírálóinak jóindulatára. A Just Jazz nagyszerűen sikerült lemez, és korántsem elsősorban Romano bravúrija miatt. Kvartettjében a három társ – a bőgős Henri Texier, a szaxofonos Geraldine Laurent és a klarinétos Mauro Negri – mind hangsúlyosabb szerepet kap nála, s balladától Ornette Coleman idéző szabad improvizációig mindent példátlan eleganciával, magas fokú hangszeres tudással oldanak meg. Szó szerint: egyik kompozíció és előadás jobb, mint a másik! Fél lépés választja el e zenét attól, hogy „remekműnek” nevezhessük. Romano szívesen dolgozik együtt klarinétosokkal, afrikai triójában Louis Sclavis fúj. A középgenerációs Mauro Negri – újabb remek választás, minden ízét ismeri a jazznek, a mézédestől a keserűig.

Máté J. György

Dreyfus – Karsay és Társa
04650 369202

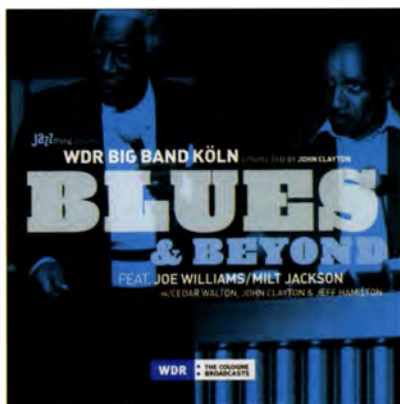
**CARLA BLEY BIG BAND:
APPEARING NIGHTLY**

Carla Bley már számos albumán bizonyította, hogy közel állnak szívéhez a nagyobb együttesek. Az új album élő felvétel, a párizsi New Morning klubban készült. Appearing Nightly at the Black Orchid című kompozíciója arra utal, hogy az ötvenes években ebben a Montereyben működő klubban kezdődött zongorista pályafutása. Később New York jazzklubjainak ruhatáros-cigarettaárusaként estéről estére hallgatta a kor legjobb big bandjeit. Az albumon öt darab hallható. Mint Bley említi, a zenei emlékek egyszerűen lerohanták, és a darabok szinte maguktól íródtak. Négy kompozíciót Carla Bley jegyez, egy pedig egy régi Ray Noble-klasszikus újrahangszerelése. A fő kompozíció a töbttételes, több mint 25 perces Appearing, a többi négy 6-8 perces terjedelmű. Már a nyitódarabnál benne vagyunk a tipikus Carla Bley-világban, a folyamatosan moduláló, tritónusos átértékelések jellegzetes harmónia- és dallamfordulataiban. A második darab, gyorsabb tempója miatt, nem ennyire szédítő harmonizációjú, itt inkább a swingkorszak growl effektusai és riffjei dominálnak. A muzsika olyan, mint egy álom, a zenei asszociációk egymást követik, egymásból fakadnak. Folyamatosan ismerős dallam- és harmóniamenet-fosztlányok bukkannak fel, de mire ráismerünk, már át is adják helyüket a továbbiaknak. A szólísták Bley mellett a trombitás Lew Soloff, a szaxofonos Andy Sheppard és Wolfgang Puschnig, valamint a kiváló trombonos Gary Valente remekül beszélnek ezt a zenei nyelvet. A zene a nagyzenekar és a swingasszociációk dacára mégsem igazi big band-zene, amelynek formái okai vannak. A témák, szólók és visszatérések a combo jazzre jellemző egyszerűbb módon és a zenekari csúcspontokat jelentő tuttik nélkül folynak le.

Friedrich Károly

Watt - MusicDome
WATT/33

**WDR BIG BAND:
BLUES & BEYOND**

Fogalmunk sincs arról, mennyi kincset őriznek a nagy amerikai és európai rádiók hangtárai. Csak annyit tudhatunk, hogy kimeríthetetlen aranybányáknak számítanak a jazzrajongó számára is. Úgyhogy minden hangtárból kikerült és közzétett felvétel leletmentésnek számít. A Kölni Rádió (Westdeutscher Rundfunk) – a Blues & Beyond borítóján látható logó tanúsága szerint – CD-sorozatban adja ki a rádió nagyzenekarának (WDR Big Band) régebbi felvételeit, különös tekintettel azokra, amelyeken neves vendégek működtek közre. Ilyen ez az 1994-ben rögzített anyag is. A nagyzenekart a big band jazz egyik legnagyobb élő tekintélye, John Clayton bőgős irányította. A hagyományosan finoman swingelő és az új arrangement-okat tökéletesen megszólaltató zenekart a Count Basie-tradíció folytatójának tekinthetjük. Clayton a szólamokon, illetve a nagyzenekaron belüli új párhuzamosságokkal és kontrasztokkal teszi izgalmassá a repertoár ismert darbjait. Az 1980-ban a National Black Music Colloquium and Competition-on Basie biztatására indult és első díjaként kikerült Clayton olyan mesteri kézzel nyúl a számokhoz, hogy megkockáztatható: a lemez legjobb pillanatai a sztárszólísták – Joe Williams és Milt Jackson – nélküli instrumentális részek. Nem mintha a vibrafonos nem játszana idősen (71 évesen) is kiváló színvonalon, de ez mégse „az ő lemeze”. A Jackson-szólók helyett hadd emeljem ki ezúttal Cedar Walton ragyogó, szívet melengető zongorázását, mely pompásan illeszkedik a Clayton-zenekarhoz. Joe Williams bluesát először picit kopottnak halljuk, de mire a Honeysuckle Rose-hoz érünk, ismét úgy érezzük, az öreg mester régi nagy formáját hozza.

Máté J. György

BHM - Varga
BHM 1027-2

Választék
Minőség
Szakértelem
www.fontrademusic.hu

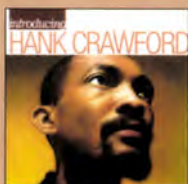

FON-TRADE MUSIC HANGSZERBOLT
ÉS FÚVÓS HANGSZERÉSZMŰHELY
1081 Budapest, Kiss József utca 14.
Telefon: 1 210 2790, 30 488 6622
Nyitva: munkanapokon 9:00–17:30-ig

FON
TRADE MUSIC

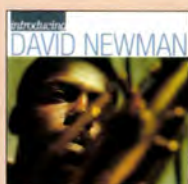

**INTRODUCING
HANK CRAWFORD**

Az altszaxofonos Hank Crawford Ray Charles zenekarában tűnt fel 1958-ban, ahol öt évet töltött, és amelynek művészeti igazgatójaként vált meg a csapattól, de már 1960-ban elkezdett szólófelvételeket készíteni. Amint felteszi az ember ezt a nyolc album és nyolc év anyagából összeálló válogatást, azonnal hatalmába keríti Crawford szaxofonjának gyönyörű tónusa. Stílusa a rhythm-and-blues, a funk és az akkori modern jazz elemeit ötvözi. A fiatalabb nemzedékből kiváltképp David Sanborn játéka viseli magán a hatását. A számok oroszlánrésze big band-kísérettel készült, ami néha, különösen a Crawford által mesterien játszott balladák esetében, teljesen szükségtelen, noha a Stardust feldolgozása Marty Paich zenekarával annyira szép, hogy talán megéri az egész album árát. Ezzel együtt, inkább a „lite jazz” kategóriába sorolnám a szelekciót – jazz-háttér nélkül is élvezhető. **PP**

Rhino – Warner
8122799393

**INTRODUCING
DAVID NEWMAN**

Hank Crawford mellett Ray Charles egykori zenekarának másik csillaga, a „Fathead” (Hájfejű) beceneven elhíresült tenor- és altszaxofonos-fuvolás, David Newman szólófelvételeiből is válogatást adott ki a Warner cég. A merítés szintén nyolc albumra, de ez esetben tizennyolc év anyagára terjed. A stílus, Ray Charles kísérőzenészeről lévén szó, nem meglepően, a hard bop és a rhythm-and-blues határmezsgyéjén ingadozik, de ez a szelekció sokkal változatosabb anyagot tartalmaz, mint Crawfordé. A könnyen emészthető funky jazz itt is dominál, de a Congo Chant és a Night of Nisan 1961-ből az Adderley fivérek akkori muzsikájára hajaz (a borítólapon nem szolgál részletekkel, de ezeken a felvételeken gyaníthatóan Wynton Kelly a zongorista), mint ahogy a nyitószám is perzselő hard bop. A funky fúzió híveinek pedig melegen ajánlom az 1971-ben, elektromos kísérettel készült Missy-t. **PP**

Rhino – Warner
8122799388

**INTRODUCING
YUSEF LATEEF**

Yusef Lateef a műfaj egyik legsokoldalúbb zenésze. Három fő hangszere a tenorszaxofon, a fuvola és az oboa, de emellett megszólaltat olyan keleti hangszereket is, mint a rahab, a shanai, az arghul vagy a koto, az ütőhangszerekről nem is szólva. Az elsők közé tartozott, aki a jazzbe belepota Ázsia muzsikáját. 1949-ben Dizzy Gillespie zenekarában figyeltek fel rá először, amikor még kőkemény bebopot játszott. Elmondható, hogy túl sokat markolt, és nem mindig tudta megemészteni a számos inspirációt, amelyből merített. Ebben az 1968-tól 72-ig terjedő válogatásból kimaradtak a hard bop-felvételek és, talán szerencsére, a kvázi-szimfonikus próbálkozások, valamint a pszeudo-orientális kísérletek is. Helyenként ázsiai beütéssel, de a blues alapérzése dominál, noha a fuvola gyakori használata kamarajazz hangulatot és visszafogott szenvedélyt sugall, könnyen emészthető formában. **PP**

Rhino – Warner
8122799465

**PAUL CHAMBERS:
BASS ON TOP**

A jobb hangminőség és az aktualizált kísérőszöveg okán még az ismert jazzalbumok is szinte újdonságként hatnak az RVG-sorozatban. Ám még nagyobb öröm az egyre másra előkerülő, rég elfeledett, vagy hazai jazzkörökben soha nem ismert albumokhoz hozzájutni. Ilyen Paul Chambers 1957-es lemeze is. Davis és Coltrane bőgőse több más együttesben is játszott, saját neve alatt viszont annál kevesebb opusz látott napvilágot. Mr. P. C. rövid élete során nagyban emelte a korábban csak kísérőszerepre kárhözottatott hangszer rangját. Erre utal az album címe is. Akár vonózik, akár penget, szólózik vagy „csak” kísér – vegytiszta jazzt hallunk. A kvarttetben nincs fúvós, így még inkább előtérbe kerül művésze. Chambers gyermekkori barátai, Kenny Burrell és Hank Jones játéka színesíti a produkciót, a dobos pedig a szintén Blue Note-os: Art Taylor. **MA**

Blue Note – EMI
93182

**HORACE SILVER:
FURTHER
EXPLORATIONS**

Lassan Silver életművének minden fontos lemezét megismerhetjük Rudy Van Gelder sorozata jóvoltából. A jazzidol klasszikus kvintettjeiben mindenkor a legígéretesebb fiatalokat alkalmazta, ezúttal Art Farmer és Clifford Jordan. Az 1958-ban készült albumon hallható zene olyan, mint a többi Silver-felvétel ebből az időből: garantáltan minőségi produkció. Éppen az egyenletesen magas színvonal jellemezte Silver szerepléseit lemezen és élőben egyaránt. Egyéni játékát különösen a Melancholy Mood-ban csodálhatjuk meg, amit csak a trió ad elő. Ahol viszont a fúvósok is beszállnak, remek kísérőként ösztönzi szólistáit anélkül, hogy elnyomná őket, pedig első hallásra igen erőteljesnek tűnik interpretációja. A darabokat Silver direkt az album számára írta – életművében csaknem fontosabb kompozíciós munkája, mint hangszeres tevékenysége. **MA**

Blue Note – EMI
14379

**WALTER DAVIS
JR.:
DAVIS CUP**

Az 50-es évek végének hard bop-dömpingjéből kiugró, a saját nevén igen kevés albumot jegyző zongorista kitűnő kvintettlemezre ez. Az akkoriban a Blue Note-nál dolgozó zenészek szinte mindegyike kicsit később már „saját jogon” is híres lett, hisz a modern jazz fiatalabb generációja itt gyűlt össze Alfred Lion védőszármáyai alatt. A „stáblista” önmagáért beszél: Donald Byrd és Jackie McLean a két fúvós, a ritmus-tandem működtetői pedig Sam Jones és Art Taylor. Walter Davisnek az évtized elején még volt szerencséje a modern jazz „fetalálóiival” játszania, különösen Bud Powell tüzes bebop játéka volt nagy hatással stílusának ki-munkálásában. Davis nemcsak kiváló hangszeres, komponistaként is figyelemreméltó: az album minden darabja az ő szerzeménye. Nem tudom, szabadidejében teniszezett-e, de a műfaj képzeletbeli Davis kupáját kiérdemelte volna. **MA**

Blue Note – EMI
92766

**JOE MURANYI AND THE SWINGPOLICE:
MOON OVER MARSTONS MILLS**

Kevés olyan varázsos egyéniség akad a jazzvilágban, mint a januárban 80. életévét betöltött Joe Muranyi. Armstrong világhírű all stars együttesének utolsó klarinétosa Amerikában született és dolgozott, mégis az utóbbi két évtizedben gyakori és körülrajongott vendége a hazai fesztiváloknak.

A szellemes Swingpolice névre hallgató együttest pár éve még öt vezető magyar jazzman jegyezte, ezen a korongon viszont már hat New York-i swing-rendőr került bevetésre. A parancsnok persze mindent tud a színvonalas szórakoztatásról, hiszen több mint hat évtizede van a pályán, és a nagy Satchmo mellett, olyan partnerek voltak az „edzői”, mint Roy Eldridge, Doc Cheatham, Ruby Braff vagy Lionel Hampton. Ez az a fajta mesterkéletlen, jóízű swingzene, amelyből sugárzik a játék öröme, ami bizony sokszor hiánycikk ebben a manipulált világban. Muranyi sokoldalúságát dicséri, hogy a klarinét megszólaltatása mellett, mint énekes is megállja a helyét, kompozíciói pedig szervesen illeszkednek a veretes repertoárba. Játékában csodálatosan építkezik, feszültséget teremt, sohasem használ kliséket, zenei közhelyeket. Ügyel arra is, hogy ne a már teljesen „elkoptatott” standardok kerüljenek terítékre, mivel a műfaj ezen szegmense is kifogyhatatlan készletekkel bír. Megtalálja a régen feledésbe merült darabokat, hiszen ő már az 1930-as évek végétől követi az amerikai swing- és mainstream zene minden rezdülését. A szinte ismeretlen kísérőzenészek kifogástalanul és megfelelő zenei alázattal szolgálják a náluk félévszázaddal idősebb leadert, érezni lehet a respektust, de ez nem megy a művészi teljesítmény rovására. A trombitás és a pozanos néhány figyelemreméltó szólóval lepi meg a hallgatót. *Márton Attila*

**VIG TOMMY, ZSOLDOS BÉLA, MIA KIM:
ÜSSDOB**

Hosszú út vezetett a Teleki tértől Hollywoodig, Vig Tommy több évtizedes amerikai karrier után két éve tért haza, s azonnal a pesti jazzélet aktív résztvevője lett. Fáradhatatlanul dolgozik, komponál, koncertezik, lemezeket készít. Közreműködött Zsoldos Béla CD-jének Vibrafonia című kamaradarabjában (Gramofon, 2007. tavasz), majd Fritsz József Henry Mancini művészetét előtérbe szorító swingalbumának sztárvendége volt (Gramofon, 2008. nyár). Pár hete – éppen hetvenedik születésnapjára időzítve – jelent meg ÜssDob nevű formációjának első albuma, amelyen három egyenrangú művész önefeledt játékát hallgathatjuk meg. Természetesen Vig Tommy az „első az egyenlők között”, akinek mesterségbeli tudása, zeneszerzői és hangszerelői képességei jól ismertek a jazz világában. Méltó társai az ugyancsak sokoldalú Zsoldos Béla és Tommy felesége, Mia Kim énekesnő. Ők hárman játszanak minden szólómat ezen a rendkívül érdekes, eklektikus lemezen, hiszen Vig és Zsoldos mind a vibrafon (és a marimba), mind pedig a dob mesterei. A mindig kísérletező kedvű Tommy hosszú pályája során sokféle zenei projektben szerepelt, így nem csoda, hogy a repertoárban egyaránt helyet kapott Rimszkij-Korszakov Dongója, standardok Gershwin-től Cole Porter-ig, koreai népdalfeldolgozás Mia Kim tolmácsolásában és atonális improvizációk Vig és Zsoldos ütős párbájában. Szívet melengető meglepetés egy megzenésített Petőfi-vers, amit az énekesnő bájos akcentusa fűszerez. Sokrétű élmény ez a korong, sok kreativitással és humorral. Könnyű elhinni a borítón olvasható vallomást, miszerint ezt a szívből jövő muzsikát vidám és oldott légkörben rögzítette a három művész. Ez az, ami „átjön” a lemez hallgatva. *Márton Attila*

Tom Tom Records
TTCD 103

JAZZ ÉS VILÁGZENE

**Magyarországon
forgalmazza**

Varga István
(ist.varga@t-online.hu)

JLX
22140211

**DIG IT ALL:
CITY JUNGLE**

●●●●○

Jazz, drum'n'bass, trip-hop, electric boogie, talking words, big-beat, rap, jazz'n'bass, fusion, funky-bop, hip-hop, soul-groove. Mindezen stílusirányzatok nevei összefonódó, egymásból következő láncolatként olvashatóak a lemez borítóján. Hogy miért, kézenfekvő: a városi dzsungelben élő modern emberek millióit megmozgató műfajok ezek, s a formáció azt vizsgálja, miként hatnak rájuk e zenék, illetve szintézisük. A tételek elektronikus közegének megteremtője a zongorista „Geo” Regály György, aki (a Test Jazz Group tagjaként is) régóta otthonosan mozog a számítógépes és a szintetizátoros hangzások birodalmában. Ez a világ távolabb eső, ám annál inspirálóbab Babos Gyula számára, ő a projekt résztvevőjeként zenei kiruccanást tesz. A csapat harmadik tagja a ghánai-magyar énekes-rapper hölgy, Mc. Sena (eredeti nevén Dagadu Veronika Sena), aki számos honi underground DJ-vel és külföldi koprodukciónban (Yonderboi, Zagar, Skeg, Dzihan & Kamien, DJ Cadik, Colorblind All Stars stb.) közreműködve a legkülönfélébb műfajokba illeszti autodidakta módon kifejlesztett, freestyle rögtönző stílusát. Hangmintaként rappel még a korongon a szenegáli Mbaye Ndiaye.

Az albummal megvalósított kísérlet mindenképpen érdekes, főképp a technika, valamint az emberi játék és hang interakciójában érezhető kettősség miatt. A Regály által teljes egészében kidolgozott elektronikus alapokra Babos és Sena minden kötöttség nélkül improvizálnak, s a gitár jazzes szólói és az énekeszéd természetszerűbbé lágyítják a programozott struktúrákat. A stílusok elemei homogén ötvözteté állnak össze, amiben izgalmasan kirajzolódik, mi teszi szerethetővé a modern városiakok urbánus muzsikáit. *Laczkó Krisztián*

Binder Music Manufactory
BMM 07R1

**KOÓS-HUTÁS ÁRON:
I REMEMBER CLIFFORD**

●●●●○

Lehet egy fiatal muzsikusnak ígéretebb pályakezdése? Az MR3-Bartók Rádió immár tizedik alkalommal megrendezett jazzversenyét, a Tomsits Rudolfról elnevezett trombita tehetségkutató vetélkedőt Koós-Hutás Áron, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem jazz tanszékének idén végzett növendéke nyerte meg. Jutalma egyebek mellett egy önálló CD megjelentetése volt. A lemezre került nyolc számból öt versenydarab, a másik három stúdióban vették fel. Az indítás igen merész: a Jeepers Creepers kíséret nélküli előadása. Az egykor Louis Armstrong által népszerűvé tett szerzeményt végig bírja invencióval a trombitás; kiejtése ebben a számban idézi leginkább a New Orleans-i stílust. A címadó dal a döntő kötelező műve, Benny Golsonnak az ötvenes években fiatalon elhunyt hard bop trombitásra, Clifford Brownra emlékező gyönyörű balladája. A felkészültséget próbára tevő lassú számban mutatkoznak meg igazán egy muzsikus erői – és hibái. Koós-Hutás jól vette ezt az akadályt (is), az ad hoc felvezetésből gördülékenyen csusszan át a témába, hogy aztán bizonyosságot adjon kivételes dallamformáló, rögtönző és hangsúlyozó képességéről. A tisztelgés ellenére sem mondható azonban, hogy játéka a hard bop stílusban gyökerezne. A robbanékony lendület helyett kontrollált dinamika jellemzi előadasmódját; legfőbb jellegzetessége a stílusos frazeálás, ami ellensúlyozza olykor kissé vékony trombitahangját. Ez a hagyományokhoz kötődő, mérsékelt modern hangvételű CD inkább tekinthető egy vizsgálóanyag sikeres teljesítésének, mint önálló zenei megnyilatkozásnak. Amiben komoly szerepe volt a versenyzőket empatikusan kísérő triónak, mindenképp Cseke Gábor zongoristának. *Turi Gábor*

Gramy Records
GR-078

SONNY ROLLINS IN VIENNE
DVD

●●●●○

A franciaországi Vienne jazzfesztiválján, egy pazar római amfiteátrumban, 7000 néző előtt készült ez a felvétel Sonny Rollins koncertjéről. Aligha várható, hogy „a jazz utolsó halhatatlana” (in: fül-szöveg) meglepetéssel szolgál, mégis minden megnyilvánulásához a véglegesség szorító érzésével közelítünk. Így vesszük kézbe ezt a 77 perces DVD-t is, amelyen öt szám hangzik el. Ami a struktúrát illeti, nincs új a nap alatt: Rollins koncertjei nem bonyolult témákra, árnyalt hangszerelésekre, hanem terjedelmes szólókra, azaz a hangszeres teljesítményekre épülnek. Régebben előfordult, hogy a zenekari tagok csak elvétve jutottak lehetőségekhez a fáradhatatlan főnök mellett; mára ez – nyilván életkora miatt – megváltozott. Clifton Andersonra, a nagybátyja mellett két évtizede kitaró harsonásra ugyanúgy vetül reflektorfény, mint a hasonlóan régi társra, Bob Cranshaw basszusgitárosra vagy Bobby Broom gitárosra, Victor Lewis dobosra és Kimati Dinizulu ütőhangszeresre. Az együttes ihletett formában szólaltatja meg a calypsókat és a standardeket, az ütőhangszerek jelenléte a latin és afrikai ritmusok megnövekedett szerepét jelzi. Az alfa és az ómega természetesen a szaxofonos, aki kevesebb hévvel, de változatlanul lenyűgöző fantáziával bontja ki, variálja a viszonylag egyszerű dallamokat. Most is akad példa arra, hogy egy szám – a Global Warming – kizárólag az ő több mint tízperces szólójából áll; ez a látványos attrakció mindig kiváltja a közönség ovációját. A Rollins produkciójában készült, jó hangminőségű film vizuálisan keveset ad hozzá a zenéhez, de művészkedő trükkökkel legalább nem is vesz el belőle. Ez Sonny Rollins, a szaxofon óriása, életének 76., az Úr 2006. esztendejében. *Turi Gábor*

EmArcy – Universal
0602517675483

Price freeze!
Register before
Sept. 15*

midem
The world's music community

Let the **music** talk

MIDEM: The world's music market

People drive music forward. And MIDEM is about people – the worldwide community of professionals that create and use music, catch trends, offer new solutions and set standards in every style of music.

Each January, 9,000 of them come together to find new talent and gain deals. Over four days you can meet the key players from around the world and let the music talk.

Save almost **50%*** on the regular participation fee for MIDEM and MidemNet Forum by registering now at www.midem.com

Tel: +49 (0) 7631 17680

Email: info.germany@reedmidem.com

* Valid for all participants without a stand for registrations made before 15 September 2008.

MIDEM: 18 - 21 January 2009 • MidemNet Forum: 17 - 18 January 2009 • Palais des Festivals, Cannes, France

consor.com MIDEM is a registered trademark of Reed MIDEM - All rights reserved.

 Reed MIDEM
A member of Reed Exhibitions

The world's music community

**LOOP DOCTORS:
WHITEORANGEBLACK**

Art Music Records

Amr-01

●●●○○

OK, let's play some funky stuff! – ezzel a felkiáltással kezdődik a Romhányi Áron és Szendőfi Péter alkotta Loop Doctors fehér-narancs-fekete színekkel borított lemeze. Szóval játszunk egy kis funkys cuccot! Ebben a stílusban indul a korong, ám a lendület hamar megtörik, s csaldónunk kell, amennyiben észbontó funktól lüktető folytatást várunk. Romhányi kísérletezései a szintetizátoros hangszínekkel jöcskán az elektronika felé billentik a mérleg nyelvét, így lesz a muzsikából nu jazz, bizony a groove rovására, amiből pedig kicsit többre és vasosabbra áhitozna a hallgató. Az effektek váltakozása ellenére dinamikaileg kicsit színtelen marad a felvétel, noha Szendőfi atombiztosan és részletgazdagon diktálja az ütemet, a vendégszólista Szentpáli Roland pedig a tubázás magasiskoláját mutatja be. Az album könnyed elektronikus kalandozás, de sajnos nem mozgat át eléggé. *LK*

**FELLY K:
SZERETNI BOLONDULÁSIG**

Argus Productions

AACD2008 880

●●●●○

Felly K második CD-je a nagy magyar daloskönyv örökzöldjeiből válogat. Bátor, bár nem előzmények nélküli vállalkozás. Lakatos „Ablakos” Dezsőtől Balázs Eleméig többen bizonyították, hogy Fényes Szabolcs, vagy Bágya András slágerei

éppen olyan jó „jazz-alapanyagok”, mint Cole Porter standardjei. Felly K-nek nem kenyeré a scat és az improvizáció, amitől még lehetne perfect jazzvokalista. Stílusa alapján azonban inkább a jazzesen éneklő popelőadó kategóriájába sorolnám, némi „vendéglátós” habitussal. Kicsit nyers, még a lírai számokban is, profizmusa sem eléggé meggyőző. Pedig Oláh Tzumó Árpád hangszerelése és az általa vezetett kíséret is egészen kiváló. A két szólista – a legjobb amerikai jazziskolákban csiszolt Tzumó és a magyar dalok jazzesítésében már többször kitűnt tenoros, Tüzkő Csaba – saját egyéniségükkel „oltják be” a patinás melódiákat. *MA*

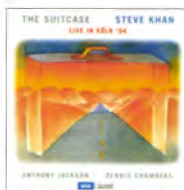
SZÖKE SZABOLCS: SOLO

GyőrFREE Műhely

5 999882 988382

●●●●○

Szöke Szabolcs új szólólemezének egyik érdeme szomorú aktualitásból keletkezett: egy sajnálatosan súlyos autóbaleset során a művész egyik értékes hangszere megsemmisült. A lemez a gadulka utolsó felvételeit tartalmazza, méltán örökölte meg a csodás hangszeren előadója játékát. Bár Szöke Szabolcs fő hangszere bolgár eredetű, mégis a művész stílusa összetéveszthetetlenül eredeti és univerzális. A szólólemezen kilenc kompozíció kapaszkodik szvitszerűen egymásba. A Tin-Tin, az Ektar, korábban a Makám együttes és a Hólyagcirkusz Társulat alapítójaként ismert zenész harmónia- és dallamérzéke mit sem veszített erejéből az évek során. És bár olykor a szabados, rubato játék helyett inkább feszes ritmikai megoldásokat várnánk, a lemez egészéből árad az az elmélyült kontempláció, amely miatt számos befutott fiatal zenész vallja Szabolcsot maig szellemi irányadójának. *H. Magyar Kornél*

STEVE KHAN: THE SUITCASE

ESC – Varga

ESC 03722-2-1

●●●○○

Ezen a dupla CD-n nagyrészt Steve Khan-számok találhatók két olyan legendás társ előadásában, mint Dennis Chambers dobon és Anthony Jackson basszusgitáron. Az anyag egy 1994-es kölni koncert felvétele, amely eddig csak kalózkidásban létezett. Annak idején a koncertet nem rögzítettek sok sávon, így gyakorlatilag változatlan formában hallhatjuk viszont a rádióközvetítést. Trióban zenélni a legnehezebb feladatok egyike, ahol a legkisebb figyelmetlenség is azonnal megbosszulja magát, így az első dolog, ami feltűnhet a hallgatónak hogy milyen tökéletes hangszeres tudás birtokában vannak e zenészek. Játékuk színvonalát tovább növeli a nyilvánvalóan nagy figyelem a többiek játékára. Az eredmény vitathatatlanul felsőfokú zenélés. Mégis maradt valami hiányérzetem – ironikusan azt írhatnám, hogy ez a felvétel akkor lehetne még jobb, ha John Scofield gitározna rajta... *HE*

**NILS PETTER MOLVÆR:
RE-VISION**

EmArcy – Universal

0602517634466

●●●●○

Nils Petter Molvær legújabb filmzenei albumát, a Re-Visiont hallgatva csak sajnálhatjuk, hogy a norvég trombitás-zeneszerző-producer zenével készült muzik kevésbé ismertek itthon. A művész a jazztől kezdve az ambienten át a house-ig sokféle stílusban járatos, így ezúttal

is változatos érzelmi impulzusokból töltekező muzsikát kapunk tőle, melynek hűvös skandináv szépséggel átítatott hangulatához az akusztikus trombitaszólók éppúgy hozzátartoznak, mint az atmoszférikus effektekkel elektronizált hangszerelés. Megkapó, ahogyan a hangköltemények álomszerű, árnyas tónusaiban a dob-basszus ősi erőket feszítő ritmusokat fokoz, s ahogy arab visszhangokat kelt a vendégszólista Nizamettin Aric műezzin éneke. A tételek a képi világtól elszakítva is teljes kifejezőerővel hatnak, s rendkívül koherens füzert alkotnak. Szinte észrevehetetlen, hogy filmzenei válogatást hallgatunk. *LK*

**MATHIAS EICK:
THE DOOR**

ECM Records – MusiCDome

ECM 2059

●●●○○

Mathias Eick 29 éves norvég trombitás, bőgős, gitáros, vibrafonos a rock'n'roll-tól a punk rockon át pop, jazz és kortárszenei irányzatokig mintegy 50 lemezen játszott. Debütáló szólólemezét hallgatva az a benyomásunk, mintha egy korai ECM-es, minimalista eszközökkel operáló, a hallgató érzelmeit szentimentális dinamikai játszadozással megpuhító anyaggal lenne dolgunk. A koncepció sikerszagú. Eick rendkívül jó ízléssel és egyensúlyérzéssel a végsőkig feszíti a grandiózus és a giccs közötti határokat. A trombita vibrato nélküli, éteri, ha kell levegős vagy karcos, a dinamikai csúcsponton mértéktartóan sikoltó megszólalása bizonyára eléri a kívánt hatást. A zongorista Jon Balke, az effektek mestere már harminc éve kitűnő partnere sok sztárnak, Eick dallamocskáit elképesztően megnyújtott dinamikai ívekben viszi végig a kvartett. Mindezt párás szemekkel hallgatjuk. *SzP*

PHILIP CATHERINE:
GUITARS TWO

Dreyfus – Karsay és Társa
FDM 46050369152 ●●●○○

A Belgiumban élő angol Philip Catherine jó négy évtizede Európa egyik legjobb jazzgitárosa, a legkülönbözőbb formációkkal számtalan lemezfelvételt tudhat a háta mögött. Legújabb CD-jén saját magával játszik duettet, egy akusztikus és egy elektromos gitár, no és a playback módszer segítségével. Merész ötlet, sok rizikóval. A zene kellemes hangzású, a stúdiótechnika szinte csodákra képes, ám arra nem, hogy pótolja, ami a lemeztől hiányzik: a változatosság. Tizenhárom rövid darabot hallunk, amelyeket rögzített Catherine szerzeményei, elég egyforma karakterrel, hangzásvilággal. A harmadik után már semmi lehet, hogy a továbbiakban nem sok meglepetésre számíthatunk. Menynyivel jobb lenne, ha legalább még egy hangszert hallanánk! A lemez így alig több, mint egy tehetséges művész erősen öncélú zenei kísérlete.

DCs

CHUCHO VALDEZ:
TUMI SESSIONS

TUMI – IndieGo
Tumi Music 157 ●●●○○

Az 1972-ben alakult kubai állami szuperband, az Irakere alapítói közül később többen az USA-ba távoztak, a zongorista Chucho Valdez viszont kitartott szülőföldje mellett, vállalva a korlátozott szabadságot. Cserébe a Castro-rezsim lehetővé tette, hogy a világ minden részéről érkező kon-

certmeghívásoknak eleget tegyen. Chucho ma már világhírnévnek örvend, a legnagyobb jazzsztárokkal lép fel rendszeresen, s lemezeit többek között három Grammy-díjjal jutalmazták. Tumi Sessions című CD-je Chucho hétköznapijaiba enged bepillantást. válogatás 1996-2006 között készült kubai felvételeiből. E lemeztől nem derül ki, hogy zongorán egy rendkívüli adottságokkal rendelkező művész hallunk. A jazz-elemekkel fűszerezett latin muzsika különböző zenekari formációkkal, énekesekkel, Chucho Valdez zongoraszóóival nem több, mint jó hangulatú, kellemes szórakoztató zene. DCs

GOLDEN GATE QUARTET:
JERICHO

Éditions Jade – Warner
699 653-2

A legendás Golden Gate Quartet első évtizedeiből nyújt keresztmetszetet az a francia kiadású válogatás, amely 1938 és 1955 között készült (de túlnyomórészt 1950 előtti) felvételeket mutat be. A tizenhét track segítségével nyomon követhetjük azt a folyamatot, amelynek során a Golden Gate a tradicionális gospel és a barbershop style világából egyre merészebben nyomult be a jazz felségterületére. Hallhatjuk őket abban az időszakukban, amikor a Carnegie Hall-beli bemutatkozásnak köszönhetően országos hírnévre tettek szert, és felidézhetjük a kvartett első igazi aranykorát, a világháborús éveket, amikor az énekesek színpadi produkcióik mellett filmsztárrá is avanzáltak. Nem vitás, hogy a Jericho című kompiláció ma már műzeumi darabnak számít, de olyan jó érzés hallgatni, mint mondjuk rátekinteni a nagybányai festőiskola valamelyik remekművére. Tudjuk róla, hogy örök érték. Retkes Attila

DAVE KOZ: AT THE MOVIES

Capitol – EMI
51392 ●●○○○

Ha el tudja olvasni a sorokat a kedves olvasó, akkor mégsem ragadt be a billentyűzetem a rengeteg sziruptól, melyben ez a CD és DVD tocsog. Dave Koz neve hallatán persze nem várunk mást, mint smooth jazzt, de azért érhetnek még meglepetések. A főként szopránon és altón szzenvelő Koz nagyzenekari kísérettel és olyan vendégekkel, mint Vanessa Williams, Johnny Mathis vagy Barry Manilow ad elő 14 filmbetételt, melyek eleve a könnyzacskók támadását célozták. Az egy kivétel a Rózsaszín párduc. Ezek a darabok egy-egy sztori csúcspontjaként, eredeti környezetükben lehettek ugyan helyénvalók, így, egymás után hallgatva őket viszont megérezhetjük, milyen lenne például a nap 24 órájában folyamatosan csókolózni. A DVD-n néhány számot nemcsak hallunk, látjuk is a szmokingos zenészeket félhomályban, a bejátszások között pedig rövid stúdiómustrát kapunk. BB

JOBIC LE MASSON TRIO: HILL

Enja – Varga
ENJ-9516 2 ●●●○○

A francia zongorista triójának debütáló lemeze árulkodó címet visel. Igen, Andrew Hillre kell gondolni, majd az első pár taktus után Thelonious Monkra, aki rendkívül meghatározó Le Masson számára. Olyannyira, hogy saját személyisége, lelki világa alig megfogható marad a közel egyórás anyag hallgatása köz-

ben. Technikai és elméleti felkészültsége annál inkább kiderül, valamint őriási alázata az egyébként – a Bemsha Swing kivételével – csupa saját kompozíció s rajtuk átszűrődve a példaképek iránt, valamint két első osztályú amerikai társa, Peter Giron bőgős és a többek közt az Archie Sheppet is kísérő John Betsch dobos iránt. A darabok – mind mester-munka – bár szerkezetileg sok teret adnak az előadónak a szabad önkifejezésre és zenei interakcióra, mégis azt érezni rajtuk, hogy a belső harmóniai kötöttség határozza meg őket. Az avantgárd itt forma, nem pedig hevület. BB

SYNTAX ORCHESTRA:
MOZIZOM

Avalanche Records – Stereo Kft.
AR-01 ●●○○○

A Syntax Orchestra zenéje a jazz, az avantgárd zene, a kortárszene és helyenként némi etno vegyülete. Nagy Krisztián Tódor gitáros szerzeményei legtöbbször modális pályán mozognak, melyen leghatásosabban a jazzkörökben régóta jól ismert Vázsonyi János szaxofonos tud kibontakozni improvizációival. A bőgő-dob (Fekete Zolt-Gavallér Csaba) ritmusszekcióhoz még egy basszusklarinét (Palatinszky Márton) társul. Az igényes borító egy DVD-t is rejt, amelyen a CD-n hallható számokhoz komponált, nagy klasszikus és amatőr filmekből, festményekből ollózott montázsok peregnék. Tarkovszkij, Jarmush, Forman, Chagall és mások alkotásai is az inspirációk közt voltak. A számok építkezéséhez szinte mindig tökéletesen illeszkednek a képek, ami nem egyértelmű erény: a 14+1 darab is montázszerű, nincs igazán irányuk, elmaradnak a történetek. Ez különösen fájó, ha csak hallgatjuk, nem „nézzük” a zenét. BB

Ósi és mai nyelv ötvözete

Új lemez a Mitsoura zenekartól

Méltatlanul keveset látni itthon a 2002-ben alkalmilag szerveződött Mitsoura zenekart. Az első albuma (Mitsoura, 2003) megjelenése után rendszeresen koncertező formáció hosszú műhelymunkát követően, idén nyáron jelentette meg második lemezét. Az autentikus cigánydalok és elektronika karakteres ötvözetét bemutató együttes két tagja, az énekes Juhász Miczura Mónika és a zeneszerző, hangmérnök Moldvai Márk beszélt a Mitsoura-projektről.

◆ Bencsik Gyula

Fotós: Gramofon archív

Gramofon: Honnan merítettetek a most megjelent, Dura-DuraDura című album anyagához?

Moldvai Márk: Nagy különbség van az első és második lemezünk karaktere közt. Az első hosszú, kizárólag stúdióban zajlott kísérletezés eredménye, amiben számos zenész vett részt. A zenekar gyakorlatilag a lemez megjelenésekor alakult. Hamar kiderült, hogy a dalok egy része a lemezen hallható formában nehezen, vagy egyáltalán nem adható elő élőben. Így csak néhányat játszottunk közülük, a programot kiegészítettük új, kifejezetten az együtt maradt zenészekre komponált dalokkal. Ezek kerültek az új lemezre. Persze számtalan metamorfózison estek át az évek során, és remélhetőleg a legkiérleltebb verziójukat sikerült rögzíteni.

G.: Hogyan keletkeznek az egyes zeneszámok? Mónika hozza a népdalt, amit a fiúk „megbolondítanak”?

Juhász Miczura Mónika: Gyakorlatilag igen, bár a zenéseim célja elsősorban nem a „megbolondítás”. Nagyvárosban élünk, hat ránk a mai kultúra, egyszerűen integráljuk a dalokat ebbe az eklektikus, energikus világba, amiben létezzük. Nem fogyaszthatóbbá kívánjuk tenni az etnikus dalokat, inkább egy ősi és egy mai nyelvet szeretnénk összeegyeztetni. Hazugság lenne álautentikus zenét csinálni, népieskedő ruhákban pózolni. Pedig sokan ezt várnák el tőlem. A populáris kultúra is kultúra, nem kizárólag szemét, így természetesen ezek az elemek is beépülnek a zenénkbe, sok egyéb mellett. De a kiindulási pontot mindig az általam hozott cigánydalok képviselik. Azokhoz képest jó vagy rossz bármilyen ötlet. Magyar, román, szerb, arab, radzsasztáni cigánydalokat énekelek, ezek egy részét gyerekkoromban tanultam a helyi (békéscsabai) cigány közösség összejövetelein, keresztlőlkön, pománákon (halotti torokon). Radzsasztáni dalokat is először gyerekkoromban hallottam a békéscsabai könyvtárban. A többivel később találkoztam. Gyűjtéseket hallgattam – leginkább Bari Károly gyűjtéseit –, vagy indiai, arab énekektől tanultam dalokat, akikkel olykor közösen léptem fel.

G.: Gondolom, nem vezetsz statisztikát, mégis, nagyjából hány dalt ismersz?

J. M. M.: Több százat biztosan, de csak azokat éneklek, amelyek igazán felkavarják a lelkem, és az ezek közül is legkedvesebbeket éneklek lemeze.

M. M.: A kezdet kezdetén Móni nagyon sok dalt felénekelte kíséret nélkül. Sokat hallgatjuk ezeket, próbáljuk megragadni a lényegüket. Nem adják könnyen magukat. Néha zeneileg ellenpontoszuk a szöveg mondanivalóját. Az utóbbira egy példa: az új lemezen van egy Pundela című dal, ami egy tragikus történetet mesél el. Egy férfi otthagyja a családját, és Európába utazik, hogy munkát keressen, ám egy utcai verekedésbe keveredik és megölik. A dal hangulata mégis napfényes és szentimentális. Azt a naiv hitet próbáltuk érzékeltetni, amit a dalban szereplő férfi érezhetett indulásakor. A város kíméletlen morajlása aztán az egész történetet elmossa a dal végén. Sokkal vérszólóbb a megszólalása a DuraDuraDura című opusnak, ami a címadó és kezdőszám is a lemezen. A tavaszról, a szerelemről, az élet újrakezdéséről szól, a kukoricáról, ami mindezek szimbóluma Egyiptomban, ahonnan a dal származik. A kirobbanó életerőről, amiben van valami fékezhetetlen és hátborzongató. Az együttesnek egyébként két zenei vezetője van, az egyik Monori András, a másik én vagyok. Két teljesen külön világból érkezünk, és más a munkamódszerünk is. Andris számos hangszeren játszik (gadulka, kaval, bászuri, szaxofon, szitár), ezért leginkább hangszeres témákban, klasszikus dalformában gondolkodik. Én pedig – aki az elektronikus zene, a stúdiótechnika világából érkeztem – mintha filmzenét csinálnék. Képekből, atmoszférákból, hangkollázsokból, groove-okból indulok ki, szeretem a monotóniát, a „ködösebb” hangzásokat. Korán felismertük, hogy a produkciónk akkor lesz erős, ha ezt a két világot össze tudjuk gyúrní, miközben nem telepszünk rá túlságosan az énekekre. Ez a második lemezünkön sikeresebben valósult meg.

G.: Ekkor lépnek be a hangszerek, hozzátéve a maguk zenei világát?

M. M.: Igen, bár a kezdetektől figyelemmel kísérik a próbálkozásainkat. A gépekkel modellezett ritmusalapot általában lecseréljük Szalai Péterrel, aki alapvetően tablajátékos, de erre a lemezfelvételre elképesztő ütőhangszer-arsenállal érkezett. Az eljátszott anyagot összegyűrtük a dobkomputerek megmaradt sávjaival. Nem volt könnyű megtalálni a megfelelő egyensúlyt, de megérte, mert néhány dalnak igazán masszív groove-ja lett. Kiemelt szerepet kapott még a cimbalom. Lukács Miklós személyében találtunk egy olyan cimbalmost, aki a kortárs zenétől a jazzen át a tradicionális muzsikáig rendkívül széles skálán mozog. Játszanak még vendégzenészek is a lemezen, például Barcza Horváth József basszusgitározik néhány számban, Válik László pedig experimentális gitáratmoszférákkal egészítette ki a hangképet. Egy estére beugrott a stúdióba Dész András is, aki korábban állandó tagja volt a zenekarnak, majd hosszabb külföldi tartózkodása és egyéb zenei elfoglaltságai miatt kilépett, de vendégként most is számíthatunk rá.

J. M. M.: Én is részt veszek ebben a folyamatban, és ha valami nem tetszik, akkor azt szóvá teszem...

G.: Mi az oka, hogy az új lemez dalainak jó része már évekkel ezelőtt megvolt, mégis csak a nyárra készült el az album?

M. M.: Több kiadóval is tárgyaltunk, magyarral és külföldivel egyaránt, végül egyikkel sem tudtunk megállapodni. Nem maradt más lehetőség, mint magunknak finanszírozni mindent. Emiatt időszakosan félbeszakadt a munka, mert elfogyott a pénzünk, de pozitív hozadéka is volt a leállásoknak, ugyanis a szünetekben leülepedett mindaz, amit addig csináltunk. Amikor folytattuk a munkát, pontosan tudtuk, mi az, ami hasznos és mi az, ami csak hirtelen felindulásunkban tetszett. Ma már nagyon örülünk, hogy így alakult. Nem kellett kompromisszumot kötnünk, ami egy multi-céggel manapság egyre inkább elkerülhetetlen. Az ő szemükben lemezvásárlók léteznek, a mi szemünkben zenehallgatók.

G.: Egyesek szerint koncertezhetnétek többet.

M. M.: Külföldön gyakrabban lépünk fel, a nyár meglehetősen sűrű volt. Az önálló koncertek mellett Grazban részt vettünk egy izgalmas nemzetközi produkcióban is, ami Time Projekt néven fut. Négy zenekar, négy külön színpadon ad közös koncertet úgy, hogy a közönség közepén foglal helyet. Rajtunk kívül egy görög, egy svéd és egy francia zenekar zenél. Érdekes kísérlet, reméljük, egyszer Magyarországra is eljut. Egyébként úgy vélem, ha egy zenekar túl gyakran föllép ugyanazonokon a helyeken, könnyen elhasználódik. Nem a koncertjeink mennyiségével van bajunk itthon sem, hanem kevés a megfelelő technikával rendelkező, nagy befogadóképességű, nívós koncertterem. A visszajelzések alapján sokan lennének kíváncsiak ránk élőben a Művészetek Palotájában vagy a Sziget Fesztivál Világzenei Nagyszínpadán, de ezeken a helyeken nem kapunk lehetőséget, mert az, aki ma a világzenei projektek szerepeltetése ügyében dönt, valamiért nem rokonszenvezik a zenekarral...

J. M. M.: Reméljük, hogy ez a helyzet változik, mert több emberhez szeretnénk eljutni a zenénkkel. ■

A Mitsoura hivatalos honlapja:

www.mitsoura.net

BIMBACHE JAZZ Y RAÍCES
LA CONDICIÓN HUMANA

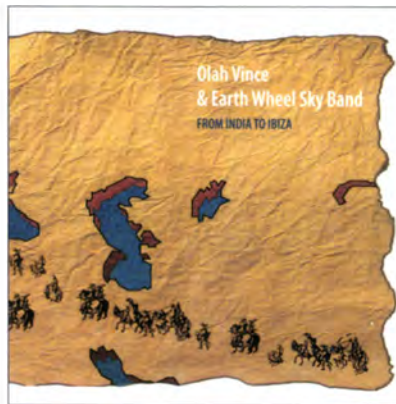

A Kanári-szigetek közül a legkisebb, Hierro, már nemcsak az érintetlen természet miatt ismert. 2005 óta minden évben jazz- és folklór fesztivált rendeznek, amely a zene eszközeivel az élővilág megőrzésének, vagyis a fenntartható fejlődésnek az eszméjét igyekszik népszerűsíteni.

A fesztiválon neves zenészek és amatőrök egyaránt fellépnek, zenei és kulturális határok leomlanak, ahogy az óslakosok – bimbatchék – zenéből, táncából még a spanyol hódítás előlöttől fennmaradt dallamok keverednek a nyugat-európai jazz zenével, a flamencóval, a tangóval. Öt kontinens számos generációját képviselő művészek lépnek föl, hogy a szervezők álmát megvalósítva üzenjék: ember és környezete harmóniában is együtt tud élni, ahogy ez a 287 négyzetkilométeres szigeten meg is valósul. A lemezre az elmúlt három év koncertjeiből került válogatás, amelyben nemcsak a Hierrről, hanem a fesztivál résztvevőit nemzetközi helyszínekre is eljuttató turné készült felvételek szerepelnek. Így hallhatunk tradicionális munkadalt, Carlos Gardel egyik tangóját neves bolero-gitáros előadásában, vagy a 82 éves és még mindig elbűvölően éneklő María Meridet, a legendás kanári-szigeteki énekesnőt. A dalok többségét, illetve átíratát Torsten de Winkel szerezte, maga a lemez is az ő produkciója. Winkel a jazz és a világzene területéről a legnagyobbakkal játszott együtt, és a gitár mellett még számos hangszerezen zenél. New Yorktól a Kanári-szigetekig megrogzított idealistaként azon dolgozik, hogy a világ és benne az ember jobb legyen. Egy-egy ilyen kis ékszerrel, mint ez a lemez is, biztosan hozzájárul valamennyire ehhez a misszióhoz. Kivételében, mondanivalójában és zeneiségében is kiemelkedő alkotás.

Vörös Eszter

ESC – Varga
03728-2

OLAH VINCE & EARTH WHEEL SKY BAND
FROM INDIA TO IBIZA

A vajdasági gitáros, Olah Vince új CD-jének tizenöt száma között biztosan találunk kedvünkre valót! A tőlük megszokott magas színvonalon szólal meg a cigány, balkáni hangzásvilág, és az eklektikus jelző csak abban az értelemben juthat eszünkbe a zenéjükéről, hogy „mindenből a legjobbbat...” Akár Indiától Ibiziáig. Jól etalált tempók, szellemes hangszerelés, változatos karakterek jellemzik az albumot. Személyes voksomat én a két legrövidebb szám mellett tettem le, ezek az Intro és a Manush, de franciás hangulatával, líraiságával nagyon szerethető a Korto Maltese is, áthallásaival jó a Raga, szilajságával a Chanson (és a végén az a nevetés...), felszabadult az Ending, a mindössze néhány akkordból alkotott Gitano pedig slágergyanús. A Tranzition tempóátmeneteivel, a Balkan Frankenstein a sodrásával hat, és kiváló az átlépés a következő trackre. Ez a Cosmic Czardas címet viseli, de sajnos egyetlen zenei ötletnél nem jut tovább. A No. 1, 2, 3-mal számozott Ibiza klub számok valóban három különböző karaktert képviselnek, de nem jöttem rá, hogy mi bennük a közös. Örömmünkre szolgálhat, hogy még a Rózsaszín párdúc motívumaival is találkozunk, de nem a Pinkben, ahogy talán várnánk, hanem a Galiában, ami ugyanúgy a virtuozitásig fölgyorsul, mint a Tranzition. A rövidke improvizáció remekül „meggágyaz” az utolsó számnak (Reamision), amit jó szívvel ajánlhatunk mindenkinek, aki egy kis sírva vigadásra áhitozik. Sokszínűség, arányérzék, spontaneitás a lemez vitathatatlan erényei. A zene semmiképp sem kimódolt, hanem annyira természetes, hogy nem lenne illő szóvá tenni a néhány pillanatot, amikor olykor unalmas, vagy a szöveget kifogásolni, ha néhol közhelyes.

Pödör Eszter

X Produkció – Hangvető
XP 033

CSÍK ZENEKAR
EZ A VONAT, HA ELINDULT,
HADD MENJEN...

Manapság divatosak a népzenei feldolgozások, azzal a hivatkozással, hogy így könnyebben eljutnak ezek az értékek a szélesebb rétegekhez is. A Csík zenekar viszont éppen az ellenkezőjével próbálkozik, amikor az alternatív rockzene néhány slágerét hangszereli át „népzeneire”. Lehetséges, hogy mindez átcsábít a népzenerajongók táborába néhány városi rockert, Kispál-rajongót, akár az is, hogy ez nagy tömegeknek tetszik. Kétségtelen, hogy van létjogosultsága a műfajok keresztezésének, de ezek a crossover-próbálkozások csak akkor lehetnek hosszú távon életképesek, ha mindkét műfajban otthonosan mozognak az előadók, kellő kreativitással és nagy háttérrel rendelkezők mindkét területen.

A Csík zenekar lemezével talán éppen ennek hiánya a probléma. Miközben igazán kiváló előadói az autentikus népzenei, a népzenei alapokon nyugvó feldolgozásaiak előremutatók és ígéretesek, a Kispál-számok már az előző lemezükön sem voltak igazán meggyőzőek, és nem azért, mert ne lehetne ezeket a dalokat akár háromhúros brácsára áthangszerelni. Szabó Attila hegedűsnek virtuóz, gitárosnak közepes, Majorosi Marianna hiteles népdal-, felejthető rockénekes, a zenekarvezető Csík János ugyan sikeresebben veszi az akadályokat, de azért érezhetően stabilabban mozog a népzenei talajon.

Az autentikus összeállításai viszont újszerűnek, különlegességnek számítanak, és jól szólnak. Bizonyos értelemben hiánypótlóak is, különösen azért, mert nemcsak a jól bevált erdélyi vidékekről, hanem a kis-magyarországi tájegységekről is bőven válogatnak, és ez nagy erénye ennek a lemeznek.

Pál Eszter

Fonó Budai Zeneház
FA243-2

**TEKAMELI
ESCOLTEU – CHANTS SACRÉS GITANS**

A cigányzenében az egyik legizgalmasabb tényező mindig a kultúrák keveredése. A különböző országokban letelepedett roma közösségek, megtartva saját zeneiségüket, mindig átvették a körülöttük élő dalokból, stílusokból, s így előfordul, hogy három-négy kultúra is megjelenik egy-egy dalban. A Tekameli együttes tagjai a jelentős roma közösséget számláló Perpignanban, Dél-Franciaországban élnek, és több nyelven énekelnek (katalánul, spanyolul és a roma nyelven, a calón). A téma ezúttal a vallás: az Escolteu, vagyis Hallgatók című lemezen vallásos – a dél-európai közösségekre jellemző római katolikus – roma dalok hangzanak el. A zenei stílusuk leginkább az úgynevezett rumba flamencára épül (vagy flamenco rumba), amelyben az afro-kubai rumba ritmusa érvényesül a flamencóra jellemző tapssal és gitárkísérettel, illetve énekkel. Ez a hangzás leginkább a Gipsy Kings zenekarral lett ismert, de számos flamenco és roma művész ötözi előadásáiban más stílusokkal. A szöveget nem értők számára a dalok nem különböznek bármely más – mondjuk, szerelmes témájú – számoktól, így a lemez különlegességét akkor lehet igazán átérezni, ha az amúgy egyszerű, ismétlődő szövegek értelme nem ismeretlen számunkra. A megfelelő környezet (minthogy előadásait templomokban is tartják) is segíthet a mondanivaló és a vallásos zene átélésében. A hangszerelésre és a vokálokra jellemző az ennél a stílusnál megszokott feszültség és lágyág keveredése, és mivel a zenészek ennek a területnek a legjobbjai, az élmény nem marad el. Néhány felvétel után azonban lankad a hallgató figyelve, minthogy a dalok szerkezete, előadásmódja hasonló, újat egy idő után már nem nagyon kapunk. *Vörös Eszter*

Jade – Warner
699 654-2

**ROKIA TRAORÉ
TCHAMANTCHÉ**

Vannak zenei stílusok, akár égtájak, ahol a hagyomány tisztelete olykor zsákutcát mutathat a zenének – ilyenkor jól jön egy kis engedelmesség és kilépés a szűkebb környezetből. Ahogy a Maliból származó Rokia Traoré formálja a nyugat-afrikai igris-hagyományt, a griot-kultúrát, az valóban háborzongató. A régió gitárral kísért, jellegzetes énekrepertoárja számtalan világzenei lemezen hallható, de az európai hallgatóhoz a zenei tartalmakon túli rétegek nem jutnak el – hiába olvashatjuk gyakran a dalszövegek fordítását, hiányzik a társadalmi háttér ahhoz, hogy igazán mély élményt szerezzenek hosszú távon is. Traoré mint ha ezt a hiányt ismerné fel: zenéje minden idegszálával a bambara nyelvi terület kultúrájából táplálkozik, ám a művésznő gyerekkora óta sok más hatással is találkozott. Zenei tájékozottsága a szellemi töke, amely segítségével megtalálta saját hangját. Hihetetlenül hűs, visszafogott dinamika jellemzi a friss lemezt, ez végigkíséri valamennyi felvételét. A legjobb értelemben vett európai esztétikai megközelítés minden dalszöveg-fordításnál többet ér a dalok átéléséhez, ugyanakkor az előadó személyes háttere, az általa megteremtett autentikus közeg a garancia arra, hogy a zene stílusa és tematikája hiteles marad.

Rokia Traoré dolgozott már a Kronos Quartettel is, ezúttal a hangszerelés visszanyúl a hagyományos afro-pop megszólaláshoz. A bambara és francia nyelvű dalok a művésznő altjában az első megszólalásra mágiát eredményeznek. Lapzártánkkal egyidőben zajlik a lemez budapesti bemutató koncertje a Sziget Fesztiválon – biztos szondája annak, vajon mennyire képes ez a sajátos zenei hibrid kapcsolatot teremteni az európai közönséggel. *H. Magyar Kornél*

EmArcy – Universal
530 785 6

CAFÉ DE LOS MAESTROS

Vajon mit rejt ez az elegáns dobozka? Netán drága kubai szivart, bonbont, gyémánt fülbevalót? Kinyitottam, megtudtam: repülőjegyet – időutazásra. A '40-es, '50-es évek Argentinájába csöppenek, ahol az utcákon, tereken, átriumokban a tangó nyelvét magától értetődő könnyedséggel beszéli a pórnép (természetesen, hiszen az ő köreikben keletkezett az egész stílus), és báltermeiben a felső tízezer, amelyet magával sodort a divathullám – hiszen a fekete-fehér (már hangos) mozifilmek sztárjait (anno és ma) muszáj utánózni. Most, fél évszázaddal később hallgatva kicsit szégyenkezem, milyen nehezen adja meg magát ez a zene, az egykori könnyűzenét mai ízlésünk szentimentálisnak, bonyolultnak, túl szimfonikusnak találja. Másrészt irigylem ezeket a művészeket, akik Gustavo Santaolalla zenész-producer hívására összegyűltek. Közülük többen játszottak Astor Piazzolla zenekarában, ámbár a későbbi tangókirály az itt szereplő (97 éves!) Gabriel Chula Clausi oldalán még fiatal és ismeretlen volt. Klasszikus opusokat adnak elő eredeti hangszerelésben: zongora, hegedű, és a jellegzetes bandoneon áll a középpontban. Az énekes legendák mindegyike megérne egy külön albumot! Kiemelendő, hogy a két CD (nem archív, hanem mai hangfelvétel) tökéletes hűséggel adja vissza a hangszeres és énekesek hangját! Felmerülhet, hogy ez Argentína válasza a Buena Vista Social Club-ra, de ez az összehasonlítás hamis. A tangó intim szellemiségétől távol áll mindenféle versenyszellem, szenzációhajhászás. Tangóval nem lehet stadionokat megtölteni, az a világon mindenütt egy férfi és egy nő szenvedélyes összebörülését jelenti – külvilág kizárva. Kérjük, kapcsolják ki mobiltelefonjaikat és hallgassák a Tangót! *Pödör Bálint*

EDGE/DG – Universal
477 6572

LEGENDÁS ROMA ZENÉSZEK FELVÉTELEI

magánkiadás

LHLS

Amióta világ a világ, az ember zenél. A maga kedvére és öröme, de másokéra is. Így tesznek a CD előadói, a legmagasabb minőségű szórakoztató zene repertoárjából válogatott darabokkal. Az Akácus út és a Csak egy kislány fémjelzik a magyar nóta vonalat. Paganini és a Hulló levelek más irányba mutatnak, a jobbnál jobb bluesok sora pedig mindenkét meggyőz arról, hogy a jó zene nem ismer műfaji korlátokat. A borító minden előadót bemutat egy-egy mondattal, a felvételekről viszont csak szűkszavúan tájékoztat, de azok magukért beszélnek. Kifogástalan, bámulnivaló szakmai tudás, irigylésre méltó zenei érzékenység tanítja alázatra a mai zenészeket, gyönyörködteti a hallgatókat, s készletti töprengésre e sorok íróját: milyen hálások lehetünk a sorsnak, hogy – ha recsege, sercegve is – a technika közvetíti nekünk az egykori legendák üzenetét!

Pődör Eszter

WATCHA CLAN DIASPORA HI-FI (A MEDITERRANEAN CARAVAN)

Piranha – Varga

CD-PIR2230

Ritka az olyan stílus, ami „állati trendi”, de azért sok népzene van benne. A Watcha Clané ilyen. A marseille-i, orani, barcelonai, londoni és berlini bázisokkal működő laza project a londoni diszkók, elsősor-

ban az underground klubok hangzásvilágát ötvözi a mediterrán népek akusztikus zenéjével. E hangszerek azonban 90 százalékban mintavett formában szólnak meg az elektronikus alapokon. Az algériai zsidó származású Sista K igazi frontasszony, a népzeneben is hiteles figura. (párhuzamba állíthatjuk Natasha Atlással), és legalább öt nyelven énekel. Amint az legújabb CD-jük videó szkeciójából kiderül, pörgős koncertjeiken pazar show-t prezentálnak. Bár szerintem sem a zenekar nevének, se a címnek se füle se farka, zenéjük mégis indokoltan kapós a fiatalok körében. *PB*

K.V. PRASAD SOUTHERN INDIA: CARNATIC PERCUSSIONS

Buda Musique – Karsay és

Társ

3017405

Az észak-indiai klasszikus zene világhódító sikere mellett mindig kevesebbet hallani a dél-indiai zenéről. Pedig a hindu kultúra őselemei érintetlen formában találhatók meg ebben az elképesztő dialektusban. Ez a lemez dél-indiai, úgynevezett karnatikus zene ritmusvilágát mutatja be autentikus előadók tolmácsolásában, akik ráadásul a mai generáció kiemelt tagjai közé tartoznak. A dél-indiai ritmus: játék körkörös ciklusokkal, közös többszörösökkel és zeneileg intonált hangszerekkel – koncentrált gondolkodást, tapasztalt felkészültséget és művészi intuíciót egyszerre kíván játékosától. Ez a lemez makulátlanul mutatja be három tálán – nyolcgyedyes, hétnegyedyes illetve ötnegyedyes cikluson – keresztül ennek a stílusnak az észbontó virtuozitását, gyémántos szépségét – és keménységét. *HMK*

BALKAN BEAT BOX NU-MADE (REMIXES & VIDEOS)

Crammed – Varga

craw 48

Ízlés dolga, hogy ki szereti a remixeket, és ki nem. Egy-egy régi dalgak kifejezetten jót tesz, de az újnak, sőt, az eredeti verzióban is változatos és tömény dalgak nem biztos. A Balkan Beat Box amúgy is sokszínű, dinamikus és sok kultúrát ötvöző zenéjéről nevezetes. Ehhez a remix már nem hozzáad, inkább elvesz belőle. A legújabb lemez valójában az előző, a NU-MED elektronizált változata, két szám kivételével. Tartozik hozzá egy DVD, ami az egész csomag igazi értékét adja, ezen az együttes koncertjeiből, stúdiófelvételeiből láthatók részletek, a tagokkal készített interjúk mellett. Azokban látszik igazán, milyen egyedí zenét képes kreálni az a két, most New Yorkban élő izraeli zenész, Ori Kaplan és Tamir Muskat, akik mindig remek zenészeket gyűtenek maguk mellé a koncertekre és az eddigi két lemezhez is. *VE*

TÜKRÖS ZENEKAR A MI MEZŐSÉGÜNK

FolkEurópa – Hangvető

FECD 040

Miközben egyre több a világzenei próbálkozás, a Tükrös zenekar kifejezetten azt vallja, a népzene a feldolgozás szándéka vagy műfajok keverése nélkül is képes magával ragadó élményt nyújtani a hallgatóságnak. A mi Mezőségünk nem

antológia-lemez, hanem szubjektív válogatás. Ezért is kerülhetett rá egy kolozsi összeállítás, amely csak földrajzilag Mezőség – a zene sokkal inkább Kalotaszeghez köthető, s talán éppen ebből a személyes jellegből fakad az a sugárzó lelkesedés, amely a leginkább meghatározza a hangzást. Nem törekednek „szabványos” rövid számokra, hagyják kifutni a táncrendeket, minden a maga helyén következik. A szabadban készült felvételek, nincs sminkelt stúdióhangzás, minden egyszerű és természetes, a gyűjtőutak sajátos hangulatát, Erdély jellegzetes „levegőjét” hozza el a Tükrös Zenekar lemeze.

Pál Eszter

ESZTERLÁNC ÉGSZAKADÁS Fonó Budai Zeneház

FA-244-2

Kicsit gondban vagyok, amikor azt szeretném eldönteni, vajon gyűjtéseket vagy pedig megtervezett népzenei összeállításokat hallok, amikor az Eszterlánc felvételeit hallgatom. Az Eszterlánc története sajnos nem egyértelmű, hiszen részben buzai hagyományörző, részben városi zenészek együttese – az énekesek idősebb asszonyok, de ugyanakkor Dresch Mihályt is hallhatjuk – ezt nem ártott volna tisztázni a lemezborítón. Az összeállítások is felemásnak tűnnek, van, hogy furulyát kísérnek a vonósok, vagy pedig egyenesen szaxofont, ami szokatlan a hagyományban, időnként viszont kifejezetten olyan érzésünk van, hogy még a hangzásban is az eredeti közeget szeretnék visszahozni. A kísérőfüzetben jók a történetek, összességében képet kapunk Buza zenei térképéről, és kifejezetten jól szól a zene. *Pál Eszter*

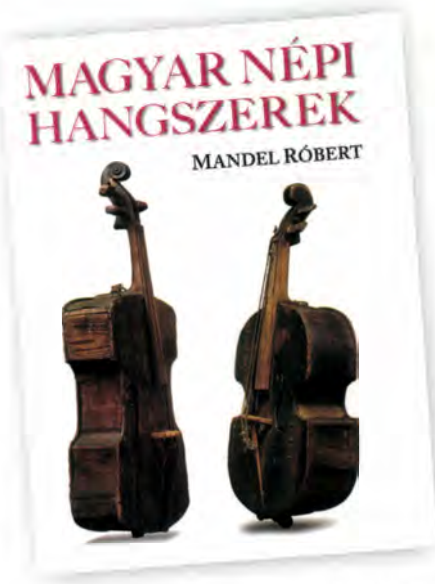

MANDEL RÓBERT:
MAGYAR NÉPI HANGSZEREK
 Kossuth Kiadó, 2008; 175 oldal

Mandel Róbert korunk egyik reneszánsz egyénisége, aki sokoldalú tehetségét látványos gesztusokkal igazolja. A tekerőlanton játszó előadóművész, sikeres üzletember, aki éveken át működtetett egy világszerte ismert fesztivált, fontos kulturális értékekért hatékonyan lobbizni képes producer, zenekara, a Mandel Quartet pályáját több évtizede egyengető művészeti vezető és menedzser.

Ám Mandel hűséges eredeti tanulmányaihoz, régi szenvedélyéhez, a hangszerész mesterségéhez is. Pályájának teljes ívét elszórta szegélyezik ennek nyomai: különböző hangszereket leíró cikkek, fő hangszerének, a tekerőnek részletes bemutatása, a klasszikus tekerőreperatór népszerűsítése, illetve egy saját hangszerálalmány, az electrotary szabadalmaztatása. Az utóbbi időkben a hangszerész szenvedélyt ismét látványos gesztusokkal igazolta. Koncertet szervezett a Művészetek Palotájában különleges elektromos illetve historikus hangszerek bemutatására. Az elektroakusztikus hangszereket bemutató könyvkiadványát pedig most újabb kötet követi, amely a magyar népi hangszereket mutatja be.

Nehéz volna bírálni való pontot találni a kötetben, amely szerkesztése a teljesség igényét tükrözi. A hangszerek hangképzés szerinti osztályozásban sorakoznak az idiofontól az aerofonig – így kerülhetnek egy fejezetbe olyan

szépirodalmi idézetekkel is igazolja a szerző.

Nagyon szívesen hallgatnánk CD-mellékleten zenei példákat is egy-egy hangszerre vonatkozóan, ennek hiánya talán a kötet egyetlen gyengéje – persze nyilván sejtjük, hogy az ötlet megvalósítása aligha a szerző lelkesedésén, mint inkább a források szabta korlátokon múlt. A kötetet záró függelék a könyvészeti adatok pedáns lajstroma, a képek, a hangszerek és a források pontos jegyzékével. Tartalmi szerkesztése mellett nyomdai előkészítése is teljes egészében Mandel keze munkája – a kötet szép és letisztult arculata, a tipográfia, az oldaltördelés, a képek egységes retusálása mind ugyanazt az igényességet igazolják.

H. Magyar Kornél

MARTON LÁSZLÓ TÁVOLODÓ:
FOLYAMATOS MŰLT
 Fosszília Kiadó, 2008; 400 oldal

Az ötvenkét éves Marton László Távolodó írásainak meghatározó eleme a múlthoz való viszony. Sokat nosztalgizál (e könyvben tetten érjük, hogy nemcsak manapság, hanem évtizedekkel ezelőtt is), mégis aktuális marad. Legnagyobb részben a Magyar Narancsban megjelent írásait gyűjtötte össze, minden esszéje, interjúja után olvasható annak megjelenési helye és dátuma. Annak ellenére, hogy tizenhét év termését gyűjtötte egybe, nem kozmetikázta írásait utólag. Főlősleges is lett volna, hiszen cikkeket egyáltalán nem kezdte ki az idő! Alig találunk ismétléseket, mindig képes volt új emberekkel, új szempontok szerint érdekesen beszélgetni. Persze azért megmosolyogtató az a konokság, ahogyan például ötödszörre sem ússzuk meg első Supraphon lemeztájszójának történetét. Az első fejezet (A múlt idő jele) már-már zenetörténet, a második (Menekülthullám) külföldre szakadt és híressé vált zenész honfitársainkról mesél el történeteket, a harmadik, a leghosszabb rész (Krisis Rock) destruktív, narkós figurái ilyen mennyiségben felvonultatva meglehetősen lehangoló. Ezzel szemben a világzene fejezet (Érintés+) maga a jövő idő. Öröndetes, hogy a 2001-es

Érintés – Világzeném kötetből csak néhány előadót emelt be, a többiekéről (szám szerint tízről) azóta írt elemzéseket a tőle megszokott laza, gördülékeny stílusban. Mivel gazdagon bombázza saját életrajzi adataival az olvasót, cikkeinek személyességét, szándékosan vállalt szubjektivitását némelyek túlzónak találhatják. Az, hogy egy-egy ilyen szövegből a szerzőről csaknem ugyanannyit megtudunk, mint mondjuk Patti Smith-ről, minden írására jellemző. Mindazonáltal, akik hajlandók az ő szemüvegén keresztül nézni a kiválasztottakat, azoknak meglevenednek ezek az alapvetően szakmai szövegek. Marton tájékozottsága, lexikális tudása révén rengeteg hasznos háttérinformációval ajándékoz meg. A laikus kirekesztve érezheti magát, ha ismeretlen előadókba botlik; ilyenkor jó, ha fogják a kezét. Szerencsére a zavarba ejtően nagy választék (395 írás) és a kötet laza szerkezete megengedi, hogy bárhol felüssük. Én például hátulról haladtam visszafelé – ez már a MaNcs olvasásánál is jól beült. A válogatás szerkesztési elve nem szigorú, Ibrahim Ferrer után Eliades Ochoa következik, de egyazon zenész két portréját (nyilván nem véletlenül) más-más fejezetben is föllelhetjük. Akik gyorsan szeretnének bizonyos előadóról vagy zenekarról adatokat gyűjteni, vagy csak célirányosan kedvenceiket keresik, bajban vannak: a művészekről nem készült betűrendes jegyzék.

Pödör Bálint

A N A L Ó G Á L O M

A HALHATATLAN VINYL

MICHELL ORBE LP LEJÁTSZÓ

ACCUPHASE
ACOUSTIC REVIVE
ACROLINK
ALTMANN
AUDIENCE
AUDIO RESEARCH
APPLE
AVID
DANLEY
DEQX
E.A.R. YOSHINO
EVIDENCE
KIMBER KABLE
LEBEN
MC2 AUDIO
MICHELL
NAIM
NIRVANA
NOTTINGHAM
OYAIDE
PARASOUND
PROAC
PROMITHEUS AUDIO
REVOLVER
ROYER
SHAKTI
SNELL & WILCOX
TRANSFIGURATION
YAMAMOTO
ZU

HIGH - END

AUDIÓ VIDEÓ HÁZI MOZI RENDSZEREK

SZÁMÍTÓGÉPES ÉS HÁLÓZATI AUDIÓ RENDSZEREK

INTELLIGENS ÉPÜLETEK

RENDSZERINTEGRÁCIÓ

TERVEZÉS KIVITELEZÉS ÜZEMELTETÉS

20 ÉVE A HIGH-END AUDIÓ ÉS VIDEÓ VILÁGÁBAN

PENNA-POOR KFT. 1025 Bp. TÖRÖKVÉSZ ÚT 95-97/D
TELEFON: 325-8772, 438-0331 TEL./FAX: 325-9430
E-mail: ppaudio@penna-poor.hu www.penna-poor.hu

„Minden hang ima, minden forma mester”

DIGITÁLIS VALÓSÁG ÉLMÉNY ÉS KÉNYELEM

NAIM AUDIOFIL HARD DISK LEJÁTSZÓ

REZGÉSCSILLAPÍTOTT 2 X 400 GB BELSŐ HÁTTÉRTÁR

KÜLSŐ HÁTTÉRTÁR TÖBB TERABYTE-IG BŐVÍTHETŐ

INTEGRÁLT ZENEI ADATBÁZIS, BORÍTÓK KÉPEIVEL

TÖBB MINT, 20.000 CD KEZELÉSE

HIGH-END CD JÁTSZÓ, WAV, MP3, AAC, FLAC, WMA

CD LEMEZEK TÖKÉLETES ARCHIVÁLÁSA

KEZELÉSE ÉRINTŐKÉPERNYŐRŐL VAGY TÁVIRÁNYÍTÓRÓL

NAGYFELBONTÁSÚ LEJÁTSZÁS, MESTERSZALAG MINŐSÉGBEN

INTERNETES RÁDIÓ CSATLAKOZÁS

A sokcsatornás hangtechnika – 2. rész

A Gramofon előző számában megjelent cikkünkben zenetörténeti példák segítségével mutattuk be, hogy a surround hangzás a zene egyik természetes közege, és azt is, mi módon tér el a surround a sztereó technikától. A zenei hangzás azonban nemcsak akkor lehet „surround”, vagyis a hallgatót körülvevő, ha a hangszereket a térben szétszórva helyezzük el, hanem a hangtér teremhatásából eredően is.

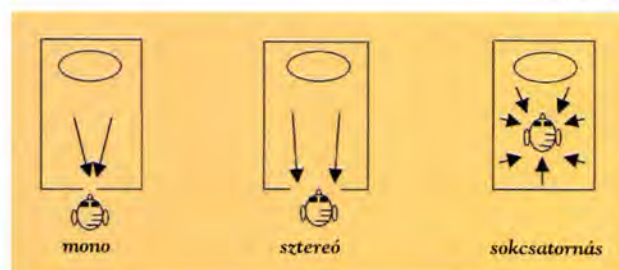
◆ Ujházy László

Mivel egy jó akusztikájú helyszínen a terem zengésének köszönhetően még egy szóló hegedűt is „surround” érzékelünk, ezért akár erről is készíthetünk sokcsatornás felvételt – csak ilyenkor nem a konkrét hangforrások sokasága, hanem a terem zengése veszi körül a hallgatót. Tehát a sztereó technika továbbfejlesztése két irányba mutat: egyrészt behelyezi a hallgatót a történés központjába (ennek zenei háttéréről szóltunk előző cikkünkben), másrészt megteremti számára az eredeti helyszín akusztikai élményét. Alábbi írásunkban először ez utóbbit járjuk körbe, majd néhány korai technikai megoldás ismertetésével a sokcsatornás technika műszaki előzményeiből mutatunk be néhányat.

Az akusztikai jelenlét érzete

A mono, sztereó és sokcsatornás hangélményt – kis egyszerűsítéssel – az alábbi felülnézeti vázlatokkal jellemezhetjük:

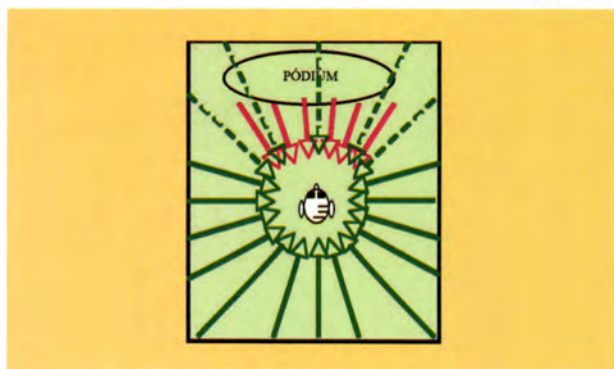
1. ábra

- A mono hallgatás olyan elrendezésnek felel meg, amelynél a hangversenyterem falába vágott egyetlen kerek nyíláson át hallgatjuk az előadást (itt a kerek nyílás a mono technika egyetlen hangszóróját jelképezi).
- A sztereó technika esetében ez a nyílás már kiszélesedik (a vázlaton a „falba vágott” szélesebb nyílás a sztereó hangszórók által alkotott bázisra utal), így már a hangforrások irányát is érzékeljük, ám még nem vagyunk bent a teremben!
- A sokcsatornás közvetítés az előzőkkel szemben a hallgatót behelyezi a hangesemény színhelyére, miáltal külső szemlélőből résztvevővé válik.

Az alábbi vázlat már utal arra, hogy a hallgatónak gazdagabb „hangeseményben” van része, hiszen a tér valamennyi irányából érik hanghullámok (természetesen nem csupán a vízszintes síkban). E jelenséget részletesebben is megvizsgálhatjuk az alábbi ábra segítségével:

2. ábra

A hallgatót a pódium irányából számtalan közvetlen hang éri (piros nyilakkal jelölve), melyek gyakorlatilag mindenfajta visszaverődés nélkül érkeznek hozzá. Ám a zárt termekre jellemzően a falakról és egyéb határoló felületekről (például erkélyek, páholyok mellvédjeiről) a hallgató számtalan visszavert hangot is észlel (zöld nyilakkal jelölve), amelyek nem csupán egyszeri, hanem többszörös visszaverődés által is létrejönnek. Ezek sokasága a teremben egyenletesen szétoszolva hozza létre a terem utózungését. (A terem egyenletesen betöltő zengést a rajz halványzöld alapszínével jelöltük.) Természetesen a pódium irányából is érkeznek visszavert hangok, ám ezeket a közvetlen jelek könnyen elfedik, így azokat csak szaggatottan jelöltük.

A leírt jelenségből táplálkozik a hallgató akusztikai jelenlétérzete, tehát az a benyomása, hogy egy zárt térben, ráadásul a közvetlen hangok forrásával azonos hangtérben foglal helyet. Egy adott zengetettség esetén minél közelebb helyezkedünk el a hangforrásokhoz, a közvetlen hangok annál erőteljesebbek a zengéshez viszonyítva, közelségüket ezért érzékeljük. Távolodva a pódiumtól a közvetlen jelek egyre halkulnak, végül észrevétlenül beolvadnak a zengő

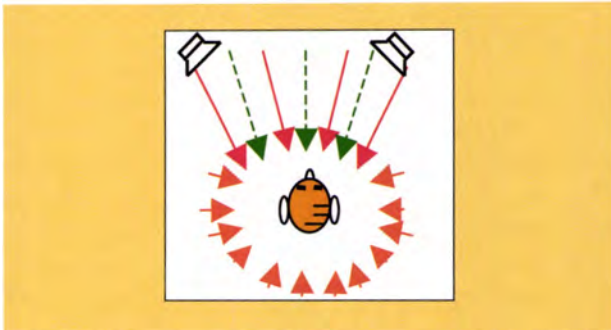

hangokba, ezért itt már az utóbbiak dominálnak. Ilyenkor a zengő hangoknak a közvetlen hangokhoz viszonyított „túlsúlya” eredményezi a nagy hallástávlat érzetét, tehát a hangforrások távolabbi megszólalását (kedvezőtlen esetben azok nemkívánatos „elkenődését”).

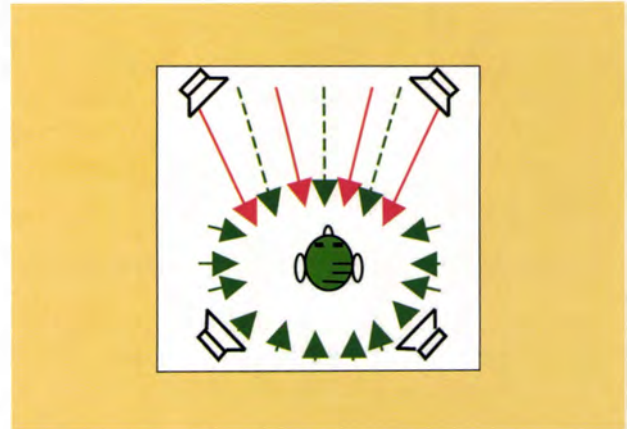
Az akusztikai jelenlétérzet technikai megvalósítása

Az elmondottak alapján, ha az elektroakusztikus átvitelnél a hangszórók előtt helyet foglaló hallgató számára ezt a jelenlétérzetet jelezni kívánjuk, akkor a közvetlen hangok mellett e térjeleket is továbbítanunk kell. Önmagában a továbbítás még nem elég, hiszen a térjeleket a sztereó technika is közvetíti azáltal, hogy valamennyi – esztétikusan zengő – helyszínen a hangforrásokhoz közeli mikrofonok mellett ott vannak a távolabbi térmikrofonok, ám ebben az esetben azok jelei – erre a célra külön csatornának nem lévén – csak a sztereó jelpárhoz keverhetők. Ennek megfelelően a sztereó közvetítés hallgatásakor (3. ábra) a közvetlen (piros) és a térjelek (zöld) iránya azonos. Visszaverődéseket, térjeleket ilyenkor is hallunk magunk körül, de ezek nem az eredeti helyszínről, hanem lakószobánkból származnak (narancs színnel). Ez utóbbiak „csupán” azt a benyomást keltik a hallgatóban, hogy egy idegen térben (például stúdióban) készült hanganyag a saját szobájában szólal meg.

3. ábra

Ezzel szemben a sokcsatornás hangátvitelnél (4. ábra) a térjelek az eredeti hangfelvételi helyszínből származnak s nem előttünk, hanem körülöttünk szólalnak meg. Ennek teljesítéséhez azonban már nem elegendő a sztereó technika két csatornája, ennél többre van szükség (hogy valójában mennyire, az még vitatott) – innen ered a „sokcsatornás” megjelölés is. Ez utóbbi esetben már kedvezőtlen is lehet, ha a meghallgatás helyszínének „akusztikája” megzavarja a felvétel térjeleit, tehát surround felvétel hallgatásakor lehetőleg az eredeti hangtér megszólalásának kell hangsúlyosnak lennie, amit a meghallgatás helyszínének akusztikai csillapításával érhetünk el. A következő vázlat (4. ábra) is azt az ideális állapotot jelzi, amikor a sokcsatornás felvétel hallgatásakor csak a felvételi helyszín térjeleit érzékeljük.

Az utóbbi mondathoz kívánczik a következő magyarázat: egy nagyobb hangtér (például hangversenyterem) akusztikáját többek között azért is érezzük levegősnek, tágasnak, mert a nagy méretek miatt a közvetlen hangok után csak kb. 20-30 millisekundum (ms) után érkezik be fülünkhöz a zengő folyamat kezdetét jelző első visszaverődés. (Ha ez az érték meghaladja az 50 ms-ot, akkor már zavaró visszhang keletkezik.) Egy jól kicsempézett fürdőszobában is lehet nagy az utözengés, de azt mégis „nyomottnak”, bezártnak érezzük, mert a kis távolságok következtében ez a zengés a közvetlen hangokkal szinte azonos pillanatban szólal meg. Bár a lakóhelyiségek – amelyekben többnyire a hangfelvételeket hallgatjuk – nem csempézettek, kedvezőtlen esetben korán beérkező hangvisszaverődések ott is keletkezhetnek, ily módon megelőzik – és rontják – a felvétel teremérzetét. A szoba – már említett – gondos akusztikai csillapításával ezt jó részt megelőzhetjük. (Természetesen – hacsak nincsenek „ordító” akusztikai hibái a szobának – az otthoni hangfelvétel-hallgatás lélektanának egyik fontos momentuma, hogy a zenét saját, megszokott környezetünkben hallgathatjuk. Nem kell tehát feltétel nélkül álmodoznunk az akusztikai szempontból zavaró műszaki eszközökkel olykor telezsúfolt stúdiók meghallgatási körülményeiről!)

A 4. ábrán bemutatott rendszer természetesen arra is alkalmas, hogy ha például egyes hangszerek egészen oldalt vagy a hátunk mögötti mikrofonok közelében helyezkednek el (mint például Verdi Requiemjének trombitaefektusai a Tuba mirum részben), akkor azok a felvételen is a hátunk mögött szólaljanak meg.

Előző gondolatmeneteinkben következetesen „akusztikai jelenlétérzetről” szoltunk, és ez nem véletlen: koncertjelenlétünk élménye nem csupán a hangzásból ered, hanem számos más tényezőtől is, amit összefoglalóan és nagyon tág értelmezésben csak szociológiai vonatkozásúaknak említhetünk. Mivel ez utóbbiak otthoni leképezése eleve lehetetlen, ez is azt bizonyítja, hogy a koncertélmény és a hangfelvétel hallgatásának élménye egymást nem helyettesítheti.

A sokcsatornás hangátvitel technikai előzményei

Az alábbiakban egy-egy olyan korai filmes, koncert- és rádiós megoldást mutatunk be, amelyek közös jellemzője, hogy tisztán technikai eszközök segítségével teremtették meg (vagy legalábbis próbálták imitálni) a hallgató surround hangélményét.

Leopold Stokowski 1939-ben sokcsatornás kísérőhanggal készítette el a Walt Disney-stúdióban Fantasia című zenés filmjét, amely – az egyes rosszindulatú kritikák ellenére is – a klasszikus zenei megfilmesítés egyik alapműve, s egyben hangtechnikai bravúr. A sokkal később Fantasia 2000 címmel készített film – amely egyben tisztelgés is az eredeti előtt – ebből a Bűvészinas tételt vette át. Amennyire az alapos műgonddal restaurált változatnak hihetünk, a sokcsatornás megoldás nem a stúdióter atmoszférájának leképzésére szolgált (az akkori kis, „vattázott” stúdiók zengése amúgy is jelentéktelen volt), hanem e technika a hangszerek egy adott dramaturgia szerinti térbeni eltolását, a film-kísérőhang mozgalmasságát valósította meg.

Stockhausen 1970-ben, az osakai világkiállításon, a német pavilon gömb alakú auditoriumában hét síkban összesen ötven hangszórót helyezett el, és a gömb középső részére ültette a hallgatót. Ebben az elrendezésben a hangok szinte a tér valamennyi irányából megszólaltak, tehát a még napjainkban is általánosan alkalmazott, vízszintes síkban történő hangszóró-elrendezésen túllépve a „fent-lent” irányokat is bevonta a zenébe. Stockhausen maga is tevékenyen részt vett a hangrendszer megtervezésében; sikerét mutatja, hogy Osakában csaknem egymillióan hallgatták meg darabjait.

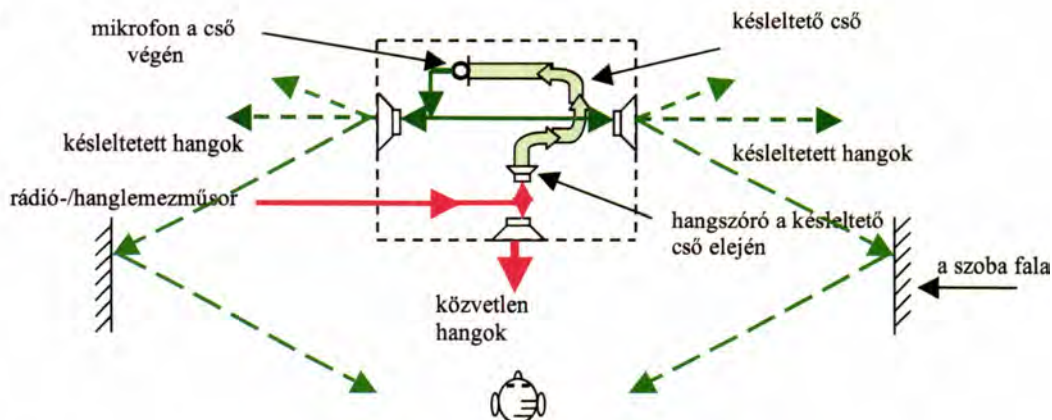
Az otthoni zenehallgatás térszerűségét olyan különlegesen kialakított rádiókészülékekkel próbálták megteremteni, melyekre egy igen szellemes példa az alábbi (5. ábra). A készülék a rádió vagy hanglezeműsőt az előlapján elhelyezett hangszórón sugározta (piros színnel),

emellett azonban a műsort a beépített késleltető csőbe (halványzöld színnel) az elején elhelyezett kis hangszóró által is bevezette, majd a cső végén mikrofon érzékelt a távolság okozta késéssel megszólaló hangokat. A cső hosszát úgy választották meg, hogy a hangok kilépésükkor 10 ms nagyságrendben készenek. Ez utóbbiakat a készülék két oldalán elhelyezett két hangszóró sugározta. E hangok (szaggatott zöld vonalakkal jelölve) a helyiség oldalfalairól visszaverődve a hallgatóban egy kiterjedtebb, nagyobb tér benyomását keltették. (A mai surround erősítők virtuális térprogramjai ugyanezt hajtják végre, ám a késleltetést digitálisan oldják meg, emellett egy mesterséges zenetítő processzort alkalmazva a zengő hangjeleket is imitálják.)

A technika fejlődését jelzi, hogy a régi készülék belsejében tekerődő, meglehetősen helyigényes késleltető cső helyett az erősítők ma már mindezt sokkal jobb minőségben, egy miniatűr áramköri egységgel elintézik. Ám ne feledjük, hogy a leírt rádió még az analóg mono-korszak egyik „csúcskészüléke” volt!

Az elektroakusztikus hangátvitel térszerűségét – az első „igazi” megoldásként – a kvadrofónia teremtette meg. Az 1960-as évek végén megjelenő, és az 1970-es években kiteljesedő eljárás már az eredeti térjeleket alkalmazta, s a korábbiakban ismertetett indokok alapján a felvételtkor minimálisan négy mikrofont, illetve a lejátszáskor négy hangszórót alkalmazott. Az eljárás felpezsdítette a szakmát, és olykor alaposan felborzolta a kedélyeket. Érvek és ellenérvek csaptak össze, s míg a sztereó technikát még a legkonzervatívabb szakmai körök is elfogadták, addig a kvadrofóniát sokan öncélú értelmetlenségnek tartották. Ma már a sokcsatornás filmhang elterjedtsége, a házimozi, az SACD, valamint a DVD-AUDIO bizonyítja a kvadrofónia művelői által lefektetett elvek igazát. Ám azóta sok év telt el. Mivel a kvadrofóniakutatásokban az akkori Magyar Rádió révén Magyarország is tevékeny szerepet vállalt, sorozatunk következő cikkében ennek történetéről, küzdelmeiről és eredményeiről olvashatnak. ■

5. ábra

AZ ORSZÁG ELSŐ SZÁMÚ
JAZZ ÉS KLASSZIKUS ZENEI
SZAKÜZLETE

FONE, ALPHA, EGEA, ACT
KIRKELIG, KNITTING FACTORY,
SCHANACHIE, DIW, CYBELE,
FUGA LIBERA, RICERCAR, ARCANA, EXTON,
HIGH NOTE, SONS OF SOUND, CRYPTO, MDG,
MA, OMNITON, SONG LINES

Nyitvatartás
hétfőtől - péntekig 10-20
szombat 10-16

1088 Budapest, Krúdy Gyula u. 6.
Tel./Fax: 486-0572, 486-0573
www.cdbar.hu

CONCERTO

Komolyzenei hanglemezek
a gregoriántól
a kortárs zenéig

LP, CD, DVD
vétel-eladás

1074 Budapest, Dob u. 33.
E-mail: concerto.kft@online.hu

Telefon/fax: 268-9631
Nyitva: H.-P.: 12-19 h

Lemeztisztítás
Postai utánvét

Ez komoly!

AKADÉMIA zeneműbolt

Budapest
VI., Király u. 28.
Tel.: 351-1942

Nyitva tartás:
H-P.: 10-18
Sz.: 10-14

A Gramofon magazinban
szereplő CD-k
megvásárolhatók,
megrendelhetők az

Az MCD üzletlanc
CD-boltjaiban:

MCD Megastore
V., Sütő u. 2.
(a Deák téri metrótól egy percre)

MCD CAMPONA
XXII., Nagytétényi út 35-37.

ahol kiemelt klasszikus
és jazz választékkal
várjuk kedves Vásárlóinkat,
továbbá
belehallgatási lehetőséget
biztosítunk a vásárlás
megkönnyítésére!

GALEON

A MINŐSÉGI ZENÉK BOLTJA

Kellemes hangulatban
válogathat a cd-k közül.
Ha valamit nem talál,
megrendeljük.

1122 Budapest,
Magyar jakobinusok tere 4/a.
225-0176
30-858-9904
skype: galeonbolt
galeonbolt@gmail.com
H-P: 9-19h
Szo: 10-14h

GRAMOFON

Az 1996-ban alapított
zenei lap
naponta frissülő
internetes portálja

GRAMOFON
Online

www.gramofon.hu

Potméter és zenetörténet

Erdélyi Gábor a MAFILM Balázs Béla-díjas nyugalmazott hangmérnöke, a budapesti Színház- és Filmművészeti Egyetem oktatója. Több mint négy évtizedes pályáját számos emlékezetes film fémjelzi, de komolyzenei felvételeket is készített, többek között Doráti Antallal és Jerry Goldsmith-szel. Ma saját hangstúdióját vezeti, és a közelmúltban kollégáival elindította az egyetemi szintű hangmesterképzést. A BA (bachelor) képzéshez tanárokat toborzott az ELTE-ről és a Zeneakadémiáról is.

➤ Lőrincz Judit

Gramofon: *Hogyan indult el a hangmérnöki pályán? Miért kifejezetten a filmhanggal kezdett foglalkozni?*

Erdélyi Gábor: Két út vezetett ahhoz, hogy hangmérnök legyek. Az egyik volt a zenetanulás, ami – mivel édesanyám zeneiskolai igazgató volt – természetesen adódott számomra. Először vadászkürtöt, majd zeneszerzést tanultam. De egy villamosipari technikumban érettségiztem, és az iskolában szükség volt egy hangstúdió építésére, ebben én is részt vettem. A stúdióban filmeket is vetítettünk. Amikor 1956-ban felvettek a Budapesti Műszaki Egyetem gyengeáramú villamosmérnöki karára, már szinte szerelem fűzött a filmhez, a filmhanghoz. Szerettem volna olyan helyre kerülni, ahol ezzel lehetett foglalkozni. Adódott is egy lehetőség szüleim baráti kapcsolata révén. Szóts István filmrendező éppen a Kövek, várak, emberek című filmjét forgatta a filmgyárban (MAFILM), és invitált, hogy nézzem meg, miről szól a dolog. Tulajdonképpen így indult a hangmérnöki pályám. Először csak arra volt lehetőség, hogy esténként az egyetemi órák után bejárjak, és figyeljem a munkát, majd egyre komolyabb feladatokkal is megbíztak. Végül szerződést kötöttünk. Nagyon hamar hangmérnök lettem, mert aztán elkapott a gépszív, és egyik filmet a másik után csináltam.

G.: *Két évvel a Dolby megjelenése előtt szabadalmaztatta a sztereó filmhangot.*

E. G.: 1932 óta létezett hangosfilm a világon, és egyszerűen nem hittem el 1972-ben – amikor bejelentettük a szabadalmat –, hogy ezt valaki nem találta ki hamarabb.

A sztereó hang ekkor már létezett audio formában, sőt elkezdtek gyártani az első CD-eket is. Feltettem magamban a kérdést: a filmnél vajon miért nincs még sztereó hang, és hogyan lehetne megcsinálni? Eleinte kezdetlegesek voltak a kísérletek, de sikerült olyan eljárást kidolgozni, amellyel tizenhét magyar film készült. Ez a szabadalom a „sztereó fényhang” elnevezést kapta, és húsz országban – többek között az Egyesült Államokban, Nagy-Britanniában és Németországban – jegyezték be. Pár év múlva megjelent a Dolby a saját szabadalmával, hihetetlen nagy anyagi háttérrel. Itt állt ez a „kis” magyar filmgyár, amely csilloghatott a maga technológiájával, és vihette konferenciákra, de ez természetesen nem volt elég ahhoz, hogy elterjedhessen. 1972-ben még csak álmodtunk arról, hogy a mozikban sztereó hangot fogunk hallgatni. Igazolt minket az élet, amikor megsejtettük, hogy ez lesz a jövő. Megelőztük a korunkat.

G.: *Magyarországon eddig nem volt lehetőség olyan felsőfokú hangmesteri végzettséget szerezni, amely főként a gyakorlaton alapul. Milyen apropóból indult a hangmester szak?*

E. G.: 1982 óta tanítok hangmesteret az egyetemen, de csak az utóbbi négy év során nyílt lehetőség a hangmester szak elindítására. A Színház- és Filmművészeti Egyetem eddig rendezőt, operatőrt, vágót, producort oktatott. Kollégáimmal megpróbáltuk felismertetni az egyetemmel, milyen fontos lenne olyan szakembereket képezni, akik ha odaülnek a keverőasztal mellé, kreatívan dolgoznak. Nem elsősorban mikrofonokkal, kondenzátorokkal, matematikai képletekkel foglalkoznak, hanem azzal, hogy

milyen a hangzásvilág, hogyan lehet létrehozni: felépíteni, kitalálni, megvágni, és így segítőtársává válni a rendezőnek. Ilyen tényleg nem volt eddig Magyarországon, mert vagy mérnököket képeznek, vagy művészeket, és a kettő között nagy a hézag. Kende János főtanácsvezető segített, aki operatőr léteére sokat lobbizott az egyetemen a hangmesterekért, és több korszerű hangfelvétel-berendezést szerzett nekünk. Egyelőre hároméves BA (bachelor) képzés folyik, tavaly indult az első évfolyam.

G.: Mik a felvételi követelmények, és hány jelentkező közül válogattak?

E. G.: Az első fő szempont, hogy a jelentkezőnek legyen az alapműveltsége a zene, a képzőművészet és az irodalom terén, valamint legyen affinitása ehhez a világhoz. A másik fontos dolog, hogy legyen filmes, televíziós jártassága, ismerje a filmeket. És persze a technikai tudásukról is biztosítaniuk kellett minket a felvételizőknek. Voltak, akik a Magyar Rádió hangtechnikusi iskolájában végeztek, de volt, aki a Budapesti Műszaki Egyetemről jött. Kétszáznegyvenhat jelentkező érkezett, közülük választottuk ki a hatvan legrátermettebbnek tűnő jelöltet. A harmadik forduló után tizenegyen maradtak.

G.: Nehéz lehet eldönteni, ki az igazán megfelelő erre a pályára.

E. G.: Nagyon fontos, hogy az illető képes legyen elviselni a pszichés nyomást a filmforgatásokon, ezért készítettünk olyan teszteket, amelyekből kiderül, a kérdezett miképp reagál bizonyos helyzetekben, milyen a tűrőképessége. Tehát nem csak a matematikai, fizikai tudást éreztük fontosnak, hanem azt a képességet is, ami lehetővé teszi a hallgató számára, hogy beilleszkedjen egy kollektívába, ahol aztán dolgozni fog.

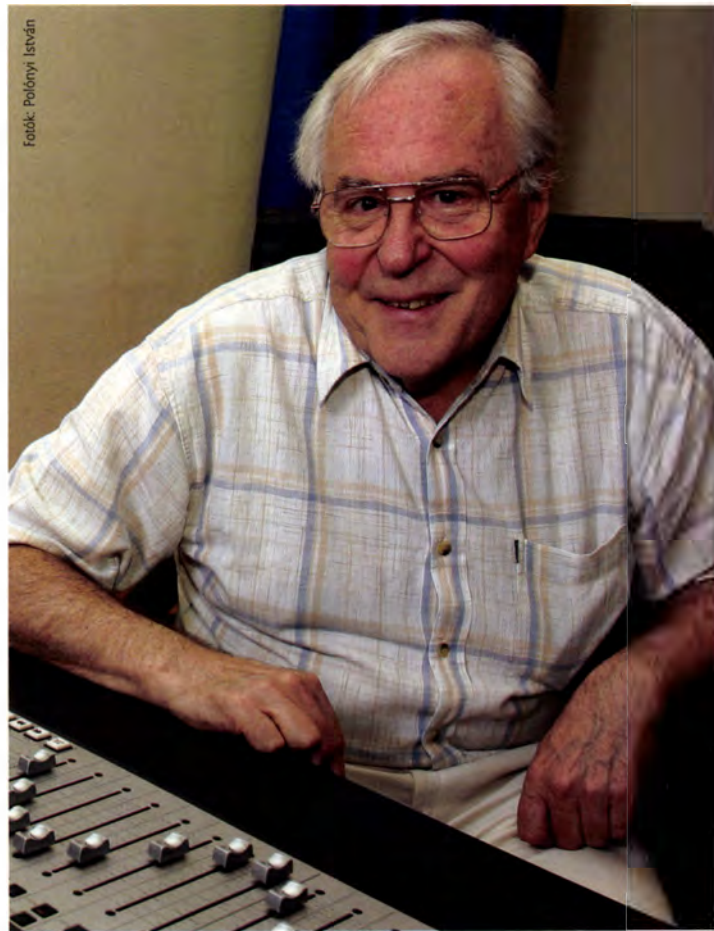
G.: Milyen tantárgyakat tanul egy leendő hangmester?

E. G.: Több blokkból áll a tananyag. Az egyik a művészeti tárgyak halmaza: művészettörténet, zenetörténet, zeneirodalom, irodalom- és filmtörténet. A másik blokkban az úgynevezett szakmai tárgyak kapnak helyet: filmkészítés, hangfelvétel, hangismeretek – ennek képezi részét a műelemzés, amelyet Ujházy László (*lapunk Gramofon-Hang rovatának vezetője – a szerk.*) tart. Akusztikát Arató Éva, a Magyar Rádió volt munkatársa tanít, művészettörténetet Ferencsák Dávid az Eötvös Loránd Tudományegyetemről, filmtörténetet Báron György, a zenei tárgyakat Fekete Gyula a Zeneakadémiáról, pszichológiát pedig Hoyer Mária oktat az ELTE-ről. A gyártási ismereteket Garami Gábor producer oktatja, a labortechnikát pedig Erdélyi Attila, aki évekig a Magyar Filmlaboratórium igazgatója volt. A hangtechnikát Csizsár János a gödöllői Szent István Egyetemről, a hangismereteket pedig ketten oktatjuk Balázs Gábor kollégámmal; ő a gyakorlatot vezeti, én pedig az elméletet. Jövőre indul filmdramaturgia Schulze Évával, montázselmélet és

vágási ismeretek Sellő Hajnallal, látványtervezés Rajk Lászlóval és filmrendezés Gothár Péterrel.

G.: Mi az, ami kiváltképp maradandó élményt adott több mint négy évtizedes hangmérnöki pályáján?

E. G.: Egy Bartók-film elkészítéséhez fel kellett venni a Concertót, amelynek én voltam a hangmérnöke. Egy héttel a felvétel megkezdése előtt bejött a stúdióba Doráti Antal karmester, megkérdezte, hogy ismerem-e a művet, majd a válaszomat szinte meg sem várva a következő instrukciókat adta: „Leül és negyvenszer meghallgatja! Minden egyes belépést, fafúvóst, rézfúvóst, vonósokat! Tudnia kell ugyanúgy, mint nekem!” Megtanultam kívülről a Concertót. Én is elvárom a mostani hallgatóktól, hogy mielőtt belekezdenek egy komolyabb munkába, úgy üljenek be a lemezfelvételre vagy a koncertközvetítésre, hogy pontosan ismerjék a művet. Tudják, hol jön majd a főtéma, a melléktéma, milyen hangszereké lesz a szólószerep. A következő állomás meghallani, ha túlságosan halk a második hegedű, vagy hogy a kürt pontatlan. Ha egy hangmester odamegy a keverőpulthoz, nem csak azt fontos tudnia, melyik potmétert kell feltolni, ismernie kell a különböző zenei stílusok hangzásvilágát, és tudnia kell, hogyan tudja azt majd hallhatóvá tenni. Ezt kell megtanítanunk. ■

Az 1996-ban alapított Gramofon – Klasszikus és Jazz című folyóirat nemesak a szakmát, a magyar zenei élet szereplőit, illetve hűséges előfizetőit szeretné megszólítani, hanem a zenekedvelők, a klasszikus zene és a jazz iránt érdeklődők lehető legszélesebb táborát. Szándékunk szerint folyamatosan bővítjük a Gramofon terjesztőinek körét, s ennek érdekében az elmúlt időszakban jó néhány új megállapodást kötöttünk. Az alábbiakban felsoroljuk azokat a helyeket, ahol a Gramofon már jelenleg is biztosan megvásárolható.

BUDAPEST

- Akadémia Zeneműbolt – Bp. VI., Király utca 28.
- Budapest Music Center – Bp. IX., Lónyay utca 41.
- CD Bár – Bp. VIII., Krúdy Gyula utca 6.
- Concerto Hanglemezbolt – Bp. VII., Dob utca 33.
- Fonó Budai Zeneház – Bp. XI., Sztregova utca 3.
- Galeon Bolt – Bp. XII., Magyar jakobinusok tere 4.
- Írók Boltja – Bp. VI., Andrássy út 45.
- MCD Megastore – Bp. V., Sütő utca 2.
- Művészetek Palotája hanglemezbolt – Bp. IX., Komor Marcell u. 1.
- Óbudai Társaskör – Bp. III., Kiskorona utca 7.
- Zeneakadémia aula (koncertnapon) – Bp. VI., Liszt Ferenc tér 8.

HUNGAROTON

- Hungaroton Classic Márkabolts – Bp. VII., Rottenbiller u. 47.
- Hungaroton MOM PARK – Bp. XII., Alkotás u. 53
- Hungaroton Sugár – Bp. XIV., Őrs vezér tere 24.

LÍRA

- Europark Bevásárlóközpont, Kék Moly Könyvesbolt – Bp. XIX., Üllői út 201.
- Fókusz Könyváruház – Bp. VII., Rákóczi út 14.
- Kodály Zoltán Zeneműbolt – Bp. V., Múzeum krt. 21.
- Líra Könyváruház – Bp. VI., Nagymező u. 43.
- Líra Könyváruház, Rózsakert Bevásárlóközpont – Bp. II., Gábor Áron u. 74.
- Rózsavölgyi és Társa Zeneműbolt – Bp. V., Szervita tér 5.

LAPKER

- Relay 1011 Budapest, Batthyány tér – HÉV
- Relay 1011 Budapest, Batthyány tér – metró
- Relay 1023 Budapest, Germanus Gyula park – aluljáró
- Relay 1024 Budapest, Moszkva tér
- Inmedio 1025 Budapest, Lövőház u. 4.
- Inmedio 1033 Budapest, Flórián tér – üzletközpont
- Relay 1042 Budapest, Újpest – metró
- Inmedio 1051 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 76.
- Relay 1052 Budapest, Deák F. tér – aluljáró
- Relay 1052 Budapest, Kígyó u.
- Inmedio 1052 Budapest, Párizsi udvar
- Inmedio 1052 Budapest, Váci u. 10.
- Inmedio 1052 Budapest, Városház u. 3–5.
- Relay 1053 Budapest, Kálvin tér 1.
- Relay 1062 Budapest, Nyugati tér – aluljáró
- Relay 1071 Budapest, Blaha Lujza tér – aluljáró
- Inmedio 1073 Budapest, Erzsébet krt. 17.
- Relay 1082 Budapest, Baross tér
- Relay 1093 Budapest, Boráros tér – aluljáró
- Relay 1097 Budapest, Nagyváradi tér – metró
- Inmedio 1106 Budapest, Őrs vezér tere – Árkád
- Relay 1107 Budapest, Kőbánya-Kispest – metró
- Inmedio 1117 Budapest, Október 23. u. 6–10.
- Relay 1122 Budapest, Déli pu. – metró
- Inmedio 1126 Budapest, Bösszörményi út 18/b.
- Relay 1132 Budapest, Váci út – Róbert Károly krt. (Árpád hid 1.)
- Relay 1132 Budapest, Váci út – Róbert Károly krt. (Árpád hid 2.)
- Relay 1134 Budapest, Lehel tér – Gogol u. aluljáró
- Relay 1134 Budapest, Lehel tér – Victor Hugo u.
- Inmedio 1141 Budapest, Őrs vezér tere – Sugár
- Relay 1142 Budapest, Mexikói út – földalatti
- Relay 1143 Budapest, Kerepesi út – Hungária krt.

- Inmedio 1152 Budapest, Szentmihályi u. 131. – Pólus Center
- Relay 1185 Budapest, Ferihegy 2/B – Érkezés
- Relay 1185 Budapest, Ferihegy 2/B – Tranzit
- Inmedio 1223 Budapest, Nagytétényi u. 37–47, (Campona)

VIDÉK

- Antikvárium Kft. – 6720 Szeged, Kárász u. 16.
- Blue Train Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Károly J. u. 43/A
- CD Café – 2000 Szentendre, Alkotmány u. 5.
- Deák Könyvesház – 8800 Nagykanizsa, Deák tér 2.
- Ezüst Medve Könyv- és Hanglemezbolt (Rómer Ház) – 9021 Győr, Teleki László u. 21.
- Filharmónia Kelet-Magyarország Kht. jegyiroda – 3525 Miskolc, Kossuth u. 3.
- Hold Antikvárium és Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Kossuth u. 2.
- Könyvpavilon – 7100 Szekszárd, Szent István tér 1–3.
- Könyvjelző Kkt. Babó Könyvesbolt – 4400 Nyíregyháza, Dózsa György u. 8.
- Miskolci Szimfonikus Zenekar közönségszolgálati iroda – 3525 Miskolc, Rákóczi u. 2.
- Petőfi Sándor Könyv- és Zeneműbolt – 9022 Győr, Árpád u. 44.
- Rivalda Antikvárium – 9021 Győr, Kazinczy u. 6.
- Roger's – 4024 Debrecen, Batthyány u. 22.
- Sziget Könyvesbolt (Debreceni Egyetem főépület) – 4032 Debrecen, Egyetem tér 1.
- Unicus Antikvárium – 9400 Sopron, Szt. György u. 14.
- Victor Audio hanglemez- és CD-szaküzlet – 6000 Kecskemét, Vörösmarty u. 6.
- Vörös Cédrus – 9400 Sopron, Mátyás király u. 34/f
- Zrínyi Könyvesház – 8800 Nagykanizsa, Fő út 8.

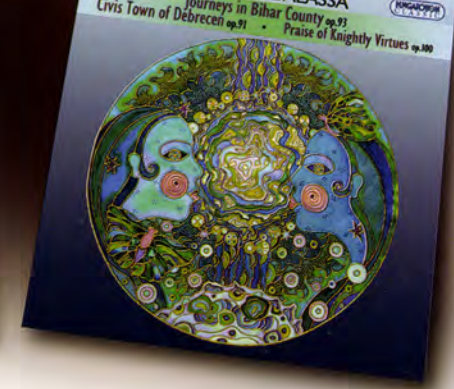
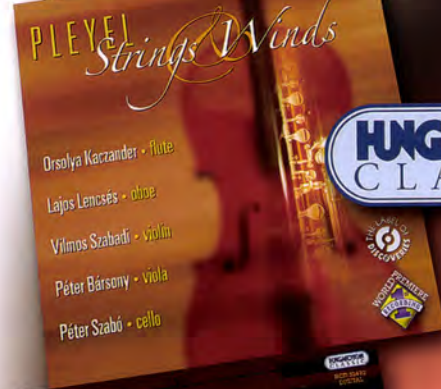
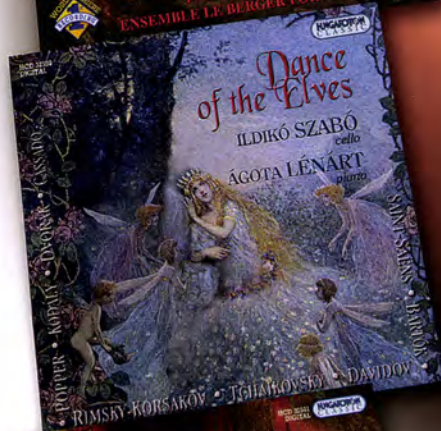
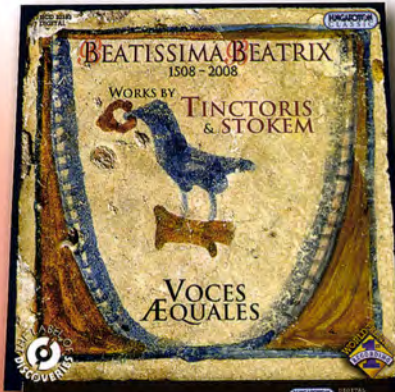
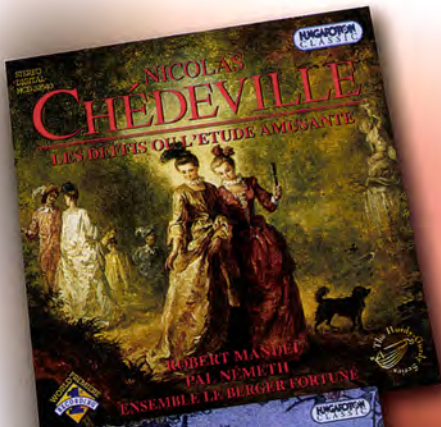
LAPKER

- Inmedio 2100 Gödöllő, Szabadság tér 9.
- Inmedio 2900 Komárom, Klapka u. 12.
- Inmedio 3300 Eger, Széchenyi út 20.
- Inmedio 4026 Debrecen Plaza, Péterfia u. 18
- Inmedio 4400 Nyíregyháza Plaza – Szegfű u. 75.
- Relay 5000 Szolnok, MÁV Pályaudvar
- Relay 5600 Békéscsaba, Andrássy út 58.
- Inmedio 6000 Kecskemét, Petőfi S. u. 2.
- Inmedio 6722 Szeged, Kárász – Dugonics tér 1.
- Relay 6722 Szeged, MÁV Nagyállomás
- Inmedio 7150 Bonyhád, Szabadság tér 12.
- Inmedio 7400 Kaposvár Plaza
- Inmedio 7600 Árkád, Nagy Lajos király út – Alsómalom sarok
- Inmedio 8000 Székesfehérvár, Fő u. 9.
- Inmedio 8200 Veszprém, Kossuth u. 1.
- Inmedio 8300 Tapolca Tesco, Veszprémi u. 5.
- Inmedio 8800 Nagykanizsa – Tesco
- Inmedio 8800 Nagykanizsa Plaza
- Relay 9001 Győr, Révai u. 8., MÁV
- Relay 9700 Szombathely, MÁV csarnok

LÍRA

- Corvina Könyvesbolt – 7621 Pécs, Széchenyi tér 8.
- Fókusz Könyváruház – 7621 Pécs, Jókai u. 25.
- Fókusz Könyváruház – 6720 Szeged, Tisza L. krt. 34.
- Koncert és Zeneműbolt – 9021 Győr, Arany János u. 3.
- Líra Könyvesbolt – 2000 Szentendre, Fő tér 5.
- Líra Könyv- és Zenezálon – 6000 Kecskemét, Hornyik krt. 2.
- Líra Könyvesbolt – 9400 Sopron, Hátsókapu u. 8.
- Líra Könyváruház – 9700 Szombathely, Kossuth L. u. 8/3.

HUNGAROTON CLASSIC

**Nemzeti
Filharmonikusok**

Zenevarázslat

**A NEMZETI FILHARMONIKUSOK BÉRLETE
8-12 ÉVES GYEREKEK SZÁMÁRA**

2008. október 5.

vasárnap 11.00, 15.00

Hangszerország

A Nemzeti Filharmonikus
Zenekar és Énekkar szólistáinak
közreműködésével

Vezényel: **Antal Mátyás**

2009. január 11.

vasárnap 11.00, 15.00

Varázshangok

Közreműködnek a
Magyar Állami Operaház
ösztöndíjasai

Vezényel: **Kocsis Zoltán**

2009. március 1.

vasárnap 11.00, 15.00

Témák és változatok

Baráti Kristóf – hegedű
Oravecz György – zongora
Vezényel: **Antal Mátyás**

A koncertek műsorvezetője: **Kovács Sándor**

Helyszín: **Művészetek Palotája, Fesztivál Színház**

(1095 Budapest, Komor Marcell u. 1.)

Bérletek 3800 Ft-os áron válthatók az ismert jegyirodákban.

Információ: 411-6651 | Baráti Kör: 411-6636

Honlap: www.filharmonikusok.hu

OKM